8
4-E
24
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
19 G
16
VI E 36
8-4.E.24

DE IVSTA HENRICI TERTII ABDICATIONE E FRANCORUM regno,

LIBRI QVATVOR.

Regnumà gente in gentem tranſfertur propter iniuſtitias & iniurias & contumelias & diuerſos dolos.

In manu Dei poteſtas terræ: & exetrabilis omnis iniquitas gentium: & vtilem rectorem ſuſcitabit in tempore ſuper illam. Eccleſiaſtici 10.

PARISIIS,

Apud Nicolaum Niuellium, via Iacobæa, ad inſigne columnarum.

cIↃ. IↃ. XXCIX.

CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

EXTRAICT DV PRIVILEGE.

CHarles de Lorraine Duc de Mayenne, Pair & Lieutenant General de l'Eſtat & Couronne de France, & le Conſeil General de l'Vnion des Catholiques eſtably à Paris, A Meſſieurs de la Court de Parlement de Paris & à tous baillifs, Seneſchaux, Iuges, Preuoſts & autres officiers de ce Royaume qu'il appartiendra Salut. Sur ce que Nicolas Niuelle marchant libraire Iuré en l'Vniuerſité de Paris, nous a fait dire & remõſtrer qu'il a depuis n'a gueres recouuert certain liure intitulé, *De Iuſta Henrici tertij abdicatione è Francorum Regno &c.* Lequel comme treſ-vtile au public il deſireroit volontiers faire imprimer, mais il craint qu'apres y auoir employé beaucoup de deſpenſe, autres ne vouluſſent encores imprimer ledit liure, s'il n'auoit priuilege ſpecial à ceſt effect. Nous à ces cauſes, apres que ledit liure a eſté veu & leu par aucuns à ce deputez, & qu'il a eſté trouué & certifié ne contenir aucune choſe, qui ſoit contraire aux preceptes & enſeignemens de l'Egliſe Catholicque, Apoſtolique & Romaine, Auõs audit Niuelle permis & octroyé, permettõs & octroyons par ces preſentes d'imprimer ou faire imprimer ledit liure tãt en latin qu'en françois, vne ou pluſieurs fois, en tels caracteres & en telle forme & volume que bõ luy ſemblera, ſans que aucũs autres Imprimeurs ou Libraires le puiſſent imprimer ou faire imprimer vendre ni debiter ſans expres conſentement dudit Niuelle, pendant le temps & eſpace de Neuf ans, ſur peine de confiſcation des exemplaires, & de deux cens eſcus d'amende, applicables moitié aux affaires de l'Vnion, & l'autre moitié audit Niuelle. Si vous prions Meſsieurs dudit Parlement & mandõs auſdits Baillifs, Seneſchaux, Iuges & officiers que de nos preſentes permiſſiõ, priuilege & octroy, enſemble de tout le contenu cy deſſus vous faciez, ſouffriez & laiſſiez ioyr & vſer plainement & paiſiblement ledit Niuelle, ſans luy faire mettre ou donner, ne ſouffrir eſtre fait, mis ou donné aucun trouble ou empeſchement au contraire. Lequel ſi fait, mis ou donné luy eſtoit, reparez & faites reparer incontinent & ſans delay au premier eſtat & deu. Car ainſi a il eſté trouué iuſte & raiſonnable. Donné à Paris le xvij. Iour d'Aouſt l'an de grace. 1589.

PAR MONSEIGNEVR ET LE
Conſeil general.

SENAVLT.

VNIVERSIS TOTO ORBE CHRISTIANIS ATQVE Catholicis, S.

QVod iniectò ædibus incendio, ac iam vel ſumma tecta vel infima ſeruitia occupãte, facere ſolẽt qui prope ſunt, (Chriſtiani toto orbe viri) vt opẽ ferant primi, excitẽtque clamore vniuerſos, vt quam quiſque poteſt operam ſedulo adhibeat, id nos in magna domo, quæ Eccleſia eſt, deflagrante eius non vili aliqua parte, ſed delicatiſſimo ſpõſi thalamo, in quo totis mille ac ducentis annis & placidiſſimè ipſe quieuit, & primogenitos ſpõſæ ſuæ conſtituit, quod regnum Galliæ eſt,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

a*mbuſti ipſi, & vix è medio igne erepti, tã to magis præſtare, opémque à cæteris impetrare debuimus, quanto & certior inde totius ædificij ruina, & peius in nos propheticum illud,* Vç mihi quia tacui, *ruiturũ*

Eſa. 6.

videbatur. Nulla vt vnquam Aty illi Crœſi filio, imminẽte, ſicuti in hiſtorijs eſt, patris iugulo hoſte, tanta cauſa extiterit, quæ vocalẽ ex muto efficeret, & ô homo, ne Crœſum occidas, *inclamare adigeret, quanta in hoc tanto multo melioris parentis, quæ Eccleſia, imo etiam & patria eſt, vnius ob Henrici tyrannidẽ ac furias diſcrimine atque periculo fuit, per quã ſonori & clamoſi vndique redderemur. Ne ſi id non faceremus, parũ probè quod Gallorum eſt, qui cæteros excitare ſolent, feciſſe videremur: qui nos potius ab anſeribus illis, qui Capitolium olim clangore ſuo ſeruauerũt, vinci pateremur. Cuius rei cùm hæc via optima viſa eſſet, primùm vt communibus ſtudiis abdicaretur funeſtus hoſtis, deinde*

Herod. lib. 1.

*quod fa[illegible] foret [illegible]verbo cuiuis atque ſcri-
pto publicè pro[illegible]tur, completo vtroque
id reliquũ videbatur, vt quod Galli inter
ipſos multis tractaſſent ſermonibus, id ſcri-
ptũ exactius, cõmunique idiomate exteris
etiã vulgaretur. Quod inceptũ atque ex-
pectatum dudum, ac pro negotiorum, quæ
occurrũt, varietate tardius abſolutum, vt
maturari prius, edique viuo vt ſpes erat,
Hẽrico optãdũ fuit, ita ſi quis eo inopinè ac
mirabiliter ſublato exoletũ atque antiqua-
tum propterea dicat, hũc conſiderare æquũ
erit, primùm vt abſurdũ eſt pia officia ac-
ceſſu gratiæ deteriora fieri vel minui, ita
nimis anguſtè de iis quæ cuduũtur operibus
ſentientis eſſe, ſi quis ad præſens tẽpus tan-
tùm, non etiã ad poſteros credat pertinere.
Quinetiã quod nunc agimus tanto prodire
commodiùs, quanto manifeſtius Dei quod
geſtum in eo eſt approbantis ac mirabiliter
terminantis iudicium fuit. Vt cùm qualis
Henricus fuerit omnibus compertũ ſit, in*

ã iij

vtroque qui legerint proficiãt, vt & vindicem Deum in eos qui talia agũt, & qui agentibus conſentiunt, ſuſpiciant, & quod factũ à nobis in eijciẽdo Henrico *eſt, ſi quid tale occurrerit, optimi quique æmulentur. Adde & petulãtes* Henriconũ *ac necdum quieſcẽtes linguas, quæ dum factum id improbare non deſinunt, imo vltionẽ mutire non verentur, cũ alia eos via puniri æquiſſimum eſt, tum nec iſtam omitti oportuit, vt cũ de re tota ac cauſæ merito libello hoc compertum ſit, confuſi & elingues, ſi quid frontis habent, facere compellantur.*

Ac ne quis in eo ſaltem fructum periiſſe dicat, quòd ab eo ſuadetur diſceſſio, quẽ humanis rebus ereptũ nec iam videre liceat, nec timere, hoc ſanè reſpõſi eſto, primùm vt gratias agimus immortali Deo, qui operis huius fructũ tam beatè anteuertit, ita hoc qualecũque eſt tãto magis adhuc vſui fore, quãto plus à poſtrema illa, quã quærimus, ſalute nos abeſſe, rerum qui nũc eſt indicat

ſtatus: Non prius vtique futura, quàm ſublato altero Henrico, *contriti penitus Eccleſiæ hoſtes, ſicque reſtituta Gallorũ monarchia ſit, vt vallatã vndique, ne hæreſi, ne tyrannidi pateat, ac primis illis pietatis ac iuſtitiæ fundamentis ſtabilitam videamus.*

Non enim id agimus tãtum, vt Henricum *abdicemus, quod factũ nuper & probatum diuinitus etiã gratulamur; ſed omnino vt impios ac tyrannos à nobis excludamus, vt Gallorũ, imo omniũ animos ad peſtem hanc excutiendam excitemus, vt in prototypo nequitiæ* Henrico, *quid in principe execrari, quid fugere oporteat doceamus. Prorſus vt cum hæc cõmunis alterius* Henrici *pariter impij, hæretici, relapſi, tyrãni, ſacrilegi, impuri, inceſti, homicidæ atque adeo excõmunicati, & vt nunc audimus, etiam hypocritæ cauſa ſit, propterea fiat, vt cũ de priore iuſte abdicato dixerimus, de hoc quoque excludendo imo con-*

ferendo ac perdendo dixiſſe videri cupiamus.

Nam hic operis huius fructus erit, qui vtinam non tantus eſſet, atque in eo ſtatu res foret, vt extincto etiam poſteriore Hẽrico hoc, confectum negotium laudare tantùm, non etiam futurum ſuadere oporteret. Sed quia id nobis ab omnipotẽte Deo poſtulandum eſt, vt qui nobis priora otia fecit, miſeratus aliquando, ab altero quoque nec minus impuro eripiat, interim dum gratiam hanc expectamus, admonere certè non ceſſemus, vt quia Deus facientes iuuat, omnes omnium vires in execrãdum iſtud caput, eiuſque aſſertores colligantur. Denique omni ratione fiat, vt anathemata iſta è medio noſtri, imo Eccleſiæ vniuerſæ abigantur. Quod ſi miſerante Deo factum aliquando erit, tum nos præclarũ nõ operis huius tantùm, ſed vitæ etiam ac mortis fructum videbimur conſecuti.

CAPITA QVATVOR LIBRORVM HOC ORDINE SEQVVNTVR.

LIBRI PRIMI.

Præfatio pag.1. fol.1
Tripartita dicendorum diſtributio. Cap. 1. pag. 1. fol. 4
De iure abdicandi Reges. Ac primùm quid Regis nomine hic intelligi oporteat. Cap. 2. pag. 2. fol. 7
Obiectionum ſolutio. Cap. 3. pag. 1. fol. 5
Probatur ius abdicandi Reges. Cap. 4. pag. 1. fol. 4
Ius Eccleſiæ Reges abdicandi. Ac primùm quodnam illud ſit. Cap. 5. pag. 2. fol. 7
Iuris Eccleſiæ in Reges, veteris legis exempla. Cap. 6. pag. 1. fol. 8
Iuris Eccleſiæ in Reges in Euangelica lege teſtimonia. Cap. 7. pag. 1. fol. 9
Exempla ad id Eccleſiaſtica. Cap. 8. pag. 1. fol. 10
Ius Reip. ac populi Reges abdicandi. Ac primùm quid populi nomine intelligatur, & in quo ius illud conſiſtat. Cap. 9. pag 2. fol. 11
Reges à populis eſſe conſtitutos. Cap. 10. pag. 2. fol. 12
Populus ſinè Rege, non autem Rex ſine populo ſeu Rep. eſſe poteſt. Cap. 11 pag. 2. fol. 12
E re populi fuit, vt Reges ſibi conſtitueret. Ratio poſterior. Cap. 12. pag. 2. fol. 13

Obiectionis ſolutio. Cap.13.pag.2. fol. 14
Quòd Reges à populis conſtituantur, exempla ſacra. Cap. 14.pag.2. fol.15
Obiectioni occurritur.Cap.15.pag. 2. fol.16
Exempla profana.Cap.16.pag.1. fol.17
Exempla Chriſtiana, & maximè Gallica.Cap.17.pag.2. fol. 17
Quòd Rege conſtituto ſuum Reip. ſupra eum ius remaneat, ſcripturæ teſtimonia. Cap.18.pag.1. fol. 19
Iuris populi in Regem, ex ciuili iure ſeu legibus inductio, Cap.19.pag.2. fol.22
Iuris populi ſupra Regem exempla ſacra.Cap. 20.pag.2. fol.23
Eiuſdem exempla profana, ac primùm externa. Cap. 21. pag.2. fol. 24
Mos ad id patrius, & Reip. Gallicanæ inſtitutio. Cap. 22.pag.1. fol. 27
Iuris populi in Regem exempla domeſtica.Cap.23. pag.1. fol. 28
Externa rurſus ad idem aliquot exempla.Cap. 24.pag.1. fol.30
Quòd iuſtè Reges ob ea quæ dicta ſunt, ſi ſe munierint, armis liceat adoriri.Cap.25.pag.2. fol.30
Belli aduerſus Reges ac Principes religionis cauſa iuſtè gerendi, exempla ſacra.Cap.26.pag.1. fol.33
Belli iuſti exempla, etiã in proprios Reges.Cap. 27.pag.1. fol. 34
Ad idem exempla Eccleſiaſtica*.Cap.28.pag. 2.* fol.36
Obiectionum, quæ hic fiunt, ſolutio.Cap.29.pag.2. fol.39
Pro ſecura in armis pro fide ſumptis conſcientia, D. Bernardi teſtimonium. Cap.30.pag.2. fol. 41

LIBRI SECVNDI.

De cauſis legitimis, quæ ius Eccleſiæ ſpectant, Henricum iij abdicandi. Criminum Henrici, in canone contentorum, diſtributio. Cap. 1. pag. 1. fol. 43
Quòd Henricus periurus ſit, crimen primum. Ac primùm periurij quanta ſit grauitas. Cap. 2 pag. 2. fol. 44
Periurus vt Regno indignus ſit. Cap. 3 pag. 1. fol. 45
Henrici periuria. Cap. 4. pag. 2. fol. 46
Henrici periuriorum exaggeratio. Cap. 5. pag. 1. fol. 48
Quòd aſſaſsinus & parricida, crimen ſecundum. Crimen hoc vt regnō indignum pronuntiet, cap 6. pag 1. fol. 50
Henricus homicida Cap. 7 pag 1. fol. 52
Henricus parricida. Cap. 8 pag. 1. fol 56
Henricus aſſaſsinus. Cap. 9. pag. 2. fol. 56
Quòd percuſſor Card. Archiep. Rhem. & patris ſui, &c. crimen tertium Vt priuari dignitate debeant qui crimen hoc commiſerint. Cap. 10 pag 1. fol. 61
Principes ob percuſſos clericos depoſiti. Cap. 11. pag. 1. fol. 62
Henrici in Sacerdotes & Cardinalem iniuria. Cap. 12. pag. 2. fol. 62
Fautores hæreticorum omni in Chriſtianos dominatu excludendi. Cap. 15. pag. 2. fol. 65
Fautores hæreticorum in Gallia præcipuè non ferendi. Cap 16. pag. 1. fol. 68
Henricus vt hæreticorum fautor ſit. Cap. 17. pag. 1. fol. 69
Quòd ſit ſchiſmaticus. Crimē quintum. Excutiendi regno ſchiſmatici. Cap. 18. pag. 2. fol. 79
Henricus vt ſchiſmatis reus. Cap. 19. pag. 2. fol. 80
Quòd ſit hæreticus. Crimen 6. hæretici vt ſceptro amouendi. Cap. 18. pag. 1. fol. 82

Principatu ob hæreſim eiectorum exempla. cap.19 pag.1. fol.84
Henricus vt ſit hæreticus. cap.20 pag.1. fol.85
Ad obiectionem, quæ ex ficta Henrici deuotione fit, reſpõſio. Cap.21 pag. 1. fol. 84
Quòd Simoniacus. Crimen ſeptimum. Simoniæ labes vt reos, vel ipſos etiam Reges efficiat. cap.21. pag.2. fol.96
Quòd ſit ſacrilegus. Crimen octauum. Sacrilegij rerum pœnæ diuinæ cap.23.pag 1. fol 101
Sacrilegij rerum pœnæ humanæ. Cap.24.pag 2. fol. 101
Sacrilegium perſonarum quale crimen. cap. 25. pag 1. fol.104
Henrici vtriuſque generis ſacrilegia. cap.26 pag.1.fal.105
Quòd Magicæ impietati ac ſuperſtitioni deditus. Crimen nonum. Magicæ impietatis execratio quanta. cap.27. pag 2. fol.107
Mali huius expurgandi in Gallia quanta ſit neceßitas. Dap.28 pag 2. fol. 110
Theoria in prædicta ſigna ſeu oſtẽta. cap.30.pag.1.fol. 114
Superſtitionis magicæ in Henrico manifeſta indicia. cap. 31.pag. 1. fol.117
Quòd Henricus planè impius ſit. Crimen 10. Atheiſmi impietas vnde. Cap. 31. pag. 1. fol.120
Henricum quæ impium eſſe probent. Cap. 32. pag. 2. fol. 122.
Quòd anathema propter ſuperiora & fuerit Henricus, & adhuc ſit. Cap. 34. pag. 2. fol.126.
Henricus multis nominibus anathema. Cap. 35. pag. 2. fol. 127.
Reges Franciæ ab anathematis cenſura non eximi. Cap. 36. pag. 1. fol. 131.

Regum Franciæ excommunicatorum exempla. Cap. 38. pag. 2. fol. 132.
Henricus non fuit abſolutus. Cap. 38. pag. 1. fol. 134
Qui cum Henrico ſtant & præliantur, omnes quoque excommunicati. Cap. 39. pag. 1. fol. 126

LIBRI TERTII.

DE cauſis legitimis, quæ Rempub. ſpectat, Henricum III. abdicandi. Cap. 1. pag. 1. fol. 139
Quòd Henricus fidem publicam violarit. Crimen primũ. [illegible]dem publicam [illegible] quale crimen ſit. Cap. 2. pag. 2. fol. 140
Violatores publicæ fidei cur Regno indigni. Cap. 3. pag. 1. fol. 144
Henricus vt publicam fidem violarit. Cap. 4. pag. fol. 144
Henricianæ perfidiæ exaggeratio. Cap 5. pag. 2. fol. 147
Ad obiectionem, pro futura Henrici fide, Reſponſio. Cap. 6. pag. 1. fol. 149
Quòd Henricus maieſtatem Reip. ac Regni læſerit. Cap. 7. pag. 1. fol. 150
Maieſtatem Reip. penes ordines & comitia præcipuè eſſe. Cap. 8. pag. 1. fol. 153
Comitiorum ſeu ordinum in Gallia olim quæ auctoritas. Cap. 9. pag. 1. fol. 154
Henricus quàm atrociter ordinum ſeu comitiorũ maieſtatem læſerit. Cap. 10. pag. 1. fol. 155
Quòd regni diſsipator, & ærarij decoctor fuerit. Crimẽ ciuile tertium. Regnum diſtrahere & ærarium expilare, quale crimen. Cap. 11. pag. 1. fol. 157
Quòd Henricus ſit tyrannus, & patriæ hoſtis. Crimen ciuile quartum. Tyrannis quale malum. Cap. 13. pag. 1. fol. 162

Tyrannum à Rep. iuſtè eijci. Cap. 13. pag. 2. fol. 163
An Tyrannum liceat occidere, profana teſtimonia. Cap. 15. pag. 2. fol. 164
, Theologica de ea re iudicia & effata. Cap. 16. pag. 1. fol. 167
Eccleſiaſtica & ſacra de ea re teſtimonia & exempla. Cap. 17. pag. 2. fol. 170
Obiectionum pro tyrannis ſolutio. Cap. 18. pag. 2. fol. 173
Henricus vt tyrannus ſit generalis deſcriptio. Cap. 19. pag. 2. fol. 177
Quòd ſit regno inutilis. Crimen quintum. Principes duri & inutiles principatu cur arcendi. Cap. 20. pag. 1. fol. 187
Henricus vt ſit regno inutilis. Cap. 21. pag. 2. fol. 188
Quòd Henricus hypocrita: Crimen ciuile ſextum. Tyrannidi ferè coniuncta eſt hypocriſis. Cap. 22. pag. 1. fol. 193.
Hypocriſis etiam in hæreticis ac cæteris impiis. Cap. 23. pag. 1. fol. 195
Hypocritarum, præcipuè verò Regum, quàm acerba perſecutio. Cap. 24. pag. 1. fol. 197
Henricus quàm inſignis ſit hypocrita. Cap. 25. pag. 1. fol. 199
Hypocriſis in re militari. Cap. 26. pag. 1. fol. 201
Hypocriſis in iuſtitia. Cap. 27. pag. 1. fol. 204
Quòd vitiis vndique infamis. Crimen 7. Henrici ſuperbia. Cap. 28. pag. 1. fol. 206
Henrici inuidia. Cap. 29. pag. 2. fol. 206
Eius ingratitudo. Cap. 30. pag. 2. fol 207
Inhumanitas in ſuos. Cap. 31. pag. 1. fol. 208

Eius libido. Cap. 33. pag. 2. *fol.* 210
Ignauia. Cap 34. pag. 1. *fol.* 211
Iactantia & vanitas. Cap. 35. pag. 2. *fol.* 211
Henrici ſtupor multiplex Cap 36. pag. 1. *fol.* 212
Henrici ſtudia. Cap 215. pag. 1. *fol.* 215.
Publicum eius odium. Cap. 38. pag. 2. *fol.* 215.
Hẽricus proprio ore damnatus. Crimen octauum. Cap. 39. pag. 1. *fol.* 217

LIBRI QVARTI.

QVo tota huius abdicationis ſeries ac progreſſus explicatur. Ac primum an expectari iudiciorum formula debuerit. Cap. 1. pag. 2. *fol.* 219
Præueniri iudicium vrgente negotio poſſe. Cap. 2. pag. 2. fol. 220
Præueniri iudicium Eccleſiæ poſſe ſpecialis probatio. Cap. 3. pag. 1. *fol.* 222
Secularis iudicij iuſtam quoque præuentionem eſſe poſſe. Cap. 4. pag. 2. *fol.* 224
Expectandi iudicij cauſas omnes in Henrico præcluſas eſſe Cap. 5. pag. 1. *fol.* 226
Præuentionis formã legitimam fuiſſe. Ac primùm quòd Theologorum fuerit ea de re ſenſum ſuum aperire. Cap. 6. pag. 2 *fol.* 228
Theologos nihil in ea temerè feciſſe. Cap. 7. pag. 2. fol. 231.
Reſponſum quo ad ſubſtantiam contra Blæſenſem cenſuram defenditur. Cap. 8. pag. 1. *fol.* 233
Arma in Henricum defenſiua, non offenſiua fuiſſe. Cap. 9. pag. 1. *fol.* 236
Eradendum de Miſſæ canone Henricum, rectè concluſum eſſe. Cap. 10. pag. 2. *fol.* 237

Henrico regnũ, nec ſi pœniteat, reſtitui poſſe. cap. 11 pag 2 fol. 240

Nihil quoque in eo neque à Principibus, neque à Senatu, neque à Populo perperam factum eſſe. cap. 12. pag. 1. fol. 244

Literarum quæ ad Pontificem à Pariſienſibus tranſmiſſæ ſunt, exemplar. pag. 2. fol. 246

Sixti V. ſummi Pontificis in Henricum tertium cenſura. cap. 13 pag. 2. fol. 250

Bulla S.D.N. Sixti Papæ V. contra Henricum III. pag. 1 fol. 252

Ad S.D.N. Sixtum Papam V. gratulatio pag. 1. fol. 260. a

Ad Henricum excommunicatum, anathematis contemptorem, Apoſtrophe. cap. 14 pag. 1. fol. 262

Ad Henricianos; ſeu Henrici in genere fautores; ut excommunicationem horreant. cap. 15. pag. 1. fol. 265

Fruſtra ab Henricianis ad concilium futurum prouocari. cap. 16. pag. 2. fol. 249

Ad Catholicos, vt ab excommunicatis ſecedant. cap. 17. pag. 2. fol. 270

Ad Eccleſiaſticos Henricianæ factionis. cap. 18. pag. 2. fol. 274

Ad nobilitatem ab Henrico ſtantem. cap. 19. pag. 1. fol. 276

Ad Henricianos Senatorij ordinis. cap. 20. pag. 1. fol. 278

Ad plebeij ordinis homines. cap. 21 pag. 1. fol. 280. a

Mors Henrici inopina, ac cædes mirabilis. cap. 22. pag. 1. fol 281

Ad vniuerſos totæ Galliæ Catholicos, vt pro reſtituenda Eccleſiæ & Reipub. pace laborent. cap. 23. pag. 2. f. 285

FINIS.

AD LECTOREM.

ANimus erat (ſtudioſe lector) non mortuo Henrico (quis enim diuinaret?) ſed viuo & furente adhuc, imò iugulis noſtris imminente, opus hoc euulgare. Quod niſi ita eſſet, non cõminatorius ad eum hîc toties ſermo, non præſaga futuri oratio eſſet. Ne id quidem foret, quod iuratiſsimi teſtes affirmare poſsũt, duobus minimùm, antequam ille caderet, mẽſibus excudi hoc cœptum eſſe: Vſque eò, vt ad eum libri huius codices perlatos extitiſſe, nouóque in nos furore exarſiſſe. grauiſsimorum hominum indiciis ad nos etiã

eo viuo pridem delatū ſit. Quæ vt nobis, non pauēdi (nouit Deus) ſed maturādi cauſa fuit, metuentibus nō tam quid in nos ille, ſi vinceret, crudeliter ageret, quam ne ſuppreſſo hoc opere aliquam notitiæ totius huius cauſæ partē publico eriperet, ita perfectū id multo ante foret, niſi quæ aſsidua negotiorū varietas, & otij penuria erat, ſæpius interruptas operas eſſe coëgiſſet. Id vnum ægrè ferentibus nobis, ſi in eo mora eſſet, quod importuno conuitio ac pænè quotidiano flagitatum eſſet: quódque ſpes aliqua erat fore vt omnes omnis generis homines de toto cauſæ huius ſtatu ac merito plenius informaret, ac vel de eo diſſerentibus ſyluam porrigeret, vel ſaltem aditū aperiens, plura & meliora dicturis, veluti πρό-

δρομος *quidã fœtus anteiret. Quod ſi putas factum à nobis audentius, erit vnde diſcere debeas, quale id ſit Domini verbum,* Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc nõ habent amplius quid faciant. Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui poſtquã occiderit, habet poteſtatẽ mittere in gehennam. *Et quod ait Apoſtolus.* Quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiam, beati. Timorem autẽ eorum ne timueritis, vt non conturbemini. *Certè ne quid te in eo legẽdo fatigaret, præter rerum varietatem, etiam eam quæ per capita fit diſtinctionem vſui tibi fore perſuaſum habentes, conſilium id ſequuti ſimus, vt iſto modo quicquid id eſt partiremur. Vnũ eſt quod nau-*

Luc. 12.

1 Pet. 3.

ſeam parit, ſupinus videlicet operarum error, & proiecta in mendis expurgandis negligentia: moleſtior futura longe, niſi quæ interim occurrēt, talia eſſe crederemus, quæ à mediocriter doctis ſuppleri facile atque reſtitui poſsint. Ab ijs certè qui ſcribendi labore aliquando defuncti ſunt, tanto excuſabuntur facilius, quanto difficilius ſuperari iſta moleſtia ac durius ſolet. Poſtremum eſt, vt ſi quid minus exactè aut luculentè tractatū reperies, vt monitis iuues, vt ſuggeras obſecremus: atque vt in ſequenti editione, ſi res ita feret, & placere compertum ſit, futurū vt acquieſcas ſperare iubeamus.

VALE.

DE IVSTA HENRICI TERTII E FRANCORVM regno abdicatione.

PRÆFATIO.

DVrum & acerbum genti noſtræ, & à deſiderio noſtro alienum, ſed neceſſarium & ineuitabile negotium inuiti proferimus, vt quem Regem nuper coluimus, ac gemino inſignem ſceptro conſpeximus, de hoc abdicando vel potius iam abdicato, quod prius minori in re in Polonia, nunc in longè grauiori in Gallia verba faciamus : & qui fortes olim Eccleſiæ pugiles, iuſtitię ac pietatis vindices Reges habuimus, hiſque adeo gloriati ſumus, nunc in infenſiſſimum Religionis, patriæ, iuris omnis atque æquitatis hoſtem incidiſſe conqueramur. *Quis talia fando*

Populi gallicani inuitū, ſed neceſſarium conſilium.

Gallorum iuſtus dolor.

Temperet à lacrymis? Sed ſi iuſtus dolor qui communis, nec reprehendi querimonia poteſt, quam publica pernicies affert, tantò æquius eſt & audiri quod loquimur, & probari quod agimus, quantò verius eſt non ad vnum quemuis dolorem hunc, ſed ad omnes omnium ordinum homines pertinere. Læſa hic Eccleſia eſt, quæ facta prope exanimis, ſuis ſe hoſtibus proſtitutam, vindicibus orbatam & priuatam luget, læſus ordo nobilium, qui comtempta virtute cædi ſe ac reijci, cynædos, fures, omnibuſque inſignes notis turpitudinis homines honorari dolet. Læſus ordo plebeius, quo nihil fœdius conculcatum atque laceratum omni ex parte eſt. Læſum ius & æquitas, cui bellum nefarium indictum eſt. Læſa patria, quæ ſe è florentiſsima quondam in fœdiſsimum latrocinium commutatam eſſe cernit. Læſa denique Reſpub. vniuerſa, quę iugum ſibi imponi vidit duriſſimæ ſeruitutis. Et miramur quorum offenſio communis eſt, communem & querelam eſſe, vt ſinguli è tali ſeruitio diſceſſum meditentur? & quidem de ea re quid ſentiendum foret grauiſsimo reſponſo ſuo

Gallorum iuſtus dolor.

Omnium ordinum per Henricum offenſio.

Eorundem in Henrici abdicationem conſenſus.

Theologorum ordo expreſsit, cùm iuſtam HENRICI exauthorationē, cùm bellum in eū ſanctū eſſe dixit. Neque verò aliud Curia ſenſit, quę tam ſancto iuramento pro reſtituēda religione, libertate & patrio more ſe obſtrinxit. Non alia nobilium, quibus virtus ſaltem, vt latrones eſſe nollent, aliqua fuit: non iuriſcōſultorum ac iudicum, qui nō ſe mammonę pridem deuouerunt, non reliquorum ex omni genere hominum, qui pilum aliquem viri boni atque pij habuerunt, mens atque conſilium, quibus ſingulis vt ſuæ factæ ab HENRICO iniuriæ, ita habent quod cōmunibus ſtudiis cōquerantur. Solis ſi ſuperis placet atheis, hæreticis, veneficis, laruis, cynædis, ganeonibus, blaſphemis, auaritię, ambitionis, luxuriæ ac libidinum mancipiis regnum iſtud placet, vt quod Epidemia laborantibus accidit, vt quicquid in iis corrupti ac peccātis humoris eſt, ad eam partem confluat, in qua peſtilens abceſſus eſt, id plane hîc vſu ueniat, vt quiſquis in Gallia corruptiſſimus eſt, ſi quis decoctor, ſi aleæ deditus, ſi alieni vel fundi ac cenſus vel coniugij appetitor, imo vſurpator, ſi Simoniacus, ſi hypocrita, huic ſe cauſæ adiungere, in iis caſtris mili-

Cuiuſmodi homines Henrico faucāt.

Simile.

tare,has tueri partes neceſſe habeat. Quo magis dolendũ eſt viros ſe bonos eos venditare,quibus cordi eſt iſta cauſa,aut ſi quid veræ virtutis in iis reliquum eſt, non inde diſcedere, vbi tueri nomen iſtud nulla ratione poſſunt. Quod ſi propterea factum eſt, quod illi quàm iniquo, quàm lubrico loco ſint necdum didicerint,& prauis illuſi ſophiſmatis,quod tueri debuerãt,in id infeſto enſe armati ſint, vt nos errori ignoſcimus, qui in re præcipiti æquitatis iudicium ſæpè aufert, ita ne his ſe tenebris inuolui diutius ſinant, vt ad cor redeant, vt ſe Eccleſiæ,quæ fœdiſſimè licèt diſsipata ſinum tamen pietatis offert, pugiles exhibeant,vt quod ſummæ ac ſolidæ laudis eſt, vt à caligine ad lucem,à vitio ad virtutem, ab iniuria ad iuſtitiam conuertantur,id, ſero licet,aliquando tamẽ præſtent, per omnipotẽtem Deum obſecramus. His ſcilicet noſtra ſudat induſtria, ne diutius in errore iſto hæreãt,& qui inde diſceſſerũt,id quod agunt conſtanter & integrè perficiant: ac denique qui foris ſunt, dum totius noſtri conſilij rationem habent,id nos facere mirari deſinant, quod mirum potius eſſe debet,tamdiu nos ſilentes ac veluti exangues

Vnde factũ vt quidam non omnino perditi ab Hentico ſtent.

Ad eoſdem admonitio.

Intentio operis ac fructus.

facere diſtuliſſe. Quod nos etiam tantò ſcribimus lubentiùs quòd reſtituendæ ex eo Reipub. formam aliquam ſequẽti ſeculo acceſſuram confidimus, vt cùm Regibus quàm ſubiici eos legibus neceſſe ſit conſtiterit, ijs populus iuſtioribus ac commodioribus, ij viciſsim populo faciliori ac meliori vti poſsint. Quæ cùm non vnius hominum generis ſed omnino omnium cauſa cõmunis ſit, mirum profectò eſſe nõ bebet, ſi quæ à ſingulis de ea re didicimus, hęc in vnũ compacta ſimul coniungamus. Multa hîc nos Theologi, multa Iuriſperiti, multa rationum publicarum magiſtri, multa vel aulici ipſi, multa & alij ex quouis ordine homines docuerunt. Theologis certè debemus tãto plura, quòd & illi ſcrupulos grauiſsimo ſuo iudicio gẽti noſtrę ademerũt, & quæ de ea re illi preſsius & pro ſchola ſubtilius dixerant, & in codicem redegerant, vberiorem nobis ad dicẽdum materiam præbuerunt. Cætera ab iis accepimus, qui vt iniuriæ teſtes oculati ſicuti nos in ſuo quiſque ordine fuerunt, ita ſcribendi de ea re nobis authores extiterunt. Qua in re ſi quid erit quod acerbè nimium & audenter factũ à prudẽti illo & patriæ vti-

Omnium ordinum ſymbolis congeſtum hoc opus.

Veterum patrum in principes fidei defertores quanta vehementia fuerit.

liſsimo Theologorum conſeſſu primùm, mox à nobis qui ſcribimus, è Politicorum lacunis gratioſiſsimi homines quiritentur, indignúmque facinus clament contra Henricum ſic mutire, ij ſi clara illa Eccleſiæ lumina apud Græcos, Nazianzenos, Athanaſios, Chryſoſtomos, apud noſtros Hilarios, Luciferos contra principes fidei deſertores ac tyrannos fulminantes, tonantes, cœlum terræ permiſcentes legerint, habebunt quod vt in illis in re minori incitatum, vehemẽs, auſterum ac ſeuerum admirari debeant, ſic in noſtris in maiori lõge nequitia, imo quantam ſol iſte neque noſtra neque patrũ memoria vidit, remiſſum, tardum, molle ac lene præ illis eſſe conquerantur. Sed nos rem qualis eſt aggrediamur.

DE IVSTA HENRICI TERTII E FRANCORVM regno abdicatione,

Liber primus.

Tripertita dicendorum diſtributio.

CAP. I.

DIcturis de iuſta HENRICI tertij à Francorũ ſceptro abdicatione tria omnino exponenda videntur, Primum, *An iuſta omnino cauſa eſſe poſsit, maxime autem in Gallia Reges abdicandi*. Deinde, *An cauſa legitima in Hẽrico tertio ſubſit, propter quam abdicetur*. Poſtremò, *An premente negotio iudiciorum formulam hîc expectari oporteat, vt non protinus abdicetur, aut ad arma conuoletur*. Quæ tria eò diligentius explicanda ſunt, quòd triplex hic à certis hominibus dubitatio

occurrit, vel quòd dicant ſolius Dei non hominum iudicio Reges ſubiacere, populo non aliud quàm vt oret & patienter ferat relictum eſſe: vel quòd Henrici acta nonnulli excuſent: vel quòd denique iudiciorum formā hîc expectari velint, antequam quid decernatur.

DE IVRE ABDICANDI REGES.

Ac primùm quid Regis nomine hîc intelligi oporteat.

CAP. 2.

HIc primùm obſeruandum eſt, de abdicando Rege cum loquimur, non nos hunc regem intelligere, qui regiè, hoc eſt iuſtè & legitimè imperet atque agat. Aquo vt nullam deficiendi imo ei non obediendi iuſtam cauſam eſſe agnoſcimus, ita qui ſecus faciat, maximè verò qui religionis aut populi opprefsionē ſiue interitum meditetur, hunc coërceri primum omni honeſta ratione oportere, & ſi

aliter res ſuccedere non valeat, ſceptro amouendum eſſe ſine cõtrauerſia profitemur. Qua in re vt nihil à nobis bonis & catholicis regibus metuendum eſt, ita malis & impiis & qui jis fauent, an iſtud diſpliceat non magnopere curamus, memores verbi huius *Quoniam diſsipabit Dominus oſſa eorum qui hominibus placent, confuſi ſunt quoniam Deus ſpreuit eos.* Pſal. 13.

Obiectionum ſolutio.

Cap. 3.

1 NEque verò nos illa mouent quæ à multis in contrariam partem afferuntur. Cuiuſmodi illud eſt quod B. Petrus dominis nõ tantum bonis & modeſtis, verum etiam dyſcolis obedire iubet, quòd aliud ſit δύσκολον, ſiue vt in Græco exemplari eſt σκόλιον (quod durum, præfractum, difficilem, moroſum, modeſto denique contrarium ſignificat) aliud apertũ iuſtitiæ aut pietatis oppreſſorem eſſe. Aliud etiam non modeſtum aut commodũ, aliud impium & iniquum eſſe. 1. Pet. 2. Dyſcolus quid?

Politicorum impia vox.
2 Multo etiam minus Politicorum dete-

ſtabilis illa vox, Regem nullis legibus ſubijci, ſed ſupra legem eſſe. Quod vt de poſitiuis legibus priuatóque iure apud iuriſcõſultos aliquando dicitur, ita qui de iure communi, aut omnino de omni lege intelligat, quæ nihil aliud quã recta ratio eſt, nõ hominem nobis, ſed teterrimam quãdam belluam fingat. Adde quòd ne diuinę quidem legi ſit pariturus, qui omnem legem excutiat. Quod in principe qui admittat, omni ſceleri ac nequitiæ contra Deũ & omne ius feneſtram ſit aperturus.

Rex non eſt ſupra omnem legem.

3 Neque etiam quod dicunt ſolius Dei iudicio præterea nullius ſubiectum regem eſſe. Quod vt nullo ſcripturæ teſtimonio probatur, ita ab eadem manifeſtiſſime rẹfellitur, quæ ait *omnem animam poteſtatibus ſublimioribus ſubditam eſſe*, & *Quodcunque ſuper terram Eccleſia ligauerit* (nulla enim hîc Regis exceptio qui & terræ nomine continetur) *in cœlo quoque ligatum eſſe*. Quæ reges iubet ſeruire Eccleſiæ, quæ *nutritios eius eſſe* & futurum *vt vultu in terra demiſſo adorent & puluerem pedum eius lingant*, profitetur.

Rex Eccleſiæ iudicio ſubiacet.

Rom. 13.

Matth. 16. & 18.

Eſa. 61.

Eſa. 49.

4 Sed neque quòd martyres dicunt mortem toleraſſe, & vt tyrannos Eccleſiæ infeſtos deponerent minimè ſategiſſe. Quia

vt id laudabile eſt cum reſiſtere nequeas, ita vbi poſſis, reſiſtere religionis ac patriæ hoſti nolle nefarium ac pernicioſum eſſe cùm antiquo illo Machabeorum & aliis multis, tum recenti finitimorum Anglorum exemplo eruditi ſumus. Et mortem quidem pro ſeruanda fidei integritate toleratam ac tolerandam eſſe didicimus, pro ſeruanda autem tyranni aut perſecutoris vita & obediẽtia nondum didicimus. Neque tanti eſſe debet improbi & Reip. exitioſi hominis vita & dignitas vt pro ea vel abijci ſeruitutem Dei, vel auferri rebus humanis viros bonos & patriæ amãtes oporteat. Quin potius rei peccati futuri ſint, qui pro tam indigna cauſa vel pugnent vel moriantur, à qua ſcilicet defendenda non ius tantum immunes reddat, verùm etiam conſcientia retrahat: imo contra eos armet, quos omnino hinc auferri præſtat.

Religionis hoſti cùm poſſis etiã licet reſiſtere.

5 Non etiam id quod dicunt Chriſtum tributa Cæſari pendiſſe, cùm magnum ſit diſcrimẽ inter ius regium, quod Romanis in Iudæos vel ipſorum iam conſenſu quæſitum erat, atque inter tyrannidem, quę inuitis obtruditur, qualis hodie omnis illa poteſtas eſt, quę religioni ac pietati aduer- Mat. 17.

ſatur. Vt nec illud omittatur, quòd Chriſtus in ea re priuati hominis exemplum, nō regni ac populi videtur præbuiſſe.

1. Timoth. 2. 6 Neque illud quod Paulus Apoſtolus pro principibus etiam impiis preces fundi iubet. Non enim propterea reſiſtendum inimico non eſt, quia pro eius conuerſione orandum eſt, cùm id Dauid dudum faciēs probatus Deo extiterit. Quāquam ea tempora incidere poſsūt, vt in deplorata principis nequitia (quod ſub Apoſtata Iuliano factum eſt) non modo pro eo non oretur, ſed publicè etiā in eum imprecationes fiāt & à Deo exaudiātur, & exaudiri pij omnes lætētur. Quod inter alios feciſſe cognomine Iulianum Sabam monachū proditū eſt.

1. Reg. 24. 25. 26.

Theodor. in hiſt. Theop.

Baruch. 1. 7 Neque illud quod pro Nabugdonoſore orare Iudæi iubentur diuinitus, maléque fuit Sedechiæ quod ab eo defeciſſet: Quia nec tū reſiſtere licebat, cùm ſerui Iudæi ac minimè liberi eſſent: & Sedechias parere Nabugdonoſori nominatim iuſſus eſſet, idque iuramēto abſolutè promiſiſſet. Quorum neutrum cum in Repub. libera ſit, ne vinculum quidem eius rei eſſe vllum poteſt.

4. Reg. 25.

Probatur Ius abdicandi Reges.
Cap. 4.

QVæ cùm ſint eiuſmodi, vt aduerſus illud quod quærimus ius Reges abdicandi nihil efficiant, id quale ſit ſequitur vt probemus. Ius porro illud cum duplex ſit Eccleſiæ vnum, quod peculiare eſt Chriſtianorum, Populi ſeu Reipub. alterum, quod eſt commune omnium gentium, populorum ác religionum (quãquam ea apud Chriſtianos ſic concurrunt, vt vnum alterum non deſtruat, & alterum alterius auxilio nitatur ac iuuetur) de priori dicendum omnino nõ eſſet, quòd notius id ſit, quàm vt multa probatione ſit opus, & ab aliis olim ſæpè probatũ ſit, niſi quæ hominum impudentia eſt, vel in luce certiſsima caligantium, & clauſis ſua ſponte oculis, quod non vident, ne eſſe quidem dicentium, id nos cogeret paucis ſaltem delibare. Quod vt intelligentibus & ad alterum properantibus non ita fortaſſe neceſſarium erit, ita vel id ſaltem præſtabit, ne iſti, qui in ſuis ſe tenebris ſapere putant, vltra pergant obgannire, veritatíque alioqui certiſsimæ reſiſtere.

Ius reges abdicandi duplex.

IVS ECCLESIÆ REGES ABDICANDI.

Ac primùm quodnam illud ſit.

CAP. 5.

IVs in Eccleſia Reges abdicandi eſſe cùm dicimus, nõn id volumus, quod calumniæ loco nos dicere obiiciunt hæretici, penes Romanum põtificem aut qui infra illũ ſũt eſſe, vt principes arbitratu ſuo, ſeu vt loquũtur pro animi libidine deiicere, Regni iura immutare, leges abrogare, in eoſdenique vt in Epiſcopos & reliquos Eccleſiaſtici ordinis homines plenã & directã iuriſdictionẽ exercere poſſint: Id volumus, cùm ille Chriſti vicarius ſit, vt videat ne quid Chriſto, ne quid eius Eccleſię ac religioni iniuriæ fiat, ne quid vel populi ac regni vel regum ipſorum ſalutem impediat, (cuiuſmodi ſunt hæreſis, ſchiſma, periuriũ, Apoſtaſia & ſimilia, quæ ſine graui Eccleſiæ detrimento in regibus eſſe nequeunt) id ei licere, vt cùm nihil leniter admonuiſſe profuerit, cùm cenſuras

contemni audierit, cùm periculum graue Eccleſiæ è tali regimine imminere, deponi denique & vtile & commodum eſſe agnouerit, tum populos obedientiæ vinculo eximat, detque operã vt alteri commodari grex à Chriſto redemptus committatur. Quod ius ei in ſolos Chriſtianos reges propterea conceſſum eſt, quod vt gentiles nullo ſe iure Eccleſiæ ſubiecerũt, ita ei Reges Chriſtiani ſe ſuáque, hoc eſt, imperium ſuum totum ſubmiſerũt. Quippe cùm non aliter Chriſtianis imperandi ius cuiquam eſſe poſsit, quàm ſi regũ regi Chriſto eiuſque ſponſæ Eccleſię obedientiam promiſerit. Neque verò iuſtius quicquã eſſe poteſt, quàm vt in quos ius Eccleſia Chriſti habet, ab iis illa prouideat ne reliquo gregi ſuo noceatur. Quod ne quis diuinitus datum Eccleſiæ eſſe inficias ire poſsit, ſcripturæ vtriuſque teſtamenti authoritas, exempláque & perpetuus in Eccleſia vſus efficiet.

Ius Eccleſiæ in ſolos Reges Chriſtianos.

Iuris Eccleſiæ in reges, Veteris legis Exempla.

Cap. 6.

AC primum occurrent illa quæ è veteri inſtrumento deprompta ius illud Eccleſiæ in reges iam ab illo tempore extitiſ-
1.Reg.13. ſe docuerunt. Sic Samuel Saulem regem à ſe inſtitutum prius, quia ſpiritualem functionem vſurpaſſet, quia mandata dei trãſ-
1.Reg.15. greſſus eſſet, quaſi excõmunicatum regni iure priuauit & in Dauidem illud tranſtulit. Prorſus vt ab eo tempore quicquid Saul geſſit, vt quod ſacerdotes Nobe numero
1.Reg.22. octoginta per Doëg Idumæum interfecit, quod Samueli ac Dauidi vitã adimere conatus eſt, tyrannum non regem ſe prębuerit, manifeſtáque ademptæ regalis gratiæ
3.Reg.14. ſigna oſtenderit. Sic Hieroboam cum vitulos aureos poſuiſſet, contra eum & domum eius totam propheta diuinum iudicium pronunciauit, *& ne mingentem quidem ad parietem de ea reliquum futurum* eſſe prædi-
2.Par.15. xit. Sic monente Azaria propheta, Aſa rex Iuda idola comminuit, *& Maacham ma-*
2.Par. 26. *trẽ, eo quòd libidinoſum Priapi ſimulachrum coleret, de auguſto imperio depoſuit.* Sic Oziam A-
4.Reg.11. zarias ſacerdos de templo primùm, mox etiam de regno eiecit. Sic Athaliam Ioiada
3.Reg.18. ſacerdos regno ſimul & vita priuauit. Elias
4.Reg.1. Achabo & Iezabeli in os reſtitit; Ochoziæ duos

duos quinquagenarios eorúmque milites numero centũ igne cœlitus immiſſo perdidit; quadringẽtos & quinquaginta pſeudoprophetas inuitis rege regináque interfecit, Hazaëlem regem Syriæ, Iehu regem Iſraëlis, Eliſeum vice ſua prophetam inſtituit, cum ea poteſtatis ſignificatione, vt *qui fugeret gladium Hazaelis occideret eum Iehu, & qui fugeret gladium Iehu interficeret eum Eliſeus.* Vnde de Elia Sapiẽs, *Qui deieciſti Reges ad perniciem, & confregiſti facilè potentiam ipſorum, & glorioſos de lecto ſuo.* 3.Reg.18. 3.Reg.19. Eccl. 48.

Iuris Eccleſiæ in Reges in Euangelica lege teſtimonia.

CAP. 7.

APertiora ſunt quæ de noua lege prænunciata primùm, mox in eadem inſtituta reperiuntur. Priora ſunt illa de futura Eccleſiæ in reges poteſtate vaticinia. *Et erunt Reges nutritij tui & reginæ nutrices tuæ, vultu in terra demiſſo adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent, & ſcies quia ego Dominus,* & rurſum, *Gẽs & regnum quod non ſeruierit tibi peribit,* & illud ad Hieremiam inſi- Eſa. 49. Eſa. 60. Hierem. 1.

Hier. 1. gne, *Ecce conſtitui te ſuper gẽtes & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſſipes, & ædifices, &*
Pſal. 71. *plantes*, & in Pſalmis, *Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei*, & alibi,
Pſal. 2. *Reges eos in virga ferrea, & tanquam fas figuli confringes eos.* Reliqua ſunt hæc, Quòd Pe-
Ioh. 21. tro Chriſtus oues ſuas (& reges igitur) paſ-
Matth. 16. cendas commiſit; Quòd claues, ligandíque ac ſoluendi poteſtatem dedit; Quòd
Heb. 13. D. Paulus omnes præpoſitis ſubiacere iuſ-
Tit. 3. ſit; Quòd idem conſuetudine cum hæreticis interdixit; Quòd iiſdem D. Iohannes
Epiſt. Ioh. 2. ne Aue quidem dici permiſit. Quomodo enim id faceret, niſi ab obedientia regis, qui talis quidem eſſet, abſoluere poſſet? Quam ne ſpiritualem tãtum poteſtatẽ eſſe quis putet, prodibit mortuus increpãte Pe-
Act. 5. tro cum vxore Sapphyra Ananias, traditus
1. Cor. 4. Corinthius in interitũ carnis, Energumeni item iubẽte Paulo Hymenæus & Alexan-
1. Tim. 1. 1. Cor. 6. der. Et quod ait idẽ Paulus, *Neſcitis quia angelos iudicabimus? Quantò magis ſecularia?*

Exempla ad id Eccleſiaſtica.

Cap. 8.

EOdẽ illa poteſtatis Eccleſiaſticæ exẽ-
pla ſpectant. Vt quòd Babylas Antio-
chenus Epiſcopus vnicum eo tẽpore Chri-
ſtianum imperatorem Numerianum (Phi-
lippũ alij, alij Decium dicũt) ob percuſſum
regis cuiuſdã filium obſidis loco in fœde-
re ſibi datum excommunicauit. Et pro- Chryſoſt.
pter id à Numeriano interfectus vt Mar- in vita Babylæ.
tyr à D. Chryſoſtomo celebratur & ab Sozom. lib.
Eccleſia colitur. Sãctus Ambroſius Theo- 7. cap. 24. Theod. l. 5.
doſium ob cædem Theſſalonicæ factam c. 17.
excommunicauit, & ad pœnitentiam inter
laicos publicè agendam Mediolani com-
pulit. Innocentius primus Arcadium im-
peratorem eiuſque coniugem Eudoxiam Niceph. lib. 13. cap.
eò quòd Epiſcopo ſuo S. Iohanni Chry- 34.
ſoſtomo reſiſterẽt, eúmque perſequerẽtur,
imo in exilium miſiſſent, excommunica-
tionis ſententia percuſſit. Gregorius 2. Le-
onem 3. Imperatorem hæreticum excom-
municauit, & omni quod in Italia habebat Zonar. tõ. 3.
imperio priuauit. Et Zacharias abdicato Paul. Æmyl. lib. 2.
Childerico & Gallos à fidelitatis iuramen- 15. q. 6. a-
to abſoluit, & Pipinum in eius locum ſub- lius.
ſtituit. Leo 3. Pontifex imperium à Græcis
ob religionis contemptum ad Germanos
tranſtulit. Sed & Germani imperatores

ob ſchiſmata, hæreſes & ſacrilegia à Pontificibus deiecti ſæpe numerantur. Cuiuſmodi ſunt Fridericus primus, Fridericus 2. Otho Quintus, Ludouicus 4. & famoſus ille Hẽricus quartus, quem Gregorius ſeptimus ob ſimoniam, homicidia, adulte-

Trithem. in Chron. ria & ſodomiticam turpitudinem excommunicauit & imperio priuauit. Idem Gre-

Cromer lib. 5. gorius 7. Boleſlaum 2. Poloniæ regem ob cædem ſancti Staniſlaj Epiſcopi ad altare ſacrum excommunicauit, regníque iure deſtituit. Qui & à ſuis derelictus, imo oppugnatus in fugam ſe coniecit, & ad extremum mortem ſibi conſciuit. Sic propter hæreſim Georgius Boëmiæ rex primũ excommunicatus, deinde à rege Hungariæ regno expulſus eſt. Notandáque omnino Gregorij magni ſententia eſt, qui in eo priuilegio quod Sancti Medardi monaſterio

Tom. 3. Concil. in Galliis conceſſit, ita decernit, Si quis
„ Regum, Antiſtitum, Iudicum, vel quarun-
„ cumque perſonarum ſecularium huius
„ Apoſtolicæ authoritatis & noſtræ præcep-
„ ptionis decreta violauerit, cuiuſcumque
„ dignitatis vel ſublimitatis ſit, honore ſuo

Concil. 4. Tolet. cap. 74. priuetur. Accedit his Concilij Toletani quarti nobile & meritò literis aureis

conſignandum decretum. *Sanè de futuris regibus hanc ſententiam promulgamus, vt ſi quis ex eis contra reuerentiam legum ſuperba dominatione & faſtu regio in flagitiis & facinore ſiue cupiditate crudeliſſimam poteſtatem in populis exercuerit, anathematis ſententia à* Chriſto Domino *condemnetur, & habeat à* Deo *ſeparationem, atque iudicium, propterea quòd præſumpſerit praua agere & in perniciem regnum conuertere. De Semithilana verò, qui propria ſcelera metuens ſeipſum regno priuauit, & poteſtatis faſcibus exuit, id cum gentis conſultu decreuimus, vt neque eum vel vxorem eius propter mala quæ commiſerunt, neque filios eorum vnitati noſtræ vnquam conſociemus, neque eos ad honores, à quibus ob iniquitatem deiecti ſunt, aliquando promoueamus. Quique etiam ſicut faſtigio regni habentur extranei, ita à poſſeſſione rerum, quas de miſerorum ſumptibus auxerant, maneant alieni.* Quæ profectò ſententia tantò ad ſeueritatis exemplum magis notanda eſt, quòd vel in eius qui ſe ſponte regno abdicaſſet (quod pœnæ omnis inſtar videri poterat) tum caput, tũ poſteros ac cognatos ita deſæuiit, vt ne ſo-

Patrũ Toletanorum in Semithilanam Regem ſeueritas.

cietate quidem hominum dignos haberi vellent. Quid enim de perſeuerante in peccato patres illi ſtatuerent, qui vel pœnitentem ac ſe ſubmittentem tam auſterè punierunt?

IVS REIP. AC POPVLI REGES ABDICANDI.

Ac primùm quid populi nomine intelligatur, & in quo ius illud conſiſtat. CAP. 9.

DE iure Eccleſiæ ſupra reges cùm dictũ ſit, ſequitur vt de iure regni ac populi in eoſdem dicatur, & vt abdicari à populo poſsint declaretur. Quod antequã exponimus, intelligendum populi nomine iſto loco non inconditam & confuſam turbam, quæ bellua multorum capitum eſt, quęque ineptiſſimi cuiuſque & ſtultiſsimi furias vt plurimum ſequitur, vbi ſine iudicio, ſine mente oritur ſæpiſſime

Populus hic quo sẽſu intelligatur.

Æneid. 1.

Seditio, ſæuitque animis ignobile vulgus,
Iamque faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat, cuius captare auram, corrupti, abie-

cti, doloſi, iniuſtíque animi indicium ſemper fuit, ſed procerum, Senatorum ac prçcipua virtutis, probitatis, iudiciíque ac dignitatis authoritate hominũ prudentem ac iure coactã multitudinẽ ſumi: ex eo genere ſcilicet de quo ille apud eundem poëtam,

Tum pietate grauem ac meritis ſi forte virũ quẽ
Conſpexere, ſilent, arrectíſque auribus aſtant.
Ille regit dictis animos & pectora mulcet.

Quæ vt publicam regni poteſtatem refert, ita eo ſenſu cùm de iure populi in regem dicemus, vſurpaturi populi nomen perpetuò ſumus, vt populum ac Rempub. ſeu regnum (quo idem eſſe conſtet) propterea coniunctim proferamus. Ius autẽ illud cùm in duobus poſitum ſit, vt & à populo ſeu Repub. conſtitui reges, & regibus conſtitutis ſic penes eos ſummam poteſtatem eſſe conſtet, vt ſuum in eos tamen populi ſeu Reipub. ius ac maieſtas remaneat, huiuſque adeo læſæ vel imminutæ, ſi res ita ferat, Rex teneri poſſit, hæc ſequitur vt viciſsim comprobemus.

Ius populi ſupra regem quale.

Reges à populis eſſe conſtitutos.
CAP. IO.

Potiores conſtituẽtes quàm conſtituti partes. Heb. 7.

Ac prius illud quidem quid valeat intelligi ex eo poteſt, quòd potiores ſemper ſunt conſtituentis quàm conſtituti partes. Et vt minor ſine contradictione à maiori benedicitur, ſic & conſtituitur. Sic enim Putiphar Ægyptius Ioſephum ſupra domum ſuam conſtituit. Et Danielem Nabugdonoſor ſuper Babylonem. Et Darius centum & viginti optimates ſuper regnum. Omninóque ſerui à Dominis, & miniſtri à regibus conſtituuntur. Reges porro à populis conſtitui cùm ratione & exemplis probandum ſit, & ratio duplex omnino ſit, altera quia ſine regibus populi eſſe poſſunt, reges ſine populis non poſſunt: altera quia è re ſua populi eſſe iudicarunt, vt regem ſibi conſtituerent, vtramque etiam ordine declaremus.

Geneſ. 39. Dan. 2. Dan. 6.

Populus ſine rege, non autem Rex ſine populo ſeu Rep. eſſe poteſt.

Cap. II.

Non enim dubium eſt, quod eſt eiuſmodi, vt ſine altero eſſe poſsit, alterum verò ſine eo non poſsit, huic illud originis atque exiſtentiæ principium eſſe. Multò e-

tiam minùs, id quod ab alio pendet, huic vt ſubiiciatur, ac legi eius ſubſit comparatum natura eſſe. Non enim alia ratione filios parentibus ſubiectos eſſe conſtat, quã quòd ab iis ortus ſui initium acceperint. Porro vt populus ſine regibus eſſe poſsit multę nationes docent quæ Regibus caruerunt. Eiuſmodi fuerunt illæ quæ vel Ariſtocratia delectatę ſunt, vt Thebæi tẽpore Nini, Rhodij, Maſsilienſes, Romani, Carthaginienſes ac dudum vel noſtris tẽporibus Veneti, Genuenſes, Piſani, Florentini, Lucenſes; vel Democratia vt olim Athenienſes, hodie etiam Heluetij. Imo & ante Saülem Regem Iſraël non habuit. Quòd ſi Samuelem præfuiſſe dicas, & ante hunc alios Iudices & Sacerdotes, iſtud ſane cauſæ noſtræ proderit, quippe vt ex eo conſtet quàm verum eſt ſine ſacerdote populum eſſe non poſſe, tam verum eſſe carere eum rege poſſe. Nam & veteres illi patriarchę, qui ſimul ſacerdotes erant & reges, ſacerdotii potius quàm regiæ dignitatis ſtudioſi fuiſſe videntur. Et Deus regem petente populo abiectum ſe dixit, quòd imperio ſacerdotis non viderentur eſſe contenti.

Euſeb. in Chron. Strabo lib. 4. & 14.

Populus ſine Rege eſſe poteſt, ſine ſacerdote non poteſt.

1. Reg. 8.

Rex ſine populo eſſe nequit.

At ſine populo Rex plane eſſe nequit, quia regem quantus quantus eſt populus facit, vt ſi ab eo populus ſeceſſerit, Dionyſius alter Corinthi ſit futurus. Multi quippe Regum oculi atque aures, longæ manus & pedes veloces eſſe dicũtur. Quid iſtud? An quia monſtrũ Rex eſt Argo, Geryoni, aut Midæ perſimile? An quia potius iſta omnia populus Regi ſubminiſtrat? Quippe ſecedat populus, cæcus erit qui modo Argus erat. Qui auritus, nunc ſurdus. Qui modo magnificus & ſuperbus, nunc luto deſpicatior & proiecta vilior alga eſt futurus. Coloſſum videlicet iſtũ baſi propria ſi deſtituas, labi in terram, frangíque & conteri neceſſe eſt.

Rex Coloſſi inſtar.

E re populi fuit vt reges ſibi conſtitueret. Ratio poſterior.

CAP. 12.

PORROVT è re populi fuerit Reges ſibi cõſtituere (nam hæc altera ratio erat) ex eo patet, quòd cùm natura liberi omnes eſſent, neque verò bonũ eſſet agere quenque quod liberet, ſed communi iure opus eſſet, cui ſe omnes conformarent; iámque

ex multis gubernationis formis, eam natura ipſa præſtare edoceret, quæ ad vnum relata mundi ſub vno rectore Deo poſiti eſt imitatrix, & Monarchia nuncupatur, idipſum vel teſtante Homero,

Οὐκ' ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔςω, Εἷς βασιλεύς. Iliad 2.

Non multos regnare bonum, Rex vnicus eſto, multi in id conſenſerunt, vt quæ penes eos immediatè politica poteſtas erat, ad vnum aliquem publici commodi cauſa transferretur. Cui quod regendi prouincia data eſſet, propterea Rex diceretur. Hinc illa publicæ commoditatis indicia regi data cognomina, quòd ποίμην λαῶν id eſt paſtor populorum, quòd pater, quòd ἄναξ quaſi ἄκος ideſt medicina, quòd βασιλεὺς quaſi βάσις τοῦ λαοῦ ideſt firmamentum populi appellatur. Et quod Hebræi obſeruant מלך (quod eſt Rex) idiomate ſacro dici poſita in medio litera ל, quæ cæteris eminet velut Alphabeti regina & in medio eius collocata & doctrinam ſignificat (למד enim docere eſt) vt ex eo cōſtet cæteris ſapientia regem eminere ac pietatem (quæ in Deuteronomio *vera intelligentia* eſſe dicitur) in medio pectore aſſeruare debere.

Reges hominum inſtituto nō natura cōſtant.

Regis notatio latina græca & Hebræa.

Deut. 4.

Prorſus vt cùm ille vtilis per omnia eſſe debeat, qui ſe pro rege hoſtem, pro paſtore lupum, pro patre latronem, pro medicina venenum, pro firmamento ruinam, pro ſapiẽte denique inſipientiæ fontẽ exhibeat, nulla ratio eſſe poſsit, cur hunc tolerare multitudo, nõ potius procul à domo, procul à grege, procul à corpore eiicere debeat: Et quod honoris contulit ſic auferre, vt commodiori & meliori alteri deferatur.

Obiectionis ſolutio.

C A P. 13.

NOn enim nos iſtud mouet quod Reges διογένεες ac διοτρέφεες id eſt à Deo geniti, ac Dei nutritij ab Homero vocantur, vt quod ille ait,

Iliad. β. Θῦμος γὰρ μέγας ἐστὶ διοτρέφεος βασιλῆος,
Τίμη δ' ἐκ διὸς ἐστὶ· φιλεῖ δὲ ἑ μητίετα Ζεὺς.

Regis at ingentes animi, quem nutrit alumnum
Iuppiter. A Ioue talis honor. Charus ſapienti
Eſt etiam ille Ioui. vt hinc Reges à Deo tantum non etiam à populo eſſe dici poſsit. Neque etiam quæ è ſcriptura quidam citant, vt quod D. Paulus *Omnem poteſtatem à*
Rom. 12. *Deo eſſe* ait *&* *qui poteſtati reſiſtit, ordinationi*

Dei reſiſtere. Et quod ſapiens *Regnum à Deo transferri à gente in gentem.* Et quod Daniel *Dominari excelſum in regno hominum, & cuicũque voluerit dare illud,* &ſi qua ſunt eiuſmodi. Quia ſi quid iſta cõtra quod volumus probent, eodem modo nec à parentibus genitos liberos eſſe è ſcriptura probandum ſit, cùm Chriſtus *nominari in terris patrem* vetet, *vnúmque patrem qui in cœlis eſt,* id eſt Deum agnoſci præcipiat. Et vetus dictum eſt, in cœlo fieri coniugia. Num propterea igitur ab hominibus hæc non fiũt? Sed & nota illa matris ſeptem fratrum generoſa & digna vox, *Neſcio* (inquit illa) *qualiter in vtero meo apparuiſtis, neque enim ego ſpiritum & animam donaui vobis & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi. Sed enim mundi Creator, qui formauit hominis natiuitatem, quíque omnium inuenit originem, &c.* Num ergo ipſa mater eorum non fuit? Num propterea eos non genuit? non tulit in vtero? non peperit, aluit, erudiuit? Non ſuo iure vt in lege Dei conſtantes eſſent animauit, imo imperauit? Neque verò ſi Deus Ioſeph in Ægyptũ pro ſalute patris atque fratrum præmiſit, propterea qui eũ vendiderunt fratres aut ſcelere caruerunt, aut reprehenſione, quaſi

Eccl. 10.
Dan. 4.
Matth. 23.
2. Mach. 7.
Geneſ. 45.

nihil per eos factum in eo ſit, digni nō ſint.
Neque etiam quod decem tribubus à Ro-
3.Reg.12. boamo deficientibus, *Verbum hoc Deus à ſe factum eſſe ait*, propterea vt id fieret cauſam non dediſſe dicendus eſt Roboamus, aut non erraſſe in eo grauiſsimè, quòd iuuenum conſilium ſequutus, durum nimis populo conquerenti reſponſum dedit. Nec ſi
1.Cor.3. Deus eſt qui incrementum dat, propterea aut Paulus plantando aut Apollo rigando nihil feciſſe dicendi ſunt, cùm Paulus ipſe
2.Tim.4. certiſsimum ſe ſui laboris præmium expectare fateatur. Craſſúſque nimiū hic error eſt, quod permittente, interdum etiam inſpirante ac promouente, certè vbique & in omnibus prouidente Deo fit, ſic Deo ſoli tribuere, vt mediis cauſis nulla in re tribuatur. Et nos quidem vt reges à Deo vt & bonum omne eſſe agnoſcimus, ita intermedio iure gentium & per populum, vt ſunt, ita eſſe ſanè fateamur.

Quòd Reges à populis conſtituantur, Exempla ſacra.

Cap. 14.

A Deo quippè penes populum regis cōſtitutio eſt, vt tametſi rex Iſraël à Deo

delectus eſſet, à populo tamen conſtitui iubeatur, dicente Deo, *Cùm ingreſſus fueris* Deut.17. *terram, quam Dominus Deus dabit tibi, & dixeris conſtituam ſuper me Regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes, eum conſtitues quem Dominus elegerit ex numero fratrum tuorum.* Sed & vſus facto id probauit. Nam cùm electus à Deo eſſet Saül, Samuel populum 1. Reg.9. in Maſphat ad conſtituendum regem conuocauit, & perinde ac ſi electio nulla eſſet, miſſa ſorte, cùm ea ſuper Saülẽ cecidiſſet, à populo publicè rex eſt nominatus. Quinetiã cùm Ammonitas percuſsiſſet, denuo 1.Reg.11. à populo Rex eſt confirmatus. Et quidem Dauid multo ante Rex à Deo electus erat, nec prius tamen regnare cœpit, quã ſeptimo poſt anno in Hebron eſt conſecratus, 1.Reg.16 & à populo conſtitutus. Sed & Salomonem filium Regem poſt ſe Dauid ſtatuerat. Neque id ſatis fuit, niſi pręſente populo in *Gihon* conſecratus ab eodem Rex nominaretur. Et mortuo Salomone populus 3. Reg.1. congregatus dicitur *vt conſtitueret Roboam* 3.Reg.12. *regem.* Sic Azarias, Ioas, Ochozias & alij 2.Par.14. reges cõſtituti à populo leguntur. Vnde & 2.Par.22. Abſaloni captandi regni occaſio fuit, cùm 2. Par. 23. diceret, *Quis me conſtituat iudicem ſuper ter-* 2.Reg.15.

ram? & *ſollicitaret corda virorum Iſraël*. Nec aliò alluſit iſta Chuſai Arachitæ ad Abſalonem reſponſio, *Illius ero* (inquit) *quem elegit*
2.Reg.16. *Dominus & omnis hic populus & vniuerſus Iſrael, & cũ eo manebo*. Sed nec populus Chri-
Ioh.6. ſtum rapere vt regem ſibi faceret animum induxiſſet, niſi præter longum maiorum vſum, ſuapte ſponte poteſtatem hanc penes ſe eſſe intellexiſſet, vt fugere propterea Chriſtus neceſſe habuerit, quia nõ vt cæteri reges terræ, quorum tẽporale regnũ ſiue de hoc mundo eſt, à populo conſtitui vel-
Ioh.18. Pſal. 2. Pſal.144. let, qui Rex omnium ſeculorum à ſolo patre conſtitutus eſſet.

Obiectioni occurritur.

CAP. 15.

QVòd ſi quis obiicit electos ſaltem citra populum Saülem, Dauidem & Salomonem extitiſſe, cum à populo non electi (quod iam erat diuinitus) ſed conſtituti dicantur, nos vt perſonæ priuilegium iſtud eſſe agnoſcimus, ita vniuerſè regnum ſeu regiam dignitatem à Deo immediatè eſſe denegamus. Nec tam hæc regni à Deo inſtitutio eſt, quàm regis inſtituendi petenti ac flagitanti populo, offenſo ac minimè probante

probāte Deo, facta conſenſio, cùm ſe contemptum Deus iſta regis poſtulatione conqueratur, quòd à ſacerdotibus gubernari non ſatis habere viderentur. Ob idque nō tam hîc regnum Deus inſtituit, quàm quia regnum populo placuerat, in regis perſona eligenda eos iuuit. Quem ne aliter quidem imperare voluit, quàm ſi à populo eſſet cōſtitutus. Omnino vt ſacerdotes à ſolo Deo nullo intermedio iure conſtitutos in vtroque teſtamento legimus (quod enim *Moſes & Aaron in ſacerdotibus Dei* olim fuerunt, & Chriſtus Apoſtolos ſacerdotes, ac per eos ſacerdotum ſucceſsionem perpetuam inſtituit, profectum ab homine nullo modo dici poteſt) ita reges à ſolo Deo, nullo adhibito humano vel iure & authoritate, vel vi ac violentia, aut poſtulatione, aut contractu, aut conſenſu, vno nomine ſine hominis interuentu conſtitutos nec vidimus nec legimus.

1. Reg. 8. Pſal. 95. Ioh. 20. Pſal. 44.

Exempla profana.

Cap. 16.

Nam nec aliter ab Ethnicis factum, cùm & ad eorum exemplum regem ſibi conſtituere Iſraëlitæ voluerint, dicen-

tes Samueli, *Conſtitue nobis regem, ſicut habent vniuerſæ per circuitum nationes*. Sic Deiocem, qui amicorum & vicinorum rixas compo-
1.Reg.8. nebat, iudicem primùm, deinde Regem à
Herod.lib. 1. Medis electum fuiſſe poſt Herodotum nar-
Offic.1. rat Cicero. Et Romani primos vtique Reges ſuos publicis ſuffragiis conſtituerunt. Quin & Iulius Cæſar cùm imperiũ arripuiſ-
Sueton. ſet, à populo ſe electum vt tutius regnaret credi volebat. Nec aliter Auguſtus imperator dici voluit, quàm ſi id populus probaſſet. Idem Caligula, Tyberius & Claudius fecerunt. Sic ſæpe imperatores ſuos milites in exercitu creauerunt. Et veterum Francorũ mos fuit, vt Regem à ſe electum ſuper clypeum eleuatum ac per caſtra circunductum ſalutarent.

Exempla Chriſtiana & maximè Gallica. CAP. 17.

OMnino Rex nemo naſcitur. Neque vllum omnino vel inter Chriſtianos regnum eſt, in quo hæreditaria ſucceſsio ſic polleat, quin penes populũ cõſtituendi ius remaneat. Probãte ſcilicet id apud eos natura atque fide, quod à Plutarcho ſcitè dictum vſu quoque confirmari apud mul-

tos obtinuit. Vt bonus venator non quod de bono cane natum eſt, ſed bonum ipſũ canem, & prudens miles non quod de generoſo equo genitum eſt, ſed generoſum ipſum equum quærit : ita errare Reipub. inſtitutores ac rectores, ſi potius à quo naſcatur eorum princeps, quàm qualis ipſe princeps futurus ſit aduertendum putent. Vnda illa vſque adeo magna conſtitutionis Regum vel ex ipſo vſu neceſſitas, vt nec publicè Reges ab vrbibus agnoſcantur, aut vt tales cum celebritate admittantur, quin prius coronati ab iis diadema acceperint, qui populum ſua præſentia referunt, cuiuſmodi in Francia ij ſunt, qui Pares nominãtur. Falluntúrque omnino, qui quòd Rege mortuo Curia Regis nomine agere nõ deſinit, de ſucceſſore intelligi volunt, quaſi aut ſine ſucceſſore Reſpub. eſſe ne momentum quidem poſſit, aut non potius de regno & corona intelligi id debeat : quę tãtiſper ſola regnat, donec ſucceſſor à populo admiſſus atque probatus ſit. Sed hi rurſũ multò magis, qui quod ſe principis libidini, quicquid ille præcipiat aut velit, inſigniter accommodant, in eo ſe regis ſeruos magno typho adductóque

Plutar. in Sylla.

Reges Galliæ ante conſecrationem ab vrbibus regiè nõ excipiuntur.

Defuncto rege coronæ ac regni nomine Curia agit.

ſupercilio ſolent venditare. Cùm propria hæc laus eorum ſit, qui Reipub. ſtudioſi in eo toti poſiti ſunt, vt ſaluam eam atque incolumem miniſterio ſuo præſtent; Et hoc ipſo quia Regis ſerui, Regi quod malum eſt iubenti parere detrectent, imo ſi hoſtem ſe patriæ exhibeat, in eum infeſtis armis (publica modò authoritas adſit) agant. Siquidem id demum eſt regis ſeruum eſſe, quod Reipub. & coronæ (quæ immortalis eſſe debet) atque adeo regni ſtatus ſtudioſum eſſe. Viſque adeo electionis ſupra hæreditarium ius tãta fuit, vt ſæpe cognatum filio, minorem natu maiori prælatum legamus. Sic & in Gallia Ludouicus natu minor Roberto Druydarum comiti, & Henricus Roberto Capeti nepoti prȩlatus eſt. Nec alia ratione factum eſt, vt à Merouingis ad Carlouingos, à Carlouingis ad Capeuingos regnum etiam ſuperſtitibus hæredibus trãsferretur. In ſumma quid electio ſupra ſucceſsionem vel in Gallia valeat, electus anno 419 Pharamondus: anno 669 electus Daniel clericus poſtea Chilpericus dictus: anno 686 poſt Clodouei obitum electus filius eius Clotarius, ac deinde quarto poſt anno defun-

Seruum regis eſſe quid?

Electionis ius hæreditario iure ſuperius.

cto Clotario electus frater eius Theodoricus, & quod memorabilius, prætermiſſo Carolo Ludouici Balbi filio, qui decennis aut circiter erat, vocatus ad ſceptrum vnanimi Gallorum conſenſu Odo Roberti Andegauorum Ducis filius, domeſtico ſcilicet prælatus extraneus, ac poſt Odonem iterum admiſſus idem Carolus: anno 751 Pipinus: anno 768 Carolomanus Pipini filius: anno 771 Carolus magnus Carolomani frater vltra ius ſucceſsionis ab ordinibus conſtitutus: anno 812 Ludouicus Pius, electus nihilominus, tametſi Caroli magni filius eſſet: anno 890 relicto Caroli Calui filio electus Eudo: anno 988 Capetus: anno 1327 Philippus Valeſius Valeſiæ ſtirpis in regno caput, & alii docuerunt.

Quòd Rege conſtituto ſuum Reipub. ſupra eum ius remaneat, ſcripturæ teſtimonia. CAP. 18.

Iam quia parum eſt inſtitutos eſſe à populis Reges, niſi ſuam Reipub. ſupra eos vel conſtitutos poteſtatem ac maieſtatem remanere conſtet (nō enim deſunt qui dicāt populū Rege cōſtituto maieſtate ſe omni

priuare atque exuere) quale id ſit ſcriptura legibus, exẽplis comprobemus. Atque id primùm quidem docet ſacrificiorum ordo qui in Leuitico deſcribitur, *pro ſacerdote*, *pro populo*, *pro principe*, *pro priuato ciue*: addito etiam quod inæqualitatem magis exprimat victimarum diſcrimine. Itaut pro Sacerdotis peccato *vitulus immaculatus*, pro omni turba filiorum Iſraël *vitulus*, pro principe *hircus immaculatus* (qui minor vtique vitulo eſt) pro anima denique id eſt priuato ſiue idiota quouis *capra* offeratur. Ex quo conſtat vt populo ſacerdotem & priuato principem, ſic principe populum ſeu regnum priore loco eſſe. Eiuſmodi eſt illud quod *pepigit Ioiada fœdus inter ſe, vniuerſúmque populum & Regem, vt eſſet populus* Domini. Nam ibi idem ordo ſeruatur, vt ſacerdos populum præcedat, & populus Regem. Imo, quod amplius eſt, populi nomine Rex etiã comprehenditur, cùm dicitur, *vt eſſet populus Domini*. Vt ex eo intelligas in populo Regem, non in Rege populum eſſe, nec ſeparatim à Rege & populo, ſed ſimul ab vtroque factum fœdus cum Deo eſſe. Et quod ait Samuel ad populum. *Si timueritis*

Leuit. 4.
2. Par. 23.
1. Reg. 12.

Dominum & ſeruieritis & audieritis voce eius & non exaſperaueritis os Domini, eritis & vos & Rex qui imperat vobis ſequentes Dominum Deū veſtrum. Et rurſum, *Quod ſi perſeueraueritis in malitia, & vos & Rex veſter pariter peribitis.* vtrobique enim hîc populus ante Regem nominatur. Qui & ordo apud Ægyptios olim erat, vt cùm regni opes tripartito diuiderentur, pars prima Sacerdotum, ſecūda populi, tertia Regis eſſet. Sed & in ſuperioribus quòd populus ad paciſcendum fœdúſque cum Deo ineundum inuitatur, cùm illud ſuam populi Maieſtatem notat (non enim aliter pactum cum eo factum valeret, niſi aliquid per ſe ſuapte authoritate poſſet) tum illud ſignificat potiores populi quàm Regis in pacto eſſe partes, quanto ſcilicet ſecuriùs multitudini vniuerſæ, quàm vni alicui ſeruanda fidei integritas committitur. Id enim propterea factum, vt quod in cōtractibus de mutuo data pecunia & in emptionibus cēſuū fit, vt plures in ſolidum vades ſecuritatis cauſa obligētur, qui alii alios ad ſoluendam debiti ſummā cogant, id quoque hic accideret, vt eſſet qui Rege à fide diſcedente pactum impleret nihilominus, & vel Regem ipſum ad id

Potiores populi quā Regis in fœdere cū Deo facto partes.

Simile.

Populus ad cogendum Regem vt pactum dei ſeruet eſt obligatus.

præſtandum adigeret, aut pœnas debitas repoſceret. Scilicet vt quod Rex in priuatos poteſt, vt eos cogat fidem ſeruare Deo & proximo, pœniſque ad id eos adigat, idem quoque populus in Regẽ poſſit. Nam id populo vt liceat, imo etiam imperetur, ac propterea Rege ſit ſuperior, id vel maximè indicat, quod in fœdere cum populo ſub Aſa Rege diuinitus facto in libris Paralipomenon dixit Deus. *Si quis* (inquit)

2.Par. 15.

non quæſierit Dominum Deum Iſrael, moriatur à minimo vſque ad maximum. Nam cùm maximus ille procul dubio ſit Rex, & mori iubeatur ſi à Dei cultu receſſerit, nec verò puniri morte niſi per populum & proceres regni poſſit, nec fas ſit puniri rurſum niſi per ſuperiorem (nulla enim maior authoritas eſſe poteſt, quàm quæ vitæ ac necis eſt) quid ſequitur, niſi populum ſupra Regem vel ex eo conſtitui, qui pœnas ſumere vel iubẽte Deo de impio Rege poſſit? Quod profectò niſi populi feciſſent, iampridem in multis regionibus religio nulla eſſet. Expertáque malo ſuo Anglia eſt, quid ſit regem pietatis inimicum tolerare, cùm id miſeris acciderit, vt de qua terra impium eijcere gratioſè nimis

Populo in Regem poteſtas eſt vitæ ac necis.

Anglicani excidii cauſa tolerantia impii Regis.

aut timidè veriti ſunt, de eadem eiecti & exules male ſeruati pacti pœnas repoſcente Deo exoluerẽt. Sic olim populus Iſraël cum Saüle ceciderat, quòd eius furias in Dauidem & ſacerdotes ſequi, quàm ei reſiſtere legem Dei violanti maluiſſet. Sic populũ Pharaonis cum ipſo mare abſorbuit, quòd cum eo Iſraëlem perſequi animum induxiſſet. Et in populum Dauidis iuſſu numeratum plaga Domini per peſtem deſæuijt, quòd Regi ſuperbè in eo agẽti conſenſum præbuiſſet, & quaſi animos addidiſſet. Sic Achabo propterea dictum eſt, *Quia dimiſiſti virum dignum morte, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo eius*, quòd populus ſcilicet affinis Regis culpæ, eiúſque adeo probator eſſet. Nec aliò pertinet terribilis illa Dei pœnas ſcelerum Manaſsis regis Iuda de populo repetentis apud Hieremiam vox. *Viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit Dominus, gladiũ ad occiſionem, & canes ad lacerandum, & volatilia cœli & beſtias terræ ad deuorandum & diſsipandum, & dabo eos in commotionem vniuerſis regnis terræ propter Manaſſem filium Ezechiæ Regis Iuda, ſuper omnibus quæ fecit in Hieruſalem.* Quòd ſcilicet ei populus non reſtitiſſet, nec frœ-

Afflicti populi quòd Regũ ſuorum vitiis fauerint.
1. Reg. 31.
Exod. 12.
2. Reg. 24.
1. Par. 21.
3. Reg. 20.
Hierem. 15.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

Manaſſes propter impietatē ne Rex quidē dictus. nos eius nequitiæ impoſuiſſet. Vbi obſeruandum ne Regis quidem nomine dignari Manaſſem, ſed filium Ezechiæ regis dici, quod hunc regis nomine indignum propria impietas reddidiſſet. Et populum tradito à ſacerdotibus & ſenioribus in mortem Chriſto idem cum illis inuoluit interitus, idipſum vel teſtāte Auguſtino, quòd

August. in Pſal. 82. tametſi affectu quodam pietatis in Chri-
„ ſtum ducerentur, à ſacerdotibus tamen ſe
„ decipi paſsi eſſent, conſenſúque adhibito,
„ *Crucifigatur*, inclamaſſent. Cur enim populus Pharaonis, Saülis, Dauidis, Achabi, Manaſsis, denique ſacerdotum pœnæ ſocius eſſet, niſi eſſet & ſceleris? Cùm ſcri-

Ezech. 18. ptum ſit, *Anima quæ peccauerit ipſa morietur, filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij?* Aut quis tandem conſenſus ille, niſi quia vel probauit, vel certè non prohibuit? Aut quid hîc proferent tam boni illi regum, vt loquuntur, ſerui, qui quicquid iubeantur, ſeu mœchari, ſeu gladio percutere, ſeu iniquos ſoluere, iuſtos & bonos opprimere, ſeu rapinas vel in templis exercere, ſecurè ſe quiduis agere putant, quia Regibus morem gerant? digni ſcilicet qui in Aſſaſinorum albo reponan-

Politici Aſſaſinis ſimiles.

tur, quos circa annum 1253 in Perſide ſic affectos fuiſſe legimus, vt præter principis ſui volũtatem nullam neque legem neque fidem agnoſcerent? Sed id clariùs maieſtatem illam populi ſupra regem notat, quòd non aliter prophetia Iacob. (*Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt.*) intelligi poteſt, quàm ſi ſceptrum non de Regis perſona, ſed publico regni Senatu atque concilio ſumatur, cum ſcilicet anno trigeſimo occupatæ ab Herode tyrannidis natus ſit Chriſtus, quo toto tempore ablatum de Iuda ſceptrum non fuit, donec ſenatus ille ſeptuaginta duorum à Moſe conſtitutus, qui Sanedrium dicebatur, & de tribu Iuda totus aut magnam partem erat, omnibus, vno Sameo excepto, interfectis ab Herode ſublatus eſt. Quod ab eo propterea factum eſt, quòd Senatu iſto ſuperſtite agere ei pro arbitratu non liceret, & in eius ſæpe reprehenſionem incurreret. Sed neque etiã illud fortaſſe minus, quòd cùm à Sedechia, qui captiuus in Babylonem abductus eſt, vſque ad Ariſtobulum Iohannis Hircani principis, filij Simonis Machabæi filium (qui primus ſe poſt tranſ-

Æmyl. li. 5. Fulgoſ. lib. 1. cap. 1.

Gene. 49. Prophetia Iacob quomodo vera.

Numer. 11.

Ioſeph. lib. 17. antiq. cap. 16.

migrationem regem nominauit) Reges in Iudæa annis circiter quadringentis & ſexaginta non fuerint, ſceptrum nihilominus minimè auferendum Iacob vaticinatur, prorſus vt ſceptrũ alibi quàm in Rege eſſe intelligas. Adeo ſcilicet maieſtas in Regno acpopulo potius quàm in Regis perſona eſt, vt eo extincto vel ſublato, eam non deſinere eſſe (quæ cauſa ſenatui Gallico eſt, vt Rege demortuo pullatus non incedat) vel ex ſcriptura ipſa conſtet.

Iuris populi in Regem ex ciuili iure ſeu legibus inductio. CAP. 19.

ID verò nec præter ius aut æquum eſſe lex ipſa Ciuilis (nam hoc tertium probationis genus erat) docet. Eſt enim hæc velut αὐτόχθων indigenáque lex regnorum innatáque ſceptris (ait Ariſtoteles) vt ea ipſa Rempub. ac populi ſui iura Rex labefactans, publicis ſceleribus, tyrannicáque adminiſtratione, corona mulctetur. Cur enim ſi Romanis legibus tutor qui in re pupillari graſſatur, officióque abutitur, remoueri poteſt accuſatione ſuſpecti, Rex qui regni populíque tutor publicus eſt, ſi malè in officio ſeruetur, eo ipſo tutelari re-

Lib. 5. politic.

Tutor officio abutens remouetur.

gimine Regnóque nō abdicetur? Cur ſi lege duodecim tabularū patronus qui cliēti fraudem fecerit ſacer eſſe iubetur, non id tantò firmius in Rege obtineat, quantò verius ille patroni locum gerit, & priuatæ totius populi cauſa præſtat? Iam feudiſtica lege conſtat quibus cauſis feudum à vaſſallo amittitur, ijſdem de cauſis amitti à patrono, quod clientela feudalis ſcilicet pari vtrinque fide & beneuolētia nitatur, dominúſque in omnibus vicem ſuo fideli reddere debeat, ne ſi non fecerit cēſeatur malefidus. Et ſi Claudij imperatoris reſcripto peræquè ius patronatus amittitur, denegatis à patrono alimentis liberto, vt libertus iniuria facta patrono in ſeruitutem reuocatur, cur non pari iure hæc in Rege locum habeant, quem iuramenti ſacramentum, vt ei populum, ſic viciſsim populo obligauit?

Patronus præuaricator ſacer.

Lib.2.tit. 26.tit.47. l.feud. Lib.2.tit. 51. §. 3. in feud.

Regis ac populi obligatio mutua.

Quod ſi ita eſt, & lege teneri regem cōſtat, neque verò lege coërceri quiſquam niſi per ſuperiorem poteſtatem valet, & poteſtas quæ lege agat, alia non eſt quàm populi atque Regni, id profectò ſequitur, lege ſubijci populi ac Regni maieſtati Regem, huius vt ſubire decreta, nonmodo ſi quid

publicè agendum ſit, ſed & ſi quid deliquerit, contráue Remp. commiſerit, eundem oporteat.

Iuris populi ſupra Regem exempla ſacra. CAP. 20.

POſtremum eſt vt exemplis iſtud tum ſacris, tum profanis declaretur. Ac primùm illa occurrent, quæ ſua vetuſtate ius illud merito honorandum ac firmum eſſe
Geneſ. 23. præ ſe ferunt. Eiuſmodi illud eſt quòd Hephron Hethcorum Rex petenti Abrahæ locum ſepulturæ, dare nõ auſus eſt iniuſſu
Geneſ. 34. populi. Sed neque Hemor Rex Sichẽ paciſci cùm filiis Iacob potuit, niſi populus
1. Reg. 14. vniuerſus conſenſiſſet. Et Ionatham Saülis filiũ, cùm morti eum pater addixiſſet, cõmuni ſuffragio populus liberauit, vt appareat à Rege prouocari ad populum potuiſ-
2. Par. 21. ſe. Sed & id Lobnenſium ab obediẽtia Ioram propter eius impietatẽ defectio, pul-
2. Par. 26. ſus regno Ozias, interfecta Athalia, occi-
4. Reg. 11. ſus Amaſias, non ſeditione aliqua, ſed publico ordinum ac populi conſilio docue-
4. Reg. 14. runt. Nam quòd facta in Hieruſalem, Iu-
2. Par. 25. dææ ſcilicet Metropoli, & capite regni cõiuratio dicitur, cúmque fugiſſet in Lachis

miſſos eſſe à Hieroſolymis, qui cum interficerent ibi, nec de interfectorum ſupplicio vlla ſit mentio, ſicuti in cæde Ioas & Amon filij Manaſſe factum eſt, manifeſtè indicatur publico conſilio iſtud ac minimè priuato ſcelere factum eſſe.

Amaſias Rex Iuda publico cōſilio interfectus. 4.Reg.21. 4.Reg.24.

Cuius cauſa in Paralipomenon libro explicatur, *quòd à Domino receſſiſſet*, victíſque parua manu iuuante Deo Idumæis, allata ad ſe eorum idola *ſibi in Deos conſtituiſſet*, inſuper & increpantem in nomine Dei prophetam durè tractatum à ſe abieciſſet.

2.Par.25.

Amaſię necis cauſa, quòd à Deo receſſiſſet.

Scilicet vt præceptum Dei ſub Aſa Rege priùs memoratum, *Si quis non quæſierit dominum Deum Iſrael, moriatur à minimo vſque ad maximum*, hîc facto ipſo ſeruatum ac completum illuſtri imprimìs in Regis perſona exẽplo appareat.

2.Par.15.

Neque alienum ab eo Eliæ ſub Achabo factum, quo monente ac iubẽte populus in quadringẽtos & quinquaginta pſeudoprophetas deſæuiit, ſuo videlicet iure vtens, vt quem impietatis authorem noſſet, eo vel inuito negotium Dei ageret, eiuſque hoſtes miraculo ingenti permotus deſtrueret. Nam & propterea ipſi Eliæ Achab exprobauit conturbari ab eo Iſraël: quòd ſcilicet eo prædican-

3.Reg.18.

Populus ſuo iure pſeudoprophetas ſub Elia interfecit.

Prædicatores vt olim Elias perturbatores, vocati.

te & cauſam Dei agente populus, vt fit, Dei verbo incitatus acta Regis impii improbaret. Quod perinde prædicatoribus in Gallia accidit, vt quia zelum Dei præ ſe ferrent, quæque impiè gerebantur ſtrenuè reprehendendo populum eodem zelo inflammarent, propterea turbare Iſraël, ab iis ſcilicet, à quibus verè turbatus eſt, dicerentur.

Eiuſdem exempla profana, ac primùm externa. CAP. 21.

His non abſimilia ſunt quæ inter gentiles moderatæ per publicum concilium Regum poteſtatis exempla extiterũt.

Perſæ.

Sic enim Perſarum Reges Magorum qui pari Regibus dignitate erant, regúmque aures & oculi dicebãtur, iudicio ſæpe ſubiacuerunt.

Lacedæmonii.

Lib. 5. Pol. Cap. 1.

Sen. lib. 19. Epiſt.

Sic Lacedæmonii Reges Ephororum à quibus etiã reges iudicatos fuiſſe Ariſtoteles refert. Et Seneca in Epiſtolis teſtatur legiſſe ſe in Ciceronis de Repub. libris à Regum ſententia ad populi iudicium prouocari ſolitum fuiſſe. Scitumque eſt illud, quod è Platone ibidem citat Cicero, SALVS POPVLI SVPREMA LEX ESTO. Quæ lex fortaſſe fuit

cuius

cuius virtute Populus Rom. Horatium ſororicidā à conſtitutis à Tullo Hoſtilio Rege iudicibus damnatum abſoluit, vt ex eo conſtet à Rege ad Populum prouocandi locum apud eos fuiſſe. Quin à Romulo ipſo cum Reip. formā deſcriberet, nihil aliud Regi præter ſacrorū ac legū cuſtodiā mandatum fuiſſe refert Halicarnaſſeus, itaut penes Populum id eſt corpus Reipub. vniuerſū, ordinibus videlicet patritio, equeſtri, & plebeio conſtās, magiſtratus creandi, leges condendi, bellum decernendi poteſtas ſumma eſſet. Quod apud Medos & Perſas perinde fuiſſe ex hiſtoria Danielis colligi poteſt, cùm ibi decretū à Rege, ex magiſtratuum & Seniorum conſilio factum memoretur, cui Rex vel inuitus parere coactus eſt, vt Danielē in lacum leonum mitti permitteret. *Scito* (inquiunt) *ô Rex, quia lex Medorum atque Perſarum eſt, vt omne decretum quod conſtituerit Rex non liceat immutari.* Prorſus vt hic legi regni Regem ipſū ſubiici Sole clarius appareat. Vt credibile propterea ſit, quod Danielis accuſatores eodem miſſi ſunt, & Deus Danielis coli iuſſus eſt, id conſilio publico, ob ingens miraculum, & detectam calumnia-

Halic. lib. 2.

Dan. 6.

Romani,

torum fraudem decretũ extitiſſe. Sic Neronem Senatus Romanus, ac deinde Maximinum vt Reipub. hoſtes condemnauit, atque ita vt creatis à Senatu Maximo & Albino imperatoribus, milites ſe parituros Populo Rom. Senatui atque Imperatoribus iuramento promitterent. Ius idẽ apud veteres Gallos in reges fuiſſe ex Cæſare conſtat. Apud quem Ambiorix Eburonũ ſeu Leodiorum Rex teſtatur tum populo non minus in Regem, quàm Regi in populum poteſtatis extitiſſe. Et ibidem Vercingentorix actorum ſuorum rationem coram populo reddit. Et Plinius Tabrobanes inſulæ incolis hunc morem eſſe ait, vt recèns creato Regi triginta gubernatores adhibeant, quorum conſilio ſcilicet quiduis publicè, quodque ad Rempub. ſpectet agatur, ne quid ille inſolenter agere aut poteſtate abuti ad populi perniciem poſſit. Sic in Germania Principes Electores tum Eccleſiaſtici, tum laici, Comites item & Barones, vrbes imperiales & eorum ſelecti viri, Cancellarius item & alij ſacri imperij miniſtri IMPERIVM eouſque extollunt vt ſupra Imperatorem ſit, imo Imperator IMPERIO hominium vt ſuperius.

Suaton. in Nerone. Herodian. lib. 8.

Lib. 5. & 6. de bello gall.

Taprobanẽſes

Plinius lib. 6. cap. 22.

Germani.

Imperium imperatore ſuperius.

riori videlicet præſtet ac faciat. Planéque hîc notanda eſt Otthonis 4 Imperatoris apud Nauclerum, ſi non ex omni ſui parte vera, ad id ſaltem quod nunc agimus efficax reſponſio. Nam cùm ille vnctus & admiſſus fracto iuramento tyrannicè populo ac clero imperitaret, petentibúſque ſubditis ab Innocentio tertio, vt ab eius obedientia liberarētur Pontifex annuiſſet, conuocatis ille imperii principibus, vt eos ſibi conciliaret. *Ad vos* (inquit) ô *Principes, reſpicit regni Teutonici quæuis diſpoſitio. Veſtri intereſt eminus cuncta proſpicere. Veſtri enim iuris eſſe fatemur, non Romani Pontificis imperatorem creare ſimul & deſtituere. Igitur ô proceres & regni cordati Principes ius veſtrum deffendite*. Hæc ille. Sed & in Polonia Epiſcopi, Palatini, Caſtellani, nobiles, vrbium ac prouinciarum ſelecti viri ſimul conueniētes quę ad militiam ſpectant decernere ſolent, Regíque ſuo certis ſe conditionibus ita ſubiiciunt, vt ſi eas ille tranſgreſſus ſit, (vt in HENRICI Valeſii inauguratione patuit) ſolutos ſe quoque iuramento fidelitatis proteſtentur.

Nauct generat. 41.

Othonis 4. imper. ad proceres imperii cōfeſſio.

Poloni

Eodem ſpectat celebris illa in Hiſpaniis

Iuſtitia Aragonica. quæ dicitur iuſtitia Arragonica, penes quã ſummum Imperium vel ſupra Regem eſt, quam referentes proceres Regni, nonmodo cùm Rex creatur, ſed & in comitiis, quę tertio quoque anno fiunt, verbis con-
„ ceptis hæc ad Regem dicunt. *Nos qui va-*
„ *lemos tanto come vos, y podemos mas que vos,*
„ *vos eligimos Rey con eſtas y eſtas conditiones.*
„ *Entra vos y nos vn quemanda mas que vos.*
„ Hoc eſt, Nos qui tantum valemus quan-
„ tum vos, & pluſquam vos poſſumus,
„ vos Regem eligimus, cum his & his con-
„ ditionibus. Inter vos & nos vnus im-
„ perat pluſquam vos. Quod poſtremum de ſummo iuſtitiæ imperio intelligunt, à quo ſæpe irrita Regis acta fiunt, nec ſine iuſtitię huius conceſſu tributum vllum in regno

Angli. Scoti. exigere licet. Sed & in Angliæ & Scotiæ regnis, ſuprema penes parlamentum, id eſt ordinum regni cõuentum, qui ſingulis annis fit, poteſtas eſt, tam ſancta & firma, vt nec irritum quod decreuerit facere, nec ſine ea publicum quid moliri Rex poſſit. Quin etiam regni miniſtri & officiarii om-

Hungari Boëmi. nes, & qui Regi aut Reginæ à conſiliis eſſe debeant ab eodem inſtituuntur. Quin & alia Chriſtiana regna Hungariæ, Bohemię,

Daniæ, Suetiæ & alia miniſtros regibus collaterales habent, ne quiduis eis in publicum liceat, ſitque vnde eorum poteſtas in officio teneatur. Dani. Sueti.

Mos ad id patrius, & Reipub. Gallicanæ inſtitutio. CAP. 22.

Quæ ſi magna laus ſapienter inſtitutæ Reipub. in externis regnis fuit, tāto maior in Francorum imperio, ſeu Regni publico conſilio credi debet, quanto ſtudioſiùs, vel externi ſæpe principes, ab eo lites ſuas in difficillimis negotiis dirimi, & ab eo etiam politiæ exemplum ſumere voluerunt: vt omnium conſenſu bene inſtitutæ Reipub. laude facile princeps ſit iudicatum. Fecit id ſacra illa & auguſta, quādiu incolumis & tyrānidis mācipiis vacua ſtetit, Parlamenti authoritas, quæ Regis acta pro ſua authoritate reſcinderet, probaret, temperaret, mutaret, in officio deníque eum contineret. Et publicè inſtituti non Regis, ſed Regni miniſtri, ob idque Rege etiam mortuo perpetui, Maior Palatij, mox Conneſtabilis dictus, Mareſchalli, Thalaſſiarcha ſeu Amiralius, Secretarij, Quæſtores ſeu Gazophylaces & qui à cā-

[1] Parlamenti in Gallia inſtitutio & authoritas.

[2] Regni nō regis miniſtri in Gallia.

cellãdo, quòd Regis edicta & iuſſa, niſi iuſta & æqua ſint, reſcindat & cancellet, dictus eſt Cancellarius, Regni videlicet Nomophylax ac legum vindex, quamdiu illi ab ordinibus Regni conſtituti Regno primùm, ac deinde Regi Regni cuſtodi iuramento ſeſe adſtrinxerunt, ac fidem datam exoluentes Regni ſe potius, vt tenẽtur iuramento, quàm Regis, ideſt priuatæ vnius libidinis ſeruos exhibuerũt. Accedit duodecim Franciæ parium nobilis conuentus (ſeu illi quòd Regi pares, ſeu quòd Regni patres ſint, ita nominentur) qui partim Eccleſiaſtici, partim laici, ſeni videlicet ac ſeni cęleſtem numerum, qui duodenarius eſt, paribus Eccleſiaſticę ac Ciuilis poteſtatis momentis referant. Quibus quòd iuramentum Rex dum vngitur præſtat, & ſe illi viciſſim non Regem ſed coronam ſeruaturos, Rempub. ſuo conſilio adiuturos, ob idque Regi à conſiliis belli pacíſque tẽpore adfuturos pollicentur: quinetiam eorum eſt ſi quid inter Regem & priuatũ aliquem litis intercedat, id iudicare, manifeſtè ex eo conſtat, Regem iis, vt ſingulis ſuperior eſt, ſic vniuerſis inferiorem eſſe. Vt infra illos videlicet Rex ſphæram ſuam

3 Pares Franciæ 12.

Duodenarius cæleſtis numerus.

agens, ideſt eorum conſiliis ſeſe attemperans, ſit veluti

Per duodena regens mundum Sol *aureus aſtra.*

4 Accedit & ordinum ſolennis in Gallia authoritas, à quibus & quod publicè fieri deberet ſemper definitum, & eiecti ſæpè Reges ob publicas, aliquãdo etiam & priuatas in Regnum offenſas ac libidines extiterunt. Quinetiam quòd iuramentũ vel hodie Reges in ſua illa conſecratione præſtant, quòd vrbium priuilegia de more confirmant & rata habent, quòd pupillis Regibus curatores ordines ipſi conſtituũt, quòd ante ducentos annos (hoc eſt anno 1380) Caroli quinti teſtamentum, ordines ipſi reſciderunt, veteris ipſorum dignitatis veſtigium aliquod eſt. Quam niſi Ludouici vndecimi, primi ſcilicet in Gallia tyrannidis architecti (quod Regum palpones Reges à ſeruitute vindicare ac libertatem regiam aſſerere eſſe aiunt) perfidia minuiſſet, ſi non omnibus ſuæ illius ad Virginẽ Cleriacã deuotionis, vt HENRICVS ſuę Hieronymitanę atque Carnotẽſis fuco atque larua illuſiſſet, integrã fortaſſe haberemus, nec iſto oppreſſæ libertatis publicæ vulnere torqueremur.

Ordinum authoritas in Gallia.

Veteris ordinum dignitatis reliquiæ.

Gal. *mettre les Roys hors de page.*

Lib. 5 de Monarchia Gallorum.

Nec contemnendum id quod obſeruat Claudius Seyſſellius Maſsilienſis Epiſcopus, triplici hominum generi perpetuam in Gallia loquendi libertatem ab omni ſeculo extitiſſe, Cócionatoribus verbi Dei, vt viderēt, ne quid vitio Regum pietas aut religio detrimenti caperet, eſſétque ſuggeſtum, quod reges vel nolentes aliis ſilentibus, in officio libera reprehenſione contineret, quódque illi propterea formidarent atque ſuſpicerent. Senatui, ne quid perperam contra ius fieret. Denique rationum ſeu computorum pręfectis, ne peſſum ærarium vel regni fundus iret.

Libertas loquendi in Gallia penes quos.

Iuris populi in Regem exempla domeſtica. CAP. 23.

Reges deiecti.

Chilpericus.

Lib. 2. cap. 12.

Eudo.

Lib. 4. cap. 44.

Childericus.

HInc illa Galliæ ordinum in Regni negotiis, vel aduerſus Regem procurādis authoritas. Vt quòd Gregorius Turonenſis refert, Frācos Chilpericum Regem, quòd nimia luxuria diſſolutus eſſet, & filias eorum ſtupris pollueret, è regno eieciſſe, & eius loco Eudonem ſubſtituiſſe. Quem deinceps quòd poteſtate data tyrannicè abuteretur, pariter de regni ſolio deiecerunt. Et quòd Aymoinus, populum Chil-

dericum Regem inſolentiùs ſe, in imperio regentem abdicaſſe, eundémque à Bodilone nobili viro, quẽ ille ad palum alligatum, virgis cædi iuſſerat, interfectum eſſe. Similiter & aduerſus Theodoricum, qui iniquè & auarè regnum adminiſtrabat, inſurrexiſſe, atque de regno eiecto, vſque abſtracto capitis crines incidiſſe. Cuius magnam culpæ partem Sigebertus in Ebroinum præfectum refert, vt ſimile hîc neſcio quid Henrici tertij à Spernonio dementati furiis, intelligas. Nec minor in Chilperico decimo octauo Rege ſceptro ſummouendo virtus, quem cùm ob ignauiam tanto regno indignum cenſuiſſent, regno cedere ac monachum fieri eodem Aymoino teſte coëgerunt. His adde Carolũ Craſſum, quem paris inertiæ nomine, & quòd Northmanos in Gallia degere ſiuiſſet, regnúmque imminui paſſus eſſet, regni optimates, eodem Sigeberto teſte, repudiarũt. Idem & Carolo ſimplici accidit, commotis in eum Gallorum animis, tum quòd imbecillitate animi regnum peſſum ire permitteret, tum quod Haganonẽ, virum ex humili fortuna immodicè ditatum, abijcere à ſe nollet. Adde & Ludouicum tertium

Theodoricus. Lib. 4. cap. 61.

Chilpericus xviij.

Carolus Craſſus. Sigeber. Chron. Otho Friſing. lib. 6. cap. 9.

Carolus ſimplex.

Lud Nihil faciens.

cui nomē *Nihil faciens* vel ignauus ex inertia datum eſt, quem ob lubricam cum mulieribus laſciuiam, immodicas nummarias indictiones, & turpe cum Northmanis initum fœdus regno expulſum in monaſterium detruſerunt. Neque verò Hugo ille Capetus, è cuius ſtirpe poſtremum HENRICVM vidimus, ad regni faſtigium euectus eſſet, niſi id populi & ordinum maieſtas perfeciſſet. Sed neque ad Valeſios regnum perueniſſet, niſi id iſti familiæ Philippo Valeſio ad Regnum per ordines euecto publicè à populo delatum extitiſſet. Nota quippe illa inſignis controuerſia eſt, cum Carolo pulchro ſine maſcula prole defuncto, Eduardo Anglo Caroli ex ſorore nepote regnum poſtulāte, Philippo Valeſio defuncti patrueli populi atque ordinum comitia Reginę pręgnantis cuſtodiā, & ſi filiam pareret, etiam regnum detulerunt. Sed & nota illa eſt procerum Vaſconiæ atque Aquitaniæ anno 1469 aduerſus Eduardum Aquitanum ducem Carolo quinto facta expoſtulatio, libellíque ſupplicis porrectio, quo malæ tractationis cauſa ab Eduardi imperio regia ſententia eximi poſtulabant. Quem dum ille admiſit, ea-

Regnum ad Valeſiorum ſtirpem ab Ordinibus delatum.

Froſſard. lib. 1.

dem vtique ſe lege obligaſſe meritò credendus eſt, quam alteri indicebat, vt ſi immaniter in ſubditos ageret, ab eius obſequij vinculo pariter ſoluerentur.

Externa rurſum ad idem aliquot exempla. CAP. 24.

OMnino ſcilicet verum eſt quod Cornelius Tacitus ait, *Nequaquam omnino, ſolutum legibus imperium eſſe*: vt mirum non ſit quod ſanctiſsimus Zacharias Põtifex Max. ordinum Regni Galliæ precibus ſubſcribens Francorum Regem Childericum depoſuerit, atque omnes Francigenas à fidelitatis iuramento abſoluerit. Sic Fridericum imperatorem (ne domeſtica tantùm proferamus) auguſtalibus infulis exuit iudicio Innocentius quartus in concilio Lugdunenſi. Idem Luſitano Regi ob rerum publicarum incuriã adminiſtratione regni interdixit, regníque curatorem ſeu mitiori verbo coadiutoré præfecit. Et Iohãnes vij anno 706 Vitizza Hiſpanorũ rege ob impotẽtem laſciuiã, ordiníſque Eccleſiaſtici vexationem Regni procerũ rogatu depoſito Rodericum vltimum Gotthorum Regem Hiſpaniis præfecit. Et inſignis quo-

De morib. German.

C. ad Apoſt. de re iud in 6. Fridericus imper.

Vitizza. Ritius Neapol. lib. 2. Reg. Hiſp.

Richardus 2 Anglus. que Richardi Anglorum regis hiſtoria, qui propter cædes ſuorum & libidines effrænatas ſe ipſe indignum imperio profeſſus, diadema publicè depoſuit, ſeſéque ornamentis regiis exuit. Ex quo ſumma lætitia profuſi fuerunt Angli, quod ipſe feciſſet id vltro, ad quod illum alioqui vi compuliſſent. Et noſtra memoria Dani Chriſtiernũ Christiernus Danus. Regem ob inſolens imperium non ſolùm dignitate regia priuarunt, ſed & carcere clauſum ad mortem vſque detinuerunt, tranſlato regno ad eius auunculum, eiuſque qui poſtea regnat auum. Nec diſsimile Suedorum factũ, qui excuſſo Danorum à ſe iugo, Regem etiam ſuum aſſeruant, ob non ſatis prudenter adminiſtratum regnũ, quod ad fratrem eius tranſlatum eſt.

Quòd iuſtè Reges ob ea quæ dicta ſunt, ſi ſe munierint, armis liceat adoriri. CAP. 25.

QVæ cùm ſint eiuſmodi, vt conſtet penes Eccleſiam atque regnum eſſe, tum coniunctim tum diuiſim, vt Regem minus commodum deſtituere, ac meliorem ſurrogare poſsit, ſi contra vim ille inferat, maxime autem ſi ab eo periculum tum reli-

gioni tum patriæ immineat, vt bello in eum contendere, vt armari tum Eccleſiæ tum Regni auſpiciis liceat, ſupereſt vt dicatur. Sed ita, vt quæ minutim ſub vtroque capite continentur, ſequenti libro poſtea tractanda, atque in HENRICO Valeſio examinanda ſunt, de ijs in genere, ſicuti adhuc factum eſt, dicere in præſentia ſufficiat. Quod cùm ratione & exemplis probandum ſit, nõ alia ratio eſto, quàm quod prima pietas cæteris ſupereminet, vt illius tuendæ cauſa cæteris nũtium remittere neceſſe ſit. Non enim ignotus eſt naturę ille ſenſus, quo perſuaſum iampridem eſt, nullũ iuſtius eſſe bellum, quàm quod pro aris ac focis eſt. Eiulabat Michas ſublatis per filios Dan Dijs ſuis aureis atque argenteis, & miſerandũ in modum clamans, quęrẽtibus quid ſibi eſſet, cur clamaret, dixit, *Deos meos quos feci mihi tuliſtis, & dicitis, Quid tibi eſt?* Quod ille tam ſtudioſè in Dijs quos fecerat, atque in ſculptili fecit, nos in eũ, qui Deum cœli & terræ eripiat, qui Eccleſiam opprimere tentet, nõ præſtemus, vt aduerſus eius iniurias voce, clamore, armis, virtute omni contendamus? Celebratur militis Athenienſis Cynegiri ſub Miltiade in hi-

Bellum pro religione contra Regem cur iuſtum.

Iud. 18.

Iuſt. lib. 2.

Cynægiri militis virtus. ſtorijs virtus, qui victis Perſis, fugatíſque poſt multam cædem ad naues hoſtibus, dextra manu onuſtam eorum nauem tenuit, eáque amputata cum ſiniſtra eandem comprehendiſſet, hac quoque abciſa morſu ac dentibus tantiſper retinuit, donec truncato capite, ciuibus amoris in patriam ſui, hoſtibus virtutis inuictíque animi incredibile argumentum cum ſtupore dedit. Et nos in religionis cauſa, qua nihil melius eſt, otioſi maneamus? Et pro qua propaganda tam illuſtres triumphos duxerunt patres noſtri, pro eadem conſeruanda ac tuēda non pugnemus? Non crura, non brachia, non pectus ac caput of-

Mat. 23. feramus? Patrem Chriſtus vetat ſuper terram agnoſcere præ vno qui in cœlis eſt, & nos regem eum agnoſcamus, qui regnum Chriſti deſtruere, qui auferre moliatur?

Mat. 20. Num potius illud *Malos male perdet* miniſterio noſtro compleamus? Iam ſi ea eſt contractuum vis, vt qui ſe plures in ſolidū obli-

Populi ex vi contractus cum Deo ad cogendum armis regē obligatio. garunt, alij alios ad ſoluendum pro ſua quiſque parte cogant, nos qui commune principi atque nobis cum Deo fœdus pepigimus, vt ei ſeruiamus, ac repoſcēti quod promiſſum eſt exoluamus, ſi iis Rex ſtare

nolit, ſi præuaricetur, non eum vi ac violentia compellamus, ne ſi id non agamus, ſoluturi vtique pro eo ſimus? & quod ante populo ſub Pharaone, Saüle, Dauide, Achabo, Manaſſe, Sacerdotibus accidiſſe diximus, vt pro iis & cum iis ſimul puniretur, id merito patiamur? Num armis potius ſi reſiſtàt, opprimamus, & malum de medio noſtri auferamus? Nam ſi illud proferetur, *Poteſtas à Deo eſt, & qui poteſtati reſiſtit ordinationi Dei reſiſtit*, nos ſcilicet illud contra afferamus, quod pari in re Valtramo Magdeburgenſi Epiſcopo, inſigni politico, & Henrici ter execrandi 4 imper. fautori (vt eorum quos hodie habemus perſimiles Epiſcopos typum in eo agnoſcas) à Ludouico Comite armis Henricum oppugnante reſponſum eſt. *Poteſtas* (inquit) *à Deo eſt*. Sed ſi ſit ordinata. *Quæ enim à Deo ſunt, ordinata ſunt* (inquit Apoſtolus) Poteſtatem ergo da ordinatam, & non reſiſtimus, immo dabimus illico manus. Hęc ille tanto melior Epiſcopo laicus, ac Theologus ſubtilior, quantò beatius ſimplicitatem zelus erudire, quàm ſuperbam mentem ambitio ſolet. Scilicet vt iuxta Seruatoris verbum non videntes videant, & vi-

Rom.13.

Politicorum huius temporis typus.

In Appēd. ad Marianum Scotū.

Zelator laicus politico Epiſcopo melior.

Mat.11.

Matth. 13. dentes non videant, reuelentúrque ea paruulis, quæ ſapientibus meritò abſconduntur. Quod ſi quis vltra moleſtus eſſe perget, pro omni reſponſo illud proferamus, *Si Eccleſiam non audierit*, (quantò magis ſi perſecutus fuerit?) *ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*. Nec iam domeſticum pronuntiet homo, quem eiectum foras diuina vox dicit. Non patrem caro nominet, quem ſpiritus hoſtem profitetur. Non Chriſtum Domini adulatio venditet, quem Antichriſtum fidei abnegatio eſſe probat. Imo nec hominem larua eſſe mentiatur, quem diabolum in Iuda hypocritarum prototypo Chriſtus pridem eſſe aſſeruit. Prorſus vt quæ nobis aduerſus Satanam colluctandi eſt neceſſitas, eadem ſit poteſtatem hanc, dum licet, deſtruendi. Quomodo enim in Serpētem antiquum pugnetur, in eum qui ſe Serpentis cauſæ adiunxit, non pugnetur? Aut quomodo diſſoluantur opera diaboli, niſi machina iſta ſurgentis aduerſus Deum ſuperbiæ opprimatur? Sed ne id ſine exemplo factum dici poſſit, ſi qua ſint in ea re illuſtria, ea nos proferamus.

Luc. 10.

Matth. 18.

1. Ioh. 2.

Ioh. 6.

Apoc. 12.

Belli

Belli aduerſum Reges ac Principes religionis cauſa iuſtè gerendi, exempla ſacra. CAP. 26.

HIc primùm Euãgelicos nouatores monitos volumus, ne vel ſuam cauſam agi, vel commune quid illis ac nobis dici putent, quippe qui vt ſenſu atque fide, ita cauſæ merito toto cœlo diſcrepamus. Liceat auitæ religionis defendendæ cauſa principi cuiuis reſiſtere: nouitatis verò ſtudioſis vna ſit merces, vt quos vtraque maieſtas reos tenet, iis vita, vt æquũ eſt, iudicio adimatur. Quid ita verò? quia vt in nouatores pronuntiata diuinitus ſententia eſt, *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus, dicens, eamus & ſeruiamus Diis alienis, quos ignoras tu & patres tui, non acquieſcas ei nec audias, nec parcat ei oculus tuus, vt miſerearis & occultes eum, ſed ſtatim interficies, &c.* ita in principem nouatorem ac religioni antiquę infeſtum vt iuſtè arma ſumi poſſint, exemplo erunt Hebræi, qui Othoniele duce Cuſã-raſathaim Meſopotamiæ Regis imperio ſeſe armis ſubſtraxerunt: qui per ambidextrum Aiod, interempto Rege Eglõ, Moabitarũ: occiſo per Barac & Iahel Siſara prǽfecto militiæ Regis Ia-

Heretici vtriuſque maieſtatis rei ac de medio tollendi.

Deut. 13.

Iud. 3.

Iud. 4.

Iud.7. bin Cananeorum, per Gedeonem Madia-
Iud.11. uitarum, per Iephthe & Samſonem Phili-
ſteorum & Ammonitarũ à ſe iugum excuſ-
1.Macch.2. ſerũt. Exemplo & Macchabei, quibus cum alioqui, vel inuitante Antiocho, beatis ſi quieſcerent, ſi regi conſentirent eſſe liceret, ſola Dei cultus occaſio ac religionis cauſa armauit manũ, vt cũ Moſe *magis eli-*
Heb.11. *gerent opprobrium Chriſti, quàm temporalis peccati habere iucunditatem*: ac proſperos Deo propitio, recuperata Hieroſolyma, inſtau-
1.Macch.4. ratóque Dei cultu ſucceſſus dedit. Quod populo vniuerſo, aduerſus impium Regem vt faciat, tãto magis licet, quòd ex iis, quæ nũc protulimus, exemplis duo ſunt, in quibus non populi vniuerſi, ſed partis tantùm exiguæ, aduerſus principẽ inſurgentis, probata arma diuinitus, & euentu proſperata memorantur. Horum alterum eſt Deboræ & Barac contra Chananæum, alterũ Macchabeorum contra Antiochum. Nam in

Pro vera religione defendenda iuſta ſunt vel paucorum arma.

Iud. 4. priori illo duæ tantum tribus *Nepthali & Zabulon* pugnaſſe referuntur, cùm cæteræ ſilerẽt, ac fortè ſub tyrannide eſſe conſen-
1.Mac.2. tirẽt: In altero ſola *tribus Leui* arma ſumpſit, (& ſi qui pauci huic ſe adiunxerũt) ſed quæ id ageret, vt quod duæ illæ antea fecerant

& ſe & reliquum populũ à ſeruitute, quódque amplius eſt, legem Dei ab interitu vindicaret.

Belli iuſti exempla, etiam in proprios Reges. CAP. 27.

QVæ ſi quis aduerſus Reges non proprios, ſed alienos facta eſſe dicat, tametſi id de ijs dici non poteſt, qui longo iam vſu & prǽſcriptione Regni ius quæſierãt, qualis Antiochus erat, quem cẽtum & quinquaginta annorũ ſucceſſione, ex quo ad Seleucum peruenerat, regnũ tenuiſſe refert Ioſephus, vt in reges quantumuis proprios & naturales id liceat, imo & facere neceſſe ſit, nos etiam explicemus. Hîc ergo occurret primùm ſanctus Dauid, qui cùm bellũ contra Saül, Regem vtique ſuũ, ac de populo ſuo natum, ſed tyrãnum & pietatis hoſtẽ ſic gereret, vt priuatũ capitis ſui negotiũ potius, quàm Reip. agere videretur (nã hęc Politicorũ calumnia cõtra principes Catholicos eſſe ſolet, quòd ſuas res, nõ verò Reip. agere dicant) à prudenti tamen & diuinitus inſpirata Abigail *prælia Domini præliari* cum laude & commendatione eſt dictus. Neque id certè iniuria, quòd in eius

Ioſeph. ant lib. 12. cap. 14.

Dauidis in proprium Regem iuſta arma.

1. Reg. 25.

ſcilicet perſona totius populi ſalus, ac pietas ipſa verteretur. Neque verò aliud indicat illa Ieroboam à Salomone propter eius idololatriam & impietatem defectio,
3.Reg.10. dicente ad eum per prophetam Deo, *Quia non cuſtodiſti pactum meum, diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo.* Quod cùm poſtea ſub Roboamo factum eſſet, & ille conſcripto exercitu in eos qui defecerant pugnaturus eſſet, miſit Deus, qui diceret, ad tribum Iuda & Beniamin,
3.Reg.12. *Non aſcendetis neque bellabitis aduerſum fratres veſtros filios Iſrael. Reuertatur vnuſquiſque in domum ſuam. A me enim factum eſt verbum hoc.* Prorſus vt ex eo conſtet, quod defecit à Roboamo Ieroboam, neque eum neque populũ in eo peccauiſſe, ſed in eo tantum quòd à lege Dei poſtea receſſerunt. Nam & manifeſta illa ſunt defectionem probantis, poſt diuiſionem illam, ad Ieroboam Dei verba,

Defectio Ieroboam & populi ſine peccato fuit.

3.Reg.11. *Si ambulaueris in viis meis, cuſtodiens mandata mea & præcepta mea, ſicut fecit Dauid ſeruus meus, ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem quomodo ædificaui Dauid.* Prorſus vt ſi ille cõſtans ac fidelis in Dei lege eſſet, proſper etiam in regno ſuo ac beatus foret. Omnióque (vt ait D. Auguſtinus) *probauit Deus*

Aug.lib. 17. de Ciu. cap.21.

diuiſionem regni , licet non religionis . Sed & præterea occurrent ſacerdotes & prophetæ, quorum iuſſu atque conſilio arma in domeſticos, tum Reges, tum alios propter impietatem eorum ſumpta, ſcrupulum hunc abundè iampridem abſtulerunt. Sic enim ad opprimendam armis infidelitatem, non exterorum tantùm, verùm etiam & ſuorum, Moyſes filios Leui, qui de genere ſacerdotali erant, vel contra fratres ſuos armauit. Et Ioſue populi dux ad verbum Eleazari ſacerdotis *ingredi & egredi*, ideſt bellum vel pacem facere iubetur. Sed & Achimelech, alijque ſacerdotes Nobé, quæ vrbs ſacerdotalis erat, opem fugienti Dauidi à facie Saül vel capitis ſui periculo tulerunt. Erat & Lobna ſacerdotum vrbs filiis Aaron in ſortitione ſub Ioſue data, ac de Iudæorum vtique regno, quæ quòd à Ioram Rege Iuda *receſſit, ne eſſet ſub manu illius, quòd ille à Deo receſſiſſet, & excelſis fabricatis fornicari feciſſet habitatores Hieruſalem & præuaricari Iudam*, dignum vtique ſacerdotali vrbe exemplũ dedit, vt quorũ intereſt religionem tueri, primi quoque à religionis oppreſſore & præuaricatore diſcederent, ac cæteris in ea re exemplo præirẽt.

Arma in proprios reges infidelitatis cauſa ſacerdotum conſilio ſumpta.

Exod. 32.

Num. 27.

1. Reg. 22.

Ioſue. 21.

1. Par. 6.

2. Par. 21.

Sacerdotes primi a religionis oppreſſore diſcedant.

2.Par.23. Sic Ioiada ſacerdos Leuitas contra Athaliam armans, in templo vt præſidio collocans, centurionibus lãceas, clypeos & peltas regis Dauid tribuens, & extra templum populum tenentium pugiones conſtituẽs,
3.Reg.18. deníque morti eam tradi præcipiens: Helias propheta quadringentos quinquaginta pſeudoprophetas inuito Rege ac Regina
4.Reg.9. interficiens: Helizeus item propheta contra Ioram, Ochoziam, Iezabel & omnem domum Achab Iehu excitans, & gladium ſumere atque occidere iubens: Azarias ſacerdos Ozię Regi, miniſterij ſacri vſurpa-
2.Par.26. tori, cum octoginta ſacerdotibus viris fortiſſimis reſiſtẽs, eúmque leproſum factum de tẽplo primùm, poſtea etiã de regno ex-
1.Macch. turbans: denique Macchabæi, & ipſi de genere ſacerdotum, ſtrenuè pro Dei lege cõtra tyrannos depugnantes, ſacerdotibus ac prædicatoribus Chriſtianis, quorum illi partes tum agebant, contra tyrannos religioni Catholicæ infeſtos, ſiue exteros ſiue domeſticos, claſſicum canendi, & ad arma excitandi, exemplum illuſtre dudum ac nobile præbuerunt.

Quibus exemplo præeuntibus prædicatores claſſicum cecinerint.

Sed & illud nõmodo quàm liceat, verùm etiam quàm neceſſe ſit, nec ſine offenſione

Dei omittit poſsit, illuſtri ſermone in eiuſdem Oziȩ Regis exẽplo oſtendit Chryſoſtomus, hæc verba Eſaiæ exponẽs, *In anno quo mortuus eſt Ozias vidi Dominum.* Vbi propterea Prophetis impoſitum ſilentium notat, quòd Oziam, leproſum ob contumaciam factum, de templo tãtùm Iudæi, non etiam de ciuitate, ſicuti lex iubebat, deiecisſẽt, ſed diadema eius regiámque dignitatem reueriti in, throno adhuc ſedere, & domi clanculum manere permiſiſſent. *Ergo (inquit) hoc ad iracundiam prouocauit Deum, hoc prophetiam inhibuit. Vos populares metuitis impurum eĳcere, reueremini regiam dignitatem, legem Dei violantes. Quid igitur? Deus auerſus eſt ab illis. Non amplius loquor prophetis veſtris, non amplius mitto Spiritus gratiã, ſilet Spiritus gratiæ, non oſtenſus eſt Deus, eò quòd ſub impuro illo nõ erat gratia.* Nõ priùs ſcilicet viſio prophetis reddita, eſt, quã mortuo Ozia, expurgata plenè pia vculo illo ciuitas extitiſſet. Quo magis nobis vidẽdũ eſt, ne leproſos iſtos ſpirituales, ideſt, infideles ac religioni cõtrarios Reges, in throno vel omnino in regno eſſe patiamur, ne regiã dignitatẽ nimium veriti, eo quod præcipuũ eſt, id eſt ſpiritu & prophetia, quæ verbi Dei

Eſa. 6.

Chryſ. hõ. 4 in verba Eſaiȩ. Tom. 1.

Hom 5. Iræ dei ſignũ prophetiȩ ceſſatio. Hom. 4.

Leproſi ſpirituales.

Verbi dei ſubſtractio ob ſeruatũ impiũ principem.

ſubminiſtratio eſt, careamus.

Ad idem exempla Eccleſiaſtica. CAP. 28.

Euſeb. lib. 9 cap. 6& 7 Niceph. lib. 7. cap. 28.

Sed neque in re tam neceſſaria, tantíque momenti Eccleſiaſtica nobis exempla defuerunt. Sic enim olim Armenii Chriſtiani armis ſeſe contra Maximinum Imperatorem legitimè deffenderunt, eiuſque exercitum magna cum clade & ignominia profligarunt. Nec alia Conſtantino, vt Maxentiũ armis opprimeret, cauſa fuit, quàm vt afflictæ per eum religioni ſuccurreret.

Naziāz. de laud. Baſil. Ambr. lib. 5. Epiſt.

Eodem modo Baſilium atque Ambroſiũ glorioſos Epiſcopos contra inſanos hæreticorũ furores Catholici protexerũt. Sic B. Athanaſius, cui compertum ſatis erat quãtũ Principi debeatur, aduerſus Conſtantium imperatorẽ Arianum, à Fælice Rom. Pontifice condemnatũ, ab ipſo Conſtantij fratre Cõſtãte, Occidẽtis imperatore, auxiliũ poſtulauit. Cõſtantius verò Conſtantis fratris arma reformidans Catholicos Epiſcopos ſuis ſedibus reſtituit. Sed & notanda illa Luciferi Calaritani Epiſcopi contra Conſtantium verba, *Dicas nos (ô Conſtanti) male agere, quia ſacrilegio tuo reſiſtamus virtute*

Theod. lib. 2. cap. 5. & 13.

Lucifer lib de nõ parcendo in Deum delinq. pag. 250.

protecti Dei. Videamus etiam tempore quo con-
tyrannus tuus Antiochus perſecutor noſtræ reli-
gionis extitit, quid fecerint ii, qui meminerãt præ
ter Deum neminem timendum, & intelliges illos
Dei ſeruos, quorũ nos cupimus inueniri participes
reſtitiſſe Antiochi ſacrilegio, ſicut & nos Deo pro-
pitio reſiſtimus tibi. Et infrà. *An nos, quos Deus* pag. 275.
prædixerat ore prophetæ paſtores gregis ſui, dicẽs,
Et dabo vobis paſtores ſecundũ cor meũ,
& paſcent vos ſciẽtia & doctrina, *tacere de-* Hier. 3.
cuerat, ne tibi rabido lupo ad mactandas Dei oues
venienti videremur inſolẽtes? Et nos dicere Chri-
ſti militibus congruum arbitratus es, Nolite arma
ſumere contra Conſtantium Diaboli ſatellitem,
nolite reſiſtere templo omnium dæmonum: magis
autem facite quæcunque præceperit. Quæ hæc eſt
noſtra contumacia, ſi officium nobis delegatum à
Deo nitamur implere? Et rurſum infra, ex eo Pag. 278.
quod ab Apoſtolo ſcriptũ eſt *Reſiſtite diabo-* 1 Pet. 5.
lo, infert reſiſtendum eſſe Conſtantio. Atti-
cus quoque Epiſcopus Conſtantinopo- Niceph. lib. 14. cap. 21.
litanus Perſas Chriſtianos à Rege ſuo infi-
deli profugientes & auxilium ſuppliciter
implorantes, nõ ſolùm ipſe quibus potuit,
opibus ſubleuauit, ſed etiam Theodoſium
ad eorum defenſionem ſuſcipiendam, bel-
lúmque propterea cum Perſarum Rege ge-

rendum permouit. Quo tandem magna cum Perſarum ſtrage victo & regni gubernaculis priuato quietè deinceps in Perſide Chriſtiani vitam egerunt. Nec minor fuit populi primùm Conſtãtinopoli, mox etiã monachorum Hieroſolymis ſub ſanctiſsimo Archimandrita Sabba contra Anaſtaſium imperatorem hæreticum, qui Calcedonẽſem Synodum damnari procurabat, virtus. Cum & illic coacto per nequiſſimum principẽ hęreticorum concilio, qui Macedoniũ ſanctiſsimũ Epiſcopum in ſuã ſententiam vi trahere cupiebant, accurrẽs populus inclamaret, *Martyrij tempus adeſt, Nemo à paſtore abſiſtat*, inſuper & conuitiis imperatorem inceſſens, Manichęum & imperio indignum vocitaret. Ex quo factum vt tẽtata primùm fuga, cùm euadere nõ poſſet, ſe ſummittere imperator, ac Macedonii præſulis grauiter obiurgantis cenſurã ferre cogeretur. Hieroſolymis verò, cùm per magiſtratus atque duces Epiſcopum Hieroſolymitanum, vt Seuero patriarchæ Antiocheno hæretico conſentiret, alióſque adeo Oriẽtales cogere vellet, monachi duce Sabba fortiter reſtiterunt, & facto tumultu atque impetu ſcelerati cõ-

Populi Cõſtantinopol. & monachorum contra Anaſtaſium imper. virtus.

Niceph. lib 16. cap. 26.

Cap. 33. & 34.

ſilij miniſtros etiam eiecerunt. Zonar.
Sed & Cõſtantinopolitani contra Con- lib. 3.
ſtantinũ Copronymũ Artabaſdo duce pu-
gnauerũt,ac fugato eo,publicéque Cõſtá-
tinopoli dãnato,imperiũ eidem Artabaſdo
detulerunt.Quod & ſi non ſucceſſit,colle-
ctáque Copronymus claſſe, bello nauali
ſuperior factus, crudeliùs adhuc baccha-
tus eſt, tale tamen eſt, vt ius hîc Reipub.
bello tyrannum adoriẽdi,eíque imperium Egregiè facta con-
abrogandi, liceat intueri: nec minus lau- ſilio po-
dabile illi egregii cœpti, conſilióque po- tius quà euẽtu eſti-
tius,quàm euentu æſtimandi, exemplum manda.
præbuerint.Non enim ſi Iſraël contra Bẽ-
iamin pugnans, primo & ſecundo prælio Iud. 20. victis in iu
cæſus atque fugatus eſt, propterea minus ſta cauſa
iuſtam belli cauſam habuit. Nec ſi cæſi ſua laus
Macchabei partim in pręlio,partim fraude non perit.
ceciderũt,propterea ſancti zeli ac fortitu-
dinis laudẽ,perpetuo duraturã, amiſerunt.

Sic & Leo primus Pontifex Leo-
nem imperatorem contra Alexandriæ
tyrannum atque Eutychianos hæreticos
(qui monaſteria & templa, vt hodie pro- Euag. lib. 2.
teſtantes noſtri, euertebant) armauit, cap. 8.
vt vel ex eius ad eum Epiſtola conſtat, Leo Epiſt.
Debes (inquit) *incunctanter aduertere re-* 75.

giam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, &c. Quare ſi laudabile eſt aduerſarum gentium arma conterere, quanta erit gloria ab inſaniſſimo tyranno Alexandrinam Eccleſiam, in cuius contritione omnium Chriſtianorum eſt iniuria, liberare? Et Gregorius Magnus Gennadium Africæ Exarchum ad bellum hæreticis inferendum eſt hortatus, profeſſus hoc magnam ei gloriam apud Deum & homines allaturum eſſe. Ad eundem modum excommunicato ob flagitia & Simonias per Gregorium 7. Pontificem, Henrico 4 vniuerſi pene Germaniæ principes facto inter ſe concilio ab eius ſe imperio ſubduxerunt, & ſubiectioni renuntiauerunt. Quin & antequam Pontificis ſentẽtia dãnaretur, *Saxones contra eum fœdus inierãt, quòd vnicam Dei ſponſam* (inquit Marianus Scotus) *& ſanguinis Chriſti pretio redemptam, quãtum in ſe eſſet, per hæreticos polluere, & ſpiritualia Eccleſiæ officia venalia, Simonis inſtar, efficere non eſſet veritus.* Addit Paulus Langius, Quòd tyrannus, ſtuprator virginum atque matronarum, monaſteriorũque direptor eſſet, Epiſcopos ac præſules pro pecunia & animi arbitrio conſtitueret ac depone-

Greg. lib. 1. Ep. 72.

Naucler. generat. 36.

Ante Pontificis ſententiã iuſte arma ex fœdere contra Hẽricũ ſumpta.

Marian. Scotus anno 1075.

In cron. Cyzitenſi.

ret, ſicque iuſtitiam cum iniuſtitia cõfũderet, vt inter Catholicos, hæreticos atque ſchiſmaticos vix vlla eſſet etiam bonis diſcretio, Saxones cum ſuis principibus, Epiſcopis & Baronibus mori pro Eccleſiarum & patriæ libertate paratos, validum contra eum exercitum duxiſſe, variáque & cruenta per totos quatuor & viginti annos prælia cum eo geſſiſſe. His ſimile fuit, quòd Pius V. Pontifex inito cum Hiſpaniarum Rege Philippo & Venetorum Republica fœdere ſacro, Turcam armis profligauit, inſignísque apud Lepantum victoriæ auſpicium dedit. Sed propius illud rurſum, & quod noſtræ cauſæ caput tangit, quod Gregorius xiij beatiſſimæ memoriæ pontifex, cum ex alta velut ſpecula videret, quã lubrico loco Gallicana Eccleſia atque religio eſſet, quámque permagni intereſſet, quorſũ illa euaderet, cũ fortiſſimo duce GVISIO (cuius memoria in æterna benedictione eſt) agens, vt videret, ne quid ea detrimenti caperet, fœderis illius ſancti, quod à diabolo multis artibus appetitum, certiſſimum ad conterendum caput eius remedium in Gallia eſt, atque perſeuerat, author fuit.

Pius V fœderis in Turcã author.

Gregorius xiij fœderis ſancti in Gallia author.

Obiectionũ, quæ hîc ſunt, ſolutio.
CAP. 29.

1 QVôd verò hîc certi homines obiiciũt, perduellionis à nobis doctrinam dari,
2 Eccleſiam non armis ſed patientia ædificari,
3 non armorum Chriſtum ſed tolerantiæ & manſuetudinis exemplum præbuiſſe, non ſunt iſta tãti, vt terrere nos, aut non refelli tam facile poſſint, quàm ineptè proferuntur.
1 Perduellio ſit videlicet, cùm iuſta potentia opprimitur, cùm Regi pio atque bono inſidiæ tenduntur, cùm templa diruuntur, cùm externus hoſtis contra patriam atque fidem accerſitur, cùm leges confringuntur. Nam hæc ſunt, quæ hæreticorum turbam, qui incẽdiis, cæde, rapina omnia perdiderunt, qui Meldis Carolum IX Regẽ occidere tentauerũt, qui turpiſſimis è Germania ventribus Galliam toties proſtituerunt, & lacerandam prodiderũt, verè perduelles omni iure diuino, humanóque eſſe probent. At ſi quis belluam aris ac focis imminentem, religionis ac patriæ interitum molientem, cæde, periurio, rapina, libidine omnia permiſcentem fugarit, eiecerit, oppreſſerit, de medio ſuſtu-

Perduellio quid.

Hæretici verè perduelles.

lerit,tam abſit perduellionis nomen,quàm verè hoc iuſtitiæ ac zeli opus,anteſignanis in eo ſanctis,probāte natura,lege, ſcriptura debet iudicari.

Iam vt Eccleſiam armis materialibus minime plantari aut ædificari debere fatendū ſit(id enim nos Turcis relinquamus,qui enſe non verbo impietatem ſuā ſolent propagare)at certè armis deffēdi,ſeruari, protegi quis hominum vnquam prohibuit vel Angelorum? Pugnat Michaël & Angeli eius, & primam init in cœlo cōtra Draconis furias belli ſocietatem. Quid iuſtius dici poteſt,quàm vt dum Diabolum hæretici præſtant,nos viciſsim Michaëlem præſtemus? Aut quid eſſe poteſt iniquius, quā vt improbis ad perdendam Eccleſiam vnitis eſſe liceat,nobis non liceat ad ſaluādam? Virtus illis ſit gregem Chriſti diſpergere,nobis vitium colligere? Et illi omnia diuina & humana conculcando boni,ſi ſuperis placet, ſerui nominentur, nos legem Dei zelando, ac ſceleratorum hominum conatus reprimendo, vitam denique noſtram ab igne, ferro, flamma conſeruando perduelles vocitemur? Eligitur Ioſue, qui pro Deo orante Moyſe pugnet, æter-

2 Fœderis belli pro defendenda religione neceſſitas.

Apoc.12.

Exod.17.

1.Macch.2. nàque memoria beantur Macchabei, qui zelatores facti, hortãte Matathia, teſtamẽti patrum, pro lege Dei viui animas ſuas conſecrarunt. Et Deus Tſebaoth ſeu exercituum ſpeciali titulo nominatur, quòd eos iuuet, qui pro nomine eius pugnant, vt

1.Macch.3. in iis ſæpe probet, *quàm differentia apud eum non ſit, liberare in multis vel in paucis*, Et nos iuſtam, quæ per arma fit, religionis contra tyrannos defenſionem eſſe dubitemus? & fœdera pro religione inita cõdemnemus? Et nos iſta, quę obtenditur, manſuetudinis larua falli permittamus? Certè vt gladium ſpiritus & verbi Dei *ad manum*, Eccleſia ha-

De conſid. ad Eug. bet, ſic alterum *ad nutum* habere cum Bernardo fateamur. Nec in eo quidẽ repugnãte Chriſto, cui cũ duos gladios in comitatu ſuo eſſe dictum eſſet, nequaquam alterum

Luc.22. ſuperuacaneum eſſe, *ſed duos ſatis eſſe dixit*. Scilicet vt vtroque egere illam, ac ſuum vtriuſque in tempore vſum eſſe declararet.

Denique ſi quis vltra vacuum armis Chriſtum profert, vt deponere contra hoſtes arma ſuadeat, nos vt Chriſtum priuati hominis, non Regis aut Reipub. vniuerſæ perſonam geſsiſſe reſpondere ſatis

Matth. 8. habemus, ita quòd idẽ Chriſtus Centurionem

nem non abiecit: quòd Conſtantini arma contra Maxentium atque Licinium pro fide Chriſtiana beauit: quòd ſub M. Aurelio legionem illam, quæ κεραυνόβολος ideſt fulminatrix dicta eſt, inſigni miraculo honorauit: quòd Theodoſio id contra infideles accidit, quod nobiliſsimus poëta ſilere nō potuit,

Euſeb.lib. 6.

Euſeb.lib.5 cap.5.

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati veniunt ad claſsica venti.

Claudianus.

quòd proſperati in armis diuinitus contra Arianos Clodoueus, contra Sarracenos Martellus, contra eoſdem & Saxonas, Longobardos & alios Carolus magnus, contra Albigenſes numero infinito procedentes, exiguo comitatu inſtructus Mōfortius, ac denique (vt cętera omittam) cōtra terribilem Germanorum aciem anno 1587 Galliam terrore ſuo replentem cum parua manu Dux Guiſius fuerunt, amplius omnino eſt, quàm vt de iuſtis pro religione defendenda, contra quemuis eius hoſtem, armis dubitare debeamus.

Greg.Turon.

Pro ſecura in armis pro fide ſumptis conſcientia, D. Bernardi teſtimonium. CAP. 30.

Sed ſi quis in eo ſcrupulus adhuc reliqu' eſt, qui timidis vel obrepat, vel arma excutiat, hunc nos fortiſsimi ſimul atque ſanctiſsimi & vindicis fidei Chriſtianæ & Eccleſiæ Doctoris BERNARDI verbis propellamus, ac ſimul ad ſtrenuè in tam iuſta cauſa præliandum adhortemur. Sic enim ille ad templi milites, hoc eſt ſacræ pro fide defendēda militiæ deditos homines, verbis plane aureis loquitur. SECVRI procedite milites, & intrepido animo inimicos crucis Chriſti propellite, certi, quia neque mors neque vita poterit vos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Illud ſane vobiſcum in omni periculo replicantes, *Siue viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus*. Quàm glorioſi reuertuntur victores de prælio! Quā beati martyres moriuntur in prælio! Gaude fortis athleta, ſi viuis & vincis in Domino. Sed magis exulta & gloriare, ſi moreris & iungeris Domino. Vita quidē fructuoſa, & victoria glorioſa: ſed vtrique mors ſacra iure præponitur. Nam & ſi beati qui in Domino moriuntur, num multo magis, qui pro Domino moriuntur? Et quidem ſiue in bello, ſiue in lecto quis moritur, pretioſa erit ſine

Sermone ad milites templi. Cap. 1.

Rom. 8.

dubio in conſpectu Domini mors ſancto- "
rum eius. Cæterum in bello tantò profe- "
ctò pretioſior, quantò & glorioſior. O vita "
ſecura, vbi pura conſcientia! O inquam, vi- "
ta ſecura, vbi abſque formidine mors ex- "
pectatur, imo & exoptatur cũ dulcedine, "
& excipitur cum deuotione! Et quæ ſequũ-
tur. Nã totus locus præclarus eſt. Et infra.
Chriſti milites (inquit) ſecuri præliantur "
prælia Domini ſui, nequaquam metuen- Cap. 3.
tes aut de hoſtium cæde peccatum, aut de "
ſua nece periculum. Quando quidem "
mors pro Chriſto vel ferenda vel inferen- "
da, & nihil habeat criminis, & plurimum "
gloriæ mereatur. Hinc quippe Chriſto, in- "
de Chriſtus acquiritur: qui nimirum & li- "
benter accipit hoſtis mortem pro vltione, "
& libentius præbet ſeipſum militi pro cõ- "
ſolatione. Miles inquam Chriſti ſecurus "
interimit, interit ſecurior. Sibi præſtat "
cum interit, Chriſto cum interimit. Non "
enim ſine cauſa gladium portat. Dei ete- "
nim miniſter eſt ad vindictam malefa- "
ctorum, laudem verò bonorum. Sane "
cùm occidit malefactorem, non homici- "
da, ſed vt ita dixerim, malicida & plane "

„ Chriſti vindex in iis qui malè agũt,& def-
„ fenſor Chriſtianorum reputatur. Cùm au-
„ tem occiditur ipſe, non periiſſe, ſed per-
„ ueniſſe cognoſcitur. Mors ergo quam ir-
„ rogat, Chriſti eſt lucrum, quam excipit,
„ ſuum. In morte pagani Chriſtianus glo-
„ riatur, quia Chriſtus glorificatur. In
„ morte Chriſtiani Regis liberalitas ape-
„ ritur, cùm miles remunerandus educi-
tur .. Hæc & plura in hanc ſententiam vir beatiſsimus, quæ tanto pluris facienda, atque altiùs animo figenda ſunt, quanto, vt credibile eſt, ſi nunc in terris degeret, ſi tẽpora in quæ decidimus mortalis, vt olim fuit, in carne perſpiceret, in eos qui nunc ſunt perſecutores Eccleſiæ, ac Politicos ac perfidos pręcipuè, cœleſtis illa tuba fortiùs intonaret.

Libri primi Finis.

DE IVSTA HENRICI TERTII E FRANCORVM regno abdicatione.

Liber ſecundus.

De cauſis legitimis, quæ ius Eccleſiæ ſpectant, Henricum iij. abdicandi.

Criminum Henrici, in canone contentorum, diſtributio. CAP. I.

HIc iam ſe veluti ruptis obſtaculis, torrentis inſtar, effũdet iuſtus dolor: & vt clauſus dudum ignis, fracta cum ſtrepitu nube erumpẽs, probabit in iuſtiſsima cauſa, quàm verum ſit illud, quod nobis Tyrannus obiecit in iniuſtiſsima, *Furor fit læſa ſæpius patiẽtia.* Siquidem quæ paſsi toties, tam multis locis, tã diu, tã durè atque indignè ſumus, ad hunc

Neceſſarii conſilii portus.

nos vehementis ac iuſtæ querelę locum, ac neceſſarij conſilii portum appellere coëgerunt. Vt quia de iure tum Eccleſiæ tũ Regni ac populi ſeu Reipub. Reges abdicandi in genere diximus, nunc de cauſis in ſpecie, propter quas abdicari in vtróque tribunali debeant, vtque veræ illæ in HENRICO Valeſio ſint, ſceptróque eum propterea amoueri oporteat, diſſeramus. Sunt autem illæ, quæ ſuperiori illi diſtributioni reſpondeant, partim Eccleſiaſticę, partim ciuiles & politicæ. Eccleſiaſticas dicimus, propter quas tenetur canone violatę pietatis ac religionis ergò. Ciuiles verò atque politicas, propter quas ſolo iure Regni ac populi reus agi ac peragi, violati humani iuris crimine poteſt ac debet. Quæ tamen nõ ita intelligimus, vt aut quę contra Rempub. fiunt, Eccleſia, aut quæ contra religionem atque Eccleſiam, politica ſeu regni lex vlciſci ac punire nõ poſſit, cùm mutuas ambæ illæ ſibi præſtent operas, alterámque alterius muniri præſidiis & antea dixerimus, & deinceps v ſu ipſo probaturi ſimus. Sed quia quę pietatẽ, quæque iuſtitiam (quæ duæ Regni baſes ſunt) ſpectant, ſic diſtingui oportuit, quã-

Tranſitio.

Cauſæ abdicãdi Henricum aliæ Eccleſiaſticæ aliæ ciuiles.

Eccleſia & Reſp. mutuas ſibi in vindicãdis malis operas pręſtãt.

uis facto ſæpe ſic concurrant, vt offendi vna ſine alterius iniuria nullo modo poſſit. Prioris rurſum decem capita ſunt, quæ vniuerſali ſcilicet numero reſpondeant, ne quid ſit in quo dubitetur, quā infeſtus Eccleſię HENRICVS ſit hoſtis, qui numerum iſtum nocendo abſoluerit. Vt dum quot quiſque digitos habet in manibus, quot præcepta ſunt Decalogi peruiderit, toties ſe ad vindicandas contra nefandum caput Eccleſiæ iniurias armari debere fateatur. Sunt autem hæc, 1 Quòd periurus: 2 quòd Aſſaſſinus atque parricida: 3 Quòd percuſſor Cardinalis, Archiepiſcopi Rhemenſis, legati nati ſanctæ ſedis Apoſtolicę, Eccleſiaſtici ordinis in comitiis regni præſidis, patriſque adeo ſpeciali priuilegio ſui: 4 Quòd hæreticorum fautor: 5 Schiſmaticus: 6 Hæreticus: 7 Simoniacus: 8 Sacrilegus: 9 Magicæ impietati ac ſuperſtitioni deditus: 10 denique planè impius & numinis contēptor ſit. Poſtremo, quòd propter ſuperiora illa, anathema & fuerit dudum, & adhuc ſit. Quæ noſ ſingula dū expoſuerimus, tum quæ ciuilia ſunt ſequēti libro exponemus.

Denarius vniuerſalis numerus.

Capita criminū decem.

QVOD HENR. PERIVRVS SIT, crimen primum.

Ac primùm periurii quanta ſit grauitas.

CAP. 2.

PRimum in iis crimen periurij eſt, quippe cæteris grauitate prȩſtans, quódque
Exod.20. vnum inſtar omnium eſſe poſsit. Nam ſi
Matth.6. primus in lege Dei cultus exterior, ſi prima in orando petitio, legiſlatore illic Deo, hîc
Pſal.110. prȩceptore ac magiſtro Chriſto, ſanctificatio
Pſal.39. nominis Dei eſt, ſi *ſanctum & terribile*
Pſal.19. Prou.18. *Dei nomen* eſt, ſi bonis illud ſpes, prote-
Cant.1. ctio, fortitudo, gloria, turris fortiſsima,
Pſal.101. Pſal.85. oleum denique effuſum eſt: ſi nomen id
Pſal.68. timere, amare, quærere, glorificare, inuo-
Pſal.82. 104.98. care, ſanctificare, confiteri, recordari, laudare, benedicere, agnoſcere, exaltare, &
Pſal.95. quid non? in ſacris toties iubemur: contra
Eſa.48. verò blaſphemare, polluere, in vanum aſ-
Leuit.18. Pro.30. ſumere, negare, peierare, tam diſtrictè prohibemur: ſi vt virtutis atque ſanctitatis omnis fons atque origo ſanctificatio nominis Dei, ſic vitij ac ſceleris eiuſdem pollutio eſſe ſolet; Si offenſa grauior nulla eſſe

poteſt, quàm ſi quod ad hominum ſalutem miſericordiſsimè ac piëtiſsimè datum eſt, id ad eorundem perniciem, & ad datoris iniuriam & contumeliam conferatur: Si denique naturæ iſte, Deo ſic volente, ſenſus, nihil vt periuro homine turpius, vilius, abiectius, nequius, pœna ac vltione dignius vel inter infideles æſtimetur, quis neget primum in criminibus *Periurio* locum vt horrore, grauitate, execratione, odio, ſic & ordine deferendum eſſe?

Periurus vt Regno indignus ſit.

CAP. 3.

ET certè ſi qui fidem hominibus violarit, ſceptro indignus æſtimari debet, tum verò periurium vbi acceſſerit, tantò intolerabilior & ad dignitatis priuationem efficacior perfidia eſt, quãtò peius in Deũ ſimul, quàm in homines iniuriũ eſſe: vt ne dignus quidem ſit, qui imaginem Dei imperando referat, qui dignitatem eius, quã-tum in ſe eſt polluat, ac mendacij miniſtrum, imo & ſceleris peierando efficiat. Scitum enim illud eſt, quod Philo Iudæus ait, ab eo qui peierat, veritatem, maieſtatem, ſapientiam, bonitatem, iuſtitiam, ſan- In Decal.

ctimoniam, honeſtatem, laudem, dignitatem, quid multa? naturam ipſam diuinitatis auferri immortali Deo, quem ille videlicet mendacij & impoſturæ teſtem, doli, ſceleris ac nequitiæ artificem periurio ſuo efficiat. Vltore protinus, vel in ipſo ſceleris progreſſu, accedente Deo, dum pugna, tumultu, timore, damnatione, horrore concuſſum miſerabiliter peierantis pectus accuſatrix è veſtigio conſcientia pungit, ac ſurdo verbere torquet, miríſque infeſta Nemeſis excarnificat modis, nullũ vt grauius eſſe ſupplicium poſsit. Remittendum vtique, ſi pœnitentia ſucceſſerit, ſin ſecus, ad deſperationem procul dubio, vt Saüli accidit, adactũrũ. Cui viro ſi ad priuationem Regni, tũ ipſi tum poſteris, hæc etiam cauſa fuit, quòd fidem Gabaonitis, iiſdemque alienigenis, à Ioſue multis ante ſeculis iuratam violaſſet, vt eo iam occiſo, non prius ceſsaret triennalis fames, quàm affixis crucibus ſeptem eius filiis, ſtirps eius tota, ſic volente Deo, deleretur: Quantò iuſtiùs Regno is priuetur, qui iuramentum non hoſti, ſed ſuis: non infideli, ſed Chriſtianis: nec à maioribus, ſed à ſeipſo: nec longa ſeculorum memoria, ſed nuper: nec

Periurij quantus horror.

Saülis ſtirps propter periurium regno priuata.

Ioſue 9.

2. Reg. 21.

ſemel,ſed ſæpius factum violarit? Et ſi periuros gentiles ita puniebant, vt Indi pedibus ac manibus truncos inutiles per omnia redderent, Ægyptij capite plecterent, Romani de ſaxo Tarpeio deijcerent, vel hoſtibus, quos illi periurio eluſerāt, remitterent, vel, vt Gellius ait, diſcerperent, aut virga ſaltem Cenſoria, omnium notarum damnis & ignominiis afficerent: & lex Caroli magni fuit, *vt periurus nulla redemptione immunis ſit, quin manum perdat*, quantò iuſtius inter Chriſtianos periuro licet publicæ poteſtatis manum abſcindere, ne abuti ea vlterius poſsit?

Ioh. Boemus lib. 1. morū gēt. cap. 8.
Idem lib. 1. cap. 3.
Liuius.
Polyb. li. 6.
Gell. lib. 7. cap. 18.
In legibus Car. Mag. Capitularibus cap. 10.

Neque vero illud ſine iure Eccleſiaſtico fiet, cum decreto Pontificis, inter notoria Ducis ac Regis impedimenta, ne ſcilicet eligatur, aut electus teneatur, *excommunicatio publica, diuulgata perſecutio, & manifeſtum periurium* cenſeantur. Imo infames qui peierauerint declarentur, beneficiis etiam, ſi clerici fuerint, cuiuſcunque ſint dignitatis, etiam Epiſcopalis, deſtitui ac priuari iubeantur. Vt ne interim leges ciuiles taceantur, quæ *infamibus portæ dignitatis aditum patere* vetant ac prohibent. Nam quod à iuriſconſulto dicitur *Periu-*

Cap. venerabilem de elect. & elect. pot.
6. q. 1. c. infames.
De iureiur. c. querelā.
C. de dignit. l. 2.
C. l. 2. de

rebus cred. & iureiu. *rum Deum ſatis habere vltorem*, non eſt eiuſmodi, vt immunem propterea abire eum oporteat. Quia vt de occulto periurio, quódque conuinci non poteſt, verè id dici poſſe videatur, ita de eo quod publicè, cúmque manifeſta Dei ac Reipub. iniuria fit, ne quis dici poſſe putet, facit periurij Sedechiæ Regis, Nabugdonoſori Babylonio facti vltio, in ipſo & populo eius facta diuinitus, vt & ipſe priuatus Regno, ac cæcus in carcere moreretur, & populus quòd periurum Regem fouere, quàm prophetas Dei audire maluiſſet, cæde, gladio, direptione, ſeruitute atque exilio ita torqueretur, vt duobus & quinquaginta annis nullus per Iudæam, niſi vt per deſertum tranſierit.

4. Reg. 25. 2. Par. 36. Hier. 42.

Rabi Ioſe. apud Genebrard. in cronol.

Henrici Periuria. CAP. 4.

AT periurij crimen tantò eſt in HENRICO deteſtabilius, quãtò vltra priora illa, quòd Rex, quòd Chriſtianis, quòd ſuis, quòd ſæpius peierauit, ſanctius & venerabilius pignus eſt (ſanctum dico in Euchariſtia Chriſti corpus, ac tremendum ſeculis omnibus, Angelis, hominibus, dæmonibus myſterium) quod temerè & ne-

Periurium Henrici, quàm immane.

fariè peierando profanauit. Et qui ſe Chriſtianiſsimum dicit, Iſchariote nequius, Iudæis damnabilius, hæreticis (audacter dicam) qui pedibus conculcarunt execrabilius, polluto illo ore & tot ſcelera agitante illud deglutiens fœdauit atque conſpurcauit. Tu enim (ô impium caput) ſanctum Dei ita temerare? cuius conſpectum (vt diuinus Chryſoſtomus ait) vix Angeli ipſi ferunt, propter emicantem inde ſplendorem: cui aſsiſtunt Cherubin & Seraphim, proníſque adorant vultibus: qui fert ſcriptum in femore ſuo Rex Regum & dominus dominantium: qui tuus creator, redemptor dominus ac iudex eſt: qui ſe tibi ineffabili modo videndum, palpandum, guſtandum, edendúmque præbuit: qui tot miracula, tam breui compendio concluſit: qui tot myſteria ſui, ab æterno Dei, in tẽpore hominis facti, propter te incarnati, nati, paſsi, crucifixi, mortui, reſurgentis denique & æternum viuentis, in tã *arcto* (iuxta Eſaiam) *pane*, veneranda, memoranda, adoranda exhibuit: *Qui in frumento iſto electorum quicquid boni, & quicquid pulchri eſt eius* (vt ait Zacharias) conſtituit, dignum ſcilicet iudicaſti, quem tua perfidia pollue-

Hom. 61. ad pop. lib. 6. de ſacerd.

Apoc. 19.

Eſa. 30.

Zach. 9.

re, ſpernere ſuperbia, illudere nequitia prę-ſumeret? Nihilne te (ſi credis) omnipotentis maieſtas: ſi non credis, nequitiæ ac doli horror atque abſurditas commouerunt? Adde iis, quæ crimen immane augeant, factas in proprium caput diras atque execrationes, cùm ille aliquid de detecto ſceleris conſilio audiens, quò ſibi magis opportunos, quos interfecturus erat efficeret, ſubiunxit cupere ſe (ô ſcelus!) imo à Deo petere, damnationem & cõfuſionem fieri ſibi ſacramenta hæc, ſi aliud à promiſsis faceret, aut etiam cogitaret, aut etiam ſi vllum GVISIO, quem ſcilicet centies in pectore occiderat, cuiúſque ſanguinem ſitiebat, chariorem haberet. Adde & horrenda illa, & ne in cricumforaneo quidem ganeone toleranda verba, *Secet* (inquit ille) *in partes duas animam meam Diabolus, & triginta me* Diabolorum *dolia* (ſic enim loquitur) *importent, ſi quid faxo ſecus, aut etiam facere in animo habeam.* Accedunt ficta pœnitentię verba, & calẽtes, quæ ad vnum omnes fefellerũt, lacrymæ, cùm ſe & prę-terita delicta agnoſcere, & ſaniora conſilia ſequi velle deieraret. Gratias etiam detecti ſibi erroris ageret, & quod feciſſent, facere

Henrici execrationes horrẽdæ.

pergerent, & ſe, regnúmque ſuum à perditione liberarent, per Omnipotētem Deum adiuraret. Et nos Franci, qui Chriſtianiſsimi & eſſe & dici volumus, ſicuti velle profecto debemus, hunc Regem, Chriſti ſcilicet irriſorem, vltra feramus? & profeſsi ſeruos Chriſti, domini iniuriam inultam relinquamus? Atque eius inimicum tolerantes, tam tetro nos, malè ſeruati cum Deo pacti, ſcelere obſtringamus?

Henrici periuriorum exaggeratio.

Cap. 5.

HIc ſcilicet, vera ſi vſquam, data eſt occaſio, in qua terribile verbi Dei fulmen aduerſus eum deſæuiat, *Qui iurauit in* Pſal. 14. *dolo proximo ſuo.* & *Qui pacificè loquebatur quidem, ſed in iracundia*, non Dei, ſed *terræ loquens* Pſal. 34. *dolos cogitauit. Volumen volans* (inquit Zacharias) Zach. 5. ſcilicet vnde fur ſimul & periurus Henricus indicetur: & quæ latebant in occulto inſidiæ, volumine iſto reuelentur. *Educam illud* (*ait* Dominus Deus *exercituum*) *vt veniat in domum furis, & in domum iurantis in nomine meo mendaciter.* Et *commorabitur in medio domus eius, & conſumet eam, & ligna eius, & lapides eius.* Scilicet meminiſſe debuerat

Zach. 8. vocis huius Dei magni. *Vnuſquiſque contrà proximum veſtrum malum ne cogitetis in cordibus veſtris, & iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hæc ſunt, quæ ego odi, dicit Dominus.* Et illud rurſum,

Eccl. 23. *Qui fruſtrauerit iuramentum, delictum illius ſuper ipſum erit. Et ſi diſſimulauerit, delinquet dupliciter, & ſi in vacuum iurauerit, non iuſtificabitur, replebitur enim retributione domus eius.*

Quid Henrice expectas? aut qua tan-

Ezech. 17. dem ſpe fretus periurus bacchabere? *Faciam tibi (ait Dominus) ſicut deſpexiſti iuramentum, vt irritum faceres pactum.* Quid tandem? niſi vt quibus peieraſti, ij viciſsim te abijciant? ferunt Rabbini cùm in Sina darentur tabulę, ſtatim vt de periurio lata lex eſt, totum orbem concuſſum tremuiſſe. Quid futurũ domui tuæ putas, aut quę non eius fundamenta concuſſum iri credis, qui tam fœdè peieraſti? Expiatum iri ſcilicet ſcelus tuũ, & propitiatum (vt dicis) iam tibi Deũ eſſe? At obſerua in toto Decalogo periurium ſolum eſſe, de quo dicitur לא ינקה non expiabitur, non innocens erit. Quin potius iurantem audi Deum, & de te tam vera prædicantem, quàm tu falſa contra eum

Solum periurium minimè expiandum in lege dicitur.

Ezech. 17. mentitus es. *Viuo ego (ait Dominus) quoniam iuramentum*

iuramẽtum quod ſpreuit, & fœdus quod præuaricatus eſt, ponam in caput eius, & iudicabo eum in præuaricatione, qua deſpexit me. Hic nempe loquitur qui *maledixit ſceptris tuis*, vt iam nec Poloniæ Rex, nec Galliæ vociteris: Sed & *capiti bellatorum tuorum*, ideſt atheorum & hæreticorum, prius Spernonio, nunc etiam & Nauarro, & *venientibus vt turbo* rogatu tuo, prius Alemannis, nunc vndique Galliæ hæreticis, *ad diſpergendum* Eccleſiã Dei. *Miſiſti nuntium ad Ægyptum*, properauit ad Germanos Myronius, implorata Anglicanę meretricis fides, *vt det tibi equos & populum multum. Nunquid proſperabitur, vel conſequetur ſalutem, qui fecit hæc? Et qui diſſoluit pactum, nũquid effugiet?* Quis enim effugio locus ei, qui quod poſtremum eſt violauit? *Omnis controuerſiæ hominum finis ad confirmationem* (inquit Apoſtolus) *eſt iuramentum.* Et Græcè ὅρκος, ideſt iuramentum, quaſi ὅρος, ideſt terminus dicitur, vltra quem progredi non liceat. Et שבועה ideſt iuramentum, à שבע, ideſt ſeptem, vt per vniuerſitatis numerũ, qui ſeptenarius eſt, addi nihil poſſe ſignificetur. Quid vltra, quòd credaris erit, qui omnia conculcaſti? Hîc ſcilicet terminus mortis GVISII fuit, vt quem ſepties

Habac. 3.

Ezech. 17.

Heb. 6.

Iuramentum controuerſiæ omnis finis.

Guiſius ſeptem vi-

cibus ad mortem petitus. ad necem petijſti, in ſeptimo iugulares.
Properabat iſtuc dudum Sangermana ve-
1 natio, hûc albæ pœnitentiæ hypocriſis,
2 hûc ſecreti Hieronymitarum adyti, hûc
3 atratæ è Germania militiæ globus, hûc do-
4 5 liariorum 12 Maij inſignis dies, hûc inten-
6 tati Blæſis, qui foris occiderent, emiſſario-
rum gladij. Iſta non ſucceſſerunt, quia ef-
fugio tibi locus erat, & vnde parricidium
fictis lacrymis propulſares; & in lętitia ma-
gna dolorem, vt extincto prius Ioycüſa, &
7 Regina Scotiæ, ſimulares. Hoc, hoc (in-
quam) poſtremum erat, quod mirum eſt
vel tentaſſe diabolum, niſi prȩſens ibi ho-
micida ille princeps fuit, qui de cœlo ceci-
derat, & Chriſtum aggreſſus eſt (hoc enim
reſpondiſſe dæmonem in Cœnomanenſi
quadam energumena fœmina accepimus)
vt violato ſacro omni loco, tempore, die,
hora, & quod ſceleris palmarium eſt, ſacro
illo iuramento, quo maius eſſe non potuit,
ſcelus committeres, quod nec negare os
impudens, nec velare verſutia poſſet.

Ergo hic ὅρκος, regni tui ὅρος, & animȩ tuæ
Ezech. 17. Orcus erit: vt id in te compleatur, *Tu autem profane, impie dux Iſrael, cuius venit dies in tempore iniquitatis præfinita, hæc dicit Dominus,*

Aufer Cydarim, tolle coronam. Nonne hæc eſt, quæ humilem ſubleuauit, homines nihili extollendo, *& ſublimem humiliauit*, optimos principes abijciendo & occidendo? *Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam.* Scilicet vt nemo iam tibi niſi manifeſtè iniquus & improbus, fauorem ſit præbiturus, & criminis loco futurum ſit, ſi quis te Regem dicat, & pro te os aperiat.

QVOD ASSASSINVS ET PARRICIDA,

Crimen ſecundum.

Crimen hoc vt regno indignum pronuntiet. CAP. 6.

SEquitur homicidii crimen & ipſum periurio, vt facto ab HENRICO conuixum, ſic grauitate comparandum. Quod ne non vndique execrandum in HENRICO eſſet, triplex in vno ſcelere crimen facit. Quòd innoxii principes cęſi, quòd propinqui, quòd per Aſſaſinos. Vt cùm homicidam, parricidam & Aſſaſinum ſimul eſſe conſtet, habeat iſto nomine amplius, Hẽrici triplex in vno ſcelere crimẽ.

& quod animaduertere Eccleſia, & quod iſte luere debeat atque poſsit. Nam primum ex iis quid valeat, exempla eorum docent, qui propter iniuſtè occiſos innocētes Regno priuati ſunt. Ptolemęus Phyſco Ægypti Rex à ſuis expulſus eſt, quòd fœda crudelitate beſtiā magis quàm Principē prȩferret. Iunius Brutus in Tarquiniū ſuperbū, quòd iniuſtè quos vellet occideret, ſuperbéque omnia & inſolenter ageret, ciues concitauit, ac regno eiecit. Philippum Macedonum regem refert Plutarchus, quòd Philipœmene extincto, ſperans Achaia ſe tota ex animi ſententia vſurum, miſiſſet qui eum ex inſidiis interficerent, ſcelere deprehenſo & infecto, totius Græciæ odium, hominíſque nequam ac perfidi nomen incurriſſe. Eduardus ſecūdus Angliæ Rex quòd in comitiis, violata publica fide, Angliæ principes nō inopinato, vt HENRICVS, ſed tamen ſine cauſa, & mētita ſpecie iudicii interfeciſſet, excluſus deinde regno, imo etiam interfectus eſt. Idem accidit Richardo ſecundo, quem quòd patruum ſuum clanculum trucidari feciſſet, & in occiſum ſententiam læſæ maieſtatis tuliſſet, regni proceres de

Principes propter homicidia de ſolio deiecti.

Plutar. in Bruto.

Plutar. in Philopœē.

Thom. VValſingam.

ſede deturbarunt. Et Ordonius 2 Caſtiliæ Rex, quòd contra fidem datam quatuor Caſtiliȩ comites eius iuſſu interfecti eſſent ab omnibus ordinibus deſertus eſt, qui & ad tempus gubernari à Regibus noluerũt. Quod ne quis citra Eccleſiæ iudicium factum dicat, En & alii qui in ſimili cauſa à Pontificibus deiecti priuati viuere coacti ſunt. Petrus Caſtiliæ Rex quod iniquà morte Blancam Ducis Borbonii filiam & aliquot Regni proceres interfeciſſet, ac propterea totius Regni odium iuſtiſsime incurriſſet, ab vrbano Pontifice regno inhabilis eſt declaratus. Et nota Clotarii primi Frãcorũ Regis hiſtoria, qui quòd Galterum Yuetoti dominum Sueſsione in ſacello interfeciſſet, comminatione interdicti ab Agapeto Pontifice territus, Galteri familiam immunem & ab obedientia ſua liberam fecit, erecto in Regnum Yuetoto.

Roderic Sant. p 3. hiſt. Hiſp. c.14.

Principes ab Eccleſia dãnati propter homicidia.

Froſſardus lib. 1 cap. 230.

Iam de Parricidio inſignis Magni Nicolai Danorum Regis filii hiſtoria eſt, qui quòd Canutum patruelem ſuum, concepto ob virtutem & fortitudinem, ac populi in eum ſingularem beneuolentiam odio, in ipſis natalis Domini feriis, colloquii ſpecie aduocatum, per latentes ſicarios (vt

Albertus Krantſius lib.1.

Saxo Grã. lib. 13.

ſimilia hic & in GVISII cęde fere omnia ſunt)occidiſſet, & exequias interfecti corpori,ne populus iuſto inde dolore animatus, vltionem ſceleris quæreret, fieri inhibuiſſet, eiecto è Regno Patre, ipſe ab Erico Canuti fratre interfectus, regno ſimul & vita iuſtè priuatus eſt. Sed & Iohannem Anglorum Regem, qui Arturum ex fratre nepotem, regni æmulum, bello captum, & carcere clauſum nullo habito ex legibus iudicio necauerat, Franci, agente id Philippo 2 Francorum Rege, propter parricidiũ, vel in hoſtem admiſſum, vſque eo indignũ Regno iudicarunt, vt & hoſtem proclamarent, & omni iure vrbium, quas beneficii nomine à Francis acceperat, excidiſſe, eáſque ad ius ſolidum Regis reuertiſſe conſtituerent.

Æmyl lib. 6.

De homicid. in 6. Pro humani.

De Aſſaſsinis verò, aperta Innocentii quarti in Cõcilio Lugdunenſi ſententia eſt, *vt qui per Aſſaſsinos Principem Chriſtianum interfici fecerit, aut etiam cædi mandauerit, & ſi mors inde non ſequatur, aut eos receptauerit, vel defenderit, ſeu occultauerit, ſacri approbatione Concilij, excommunicationis & depoſitionis ab honore & dignitate, ordine, officio, beneficio, ſententiam ipſo facto ſic incu*

rat, vt illa liberè aliis per alios, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur, ſitque ille, cum ſuis bonis mundanis omnibus, tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus. At que ita vt vbi de ſcelere conſtiterit, nulla tenus alia excommunicationis vel depoſitionis ſeu diffidationis, aduerſus eum ſententia requiratur. Diffidatus dicitur, quem impunè licet occidere.

Ex quibus intelligitur, quàm iuſtè hoc nomine Henricum pelli Regno couueniat, qui ſe vno tempore triplici iſto ſcelere, homicidii, parricidii, aſſaſſinatus tanquam funiculo triplici, qui difficilè rumpitur, obſtrinxerit. Eccle. 4.

Henricus homicida.

CAP. 7.

HOmicidii crimen in HENRICO nota dudũ illa fecit in viros bonos crudelitas, cum ſuis illis quinque & quadraginta carnificibus (quos ſuos popliticidas *Couppe-iarrets.* vocat) negotium dedit, vt quotquot furori ſuo repugnantes, aut etiam obloquẽtes inuenirent, cautè & clanculum occiderent, proiectíſque in flumen corporibus, capita ad ſe, fidelis ſcilicet miniſterij argu- Hẽrici horrenda homicidia.

minis vacua, propter quod ſaltem occidi oporteret, vtriúſque qui cæſus eſt vita. Deinde, quod ſi quid offenſum eſſet, id iurato ſanctiſſimè vnionis edicto extinctum & corraſum erat. Tertiò, quod ſi in principes & Franciæ pares animaduerti oporteret, præſens Eccleſiæ ac regni iudicium erat, ad quod iſta cauſa pertinebat. Quartò, quòd quæ optimis principibus æternùm viuendi cauſæ eſſe debuerant, eædem ipſis vitæ per nefarium ſcelus adimendæ extiterunt. Non enim quòd in hæreticos arma ſumpſit, quòd Catholici fœderis ducẽ ſe præbuit, (hoc enim ſolum crimen eſt) in eo peccauit, qui poſtulantibus id vno ore Catholicis, impulſore Illuſtriſsimo Cardinali Borbonio, imo & ſanctiſſimæ memoriæ GREGORIO XIII. Põtifice Max. ſuo etiam ad id zelo ac pietate incitatus, egit. Nec nos eorum teſtimonia moramur, qui affectati regni arma hæc, non verò pietatis SIXTO V. deinceps, & ſanctæ Sedi Apoſtolicæ perſuadere conati ſunt, quos proprio vitio, ſeu hereſi, ſeu ambitione, hypocriſi, auaritia ac ſordibus irretitos, vt id facerent, adductos eſſe, in confeſſo omnibus eſt. Nec in modo peccaſſe GVISIVS

Guiſii innocentia probatur.

Fœderis ſeu ligæ authores.

Guiſius à quibus accuſatus.

dici poteſt, qui communicato Regi conſilio, cùm ille fœdus Peronenſe ſubſignaſſet, ac deinceps mortuo Franciſco fratrè contrarium promiſſis ageret, ſumptis vrgente negotio armis, vnam hanc pacis cōditionem dedit, vti Rex promiſſis ſtaret. Quod vbi Rex iurauit, & in hæreticos edictum promulgauit, arma ſtatim GVISIVS depoſuit, & ſe in fidem Regis nudus & inermis dedit. Vni culpę in eo obnoxius quòd perfido Regi credulus nimium, cœptum illud tam ſanctum, gementibus bonis interrupit, atque infenſiſſimo Eccleſiæ hoſti noua in eius ruinam conſilia commiſcendi, exterūm hoſtem callidè aduocādi, Eccleſiæ bona diripiendi, famoſis libellis fœdus hoc ſanctum proſcindendi, exarmatis iterum Catholicis, hęreticis, qui tum fere oppreſſi erant, aſſurgendi, & igne, ferrø vbique impuné graſſandi, otium dedit.

Guiſ. qua fide cum Henr. egerit.

Vna Guiſii culpa quod Henrico credidit.

Nam quod ambitione incitatum dicunt, præter quam quòd temerarium, eſt etiam ineptum. Niſi verò Clodoueum qui in Alaricum Viſigothorum Regem, Arianæ factionis hominem, arma ſumpſit: Carolum magnum, qui Danos, qui Saxonas, qui

Guiſius ambitionis expers.

Longobardos, Sarracenos, Hiſpanos vicit ac ſuperauit: Godefridum Bullonium terræ ſanctæ quæſitorem, Simonem à Monteforti, qui fregit Albigenſes, propterea ambitione credimus incitatos. Nam & veriſimilior in ijs, quàm in GVISIO ambitio eſt, cùm hi omnes ex eo quod vicerunt, potentiores effecti ſint. Vnus GVISIVS per tot labores atque vigilias, aliud nihil, quàm exhauſtum patrimoniũ lucrifecit. Et quod palmarium eſt, cùm in Regem quidlibet potuiſſet, fauentibus præſertim omnium votis, vnum fortaſſe hoc peccauit, quia quod toties nullo negotio potuit, tam pertinax, vt toties nollet, fuit. Guiſius tot laboribus nihilo ditior.

Quanquam quid in eo laboramus, vt innocẽtem GVISIVM fuiſſe comprobemus, cùm id vel ipſa tyranni vox poſt mortem eius teſtata ſit? Sic enim ille ad Cleri, poſt illam ingentem trepidationem, diſſipati reliquias, *Sciebam* (inquit) D. GVISIVM « *nihil neque contra vitam meam, neque contra ſtatum eſſe moliturum. Et id mihi bona mater mea clarè ſatis perſuaſerat. Sed & hoc ſciui, cùm de Borbonijs ageretur, non bonum hunc dediſſe reſponſum. Et timui, ne dum illos oppreſsiſſet, appetitus, vt dicitur, edendo creſceret, & me quoque op-* Henrici de Guiſij innocentia teſtimonium.

primeret. O vocem GVISIO glorioſam, tyranno dedecoroſam? Quid enim dici potuit ad GVISII innocentiam clarius, ad interfectoris tyrannidem atrocius, qui tam leui ſuſpicione incitatus, tam clarum principem, tam perfidè, tam ſancto loco, die ac tempore trucidauit?

At enim Regem Lutetia expulit. Quî tādem? niſi hoc vrbe pellere eſt, quod ſe occidi non permittere. Quanquam quomodo GVISIVS reſtiterit dici non poteſt, qui inermi ac quietus, furente populo, toto illo tempore (id teſtamur quod vidimus) domi manſit. Hac ſolum cauſa exire coactus, vt incendium illud extingueret, vt morti iuſtiſsimæ eos eriperet, qui vitam ei poſtea iniuſtiſsime ademerunt. Quis enim tum Regem, niſi proprij ſceleris conſcientia expulit, cùm rem non ſucceſsiſſe, & populum armatum videret? Aut quis neſcit, ſi ex iſto Blæſenſi latrocinio ſaluus GVISIVS euaſiſſet, paratam ſimiliter è veſtigio calumniam fuiſſe, vt Regi inſidiatum dicerent, cum ita vel hodie ad mentiendum proiecta nequitia ſit, vt quod lupus oui infernè bibenti obiecit, turbari ab illa aquā, iſtud in homine inermi, & qui togatus oc-

Henrico quæ fugiēdi cauſa fuerit.

ciſus eſt, quia armatus non potuit, audeat confingere?

Quæ ſi tamen offenſionis cauſa aliqua erat, cur remiſit? cur deleuit? cur ἀμνηςίαι tam ſolenni iuramēto, in edicto illo Vnionis ſtabiliuit? Cur adhibiti in teſtimonium purpuratorum Rothomagi patrum cœtus? Quid ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſumptio? quid amplexus? quid verba pacifica ſibi voluerunt? Quid enim fraudi cum Chriſto? quid Euchariſtiæ & odio commune eſſe poteſt? 2 ἀμνηςίαι Henrici doli plena.

Sed ſi contemni iuxta politicum dogma pietatem, fidem, religionem oportuit, vt externæ tantum phaleræ quærerentur, cur non dicta in tanto concilio (quo maius Gallia non habet) iudicij dies? non producti codicilli? non paratus accuſator? non obiecta crimina extiterunt? Quid illinc parati pugiones, ac nefaria conſilia, hinc promiſſa magnifica, lacrymæ amoris teſtes? Quid manus altera ignem, altera aquam ferens, ſynceri ac iuſti animi præ ſe ferre potuerunt? 3 Iudicij cōtēpta forma.

Sed illa grauiora ſunt, quę innocentiſſimum ac fortiſſimum principem peremerunt, tridentini Concilij aſſertio, vectiga- 4 Guiſij cædis quæ veræ cauſæ fuerint.

lium octogies centies millenarum, ſeu, vt dicunt, octo milionum librarum minutio, Nauarrǽi à regni ſpe excluſio, beneficiorum in homines dignos ordinata prouiſio, in ærarij dilapidatores inſtituta diſquiſitio, prætorij in confidentiarios & Simoniacos ac tribunalis inſtitutio, ac ſingulorum horum nomine auctus in dies in GVISIVM vt Galliæ totius amor, ſic tyranni & improborum odium, cùm nec virtutem illius huius ignauia, nec rerum geſtarum famam zelus atque inuidia, nec ſapientiam nequitia, nec ſimplicitatem hypocriſis, nec clementiam crudelitas, nec ardorem pietatis atque iuſtitiæ impietas atque iniuſtitia ferre poſſet. Vt ne regnare quidem ſibi videretur, quamdiu hic viueret, quem ſuorum furorum ac fraudum ſimul ſecurim agnoſceret. Erupit enim poſt ſcelus ad Reginam matrem primùm, mox inter ſuos crudelis illa, cum inepta lætitia vox, ſe nunc primum occiſo GVISIO Regem eſſe. Quòd nimirum, quæ tam ſanctè in comitiis concluſa erant, irrita facta putaret, quòd Aureliam iam & Pariſios, quòd totam Galliam ſe faucibus tenere crederet, quòd ſe deinceps poſſe quæ vellet, diceret. Quæ

Guiſius Henrici fraudum ac furorum ſecuris.

vniuerſam Galliam odio in eumdemmet atque iuſtiſſimo furore armauit. Similis videlicet Abimelech fuit, qui ſeptuaginta Iud. 9.
fratres interfecit vt ſolus regnaret. Similis Polycrati Samio & Iugurthæ fratricidis. Dignus vtique qui ſimilis ſit Cain, poſt oc- Geneſ. 3.
ciſum Abel iuſtum vago & profugo. Similis Lamech, qui *virum in vulnus & liuorem* Geneſ. 4.
ſuũ interfecit. Similis Calippo, vt eſt apud Plutarchum, qui quo gladio Dionẽ interemit, eodem ab amicis interemptus eſt. Similis & Ioäbo, *qui ſanguinem belli in pace* 3. Reg. 2.
effudit, & cruorem in baltheo atque in veſtimento geſtauit, quem proinde poſt duos occiſos viros *iuſtos & meliores ſe*, vel ad altare rapi cæleſtis Dauid iuſſurus eſt. Similis Iudæ, qui tradito ad mortem iuſto, ſuſpenſus crepuit medius. Similis & Chriſtierno, qui cęſis in conuiuio principibus, tribus Regnis priuatus, miſerè defunctus eſt.

Henricus Parricida. Cap. 8.

QVod verò propinquos eſſe adiunximus, vt parricidium eſſe conſtet, hoc dicere ſatis erit, quod vtrique, Henricus Valeſius ſcilicet, qui occidit, & Henricus & Ludovicus Gvisii, qui in- Guiſij cum Henrico cognatio.

terfecti ſunt pari gradu, hoc eſt tertio à LVDOVICO duodecimo Galliæ Rege ortum habùerunt. Nam cùm LVDOVICVS maſcula prole orbus ex vxore ANNA Britannica CAROLI viij Francorum Regis vidua filias duas ſuſcepiſſet, CLAVDIAM & RENATAM, ex priori, quę FRANCISCO Valeſio nupſit, natus eſt HENRICVS ſecundus HENRICI tertij homicidę, parricidæ, Apoſtatæ pater: ex altera, quæ HERCVLI Eſtēſi Duci Ferrariæ nupſit, nata eſt ANNA Eſtenſis, mater HENRICI & LVDOVICI GVISIORVM, qui interfecti ſunt, à conſobrino ſcilicet conſobrini, ne de parricidio deinceps liceat dubitare.

Henricus Aſſaßinus. CAP. 9.

Guiſij cædis circunſtantiæ.

SVpereſt vt crudelitatis in Aſſaſsinatu inauditũ genus declaretur. Parum enim erat occidere, niſi quicquid in iſto genere excogitarè ſcelerati poterat, cerneretur. Euchariſtiæ iam illuſum erat, præceſſerant verba pacificá, amplexus, lacrymæ, beneuoli ſimul ac deuoti animi teſtes. Excuſſum omne fraudis artificium, vt ſi id non proficeret, non haberet iniquitas, quo ſe vertere amplius poſſet. Concluſi aditus ſceleris

ris omnes. Vnus locus erat, vt in Regis cubiculo ſcelus illud patraretur. Et ſtatutum in concilio iniquitatis fuerat, vt GVISIVS moreretur.

Veriſſima totius facti narratio.

Hoc hæretici & hypocritæ Rãbolietti, hoc Athei Doüs & Domontius; hoc cothurni Antraguæi, Aureliã iam iamondituri concluſerant. Et Myronius medicus diſceſſerat, in ſpeciem aula pulſus, reipſa ad Germanos miſſus; vt militem cõſcriberet. Et cõmodũ acceſſerat, quod ſparſo non in Gallia tantum, ſed & in exteris regionibus futuri ſceleris rumore, vnus GVISIVS toties admonitus, partim innocentiæ conſciẽtia fretus, partim dolis & ſimulatione amicitiæ circumuentus, partim cępti de reformanda Gallia & profligãda hęreſi perficiendi deſiderio incenſus, & alias, vt optimi quique ſolent, ad male ſuſpicandum tardus, metuentibus ac credentibus cæteris, nec metuere poterat nec credere.

Guiſij candor.

Quid multa? Idoneus occurrit ſceleri deſignando natalis Chriſti dies (nam ſolenne id Dęmoni, vt ineũte die feſto furias ſuas, vt olim in Chriſtum, ſic & in membra eius agat) quo à negotiis feriandum, & parandi ad ſacrum diem animi erant. Fingitur noua deuotio poſtridie, ad ædem virginis

Fiſta deuotio ad ſcelus deſignãdum.

Cleriacæ (non aliter ſailicet deuorare Herodes Chriſtum poteſt, quàm ſi ſe deuotum mentiatur) coqui, lixę, cętera ſeruitia itineri accinguntur. Monẽtur interim veſperi quinque & quadraginta ſtigmatici (hic dignus Domino comitatus) ſummo mane vti compareant in Regia poſtridie. Duplicatur Regis cuſtodia, & ne ſubſit doli ſuſpicio, ſtipendii quærendi ergô veniſſe finguntur. Accerſitur ſummo mane GVISIVS, vt in cõcilium veniat citiſsime Nouũ vrgebat negotium ſcilicet, ad quod neceſſaria eius præſentia erat. Et ne quid deeſſet tam neceſſario concilio, vnà Cardinalis illuſtriſsimus frater venire iubetur. Venit vterque properè, & lupos agni reperiunt, à quibus deuorandi erant. Sedẽt in concilio cum Guyſio & fratre Cardinali ſceleris participes. Dum occluſis aditibus, datiſque à Tyranno ipſo pugionibus, monitíſque vt fortiter agant, regni ſecretarij voce è concilio in Regis cellarium GVISIVS aduocatur. Literas ſcilicet iam iã diſceſſuro Rege, & deuotionis ſuę moras non ferente, à Pictauienſi exercitu lecturus. Ergo ad Regem recta pergit, pallio tectus longiore. Et proximus conclaui, ſeu

Henrici. ſtigmatici.

Pugiones ad cædem futurã cõparati.

Regis ſecretiori cubiculo, prodeuntibus ex obſcuro hinc inde ſicariis, in gutture, lateribus, dorſo, & pectore, ſpectante Tyranno, crudeliſsimè confoditur.

Quid agis, ô bellua? aut quis te tranſuerſum furor agit? Quem cædis? quem perimis? quem cadere iſto ſcelerato parricidio in conſpectu tuo credis? Nihil te iſta generoſa indoles, nihil ſerena facies, nihil candidus animus, nihil agni manſuetudo, nihil fides, nihil inuicti animi fortitudo, nihil atrocitas ſceleris, nihil cadentis ad omnipotentem Deum gemitus, nihil vox ſanguinis Abel, nihil Nemeſis, nihil Galliç laus, nihil tua, nihil tuorum cauſa permouere potuerunt? Et quod nec in ſcelerato homine ferre generoſus animus poteſt, id in talis ac tãti viri cæde oculi tui ferre potuerunt? Et id videns fieri ſuſtines, quod audiens horrere debuiſſes? Hinc illç lacrymæ ſcilicet. Hæc illa deuotio. Hoc egregium illud facinus, pro quo hora vna ante Aurelianẽſis Ecebolius vota fieri ab Henrici ſacellano poſtularat. Monens videlicet, preces vti Deo funderet, vt in eo patrando fortem Henricum efficeret. Quem Deum miſer dicis, niſi forte Plutum illum

Ad homicidã Apoſtrophe.

& principem tenebrârum, quem ſolum dudum colens, Deo te immortali vota facere, & eius cauſam agere mentiebaris? Hæc fides, hæc regij cubiculi ſanctitas, vt princeps Catholicæ Eccleſiæ vindex, patriæ parens, & regni propugnaculum, quo nihil cœlum, neque in armis generoſius aut fortius, nec domi manſuetius, aut lenius vnquam vidit, & cui parem vtráque laude ſecula nulla ſint habitura, per ſceleratiſsimos nebulones, hypocritæ iuſſu necaretur.

Tyranni miſerabilis facies.

Iámque ille ceciderat, cum needum ſecurus Tyrãnus, quem furiæ miſerabili pallor e diuexabãt, an expirarit rogat. Et quia ſpirare adhuc audit, ſeu quod timet, ſeu quod non vult morienti inuocandi Deum eſſe tempus, confodi iterum iubet. Quod vbi factum, prodit è triclinio, ſtricto enſe, ſtrenuus iam & fortis miles, & ante mortui corpus vix etiam metum ponit. Enſem ipſum deinde in mortuum adigit, pulſat pede iacentis caput, & ſecurus tandem in riſum & cachinnum ſoluitur. Scrutatur enſe vulnera, & quis quod vulnus de carnificibus inflixerit quærit. Laudat qui altius

Ignauus & crudelis tyranni animus.

infixerant, qui minus altè criminatur. Ac- Henrici
cerſitur inde frater Cardinalis & morda- inhumani-
citer irriſus, raptatúſque petulanter per tas.
medium iacentis fratris corpus trãſire cogitur. Clauditur deinde in gelido, rigente hyeme, ſine igne, ſine lecto, ſine cibo, vnà cum Archiepiſcopo Lugdunenſi ſuperiori ac tecto proximo cubiculo. Compertóque poſtridie (referente id Angeneo, Cænomanenſium pio ſcilicet Epiſcopo) futurum vt à Clero, ni tollatur properè de medio Cardinalis repetatur, miſſis carnifi- Cardinalis
cibus, qui ſupplices preuenirent, & oran- Guiſii cæ-
tem repererunt, iniecto ad collũ laqueo, des.
ipſo ſancto Natiuitatis Dominicæ vigiliæ die, pugionibus haſtíſque tranſfigitur. Hoc ſcilicet Chriſtianiſsimi Regis opus. Hic fidei zelus. Hæc charitas. Hæc reuerentia Eccleſiæ. Hic patriæ amor. Hæc in ſuos pietas. Hæc commendata toties HENRICI clementia & bonitas, digna denique ad craſtinam communionem preparatio fuit, vt ſcelus deſignaret, quod nulla mens diuinare, nulla aſſequi cogitatio poſſet, & vix poſtera creditura ſit ætas.

Sed ne quid crudelitati deſit, poſt illuſa Sæuitia in
cachinnis & ſcommatibus corpora, imo mortuos.

turpiter, vt fertur, contrectata, cum inhumata poſt biduum ſanguinem ſtillare non ceſſarent, luctuoſæ eorum matri ad ſepeliendum ea petenti negauit, & abcisis capitibus (quorum ſe identidem aſpectu exaturat) ne exequiarum honore gauderēt ipſe in fruſta conciſa concremauit, cineres in aërem ſparſit, inſuper ac pro ijs ſolemnes preces fieri prohibuit. Parum habens occidiſſe, ni vt vrſus extinctis corporibus inſultaret, vt Herodes & Herodias Iohannis Baptiſtæ, ſic cæſorum capitibus illuderet, & quod olim gentiles iactis in Rhodanum martyrum cineribus, quòdque hæretici in B. Hilarij reliquiis, Pictauii B. Martini Turoni, S S. Irenęi & Bonauēturæ Lugduni, Henricus octauus in B. Thomæ Cautuarienſis in Anglia & olim Baſsianus in Getę fratris à ſe occiſi corpore, idem ipſe in Chriſtianiſsimis principibus prętaret, animam denique (ſi tamen animam eſſe credit, & ſi fieri poſſet) occideret, omneſque omnium barbarorum immanitates & furias ſuperaret. Prorſus vt cū nimia credulitas atque clementia principem optimum eò deduxerit, vt ne ſepulchro quidem locus ei eſſet aut eſſe poſſet,

Cæſorum capita abſcindūtur

Corpora cremātur.

Euſeb. lib. 5. cap. 1.

id merito ei dicatur, quod olim amico Æneas. Æneid. 5.

O nimium pelago & cœlo confiſe ſereno,
Nudus (vel potius vſtus) *in ignota Palinure iacebis arena.*

Hæc nimirum ſunt quæ Aſſaſsinatum iſtum multis, nominibus deteſtabilem efficiant. Primùm, quòd ſpecie concilij 1 aduocatos interficit. Deinde, quòd in re- 2 gia, qui locus ſacer eſt, de medio tulit. Tertio, quòd in aſpectu ſuo cædem fieri ſuſtinuit. Quarto, quod pœnitendi tempus nõ 3 dedit, ſacramentiſque Eccleſiæ, quæ nec ſceleratiſſimis negari debent, quantum in ſe fuit priuauit. Quinto, quòd in corpora 4 mortuorum deſæuiit. Sexto, quod iiſdem, vt olim mortuo in cruce Chriſto Iudæi, illuſit. Septimo, quòd abciſis capitibus eorũ 5 ſe aſpectu exaturat. Octauo quòd matri lu- 6 ctuoſæ, & ipſi in carcere poſitæ, natorum corpora ſepelienda denegauit, quod nec 7 Achilles in Hectoris corpore patri Priamo ſed nec Pilatus Ioſepho in Chriſti defun- 8 cti corpore facere ſuſtineret. Nono, quòd 9 ſepultura priuauit, ethnicúmque & barbarum morẽ iis cremandis & iactandis cine-

Circunſtãtiarum ad crudelitatẽ enumeratio.

Ioh. 19.

ribus eſt imitatus. Decimo denique quod preces proiis fieri prohibuit. In quo poſtremo verè mentita eſt iniquitas ſibi, & longè contra, quàm ſperaret, accidit. Vix enim vllus Eccleſię angulus, Pariſiis primũ, & vt ſperamus, tota Gallia fuit, in quo nõ ſolemnes pro defunctis principibus preces, & publicæ laudationes factæ fuerint: tantis omnium ſtudiis, nulla vt neque noſtra, neque patrum, ab omni æuo, memoria contigerit, vt tam ſolemnes pro vllo Chriſtianiſsimorum Regum, ſed neque vllo omnino Chriſtiano principe, tanto apparatu, tanta frequentia, tanto omnium concurſu, tanta deuotione, tantis lacrymis, tanta in Tyrannum indignatione, & vltionis ad Deum proclamatione fierent.

Pſal. 26.

Preces pro Guiſio & fratre tota Gallia.

Atque hic Hẽrici clauſus triumphus fuit vt quo die (is 23. Decembris fuit) ſuperiore anno Pariſios veniens, de Germanis à ſe accitis, à GVISIO, autem victis, plagiarius impoſtor, triumphum petierat, emendicata munuſculis puerorum, vt ouãs intraret, voce, eundem publico præconio ſibi denegatum, eo ipſo die, vertente anno in Guyſii cæde repeteret. Infelix, qui non

videat illuſtriorem ſe tum Guyſio triumphum peperiſſe, cum vitam ademit, quàm priùs honorem fruſtra inuidendo pepererat.

Quid ſperet hoc rege Gallia, qui ad apicem crudelitatis ſic venerit, nihil vt addi poſſe videatur? Aut quis Regẽ vltra ferat, quem homicidæ, parricidæ & Aſſaſſini crimine natura, patrius mos, leges, canones ipſi tam clarè damnauerint.

QVOD PERCVSSOR CARD. Archiep. Rhem. Et patris ſui, &c. Crimen tertium.

Vt priuari dignitate debeant qui crimen hoc commiſerint.

CAP. 10.

CReſcit videlicet cum numero ſceleris genus. Et quod furoris impetu in principe ſeculari factũ videri poterat, idem poſtridie in Sacerdote, Epiſcopo, Cardinali, ac patre ſpirituali admiſſum, cõtemptũ Eccleſiæ atque Dei inſignem probat atque manifeſtat. Suæ nimirum ſint in eo qui

clericum, qui ſacerdotem, qui Epiſcopum, qui patrem ſuum, qui legatum ſedis Apoſtolicæ Rhemis natum, & Auenione deſignatũ percuſſerit, dirę. In eo verò, qui omnia hæc ſimul perfecerit, quanta execratio erit? Sacris canonibus, qui pręsbyterũ violarit canonicæ pœnitentiæ ac depoſitioni ab Alexandro 2 ſubijcitur. Et ab Innocentio 2 anathema ei dicitur, qui pręsbyterum vel monachum percuſſerit. Quin & omne quod Epiſcopum, Archiepiſcopum, multo magis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Cardinalẽ iudicium tangit, ad ipſum ſummũ Pontif. iure ipſo deuoluitur. In Cardinalis verò percuſſorem tam dignæ ab Honorio, ac beatiſsimæ memorię Pio V conſtitutiones factæ ſunt, quàm execrabilis hominum in purpuratum iſtum, ac ſummum Eccleſiæ ordinem offendentiũ, nequitia eſt. *Vt Cardinalem nonmodo qui occiderit, verum etiam qui „ carcere clauſerit, hoſtiliter cœperit, aut perſecutus „ ſit, aut qui iſta vti fiāt conſiliũ, conſenſúmue præ„ buerit, aut factũ ratum habuerit, læſæ maieſtatis „ reus, infamis, diffidatus, bãnitus, inteſtabilis, om„ nibus feudis, beneficiis & officiis ſpiritualibus & „ temporalibus ipſo iure ſit priuatus. Huius ædificia „ ruinæ ſubiaceāt, nullus ei debita reddere, nullus in*

17. q. 4. c. Si quis deinceps. C. ſi quis ſuadente.

Guid. Pap. Gratianop. in deciſ. q. 73.

C. fœlicis recordat. in 6. Bulla Pij v. 36.

iudicio reſpõdere teneatur. Excõmunicationis de- "
nique ſententia, quã ſolus Rom. pont. ſoluat innode- "
tur. Mirabile etiam quid additur, quod iure omnes cuiuſcũq; generis homines debeãt formidare. Vt *ſi quis Princeps, Senator, Conſul poteſtas vel alius dominus ſiue rector, contra prædictos præſumptores conſtitutionis præſentis tenorem non fecerit obſeruari, tam ipſe quàm officiales ipſius, infra menſem, poſtquàm res ad eorum notitiam peruenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat. Ciuitas verò quæuis alia præter vrbem, quæ talia facienti vel facientibus ſeu præſumentibus in iis, conſilium dederit aut fauorem, vel infra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout ei facultas ad fuerit) non duxerit puniendos, pontificali ſit eo ipſo dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.*

Anathema in rectores & ciuitates ſi infra mẽſem inpercuſſorem Cardinalis animaduertere non ſaterentur.

Principes ob percuſſos clericos depoſiti. Cap. xi.

QVæ ne ad Reges vſque cõtingere quis dubitet, exempla non deerũt. Iohannem Fiſcherũ, Roffenſem Epiſcopũ, Cardinalẽ deſignatum, Henricus octauus Angliæ Rex, contẽtus Franciſco Brianto, ſuo (vt ipſe iocans, ſed verè tamen loqueba-

Henricus 8. Anglus. in ſchiſm. Angl.

tur) inferni vicario, martyrem cum feciſſet, excommunicatus ipſe, & ab eius obedientia Angli liberi ac ſoluti fuerunt. Boleſlaüs Polonorum Rex, ob interfectum S. Staniſlaüm excommunicatus, & regno eiectus eſt, ſolutíque ab eius obediẽtia ſubditi à Gregorio 7. Qui & quotquot auxilio vel conſilio eum iuuerant, cum tota eorum domo & nepotibus, ad beneficia Eccleſiaſtica habita vel habenda, & ad dignitates omnes atque honores, vſque ad quartam generationẽ inhabiles fecit. Non erit fortaſſe Henrico Valeſio vel prima generatio. Sed hanc ipſam pœnam æquè impius Polonus meruit: & aliàs vel nolens ſubit. Sed & alia in eam rem exempla infra, vbi de excommunicatione agendum eſt, proferentur.

Boleſlaus. Polonus.

Cromer. lib. 5.

Henrici in ſacerdotes & Cardinalem iniuriæ. Cap. 12.

HÆc omnia qui viderit, & in Henrico Valeſio congeſtas in vnum cauſas, quę de ſingulis recitatæ ſunt, aduerterit, imo ad cumulum alias grauiores acceſſiſſe obſeruarit, quomodo non iuſte priuandũ regno, & ſolutos iure ab eius obedientia Francos

fateatur? Ille verbi Dei prædicatores & doctores (quos ſuis furoribus pene ſòlos reſiſtẽtes, cæteris ſilẽtibus, & manus turpiter dantibus habuit) cane peius & angue odio habens, de cathedris vi detractos, in carcerẽ ſæpius miſit. Hîc pacificè cum iis acturum ſe profeſſus, euocatos in Regiam, magna ſtipante, ad maiorem ignominiam, furoris ſui ſociorũ caterua, verbis procacibus proſcidit atque lacerauit: & cũ aliud non poſſet, quòd viuũt, quòd edunt, quòd calceati, veſtiti ſunt, criminis & probri loco obiecit. Eos vt olim Micheam Achab, & Hieremiam ſub Sedechia principes & proceres, loqui omnino prohibuit. Iis ſaccos ſæpius intentauit, atque vt id fieret, ſi fieri modo poſſet, ratũ habuit. Is denique primũ Franciæ parẽ, Archiepiſcopũ Rhemenſem, ſanctæ ſedis Apoſtolicæ legatum natum, Cardinalem, ordinis Eccleſiaſtici inſacris illis comitiis præſidem, cuius nutu & nomine patrui Cardinalis G v i s i i manu ſacro oleo tinctus erat, quemque ob id præ cæteris Galliæ Rex patrem ſuum, ille viciſſim Regem filium ſpeciali priuilegio ſolet nominare, vt Ioas Zachariam Ioiadę, à quo cõſecratus fuerat, filium, pretio ſan-

3.Reg.22. Hier.18.& 37.

Archiepiſcopus Rhemenſis Pater regis dictus.

2.Par.24.

guinis dato, per gregarios de cuſtodia ſua milites, cùm cæteri facinus abhorrerent, & manus ſacerdotis ſanguine polluere detrectarent, interfecit. Et quem ab eo gladium ad interficiendos hæreticos acceperat, in eius viſcera atque corpus impiè ac nefariè, vel ipſo præſente Apoſtolicæ ſedis legato conuertit, ac regiam vno tempore fœdo homicidio, ſacrilegio ac parricidio maculans, inauditum in Chriſtianiſſimo regno ſcelus, quod vix poſtera creditura ſit ætas, perpetrauit. Et Chriſtum ſe vltra venditabit, qui Chriſtum Domini interfecit? Aut vnctionem ſuam proferet, qui & eam dum acciperet riſu effuſus ſubſannauit, & vnctorem de medio tulit? Aut qua tandem re erit dignus, niſi vt in eo, ſicut in
2.Par.24. Ioas iuſti ſanguinis atque ſacerdotalis vltio repetatur? Vt quod dictũ eſt diuinitus, *Qui*
Zach.2. *tangit vos, tangit pupillam oculi mei*, in eius caput recudatur?

QVOD HÆRETICORVM FAVTOR. Crimen quartum.

Hæreticis fauere quàm graue crimen ſit. Cap. 13.

FAuere hæreticis tribus modis intelligi poteſt. Vel quòd illi ſimpliciter tolerantur, abſque vllo ſiue in perſonam ſiue in errorem eorum affectu, ſeu negligẽtia iſtud, ſeu timore, ſeu alio modo fiat. Quod propterea hęreticis fauere eſſe dicitur, quia error cui non reſiſtitur, approbatur, ſiue perinde eſt ac ſi probetur. Vel quòd non tolerantur tantum, verum etiam ſuſtentantur, ſua tamen, quòd amici vel parẽtes aut omnino neceſſarij ſint cauſa, minimè probato errore vel deffenſo: vel quòd denique ſic affectus ad perſonam tranſit, vt errori auxiliũ detur, ac hæreſis promoueatur. Hinc triplex eorum gradus, qui in ſcriptura notantur, quòd vel non increpuerint, vel excelſa non abſtulerint, aut etiam conſtrui permiſerint. Quod perinde eſſe, atque hæreticis fauere, ex eo intelligi poteſt, quòd quę ratio fuit in veteri lege idololatrarum, eadem hodie ſit hæreticorum. Vno exiſtente (vt Tertullianus ait) diſcrimine, quod *Ethnici non credendo credunt, hæretici credendo non credunt*: Veréque adeo ab Epiphanio dictum ſit, χείρων κακοπιστία τῆς ἀπιστίας. *Peior infidelitate praua credulitas.* Ac primo quidem genere qui peccarit,

Id hodie hæretici quod olim Idololatrę.

Tertul. de præſcript.

In Ancorato.

Ioathan Rex Iuda forte fuit, de quo cùm
4.Reg.15. dicitur, Fecit quod *placitum erat corã Domino, iuxta omnia quæ Ozias pater eius operatus eſt, veruntamen excelſa non abſtulit*, tolerãtia impietatis tantum, non ſuum aliquod in eam ſtudium oſtenditur. In altero offendit Ioſaphat, cùm eum ſcriptura dicat, non tantum excelſa non abſtuliſſe, ſed etiam cùm
3.Reg.22. 2.Par.19. 4.Reg.3. 2.Par.20. Achab, Ioram & Ochoſia infidelibus belli ſocietatem iniiſſe, ac fœdus percuſſiſſe.
1.Reg.2. Non abſimile fuit quòd Heli increpatur, quòd cùm liberos indignè agere noſſet, corripere tamen præ paterni amoris dulcedine noluerit. In tertio Achab impegit
3.Reg.19. grauiſſimè, cùm & Baal ſacerdotes fouit, &
3.Reg.20. Benadad Regem Syriæ ſeruauit incolumem.

Quæ cùm ſint eiuſmodi, vt primo gradu ſecundus, vtroque tertius peior ſit atque deterior, tanto grauior eius qui in tertio offenderit, damnatio credi debet, quantò ſeueriùs, qui vel in primo aut ſecundo gradu tantùm peccauerant, puniti leguntur. Ac prima quidem punitio nominis diffamatio coram Deo fuit, vt cùm in eo Reges omnes præter Dauidem, Ezechiam, & Ioſiam, deliquiſſent, omnes quoque præter illos

illos tres, *peccatum commiſiſſe*, id eſt grauiſſimo ſcelere ſe obſtrinxiſſe dicuntur, cui ſcilicet nec Dauidis cum homicidio adulterium, nec Ezechiæ ſuperbia ac theſaurorũ oſtentatio comparari poſsit. Sed & terribilis illa prophetæ Iehu ad Ioſaphat increpatio, quòd impio auxilium præbuiſſet, & cũ iis qui oderunt Deum amicitia iũgeretur, propter quod iram Dei merebatur, puniẽdus haud dubiè, niſi bona opera inuenta in eo eſſent, quę iram temperarẽt: Et quòd contritæ ſunt naues, quas ad Ochoziæ auxiliũ parauerat, quã graue id Deo ſit, apertè ſatis videtur declaraſſe. Terribili' adhuc fuit illud cõtra Heli ſacerdotẽ in filios nimium obſequentem iudicium, *Iuraui* (inquit Dominus) *domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vſque in æternum, eo quòd nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos*. Certè quàm hîc nulla ſanguinis aut carnis ratio habenda ſit, cùm illud clarè indicat, quod Dominus ait, *Qui amat patrem ſuum aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus*. tum vetuſtum illud Moſis, *Qui dixerunt patri ſuo, & matri ſuæ neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos, hi cuſtodierunt eloquiũ*

Eccl. 49. 2. Reg. 11. Eſa. 39. 2. Par. 19. 2. Par. 20. Indicium Dei in domum Heli terribile. 1. Reg 3. Matth. 10. Deut. 33.

tuum, & pactum ſuum ſeruauerunt. Grauiſſimè omnium increpatus Achab, cui ob ſeruatum Benadad, & quòd ſpretis dei prophetis pſeudo prophetas in pretio haberet, terribilis primum vox illa inſonuit,
3. Reg. 20. *Quia dimiſiſti virum dignum morte, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo eius* Sed & poſtea iuxta illã, & Micheæ pro-
3. Reg. 21. 4. Reg. 20. phetæ verbum, vita ſimul cum regno & huic ipſi, & toti eius ſtirpi adempta eſt.

Fautores hæreticorum omni in Chriſtianos dominatu excludendi. CAP. 15.

PORRO crimen hoc vt indignum imperio in Chriſtianos hominem efficiat, indicat ille Innocentii III Canõ in concilio Lateranẽſi. Cuius nos cõcilii iudicium tanto pluris facere debemus, quanto maiore totius orbis conſenſu, & virorum vndique doctiſſimorũ acceſſu, celebratũ illud atque concluſum eſt, ante annos circiter 300. Vbi præter Innocentium pontificem
Cõcilij Lateranenſis celebritas doctiſsimum, affuerunt patriarchæ Conſtãtinopolitanus & Hieroſolymit. Archiepiſcopi Græci & Latini 70, Epiſcopi 412 Prælati alij 800, præter alios vndique do-

ctiſsimos viros. Affuerũt vnà legati imperatorũ Græci & Latini, Regúmque Galliæ, Hieruſalẽ, Angliȩ, Hiſpaniȩ, Cypri & aliarum Rerũ publicarũ & Principũ Chriſtianorũ. Ergo iſto canone *qui hæriticis fauerit, & infra annum non ſatiſfecerit* (vtique pœnitẽdo) *ipſo iure infamis ad publica conſilia ſeu officia, & ad quoſuis eiuſmodi eligendũ inhabilis eſt. Atque ita, vt nec ad teſtimoniũ admitti, nec teſtamentum condere valeat, nec ad alicuius hæreditatem accedere. Nullus quoque ei ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis teneatur reſpondere. Si iudex ſit, eius ſententia non valeat. Si aduocatus, non admittatur eius patrocinium. Si Tabellio, non valeant eius inſtrumenta. Et qui tales, poſtquam ab Eccleſia fuerint denominati, euitare contempſerint, excommunicandi dicuntur. Sed & clerici qui talibus adminiſtrant ſacramenta, vel ſepulturam tradunt, vel eleemoſynas ab iis recipiunt ſuo officio priuandi, nec niſi Apoſtolicæ ſedis indulto reſtituendi ſunt.* Et hęc quidem de omnibus, tum priuatis, tũ regibus, ac principibus communiter dicta. De Principibus verò & regibus, & omnino dominis tẽporalibus, ac ſeculi poteſtatibus, apertiſſimè eodem canone cauetur, *vt terram ſuam ab hæretica fœditate ſe purgatu-*

" *ros iurare teneantur. Quod ſi non fecerint, & ab*
" *Eccleſia moniti facere contempſerint, per Metro-*
" *politanum & comprouinciales Epiſcopos excom-*
" *municentur. Et ſi intra annum non ſatiſfecerint,*
" *vaſſalli eorum à ſummo Pontifice ab eorum fide-*
" *litate abſoluti denuntiētur, & terra aliis ſine cō-*
" *tradictione poſſidenda detur, qui eam ab hæreticis*
" *purgent, & in fidei vnitate conſeruent.*

Cod. de hę ret. l. ſi verò.

Sed & idem planè iure ciuili cauetur in noua conſtitutione Friderici imperatoris, ad hunc modum. *Si verò dominus temporalis requiſitus & admonitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit ab heretica prauitate, poſt annum à tēpore monitionis elapſum terrā ipſius exponimus Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis abſque vlla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſeruent, ſaluo iure domini principalis, dummodo nullum ſuper hoc præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentū apponat. Eadem nihilominus lege obſeruata contra eos, qui non habent dominos principales.*

Principū ob fauorē hæreticis datum infeliciter agentium exempla.

Sic Raymondus comes Tholoſanus, Albigenſium hęreticorum fautor, tum eo nomine, tum quia Petrū de Nouo caſtro, ordinis Ciſtercienſis monachum, in Gallia Narbonenſi ad Albigenſes confutandos ab Innocentio tertio deſtinatum, interfici

mandauerat (tametſi id tantum ex coniecturis patuit) excommunicatus eſt, & ſubditi eius à iuramento fidelitatis ſoluti. Sed vetuſtiora hæc, quæ infelices principum exitus, ob fauorem hæreticis datum iāpridam oſtenderunt. Sic enim Traianus ſub Valente, Arianorū fautore, magiſter militum, aduerſus Gothos miſſus, cum victus cōfuſúſque rediiſſet, ob eámque rem mollitiem ei Valens ac timiditatem obiiceret, ille ingenti libertate, *Non* (inquit) *Imperator ego ſum victus, ſed tu victoriam perdidiſti, cū Deo reſiſtis, & illius auxilia Barbaris potius facis opportuna.* Iſaac quoque monachus ea tēpeſtate virtutis nomine clarus, cum egredientem videret ad pugnam Imperatorem *Quò vadis* (ait) *Imperator, qui pugnas aduerſus Deum, quem non habes adiutorem? Ipſe enim cōtra te Barbaros mouit, quoniam & tu aduerſus cū blaſphemas linguas plurimas incitaſti. Quieſce ergo bellare* (ideſt hæreticis fauere) *& ille faciet bella ceſſare.* Quanto pręclariùs huius ipſius Valentis frater, a quo cum ille ſuppetias peteret aduerſus Barbaros, reſcripſit, *religioſum non eſſe talem virum iuuare, qui Deo rebellis exiſteret, ſed magis eſſe iuſtum, vt eius ſuperbia ſedaretur.* Quid Valentinianus iunior?

Hiſt. trip. lib. 8. cap. 13.

Traiani ducis ad valētem egregium reſponſum.

ſtianæ dilectionis ſtudioſus eſſet, cum odio haberet, atque derideret, cęſus tandem à Bulgaris, imperio ſimul ac vita priuatus, dignum impietatis ſuæ ſupplicium luit. Quod ne non verbo Dei . conſentaneum, aut etiam non neceſſarium videatur, vox illa prophetæ ad Achab, cuius paulo ante meminimus, ob ſeruatum Benadad Syriæ regem ſatis indicat. *Quia dimiſiſti virum dignũ morte, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo eius.* Quid eſt enim populus tuus pro populo eius, niſi quia qui fautori impietatis fauent, eodem cum illo interitu perituri ſunt? aut quæ tandem iſtud euitandi ratio eſſe poteſt, niſi vt qui populus eius erat, qui fauet hæreticis, populus eius eſſe deſinat, ne pari cum eo ſupplicio inuoluatur? Ita vt non liberum iam ſit, ſed neceſſarium eum abdicare? 3. Reg. 20.

Fautores Hæreticorum in Gallia præcipuè non ferendi. CAP. 16.

QVæ ſi in cæteris vera ſunt, tanto magis in Galliæ regibus valere debent, quãto regnum iſtud nobilius, fidei puritate ab omni æuo illuſtrius fuit, quantóque maiore Eccleſiæ vel fructu conſeruatur, vel dã-

corrumpitur. Quantóque etiam nobiliore ad id ſacramento Galliæ reges aſtricti ſunt, & maius præ cæteris nomen hæreditarunt. Ex quo ſequitur tantò minus ferenda eſſe Cenomanẽſis pſeudo Epiſco. axiomata, quanto conueniẽtiùs per ea mori ſuo egit, vt duobus Hẽricis, alteri relapſo, alteri hereſeos fautori ſtudioſiſſimo Religionẽ in Gallia perdendi feneſtram aperiret. Vt qui ſub Catholicę deuotionis ſpecie cum hæreticis Euchariſtiæ conculcatoribus, presbyterorũ homicidis verſari, & horũ particeps conſilij eſſe nõ deſinit, publicè quoque in nobili Pãceltico illo, quò ſe tot pijatque docti viri contulerant, dicere pro cõcione ac pertinaciter deffendere auderet. *Pacem cũ hæreticis habendam eſſe: hos amari & diligi oportere: Benignè reuocandos, non vi cõpellendos eſſe.* Homo acutus & pius ſcilicet, qui non viderit, quid valeat iſtud, *Sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*, & *Ne aue ei dixeritis*. & *Hæreticum hominem deuita.* Et quòd Iohãnes Euangeliſta cum Cerintho, ne ad momentum quidem horæ in balneo eodẽ eſſe voluit. Quòdque peius eſt, allegans illud Pauli, *Pacem cum omnibus hominibus habentes*, id quod præcedit, *ſi fieri poteſt*,

Cœnom. Epiſ. axiomata.

Mat. 18. Epiſt. 2. Ioh. Tit. 3. Euſeb. lib. 3. cap. 22. Rom. 8.

omittens hæreticorum more ſcripturã detruncarit. Item illud, *Iniquos odio habui, & perfecto odio oderam illos.* Item & id, *Compelle intrare*. Quódque Eccleſiæ ius eſt, quos ſemel in verba ſua iurãtes habuit eos omni modo vi ac gladio cogendi, & ad ſe reuocandi, aut ſi id non ſuccedat, ab omni in Chriſtianos imperii ac dominatus iure excludendi. Quo nos iudicij genere & ſi in eum moleſtũ eſt vti, quem regẽ habuimus, tanto magis tamẽ id vti preſtemus neceſſe eſt, quanto nos, qui Galli, qui Frãci ſumus, qui Chriſtianiſmi laude prę cęteris floruimus, labentis in Gallia Eccleſiæ cauſa atque periculum ad id nos fortiùs ſuo iure cogit & adigit. pſal. 118. pſ. 138. Luc. 14.

Henricus vt hæreticorũ fautor ſit.

CAP. 16.

NAm hæreticis HENRICVS, vt perpetuò, non tolerantia tantum, ſed ſtudio fauerit, ex iis intelligendum eſt, quę partim antequam rex eſſet, partim ex quo rex eſſe cœpit, hæreticorum cauſa geſsit. Si tamẽ ex tam multis, quæ facta ab eo in iſta cauſa ſunt, vel bonam partem dicere poſsumus. Nam id primùm docuit famoſa illa ſub Ca-

Rupellæ fraudulẽter acta obſidio. rolo ix. Rupellæ putidiſsimæ hæreticorum Lernæ, in Pictonum finibus obſidio, cum acceptam à Carolo fratre in belli ſumptus pecuniam ſibi aſſumeret, nec militi ſtipendia ſolueret. Sed multo adhuc magis, quòd cum Catholici multo labore & ſanguine, ſuperatis hoſtium ignibus, vltra vallum prouecti, ac muris cõtigui, in propinquo eſſent, vt in vrbem victores irrumperent, receptui canens HENRICVS id agebat vt & infectum negotiũ relinquerẽt, & per idẽ vallũ redeũtes, nouis iniectis ab hoſte tormentis & ignibus, denuo cæderentur. Amplius adhuc, quod cum principũ Catholicorum, qui illic aderant, maximè verò Ducis Aumalæi vigilantia factum nihilominus eſſet, vt in propinquo iam ſeſe deditura vrbs eſſet, accepto ab obſeſsis auro, & Aumalæo ab hoſtibus quidẽ, ſed datò per proditionem ſigno, interfecto, & GVISIO in pede vulnerato, diſceſsit, ſpémque ita omnem & regis fratris & Catholicorum omnium eluſit.

Reditus è Polonia. Docuit deinde, cum in Galliam Rex è Polonia rediret, erectáque in ſpem ob eius aduẽtum Gallia, extrema ſibi omnia hæretici metuerent, & nullo negotio vinci poſ-

ſent, libera his graſſandi per Galliam data facultas. Cuiuſmodi illud fuit, quòd Auenione 1574. in reditu ipſo à doctiſſimo Archiepiſcopo Narbonenſi D. Vigoreo inuitatus, vt pecunias in hæreticos colligi iuberet, & ſe ille omnia ſua oblaturum promitteret, modo Rex in eos hoſtiliter ageret, contempſit, & quo pede tum cœpit, eodem deinceps perrexit, vt illæſos eſſe pateretur.

Sed illud apertius, quòd cum ibidem recenti Poloniæ exemplo, de vtraque religione in Gallia retinenda conſilium iniiſſet, & huic Illuſtriſsimus Cardinalis à Lotharingia, alijque Catholici principes fortiſsimè reſtitiſſent, non aliud obtineri potuit, quàm vt nullos hęretici cõuentus publice agerent, libertate conſcientiæ de cætero data, vt quam quiſque vellet religionem domi ſequeretur. In quo ne eidẽ quidem Cardinali, quòd Regis voluntati reſiſtere auſus eſſet, impunè eſſe potuit, qui ſtatim veneno in eadẽ vrbe extinctus obijt. 3 Initũ Auenione de vtraque religione retinenda conſilium.

Creuit deinde latens virus, & ſe in Flandrico negotio (occultè licet) aperuit, cùm hæreticis atque rebellibus contra regem Catholicum, Franciſci fratris Alençonij 4 Datũ Flandris rebellibus auxilium.

ducis nomine ſuppetiæ datæ extiterunt. Minimè vtique dubio aut incerto conſilio, cum redactæ in publicas rationes, quæ in hoc bellum datæ ſunt, pecuniæ audiantur.

5 Improborũ & hæreticorum promotiones.

Apertius illud rurſum, quòd libertinis, hæreticis, imo atheis honoratiſsima quæque officia, præfecturæ, dignitates in militia, in Senatu, in interiori ac ſecretiori regis concilio conceſſæ ſunt. Quorum ope atque conſiliis incredibile dictu eſt, quàm hæreticorum res vbique ſucceſſerint, Catholicorum imminutæ atque laceratæ extiterint. Cuius argumentum inſigne fuit, quòd in poſtremo iſto, poſt Bleſenſe parricidium motu, ſi quæ vrbes à cõmuni Catholicorum fide receſſerint, & hæreticos admiſerint, non aliorum fere, quàm iuris miniſtrorum aſtu ac proditione (adeo vbique illi ſparſi erant) vel ereptæ Catholicis, vel vt eriperentur in magno periculo extiterunt.

6 Pacificationes & induciæ cum hæreticis factæ.

Sed apertiſsimè id docuit toties hæreticis, cum propè exanimes eſſent, & facile vinci poſſent, facta pax, datæque induciæ, vt fortiores ſcilicet exurgere, ac religioni Catholicæ negotium faceſſere validiùs poſſent. Manifeſtiſsima vtique ſuſpicione

occulti cum hæreticis Henrici, conſilij vt
vel in media pace arma ſumerent, quo no-
ua pax ſuccedens fortiores in dies effice-
ret, & prioris pacis fructus poſterioris gra-
dus quidam eſſet. Eiuſmodi prima illa fuit 1
anno 1575, menſe Maio, quo liberum hære-
ticæ prauitatis exercitium permiſſum eſt.
Cuius beneficio erecti hæretici, multis in-
terceptis oppidis, accitis etiam per Tho-
ręũ, infœlicis ſtirpis è Momorantiorũ gẽte
hominem, è Germania equitibus, tãtiſper
graſſati ſũt, donec victis à Gvisio Germa- 2
nis, pax altera (cum ſcilicet victi eſſent) eo-
dem anno, menſe Nouembri, iiſdem con-
ceſſa eſt. Et quidem cum hac dedecoris, ac
fœdi Gallorũ gẽti opprobrij nota, vt victo
& profligato extero hoſti, cui nulla virtus,
nulla induſtria erat, pro direptis templis ac
patriis focis, quinquies cẽtena librarũ mil-
lia ſoluerentur. Vafro vtique, ſed execran-
do conſilio, vt quos Gvisii & Catholi-
corum virtus, ne iterum redirent, terrere
potuerat, pretium vel victis datum denuo
alliceret. Tertia fuit anno 1577, cùm ob ſu- 3
blatam in comitiis Blæſenſibus Caluinia-
næ impietatis exercendæ licentiam, nouũ
fœdus ineuntibus cum Nauarro & Con-

Victis hoſtibus ſolutæ pecuniæ.

dæo hæreticis, Catholici viciſſim princi-
pes fœdere ſe contra eos obligaſſent, at-
que horum attriti armis hæretici in mani-
4 feſto verſari periculo incepiſſent. Quarta
anno 1579, cùm hæreticis denuo ad arma,
more ſuo cõuolantibus, oppidáque inter-
cipiẽtibus, Neracum miſſa Catharina ma-
ter, menſe Februario, pacis ergô cùm alia
multa religioni Catholicæ nocentiſſima,
tum illud Nauarro obtulit, vt religionem
ſuam liberè hęretici exercerent. Quod 24
Martij ab Henrico ſubinde ratum habi-
5 tũ eſt. Quinta fuit anno 1581, cùm poſt ca-
pta ab hæreticis oppida, Ferẽtam in Picar-
dia, & Cadurcum in Aquitania (vbi fœdẽ
in templa & religionem Catholicam bac-
chatum eſt) redintegrato aduerſus eos Ca-
tholicorum exercitu, recepta tandem Fe-
rẽta, prælióque ad Bergeracum victis, pax
denuo ab Alẽconij duce, regis fratre, mẽ-
ſe Ianuario, in hæc verba oblata eſt, vt iis
perpetua religionis ſuæ exercendæ pote-
ſtas eſſet.

7 Illud deinde maius, quòd defuncto fra-
tre Frãciſco, erectus in ſpem regni Nauar-
rus (manifeſtus ipſe hæreticus & relapſus)
& regni ſucceſſor, ſi Henrico maſcula pro-

Nauarrus regni ſucceſſor deſignatus.

les deficeret, publico diplomate eſt nominatus. Atque hoc nomine miſſis ab eo ad Curiam ſolennibus roſarum munuſculis, conniuentibus, qui parti huic tũ fauebant, benignè eſt admiſſus, & ſaluere iuſſus.

Amplius id rurſum, quòd anno 1581. in ſolenni principum ac procerum regni ad ſanctum Germanum cõuentu, cum id vſus regni perpetuo ferat, vt prima de religione quæſtio ſit, & vt id fieret ab Illuſtriſsimo Cardinali Borbonio, primo videlicet regni Principe, ad Regis pedes etiam procumbente, vehementiſſimè eſſet poſtulatum, nõ modo pręter morem poſtpoſita, aut in finem dilata religionis cauſa, verum etiam omnimodo prætermiſſa atque contempta eſt, itaut de ea ne verbum quidem haberetur. 8 Neglecta in conſilio religionis cauſa.

Multo etiam magis id docuit illa Henrici Nauarro pecunias in Germaniam mittendi, militem qui in Galliam, cum vellet, erumperet, conſcribendi, fœdus cum vniuerſis Germaniæ hæreticis, cum Heluetiis proteſtantibus, meretrice Anglicana, & Scotiæ rege percutiẽdi facta permiſſio atque probatio: In GVISIVM verò ducem & ſacrum Catholicorũ, qui tot factis cum 9 Nauarro militem conſcribẽdi facta permiſſio.

hęreticis colluſionibus, partim iuſto dolore offenſi, partim manifeſto religionis Catholicæ periculo permoti, freti in eo GREGORII XIII Pōt. Max. verbis, dextras inter ſe ſocietatis dederāt, de non admittendo hæretico Rege fœdus, offenſio atque ira. Cùm Catholicum ſe regem venditans (id quale ſit poſtea viderimus) imponi ſibi legem: non pietatis hîc defendendę, ſed expetiti regni (quod auidè perſuadentes hęreticos auidiùs ipſe audiebat) negotiū agi, tū per ſe, tū per corruptiſsimos ac mendaciſsimos ex omni genere & ordine homines, cū aliis tū ipſi poſt Gregorij XIII obitū Sixto V Pont. Max. affirmaret: famoſos etiā libellos ab hæreticis in eam ſententiā vulgari nō tantùm permitteret, verùm etiā procuraret. Cur enim eū fœdus illud ſanctum tam vehemēter offenderet, niſi quia ſaluos hæreticos eſſe vellet?

Et in Catholicorū fœdus. offenſio.

10 Accedit his Geneuæ, Sedani, & Ianeſi putidiſsimorum hæreſeos lacuum ſuſcepta protectio. Mox initum cùm Angliæ meretrice (quam bonā ſuam ſororem, Chriſtianiſsimus ſcilicet hæreticam, imo hæreſiarcham publicis inſtrumentis vocat) fœdus, & ſuſceptum eius profanum periſcelidis, ſeu

Cum hæreticis tum domeſticis tum externis fœdus.

ſeu popletarij (vulgo *la Iartiere*) in loco ſacro, in luctu & mœrore populi ſacramentum. Ac vtrumque illud quidem vſque eo ſeruatũ fideliter, vt cum Sedanum ob fœdam incolarum in proximi pagi Eccleſiam & ſacerdotes, ipſo ſancto Purificationis deiparæ virginis die, anno 1587 eruptionem, & ſacroſanctæ Euchariſtiæ, è manibusq́ ſacerdotis ſumptæ, conculcationem zelo animatus GVISIVS ſubita obſidione premeret, & rerum omnium indigos in poteſtatem iam iam accepturus eſſet, iterato ſextùm & ſeptimùm, cum minacibus verbis, mãdato, cum nihil GVISII parere in eo de induſtria cũctantis, & iniuriam Deo factam opponẽtis, & ſuis ſe ſumptibus bellum facturum recipientis verba proficerẽt, obſidionem ſoluere coëgerit. Et quod mirum magis, cum in iſta fugæ Pariſienſis trepidatione, in qua conceſſurus omnia videbatur, edictum Vnionis ederetur, nulla ratione induci potuit, vt Anglicano fœderi renuntiaret. Homo ſcilicet fidei plenus, ac propoſiti tenax, qui cum hoſtibus Dei atque Eccleſiæ tam arctè fidem ſeruaret, quam cum Deo, atque eius ſeruis tam perfidè temeraret. Quin hîc ridiculũ hoc qui-

Henricus obſidionẽ Sedani ſolui iubet.

Henrici in hæreticos fide, in Deum & Eccleſiam perfidia.

dem,ſed ſerium tamen accidit, Quòd cum Pinartus,regis tum ſecretarius,& Anglicani fœderis proxenetes ac negotiator, ab Henrici parte ſtans,ne fœderi illi renuntiaret ,commertij neceſsitatē pro magno argumēto opponeret, & cōtra illuſtriſſimus Cardinalis Borbonius religionis potiores partes,quàm commercij eſſe reſpondiſſet, neque fœdus vllum tantum eſſe, in quo religionis exceptio eſſe non deberet, tum imprudens ille, ſed verè loquens tamen ſubiunxit, religionis exceptionem in hoc fœdere nullam eſſe poſſe, quia diſertè inter eos conueniſſet,'vt alter alteri contra proprios, vel ſuæ etiam cuiuſque religionis hoſtes,ſuppetias ferret. Ad quod ſubridens R.Cardinalis,cum falli eum leniter dixiſſet,moneretque ne id vltra tam horrēdum de Chriſtianiſsimo rege diceret, ille necdū aduertens,iterum & tertio idem dixit,imo & iuramento confirmans,vt ſorex proprio indicio & ſe,& rem totam prodidit.

Pinartus conuētionis Anglicanæ ſecretum prodit.

11 Non abſimile eſt quòd iniurias Euchariſtiæ factas & templa violata toties aliàs nihil commotus audiuit. Iarzæū qui Euchariſtiam conculcauerat, auriculas ſacerdotibus abſciderat , multos interfecerat, a-

Iniuriarum in Deum ac religionē contemptus.

inicorum loco eſſe iuſſit. Virduni gubernatorem, qui in die Paſchæ vrbem hæreticis dedere ſpoponderat, ſecretarióque ad id planè hæretico vſus erat, liberauit. Quin ante quatuor aut quinque annos cum Pariſijs miniſtri hæretici pluſquam quinquaginta eſſent, vt ſecurè agerent, vt huc illuc diſcurrerent, vt inter ſe conuenirent permiſit. Adeo vt ſibi nihil à rege timendum eſſe hæretici dictitarent,

His cõſentit illud, quod cum iurato mẽſis Iulij edicto, armis hæreticos perſequi inuitus cogeretur, ac Duci Mayneo GVISII fratri, in Vaſconiam eundi demandata prouincia eſſet, ne quid propterea vel Catholicis accedere, vel hæreticis decedere poſſet, triplicẽ in eo artem adhibuit, primùm vt iniquiſsimo tempore, rigente ſcilicet hyeme, Ducẽ eò mitteret, deinde vt nullo aut perexiguo commeatu ac pecuniis iuuaret, tertio vt Matignonem in armis ſtare, in iiſdem partibus iuberet, qui auxiliatorẽ ſe profeſſus, reipſa eius ſucceſſus impediret, & hęreticos foueret. Ac poſtremo, ne non hæc ſatis eſſent, Valettam Spernonii fratrem adornauit, qui poſt traditam hæreticis Delphinatus prouinciam

12 Doli ad irrita faciẽda catholicorum arma inuenti.

domi Mayneum turbaret, occupatóque per inſidias Auxonio, Burgundiæ oppido, quæ Mayneo prouincia data erat, deinde Valētia, quę eidem ex fœdere cōceſſa fuerat, domum eum ſi fieri poſſet properè reuocaret, atque ita infecto in Vaſconia bello, ſimul hæreticos infenſiſsimi hoſtis præſentia leuaret, & patentem calumniis rei malè pro fide Catholica geſtæ Mayneum efficeret. Ac ne in iſtis domi eſſent à fratre GVISIO ſuppetiæ, nouæ huic paratæ artes atque inſidię, vt occupato per fraudem in Campania, quę GVISII prouincia erat, Rocoturo ſeu Ruperegia, caſtello munitiſſimo, dū huic expugnando GVISIVS incumberet, otium aliis in Burgundia impunè graſſandi eſſet. Quorum vtrumque tamen, Rocoturum & Auxonium GVISII virtute, prudentia, ac diligentia breui receptum eſt. Vna Valentia in manu hoſtiū relicta, dum quæ Valettę arma pro expugnandis hęreticis in ſpeciem data erant, catholicos verſa fide oppugnarēt, & vrbis per iniquiſsimā fraudem Catholicis adēptæ, ab iiſdem recipiendæ ſpem omnē pręcluderent.

Rocroy.

13 Accedunt euocati Regis nomine ſub ſi-

gillo eius ei ſyngrapha, initóque eadere apud Rupellā anno 1586 cōſilio è Germania & Heluetiorū finibus Eccleſiæ hoſtes. Nā hęc illa fuit in Sedanum miſericordia, vt eſſent ex iſto ſpecu, qui externo hoſti viā oſtenderent, & ducatum præberent. Duplex ſcilicet hinc erat fructus, vt & eſſet, vnde belli occaſione Eccęſia ſpoliaretur, miſſis Romam, qui pro eo egregiè mentiētes, ſub haſtari bona Eccleſiæ impetrarent, ac peius Euangelico villico, pro ſexies centenis aureorum milibus (quod clerus cōſenſerat) duodecies centena milia, boni ſeruiſcilicet & ad prędam diligentes conſcriberent: Et cæſo per Germanos GVISIO, dum huic nihil neque pecuniæ neque militum daretur, ſimul ille vita priuaretur, & triplici genere maledicti, occaſionis belli, ſpoliatæ Eccleſiæ, ac neglectæ in hoſtem militiæ laceraretur. Atque ita afflictis Catholicorum, erectis Hæreticorum rebus, ſumptáque egregiè de fœderatis vindicta, Turcicum in Gallia imperium (quod meditatum pridem erat) facilius ſtatueretur. Hîc nihil dicimus, vt conſilia hæc Deus Opt. Max. infatuauerit, vt eiectus & irriſus GVISIVS, vacuus, nudus, iner-

Acciti è Germania & Heluetiorum finibus hęretici milites

Luc. 16.

Miræ pro affligendis Catholicorum rebus artes.

Guiſii inſignis ac diuina plane victoria.

mis, collectis quas potuit amicorum copiis, factóque de ſuo belli ſumptu, potentiſsimum & inſtructiſsimum hoſtium exercitum, Eccleſiæ ac populi opibus conuocatum ac ditatum, cum parua manu diuinitus fregerit, vicerit, internecione deleuerit. Hoc tantum volumus, vt conſtet tam perfidè fauiſſe Henricũ Hæreticis, quã ſtrenuè à GVISIO victi illi atque fugati ſunt. Quod ne cui dubium ſit, data eorum reliquiis teſtantur auxilia: vt domum ſcilicet per eum ſecurè redirent, cuius fide vocati domo diſceſſiſſent.

14 Ioyeuſæ ex induſtria tẽtata & perfecta cædes.

Sed & huc ſpectabat illa crudelis & inhumana ſtrenuiſsimi, vtinam æquè prudentis, Ioyeüſæ ducis cædes, qui quod ſui pro religione Catholica zeli teſtimonium, re ſæpius in Nauarrum fęliciùs geſta, quàm Henricus vellet, præbuiſſet, ob idque tolli eum de medio placeret, ea arte cum eo actũ eſt, qua petitus ſæpe GVISIVS falli nõ potuit, vt exiguis copiis munitus, iuſsis quieſcere qui futuri auxilio, imo qui in eius caſtris erant, loco iniquo, præmonito prius Nauarro, & Comitis Sueſſionenſis copiis, qui eò miſſus erat, recens aucto, impar hoſti congredi ferox iuuenis & pugnę

auidus, cuique certius in mortem ire, quã fugere eſſet, per literas Regis expreſſè iuberetur: in quo ad inhumanitatis cumulũ hoc acceſsit, vt diſsipato per fraudem exercitu, cũ ſuperſtes adhuc ipſe dux Ioyeũſa eſſet, à comite Sueſsionenſi inuentus, quieto iam & ſedato Marte, crudeliter necaretur. Quod factum vt HENRICO placuerit, docuit poſt fictas & verè crocodyli de interempto, vt dicebat, fratre lacrymas exceptus beneuolè ab eo Sueſſionẽſis homicida, vt qui egregiè munere ſuo fũctus, gratiam hanc Catholici exercitus cæde, ac Regis fratris ſanguine meruiſſet. Ioyeus a citra martis furorem cæſus.

15 Neque aliud ſapit quæ oppreſſis ſæpe iniquiſſimè Catholicis, libera hæreticis cõtra vtrũque vnionis edictum facta eſt bonorum poſſeſsio. Cum aliud ſe iudices in ſcripto, aliud in mẽte regis (fideles ſerui ſcilicet) legere dictitarent, & in manifeſtiſsima iniquitate, & edicti tranſgreſſione regis ſe ſeruos (ipſi ab iis audiuimus) pro omni excuſatione dicerent. His miniſtris Centurionem Catholicum virum, qui Moyacũ Moyi viri hæretici, hæreticóque & patre & auo nati caſtrum, iuxta edictum cæperat, præſidiúmque ibi poſuerat, captiuũ Gratioſè cum hereticis, ſeuerè cum au tholicis actum.

ac detētum Syluanecti capite plecti, eiuſque milites publicè flagris cędi iuſsit. Moyum ipſum, Bullonium & Caſtillionem Colignii filiũ hæreticorum coryphæos, à Catholicis interceptos miſſos fecit. Rohanię & Laualæę, potentiſsimis & hæreticis mulieribus, quarum liberi Rupellæ & Sedani alebantur, vt bonis ſuis vterentur ac fruerentur, contra edictum permiſit. Vicecomitem Turencum, infenſiſſimum pace & armis hæreticum, ab Hiſpanis in Belgio redemptum, hæreticis adiunxit, Catholicis oppoſuit. Bibliopolas, qui Catholicos libros vendebant, flagris per ſuos illos ad quiduis paratos iudices cæcidit. Anglum Catholicum, qui perſecutiones Anglicanas excuderat, in vincula coniecit. Qui autem libros contra Papam ſcripſerãt, & eos vendebant, fouit, aluit, & protexit. Charonnerium nobilem Britonem Catholicũ, quòd fœminas duas hæreticas Epiſcopi apoſtaęt Legionis, in Britãnia Armorica, filias nothas, ab inſulis Gerſeo & Greneſte Angliæ proximis reuertentes, iuxta edictũ cępiſset, reum agi ac peragi præcepit, haud dubiè occidendum, niſi fuga ſe proripuiſſet. Quinetiam harum alteram Cancella-

rii Cheuernii nepoti nuptui dedit, quem & ipſe nobili militia honeſtans tribunũ creauit. Sed & eodem modo cum nobili illo actum, qui caſtri Aunæi aditum, contra Germanos Chriſtianiſſimo Principi G v i s i o aperuerat, vt reus ſcilicet capitis ageretur, & fuga ſibi conſuleret, cogeretur.

Nec contemnenda dicti Cheuernii Cãcellarii verba. Cui cùm diceret aliquis, nimis magnum Pariſiis hæreticorum numerum eſſe, reſpondit *nihil ab iis eſſe metuendum mali, quòd ipſi inter regis ſeruos fideliores eſſent.* Sed & Aureliæ Cheuernii literas, nomine regis miſſas, 17 Martii 1585 datas, in archiuis vrbis aſſeruari ab Aurelianenſibus optimis & Catholiciſſimis ciuibus accepimus, quibus ſcriptum erat, *ne quid religionis cauſa mouerent, quòd vtramque religionem tueri placeret.* 16 Cheuernii cancellarii verba

Sed & legatio Spernonii (qua bellua nihil terra vidit impurius) ad Nauarrũ 1586, quid non monſtri alebat? Hîc enim præclaræ illæ conuentiones factæ, vt Nauarrus fictum ſe Catholicũ, H e n r i c v s ſcilicet H e n r i c i artibus, ſimularet. Electoratum Germani ſi dimidia miſſa emerent, regnum Galliæ miſſa vna integra minimũ 17 Legatio Spernonii ad Nauarrum.

coëmendum eſſe. Hoc enim teſtatur ſcripta ea de re à Philippo Mornæo, Nauarrici conſilii principè, ſub nomine trium interlocutorum, Roquelauri, Marmeti, & Ferrerii hiſtoria. Quod vbi nõ ſucceſſit, & Marmeti hæretici, quàm Roquelauri Politici potiores partes, iudice Ferrerio, extiterũt, non à mutua tamen propterea fide deſitũ eſt, idque actum, vt Spernonius munitiſſimis oppidis Bolonia, Metis, Caleto, Rothomago, præfecturis item nobiliſsimarũ prouinciarum Delphinatus, Prouincię, Picardiæ, Normaniæ, denique ærario regni
Rex alter. ad libitum auctus & (vt vulgo dicebatur) Rex alter factus, Eccleſię pecuniis Nauarrum ſẽſtentaret, in omnibus fidum ſe amicũ exhiberet. Nauarrus viciſsim omnem illi amicitiam ſponderet, denique in hęc verba abitum, vt cõmunibus votis in Guiſium & fœdus (ligam dicunt) conſpirarent eámque deſtruerent.

18 Erepti iudicio hæretici. Sed nec aliud probant erepti ſæpè iudicio hæretici ac valere iuſsi, atque inter cæteros Belloij peſtilentiſsimi ſcriptoris hiſtoria, quem carcere claudi HENRICVS inſtante Apoſtolicæ ſedis nuntio iuſsit, vt Catholicus videretur. Sed ita, vt in carcere

honeſtiſsimè velut in libera cuſtodia aleret, & ſecurum eſſe iuberet. Ex quo factũ, vt multi etiam ex iſto ſpecu ab eodem peſtiferi libri poſtea prodierint.

His accedunt exauthorati Pariſiis anno 1585 Catholici Capitanei, & in eorum locum ſubſtituti partim hæretici, partim de religione ſuſpecti. Et quod ab vrbibus Catholicis per legatos rogatus, vt hæreticos vrbe expelleret (id quippe Metis factum anno 1588) literis palam datis, quæ hæreticos palam expelli iuberent, aliàs occultè miſit, quæ publicis illis fidem abrogarent, ac ne quid iis fieret prohiberent. 19 Exauthorati Catholici.

Accedit & denuo Nauarro in comitiis Blæſenſibus ſeruata fides, cum in iſto celebri conuentu, quo nihil vidit vnquam Gallia ſanctius, nec doctius, articulũ illum quo Nauarrus excluſus regno erat, planè repudiaret, nec adduci omnino poſſet vt decretum id probaret. 20 Seruata Blæſis Nauarro fides.

Quin etiam, biduo poſtquàm Gvisivs occiſus eſt, literæ Nauarri contra Romanam Eccleſiam blaſphemia plenæ Blæſis publicè vænierunt. 21 Literæ Nauarri publice vænientes.

Occurrit & hîc Epiſcoporum ab hæreticorum partibus ſtantium ab Henrico 22 Epiſcoporum hære-

ticis fauē-tium conducta vox. conducta vox. Eiuſmodi ſuperior illa, de qua diximus, Cœnomanenſis Epiſ. fuit, digna matre hæretica, fratribus digna hæreticis, digna denique ſemetipſo, in hæreſi primùm educato, nunc dubio omnino & incerto Catholico, hæreticorũ certè amico & fautore manifeſtiſsimo, nec à ſcelere Blæſenſi alieno. Sed tempore, quo illa erupit, digniſsima, cum de eiiciendo & excludendo à ſpe regni Nauarro, obterendiſque penitus bello hæreticis ageretur, & ille in tempore Nauarri & hæreticorum partes quaſi Deus è machina prodiens tueretur. Quid enim tum dici potuit pro Nauarro commodius, quàm diligendos hæreticos, quàm habendã cũ iis pacẽ, quàm benignè reuocandos & minimè cogendos eſſe? Aut quid ſequebatur, niſi vt, quod ille & alij, vel ex purpurato ordine, priuatim fecerunt (non ignota hîc loquimur) Sixti V Pont. Max. in Nauarrum cenſuram publicè condemnaret?

23 Guiſij & fratris Cardinalis cędes. Deniquc fortiſsimorum Catholicæ Eccleſiæ pugilum, Lvdovici Cardinalis & Gvisii ducis cædes, quantum hæreticis fauerit, docuit exultans Nauarrus & in Pictauia captis ab eo tẽpore Niorto, Malca-

co, alijſque oppidis viribus longè auctus. Docent Alençonij hæretici, qui GVISIO cadente miſſam corruiſſe palam dixerunt. Docuerunt non longè Pariſijs & alibi publicæ hæreticorum conciones: Erecti in ſpem qui latebãt, & ſe hypocriſi velabant, qui ſtatim prodierunt. Blæſis ſtatim occiſo GVISIO, hæretici vel in ipſa regia, Franciſcanis aliiſque Catholicis publicè inſultarunt, imo & ibidem hæreticorum more ſuos mortuos ſepelierunt. In agro Rothomagenſi hæreticus quidam liberos triduo ante Catholico ritu ſepultos, de terra erutos, in profanum locum abiecit. Sedano aliiſque locis, vbi latebant, prodeuntes hæretici HENRICI ſe copiis vbique adiunxerunt, atque pro ſymbolo ſuo, *Viuat Rex*, acceperunt.

Hæreticorum ſymbolum viuat Rex.

Iſtiuſmodi perſonis atque factis (qualia de HENRICO diximus) qui delectetur, niſi planè hæreticorum fautor dici debeat, tum nos quid ſit fauere hæreticis, aut quis hæreticorũ fautor dici debeat, planè ignorare ac neſcire confitemur.

QVOD SIT SCHISMATICVS.
Crimen quintum.

Excutiendi Regno ſchiſmatici.
CAP. 16.

SChiſmatici vt nonmodo extra Eccleſiam ſint, ſed omnino extra hominum ſocietatem eſſe debeant, docuit dudum Moyſes, cum populũ è tabernaculis Core, Datan & Abyron ſecedere iuſsit, & contingere, quæ eorum eſſent, ſub mortis interminatione prohibuit. *Separamini* (inquit)
Num.16. *de tabernaculis hominum impiorum, & nolite tãgere quæ ad eos pertinẽt, ne inuoluamini in peccatis eorum.* Quæ ne inania verba, aut panici terroris plena eſſe quis putet, facit omnipotentis Dei, fidelem ſuum prophetam facientis virtus, & impleta eo iubẽte minantis vox, cum rupta ſub pedibus eorum terra, vnà cum tabernaculis ſuis, & vniuerſa ſubſtantia ſua deuorati, in infernum viui deſcenderunt, ignéque à Deo egreſſo, qui cum iis incenſum obtulerãt, extincti ſunt.
24.q.1. Didicimus. Oſee 9. Scitúmque, quod de Schiſmaticis ex Oſee propheta interpretatur Cyprianus. *Sacrificia eorum quaſi panis lugentium, & omnes qui*

manducant eum, contaminabuntur. Et quod idem commune eſſe ait Schiſmaticis & hæreticis, vt foris ſint, nec ſpiritum ſanctũ habeant. Amplius eſt quod ex B. Hieronymo conſtat, peius ſchiſma hæreſi eſſe, quòd grauius illud, quàm idololatria (quæ hæreſi, vt dictum eſt, reſpondebat) diuinitus punitum ſit. Siquidem ex tribus criminibus, quę pœnarũ exẽplis, quàm grauia, quámque cauenda eſſent, Deus demonſtrauit, quòd nempe idolum fabricatum, quòd liber Hieremiæ ira regis contemptoris (is Ioachin erat) cõbuſtus eſt, quódque ſchiſma tentatum, idololatria gladio, exuſtio libri bellica cæde & peregrina captiuitate, ſchiſma verò hiatu terræ, ſepultis authoribus viuis, & cæteris cœleſti igne conſumptis, morte ſcilicet nec communi nec conſueta, iuxta Moyſis verbum punitum eſt. *Quis enim dubitauerit* (inquit) *hoc ſceleratius eſſe commiſſum, quod eſt grauius vindicatũ?* Nec lõge diſcrepat quod ait Auguſtinus *Maius malum cõmitti in ſeparatione bonorũ, quàm illud eſt, quod effugimus, ex cõiũctione malorũ.* Quippe quod malorũ admixtio, etſi periculi plena, ſępe tamen virtutis probatio, interdum etiã & neceſſaria eſt. Et *hæreſes eſſe oportere* ait

Schiſma hæreſi peius.

24. q. 1. Non afferamus.

Exod 32.
Hier. 36.
Num. 16.

7. q. 1. Aduerſitas. §. hinc etiam.

1. Cor. 11.

D.Paulus *vt qui probati ſint manifeſti fiãt.* E ſchiſmate verò, quod à bonis ſeparatio eſt, vt nihil boni penitus, ſic plurimum mali accidere ſolet. Et vt in corpore, continui ſolutio, ſic in Eccleſia hiatus iſte nunquam non periculoſiſſimus & pernicioſiſsimus eſſe poteſt. Quòd ſi propterea ſeuerius puniti ſunt illi ex Iſraële contra Moſem ſchiſmatici, quòd populo Dei connumerati, diſceſſum à capite molirentur, quid ei in eadem culpa futurum eſt, qui Chriſtianiſſimum regnum tenens, ab eo ſe ſeiungat, cuius filium ſe primogenitum ſceptri cauſa agnoſcere debeat? Aut quis eum regẽ eſſe, aut omnino præeſſe Chriſtianis probet, è cuius conſortio fugiendum eſſe conſcientia clamet, & ſcriptura præcipiat, itaut nec quicquam eorum, quæ eius ſunt contingere licitum ſit?

Henricus vt ſchiſmatis reus.

CAP. 17.

AD HENRICVM verò hæc vt ſpectẽt, ex iis intelligẽdum eſt, quæ Schiſmatis reum iampridẽ eſſe probauerunt. Eiuſmodi ſunt illa partim ridicula, partim impia, pro repudiando concilio Tridentiuo à

miniſtris eius commenta, & ab eo facto ipſo probata eludia, tã multæ etiam in eam rem imperatæ, támque magno redemptæ cadaueris Belloij noctes, vt populum Gallicanum doceret, ab obedientia Pontificis, & à concilij huius confeſsione diſcedere. Quæ ne non ſatis firma eſſent, auſa eſt peſtilentiſsimorum hominum impietas Sorbonæ nomen pro ſe ementiri, cum ea præter quàm quòd Synodi huius decreta ſacroſancta ſemper habuit, eáque priuatim & publicè prædicauit, eſſéque non quid ei detrahatur, ſed quod addatur iudicauit, rogata HENRICI iuſſu ſententiam, anno 1586, imponendam redeuntibus ad Eccleſiam hæreticis Tridentini concilij admittendi neceſsitatem eſſe decreuerit. Et iterum & tertio, anno 1588, cum de ea re Blæſis in comitiis quæſtio, menſibus Nouembri & Decembri agitata eſſet, Tridentinũ concilium ſimpliciter admittendum eſſe reſponderit. Quia quæ contra pro Gallicanę Eccleſię libertate proferuntur; tanti eſſe non debeant, vt propterea à communis Eccleſię conſenſu probari diſceſsio poſsit. Nec ſint illa eiuſmodi, vt non ſperari debeat, fore vti de iis cum ſummo Pontifice

Theologorum Sorbonæ de admittendo cõcilio Tridẽtino reponſum.

L

(ſicuti cum beatę memorię Ioh. Baptiſta Caſtelio, Ariminēſi Epiſcopo, Apoſtolicę ſedis in Gallia nuntio, non ſemel conueniſſe meminimus) facillimè tranſigatur. Qua in re ne quis Henrici ſtudioſus CAROLVM IX optimū Principem huic priùs affinem culpę dicat, quod eius tempore ſchiſma iſtud inceperit, vt verum ſit vindices hęreſeos adoleſcentia regis imo pueritia abuſos eſſe, at id ſub viro quàm minimè diu facturi fuiſsēt, oſtēdit illa Catholici, & curioſitatis hęreticę inſolētis Regis vox, cum de fide eius curioſiùs rogantibus, ac fortè decipere tentantibus, dignum Chriſtianiſſimo Rege reſpōſum dedit, *De religione mea atque fide* (inquit) *loquentur pro me prædicatores ac doctores mei, & pro iis ſcindet gladius meus.* Qui enim ſic animatus pro fide, & capax ſani conſilij adoleſcens erat, quid pro eadem feciſſet, niſi vitæ filum ei ſucceſſoris impietas atque ἀϛοργία abſcidiſſet? Sed HENRICO nimirum rege & vindice egebat iſta cauſa, cui vt ille ſuppetias egregiè tulit, nunc ambages nectens, nūc de ea re deliberari velle maturiùs fingens, ſcriptis interim oppugnari concilium iſtud, ac Pontificis obe-

Caroli IX egregium reſpōſum.

Henricus ſchiſmati procurando egregiam operam nauat.

dientiam procurans, nullius ſe iudicio infra Deum ſubiici affirmans, nullum denique non lapidem mouens, vt vtrunque excuteret, & Galliam ſi fieri poſſet de corpore Eccleſiæ abſcinderet: prorſus vt cũ premi ſe contrariis, ideſt ſanis cõſiliis videret, ſatisfacere ſibi aliter non poſſet, quàm ſi concilii huius aſſertores trucidaret, ſic dignus effectus eſt, qui ſolus eo ſe nomine venditare, bellator ſcilicet ad nocendum egregius poſſet, ac Schiſmatici nomẽ præ cæteris ante ſe regibus hæreditaret.

QVOD SIT HÆRETICVS. Crimen 6.

Hæretici vt ſceptro amouendi. CAP. 18.

SEquitur illud, quod vt reatu facti pene par, ad hypocriſim certè grauius eſt, cum te Catholicum dicas, hæreticum tamen eſſe. Huiuſmodi verò quã ſit indignus regno ſuper Chriſtianos, fuſiùs diceremus, niſi locus hic & à multis explicatus, & nulli ambiguus foret. Non enim hîc apologeticorum pro Nauarro ineptias moramur, quibus reſpõſum tum à noſtris, tum ab ex-

a. in nõnullis de iud. ternis copioſè meminimus. Niſi forte hæc b. authent. Gazaroſde hæret. partim addere, partim ex aliis curſim delibare placet, quæ ſequuntur. Ac primùm vt iure ciuili agatur, cum hęreſis [a] crimen pu- c.l. dãnato cod. de hæret. blicũ ſit, ac propterea [b] maieſtatis tũ diuinę tũ humanę ciuili iure hęretici teneãtur, imo d. authẽt. de hæret. collat. 10. nec [c] Chriſtianorum appellatione digni habeantur, ſintque eiuſmodi, vt nec [d] te- e.l. 16. c. de hær. ſtamẽtũ cõdere, nec [e] hęredes fieri permit- f. authẽt. Gazaros cod. de hæret. tãtũr, quin etiã bona [f] eorũ fiſco addicantur, honore [g] omni ac dignitate priuẽtur, vltimo [h] etiã ſuplicio affici iubeãtur, nulla ratione fieri poſſe, vt iis ſũma in Chriſtianorũ g. authent. coll. 8. de priui leg. bona, fortunas, ac vitã poteſtas cõcedatur Accidit his periculum ingens, quod inue- h.l. Ariani cod. de hęret. hi in Remp. neceſſe eſt, ſi in ſolio regni cuiuſcũq; generis hęreticus toleretur. Quod Regnorũ ſub principibus hæreticis clades quale ſit docuit Romani, ſub hęreticis principibus Conſtantio & Valente Arianis, & Iuliano Apoſtata imperii clades, cum eadem, quæ illos, Remp. quoque vniuerſam, vel flamma conſumeret, vel ruina opprimeret. Et quæ in Chriſtianorum fines, per ſchiſmaticos atque hæreticos principes, ſublato Oriẽtis imperio, immaniſſimo hoſti Turcæ feneſtra aperta eſt. Docuit contra, florens ſub Conſtantino magno, ſub

vtroque Theodoſio, ſub Othone primo, aliiſque catholicis principibus reſpub. Et ne noſtra taceamus, conſtans Francorum regnum à mille ducentis, eóque amplius annis, non aliam ob rem, quàm quòd ſceptrum illud, tametſi viros non probatiſsimos aliquando habuerit, hæreticis tamen ſemper caruerit. Periturum haud dubiè, iuxta B. Patriarchæ Remigii vaticinium, ſi ab iis qui tales ſunt, teneri ſe ac fœdari patiatur. Manifeſto etiàm ex eo præiudicio, quod quæ duo potentiſsima regna, Vādalorum in Africa, & Gotthorum in Italia eodem fere tempore cum Francorum regno fundata ſunt, non aliam ob rem tam cito perierunt, vt in illo ſex tantum, in hoc octo Reges numerentur, quàm quod hæreticos reges habuerint. Prorſus vt quæ cauſa Frācorum regni, tot ſeculis ſeruandi fuit, eadem ſi auferatur, futura ſit euertendi.

Sub catholicis pax & ſecuritas.

Cōſtantia regni Gallici ex fidei puritate.

Adde quod cæteris grauius eſt, proſtitutam ſub impio rege tot hominum æternæ damnationi ſalutem, cum exemplo incitati homines, id quod principes ſunt, id fere eſſe ſtudeāt: & vt ſub Dauide, Ezechia, Ioſia, aliiſque piis regibus, veræ religionis a-

Hæretici principes fidem deſtrunnt.

mans populus fuit, ita ſub Hieroboam, Manaſſe, Achabo, aliiſque impiis ad idola turpiter deflexerit. Et vt ſub Conſtantino Catholico pietatem totus orbis amplexus eſt, ita ſub Conſtātio eius filio Ariano, totus (vt ait Hieronymus) orbis ingemuerit, & ſe Arianum eſſe miratus ſit. Et vicinæ nobis Angliæ hiſtoriam quis neſcit, quæ ſuccedente poſt HENRICVM & Eduardū, impios reges, Maria Catholica, ac poſt Mariam rurſum impia Elizabetha, toties impietatem religione vera, ac religionem impietate commutauit?

Contra Luciferianos.

Principes Hæretici crudeles.

Quibus omnibus ſi tormenta, cruces, crudele diaboli, qui homicida erat ab initio, in ſuis mancipiis, principibus hęreticis ingenium, ſi immanes quales olim legimus Arianorum, oppreſsis virginibus, altaribus fœdatis, fuſo toties ſanguine, & illas ſub Copronymis, Leonibus, aliiſque Iconoclaſtarum portentis, & quas oculis noſtris in Gallia Caluiniſtarum vidimus, exenteratis, vſtis, laniatis, effoſſis terra hominibus, proiectis in puteum, feruente aqua & oleo ſuffocatis, in flumen proiectis, crucibus etiam (dictu horrendum) à Nauarro confixis, ac denique per Henri-

Nauarrus crucis ſupplicium inſtaurauit.

cum, vel in media comitiorum celebritate trucidatis, furias adiunxerit, quid erit vltra, quòd hęreticum in regno tolerandum iudicemus?

Principatu ob hæreſim eiectorum exempla. Cap. 19.

NAm & exemplis ſi opus erit, eiectorum ob hæreſim principum, prodibit Baſiliſcus Eutychianus hæreticus, Calcedonenſis concilii impugnator, qui poſt multas Catholicis illatas contumelias, imperio ſpoliatus, à Zenone vna cum chariſsimis, in caſtello quodam mortuus eſt. Prodibit & ſucceſſor idem Zeno, qui eadem hæreſi infectus, cum Eutychianos Eccleſiis præfeciſſet, ſimulatáque cum Orthodoxis pace, factóque edicto Henotico, cũ nihilo ſecius nobiliſſimos quoſque interfeciſſet, vino obrutus, in ſepulchrũ iuſſu vxoris Ariadnę elatus, viuus ſepult' eſt. Prodibit & Heraclius, qui Orthodoxus primũ, mox hæreticus Monothelita factus, occupatis per Sarracenos nobiliſsimis Orientis prouinciis, ipſe obſcæna tentigine periit, reliqui ex eius ſtirpe partim gladio, partim ſuffocatione obierunt. His ſuccedet Ana-

Zonar. lib. 3.

Zon. 1. lib.

Ibid.

Ibid.

Zona.& ſtaſius Manichęus, vociferante & indignũ
Paul.Diac. imperio clamãte populo, verbis pacis tur-
lib. 6.cap. 11. bam emollire coactus primùm, ac deinde
Phillippicus. fulmine extinctus. Philippicus itẽ Icono-
machus imperio eiectus, è publicis etiam
Leo. actis monetáque & canone Miſſæ craſus &
Platina Sigeb. expunctus. Leo item Iconomachus à Gre-
Zon. gorio II. primùm, mox à Gregorio III. Oc-
cidentis imperio priuatus quod ad Fran-
cos deinceps & Germanos tranſlatum eſt.
Copronymus. Nec melior Copronymi eius filii ſors, qui
& ipſe Iconomachus, luxuriiſque ac male-
ficiis deditus, de imperio primùm, Arta-
Zon. baſdo duce, & populi vniuerſi ac cleri ſtu-
dio deiectus, eodem recuperato phreneti-
de interiit. Sed & propter eandem hære-
Stauratius. ſim eiectus eſt Stauratius Nicephori im-
peratoris filius. Ac poſt eum Leo Arme-
nius, qui à monacho quodam pſeudopro-
pheta, promiſſione diuturni imperii, ſi ſa-
cras imagines tolleret, eluſus, cum Catho
licos vehementiſſimè opprimeret, ad alta-
re ipſum, vnde imagines abſtulerat, eſt in-
Mich.Balbus. interfectus. Nec felicior Michaëlis Balbi
eius interfectoris & ſucceſſoris, eiuſque fi-
Theophilus. lii Theophili cõditio, qui omnes pari erro-
re infecti infelici exitu obierunt. Notanda

quoque imprimis Trebellij primi Bulgarorum regis Chriſtiani, & Raimiris 2 Hiſpaniarum regis hiſtoria. Quorum ille cum religionis ſtudio monachum profeſſus, imperium filio reliquiſſet, ac fidem deinceps à filio deſertam eſſe audiiſſet, egreſſus è monaſterio pater, ac filium bello adortus, vi captum oculis priuauit & perpetuo carceri addixit. Alter fratrē Alphonſum, fidei quoque deſertorem, regno eiectū ſimiliter excęcauit, & in vincula coniecit. Denique Héricus 4, cùm ob alia crimina, tū ob hęreſim illā, quę Hériciana dicta ab eo eſt, cōcilij decreto, ſub Paſchali Pōtifice à tribus Epiſcopis Mogūtino, Coloniēſi, & Vormaciēſi, inſignibus imperii exutus, eóque cędere Henrico filio coactus, priuatus ac miſer, morbo correptus è vita exceſſit, ac corpus Pontificis iuſſu quinque annis inſepultum manſit.

Sigebertus. Rhegino lib. 2. Trebellij filius. Alphōſus Ritius de reg. Hiſp. Héricus 4. Otho Friſing. lib. 7. cap. 10. Sigon lib. 9. regni Itat.

Henricus vt ſit hæreticus. CAP. 20.

HEnricum hęreticum dicere, ſuperuacaneum fortè eſſet, cū deterius in eo impietatis genus eſſe credibilius ſit, niſi in id datus videretur, vt eſſet, in quo nequitię omne genus vires ſuas exprimeret. Nos

verò quia heretici nomen in iis locum habet,qui cum ſe Chriſtianos dicant, erroribus tamẽ occupantur,& ſeHenricus Chriſtianum dicit,tantiſper etiã quid in eo hæreſeos ſubſit dicemus. Poſtea enim quid deterius in eo ſit, etiam videbimus.

Henrici educatio. Porrò quæ hæreſim in eo ſapiant,partim ſunt ei cum reliquis hæreticis communia, partim propria& peculiaria. Ad prius ſpectat illa primum ſub Carnaualeto Lutherano,atque ſacrilego profeſſo educatio,cũ eo pręceptore annũ prope duodecimũ agẽs,cantilenas in Rom. Põtificis deriſum ab hęreticis factas cãtillaret, catechiſmos hæreticos in ſacculo ſecum ferret,vt propterea grauiſsimos viros,hodie Epiſcopos ac viuos adhiberi oportuerit, qui eum ea dere admonerent,& ad ſaniorem mentem reuocare contenderent.

1 Contemptus Eccleſiæ inſignis. Apertius fuit, quòd ipſo ſancto dominicæ Paraſceues die,vt bellaria quędam veſperi ſumeret,à Carolo ix.inuitatus,cum id ille, ob diei, vt dicebat, religionem abnuiſſet, inter carnium epulas opiparè inſtructas ſedens poſtea eſt inuẽtus. Et quod lecto decumbens Carolus idem,iam iam moriturus,Illuſtriſ.Cardinali à Crequyo dixit.*Mi*

ſereri ſe Galliæ, quam duobus moriens relinqueret, quorum alter hereticus eſſet, alter etiam & Atheus.

Addunt quidam in Polonia venales carnes hoc Rege, quadrageſimę tẽpore fuiſſe, quod ante non contigerat. 3

Neque iis abſimile fuit quod ſanctiſſimas inaugurationis ſuæ in Rhemenſi Eccleſia cærimonias, atque olei ſacri vnctionem (vt aliquot ante annis Anglicana Iezabel) riſu excepit. Cúmque ad eum locũ vẽtum eſſet, quo Rex cum Archieſpicopo Rhemenſi, pronus humi, meditationi aliquantiſper incumbere debet, ipſe tum in Nauarrum intuens (cui præ geſtus impudentia corona de capite, non ſine omine cecidit) tum puellis aulicis arridens, ingẽti cachinno effuſus, & murmur inter ſãctiſſima myſteria, & ſcandalum præſentibus dedit. Nec defuit in tãta celebritate, quod mali ominis loco eſſe multi crederẽt, quòd & Caroli magni corona, capiti eius impoſita, parum firmiter hæſit, & quin caderet parum ab fuit: tum etiam quòd è pulpito deſcendenti (quò regem veſtimentis regalibus indutum aſcendere moris eſt) tres vel quatuor gradus vna prolapſione deſilire,

4 Irriſio vnctionis.

In ſchiſmate Angl.

ac prope omnino corruere contigerit.

5 Solemnis deuotionis omiſſio. Vetuſtum etiã Chriſtianiſsimorum Regum, nouendialis poſt cõſecrationẽ, ad sãctum Marculphum deuotionis (vbi creditur virtus ſcropharum morbũ ſanandi regibus noſtris inſigni priuilegio dari) morem ipſe neglexit, poſtridie ſcilicet vnctionis matrimonio iunctus, tripudiiſque ac deliciis omnis generis intentus. Vnde factum, vt ſcrophas ab eo non curari, & qui ab eo tanguntur, minimè ſanari paſsim dicatur.

6 Bullæ cœnæ domini improbatio. Anno 1584 patrem ſocietatis Ieſu, qui bullam cœnę Domini imprimi curauerat, vna cum impreſſore in carcerem truſit, & quin vtrũque necaret, parum abfuit. Collegia etiam flagitantibus ciuibus quibuſdam in ciuitatibus fieri noluit, & totam Societatẽ hæreticis maximè inuiſam odio habuit. Quin etiam, quo tempore eius frater Alençonius in Anglia erat, ſæuitum acerrimè in Catholicos, extincto tum etiam Campiano, Societatis eiuſdem preſbytero.

7 Profeſſio fidei hæretica. Accedit miſſa ab illo 1585 ad omnes Galliæ Epiſcopos fidei profeſſio, quam ex illis, qui gratioſè loquebantur, ſuſpectam debę-

teſi, qui autem verè atque ingenuè, planè hæreticam iudicarunt.

Quin & eodem anno, dum Arreſto publico edictum Vnionis primum firmaretur, & de formula iuramenti hæreticis ad fidem redeuntibus præſcribenda ageretur, in dubium, ſi ſuperis placet, reuocatum eſt, an iurare tenerentur Rom. Pontificis obediẽtiam, & Concilij Tridentini fidem. Vt propterea ea de re conſuli Sorbonæ Theologos & patres oporteret. Quorum iudicium quàm ei diſpliceret, vel in eo patuit, quòd diſertis verbis in regia Lupara Pariſiis dixit, *Non agnoſcere ſe eos pro ſubditis fidelibus, qui Papæ obedientiam iuraſſent*. Quò quid dici potuit ad hæreſim apertius?

8 Obedientiæ pontificis contemptus.

Sed & id parum pium multi obſeruarũt, quòd oſtenſo ei in Sacello regio, Pariſiis, nobili illo dominicę è ſpinis Coronę theſauro, quem magno & ſtudio & pretio S. Lvdovicvs de Græcorum ac Venetorum manibus redemptum, in Galliam adferri procurauerat, atque obuiam procedens, cum Epiſcopis & regni proceribus, multis cum lacrymis & ſuſpiriis, nudis pedibus, affluente vndique & procumbente populo, Pariſios in ſacellũ illud intulerat,

9 Coronæ dominicæ parui penſio.

datæNauarro dextræ ſocietatis,coniunctę vires,mutua colloquia,epulæ,cōſilia,oblata ei generalis militiæ præfectura, mutuaque adeo fides,vt HENRICVS Hugonotorum, Nauarrus viciſſim Catholicorum, ideſt,qui cum HENRICO ſunt, Atheorũ protector atque defenſor ſit. Ne quid videlicet eſſet,quod tã ſanctũ fœdus,ob religionis cauſamq́, perturbare aut tardare poſſet. Societas cum Nauarro.

Cui fœderi dignum & hoc HENRICO accesſit, quod ipſi,vel à ſuis glorioſè relatum, certisſimè accepimus. Nam cum ei diceret aliquis, Quid futurũ putas, ô Rex, cum fœdus hoc Papa reſciuerit? Certisſima enim tum excommunicatio, & Catholicorum à maieſtate diſceſsio. Tum HENRICVS, *Apage* (inquit) *Tanti enim, qui à me ſtant, excommunicationem illam, quanti ego, facturi ſunt.* Hæc ille, tam verè de plurimis, qui cum eo ſunt, atheis, quibus riſus, vt ipſi, anathema eſt, quàm optandum, vt plurimi mendacem eum ſancta ad Deum & Eccleſiam reuerſione efficiant. Sic videlicet in Sole tandem atque luce partum, quod dudum in tenebris occulta hypocriſis ac nequitia parturiebat, ne de eo deinceps liceat dubitare. 14 Cẽſurę Pōtificiæ cōtemptus.

Recẽtia & hæretica Hẽrici propoſita.

Ad alterum genus ſpectāt propoſita fidei Catholicæ cōtraria, quæ inuēta recēs & ipſe palam & publicè cum ſuis pronuntiat, & opere ipſo complet.

1 Prohibiti prędicatores de ſtatu loqui.

Eiuſmo di eſt illud primum, quòd prædicatores, vetat de iis quæ ad Rēpub. ſeu regnum, ſiue vt ipſe loquitur, ad Statum ſpectant, loqui. Nam id cùm ſæpe alias, tum anno 1586, congregatis, eius iuſſu, Pariſienſis vrbis prædicatoribus, in vigilia natiuitatis Dominicæ fecit cũ ſcriptis ad eos ingentibus ac prolixis literis, ne quidquam de iis, vel tantillum loquerentur ſub mortis interminationē prohibuit. Imo etiam ſecularibus iudicibus, vt in eos animaduerterent, ſi de iis vel hiſcere auderent, negotium dedit. Cautè videlicet in eo agens, vt ne quis, quæ ille contra pietatem ac iuſtitiam facit, ſi hæreticis faueat, ſi Eccleſiæ bona diripiat, ſi fœdus cum improbis ineat, ſi innocētes perimat, ſontes iudicio eximat, arguere aut damnare poſſit, quòd iſta ad Statũ pertinere dicat. Quod vt ſcripturæ ac vetuſto prophetarum mori, qui reges liberè in ſimilibus reprehenderunt, contrarium, imo, ſi pertinaciter defēdatur, hęreticum, concionatores & apud eum priuatim

uatim quidam, & publicè in ſuggeſto refutarunt. Cúmque aliud nihil ineptiſsimo cuique (quæ turba politicorum eſt) in ore eſſet, quam vt ἐχεμυθίαν Pythagoricam *in materia Status* (ſic enim loquũtur) vrgeret, pulchri etiam ac belli ſibi in eo multi viderentur, quòd haberent, in quo prædicatoribus obloqui poſſent, pontem aſinorum, axioma hoc, ad ſcelus omne obtegendum, ad cornicum oculos configendum, ſimplicibus illudẽdum, omnia ſuſque deque permiſcendum, intrepidè ac cõſtanter eſſe dixerunt. Pons aſinorum cõtra prædicatores.

Nec minus durum illud, quòd negat Sacerdotem aut Parochum, qui ſuo Regi maledixerit, hoc eſt, qui acta eius condẽnarit, confitentes abſoluere poſſe, eóſque potius eludere. Et quòd crimen grauius nullum agnoſcit, quàm ſi quis Regi ſuo contradicat. Hæc enim illius Theologia fuit, anno 1587, coram iiſdem prædicatoribus, eius iuſſu in regiam conuocatis, 30 Decemb. vbi & illud ſacrum de Status materia ſilentium denuo imperauit. Quinetiam dignos non eſſe ſacerdotes ac doctores, qui eius pedum veſtigia oſculentur, faſtu incredibili, & minimè tolerando ſubiunxit. 2 Negat ſacerdotem ſibi obloquentem poſſe pœnitentes abſoluere.

Pernicioſi' iſtud quòd de iis quæ ad Rēp
3 ſeu Statū ſpectāt in confeſſione ne verbum
facit quidem, nec vt faciat ſe teneri putat.
Errore nimirum Sadducæis affini, quaſi ad
prouidentiam Dei regna non pertineant,
nec ſit ille rex regum, nec ex eius lege de-
beant regna gubernari. Ignorans videli-
cet quid ſit illud, quòd Deus regē iubet *exē-*
Deut.17. *plar legis à ſacerdotibus accipere, & ſeruare quæ*
Sap. 6. *in lege præcepta ſunt*. Et illud, *Duriſsimum iu-*
Pſal.2. *dicium fiet iis qui præſunt*. Et rurſum, *Erudimi-*
Amos 9. *ni qui iudicatis terram*. Et alibi, *Ecce oculi Do-*
mini ſuper regnum peccans, & conteret illud de
medio terræ.

4 Idem ſuarum ſe actionum rationem nō
niſi Deo reddere debere ait. Nec vllum ni-
ſi Deum ſupra ſe agnoſcere. Sed quem Deū
ille, aut quem eius miniſtrum agnoſcit, cui
de actionibus illis ne quidem confitetur?

5 Idem licere ſibi ait, vel cum periurio,
Maieſtatis reum (ſic vocat omnes ſibi quo-
uiſmodo repugnantes) occidere. Id enim
poſt GVISII cædem, periurii reatum
proferentibus Eccleſiaſticis reſpondit. At
quid hoc eſt, niſi Deum infra ſe cōſtituere,
cuius fidem liceat libidinis propriæ cauſâ
temerare?

Amplius eſt quòd ſe omnino lége ſuperiorem facit, nec ſe lege teneri putat. Quid enim aliud volebat egregia illa contra GVISIVM & fœderatos reſponſio, cum diceret nolle ſibi fieri legem, cum legem illi aliam nullam, quàm diuinam, quámque ipſe iuraſſet proferrent? Aut quid eſt parere iſti legi nolle, quàm ſe ſupra ſubſtantiale ipſum ius erigere? Quod cùm ne Chriſto quidem ipſi concedatur, imò ius ipſum & iuſtitia eiuſdem cum Deo ordinis ſint, intelligitur quorſum euaſerit illa impietas, quæ ſe ſupra Chriſtum ipſum, imo ſupra omne, quod dicitur Deus, auſit eleuare.

6 Nulla ſe lege teneri putat.

Neipſe quidem Chriſtus eſt ſupra omne ius.

Ex hoc fonte prodierunt peſtifera axiomata illa, quæ Politicos, id eſt Henricianos noſtros infecerunt, atque inter eorũ hæreſes merito munerantur. Cuiuſmodi hoc eſt, quòd Regis voluntati quicquid ille velit aut præcipiat, parendum in omnibus eſſe, ad idque teneri omnes, tum per ſe tum per emiſſarios, prę cipuè aulicos arctè accuratéque deffendit. Prædicatores etiam de hæreſi pridem diffamatos, verborum aucupes, & ad gratiam loqui peritos, quos & hodie in comitatu ſuo habet, qui id publicè, ipſo præſente, Pariſiis concionarentur,

7 Regis voluntati vniuerſe pareri vult.

adornauit. Quos ob id cum cæteris execrationi eſſe audiuiſſet, macte animo eſſe, mercedemque dignam à ſe expectare iuſsit. Hinc illa virorum frugi (ſic enim ſe nominant) gratioſiſſima vox, qui ſe regis ſeruos nudè ac ſimpliciter eſſe profitentur. Dei ſeruum ſi quis ſe dicat, protinus corrugata frõte, vt amentem ac furioſum, rigidi Catones auerſantur.

Homines frugi in aula qui?

Simile & id, quòd Eccleſiaſtici miniſterii iugum à ſe excutit, ac plenam ſibi in eum, eiúſque bona poteſtatem vſurpat. Denique ſe Cleri caput manifeſtè in eo cõſtituit, quòd Clerum ſuum (Clerum enim Gallicanum, vel regni dicere debuerat) iis verbis, *vos Clerus meus*, publica in comitiis Bleſenſibus oratione, quę & typis mandata proſtat, iterum & ſæpius dicere non erubuit. Quem errorem quod ei augeret, pileum ab eo Cardinalibus (quod ab Eccleſia ſola fieri debuerat) imponi, cerimonias Eccleſiæ, vt ab altero Ozia inſtitui, iudices Eccleſiaſticos commutari, aliáque eiuſmodi & inuiti vidimus, & ſanè indoluimus.

Vſurpat ſibi poteſtatem in clerum & bona Eccleſiæ.

His affine eſt quòd ſe Dominum non rerum cuiuſque tantùm, ſed & perſonarum eſſe credit. Quippe hominibus exprobrans quòd viuunt, quódque aliquid poſſident,

Dominum ſe perſonarum eſſe credit.

quaſi id eius beneficio ſingulis conceſſum ſit. Homines etiam calculis ſimiles eſſe dicens, quos vt qui computat nunc mille nũc decem millia valere facit, ita penes regem eſſe, vt quemcũque voluerit de alieno ditet, vel pauperem faciat, & ſibi perſuaſum & omnibus eſſe cupit. Quatuor videlicet in vno ſimul peccans. Primum quod nos veluti mãcipia in regis poſſeſſione eſſe, non verò liberos natos eſſe putat, quod planè Turcicum eſt. Alterum quod nihil à quoquam vult vt propriũ poſſideri, quod eſt etiam Valdeſianum. Tertium quòd ſe Chriſto æqualem, qui Dominus in ſcriptura & ſymbolo κατ' ἐξοχὴν, ſiue vt exponit Eccleſia, Solus Dominus eſt, facit. Magno vtique errore & intolerabili, cum ex quatuor quę Chriſto conueniunt, quòd Deus, quòd Dominus, quòd Põtifex, quòd Rex, vt duorum poſtremorum functionem ſolã hominibus communicat, ita duorum priorum, quòd Deus & Dominus, ne atomum concedit quidem. Primi quidẽ, quia quòd Deus, naturæ eſt, quæ cõmunicari vtique nõ poteſt. Alterius verò, quia quòd Dominus, merito obediẽtiæ quæſitũ eſt, cũ Deus eum cõſtituit *hæredẽ vniuerſorum*, quod nec

Homines calculis ſimiles facit.

Belloius lib. de author. regia.

Chriſtus ſolus Dominus.

Heb. 1.

illi imminui, nec in alium transferri poteſt. Pontificia verò & regia poteſtas propterea communicãtur, quòd hæc obſequia potius & miniſteria ſint, quàm dominationes. Quartum denique, quòd nulla meriti cuiuſquam habita ratione, prout affectus ſine iudicio, ſine ratione impulerit, honores, diuitias, principatus diſtribuere ſe poſſe credit, quod nec Chriſtus, qui omniũ dominus eſt, facit, qui dat vnicuique ſecundũ opera ſua. Et conſtans dudum propoſitio eſt, ſublato præmio & pœna Rempub. corruere. Idque adeo eſt ius omne, atque adeo Solem de mundo iſto auferre.

10 Regem ſupra regnũ conſtituit. Sed pene par quoque hæc eius inſignis hæreſis eſt, quòd Regem regno eiuſque ordinibus ſuperiorem eſſe, pro incõcuſſo fũdamento habet. Vnde illa eius vox vſque eo frequens, meus ſtatus, meum regnum, meus clerus, mea nobilitas, mei ſubditi. Quòdque ille primus in iis veterem regum in plurali numero loquendi morem immutauit, cum illi, *noſtrum regnum, noſtri ſubditi*, & ſimilia dicere ſoliti eſſent. Cuius cõtrarium, regnum videlicet & ordines ſupra Lib. 1. regem eſſe (quod nos ante probauimus) cũ piiſſimus iuxta atque doctiſſimus Theolo-

gus, Natalis Baudinotus, ordinis Cluniacenſis, in Scholis publicè deffendiſſet, apprehenſus primùm & in cuſtodiam datus, cũ inde euaſiſſet, paulo poſt nõ lõgè à Sorbonę domo, circa noctis crepuſculum, mẽſe Nouembri, anno 1578, conducto ad id ſicario, cum ſe domum reciperet, crudeliſſimè eſt confoſſus. Cuius cædis ignota adhuc cauſa eſſet, niſi eam in peſtilenti ſuo illo Apologiæ ſcripto, impuriſsimus Belloius, interfecto ſcilicet inſultans, ac miniſtrũ Sathanæ vocans, poſtea declaraſſet.

Natalis Baudinotus cur interfectus.

Nam hæc ſunt Henrici, tum communia cũ cæteris, tum ipſi ac ſuis propria hæreſeos momenta & capita, ne quicquam ſit, cùm Henricum Henricianóſue proferemus, quominus hęreticos dicere iure valeamus.

Ad obiectionem, quæ ex ficta Henrici deuotione fit, Reſponſio.

Cap. 21.

QVa in re ſi quid erit, quòd Henriciani, vt crimen hoc propulſent, vt Henricũ Catholicum ac ſanctum eſſe probent, lugubres ſaccos, vigilias, deuotiones, communiones, peregrinationes, monachales ritus, & cætera eiuſmodi externi cultus in-

dĩcia proferẽt,nos pręter quàm quod moderatiſſimè id reſponderi poteſt, quod dicunt Theologi, inutilia eſſe conſilia, imò etiam noxia ſæpiſſimè, quæ cum præcepti iniuria fiunt: & id fortaſſe, durius quod ait Cicero, *Totius iniuſtitiæ nulla capitalior peſtis, quàm eorum, qui tum cum maximè nocent, id agunt, vt viri boni eſſe videantur*, locũ hunc pro deffẽſione Gallicanæ Eccleſiæ, ſicut olim contra Cõſtantium, ita hodie contra Hẽricum, ex Gallici ingenii tuba ac fulmine B. Hilario ſanè peroremus. Sic enim ille contra Cõſtantium, falſa pietatis ſpecie homines, vt hodie Henricus, eludentem, dignus qui Gallus Gallis exemplo pręeat, ac lumẽ de lumine ſuo accẽdat, ſanctus ac minimè politicus Epiſcopus. *Vtinam* (inquit) *illud potius, omnipotens Deus, & vniuerſorum creator, ætati meæ & tempori præſtitiſſes, vt hoc confeſſionis meæ in te, atque in vnigenitũ tuum, miniſterium Neronianis Decianiſne tẽporibus expleſſem. Nec ergo calens eculeum metuiſſem, qui deſectum Eſaiam ſciſſem, nec ignes timuiſſem, inter quos Hebræos pueros cantaſſe meminiſſem, nec crucem & fragmenta crurum meorum vitaſſem &c. At nunc pugnamus contra perſecutorem*

Off. I.

B. Hilarij ad Conſtantium ideſt Henricum verba.

fallentem, contra hoſtem blandientem, contra Conſtantium Antichriſtum, qui non dorſa cædit, ſed ventrem palpat: non proſcribit ad vitam, ſed ditat in mortem: non trudit carcere ad libertatem, ſed intra palatium honorat ad ſeruitutem: non latera vexat, ſed cor occupat: non caput gladio deſecat, ſed animam auro occidit: non ignes publicè minatur, ſed gehennam priuatim accendit: non cõtendit, vt vincatur, ſed adulatur, vt dominetur. Chriſtum cõſitetur, vt neget: vnitatem procurat, ne pax ſit: hæreſes comprimit, ne Chriſtiani ſint: ſacerdotes honorat, ne Epiſcopi ſint: Eccleſiæ tecta ſtruit, vt fidem deſtruat. Te in verbis, te in ore circunfert. In quo ne quid eſſet, quòd de petulantia accuſare eum quiſquam poſſet, ſubiungit. *Non eſt iſtud temeritas, ſed fides: neque inconſideratio, ſed ratio: neque furor, ſed fiducia. Proclamo tibi, Conſtanti, quod Neroni locuturus fuiſſẽ, quod ex me Decius & Maximianus audirent. Contra Deum pugnas, contra Eccleſiam ſæuis, ſanctos perſequeris, prædicatores Chriſti odis, religionem tollis, tyrannus non iam humanorum, ſed diuinorum.* Iam verò quę Henrici in religione hypocriſim & mores expreſsiſsimè declarent, hæc ſunt. *Chriſtianum te mentiris, Chriſti nouus hoſtis es. Antichriſtum præuenis, & arcanorum eius myſteria operaris. Condis*

Henrici in Conſtantio hypotipoſis.

fidem, contra viuens. Doctor prophanorum es, indoctus piorum. Epiſcopatus tuis donas, bonos malis demutas. Sacerdotes cuſtodiæ mandas, exercitus tuos ad terrorem Eccleſiæ diſponis. Concluſos vrbe vnà miniſterres, fame debilitas, hyeme conficis, diſsimulatione deprauas. Orientales autem diſſenſiones artifex nutris, blandos elicis, fautores inſtigas. Veterum turbator es, prophanus nouorum es. Et infra ſignificans, quàm multo deterior ſit hoſtis, qui ſe pium mentitur, cum non ſit, quàm qui aperto marte Eccléſiam perſequitur, *At tu* (inquit) *omnium crudelitatum crudeliſſime, damno maiore in nos, & venia maiore deſæuis. Subrepis nomine blandienti, occidis ſpecie religionis, impietatem peragis.* *Chriſti fidē Chriſti mendax prædicator extinguis.* Et rurſum, *Ille pater tuus, artifex humanarum mortium* (ideſt Diabolus) *docuit te vincere ſine contumacia, iugulare ſine gladio, perſequi ſine infamia, odire ſine ſuſpicione, mētiri ſine intelligētia, profiteri ſine fide, blādiri ſine bonitate, agere quod velis, nec manifeſtare quæ velis.* Et iterū, *Nox lucē illuminas, & promulgas fidem infidelis, & pietatem impius mentiris, & orbem profana ſimultate committis.* Hæc ille diuus pater, & diuinæ eloquentiæ torrens, quem inoffenſo pede legendum monuit Hieronymus.

Quid facturus foret, ſi nunc viueret, & qualia videmus, cerneret? Attendite, ô Populitici, diſsimilem veſtri Epiſcopum, & qualia in nobis arguitis, & ſupplicio coercenda proclamatis, in ſanctiſſimo viro, confuſi, taciti, & elingues ſuſpicite, Iámque eius territi voce, hypocritam hypocritæ pietatis laudibus euehere deſinite. Hic iudex veſter, Gallorum Gallus ſcilicet, qui de alto vos conſiderat, idque agit, vt debita tum ignauiæ veſtræ ſupplicia, tum contraria agentibus pręmia reponantur. Quæ ſi non ſatis erunt, vos illa denique Seruatoris vox terreat. *Attendite vobis à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intus autem ſunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Hæc regula ſcilicet Cynoſura certior. Quæ ſi Henricum oſtendit hæreticum, quid erit quòd vltra Catholicum prudentia imprudens, inſipiens ſapientia, fraudulenta denique ſimplicitas velit confiteri?

Ad Epiſcopos politicos apoſtrophe.

Hilarius Gallos de alto conſiderat.

Matth. 7.

QVOD SIMONIACVS.
Crimen ſeptimum.

Simoniæ labes vt reos, vel ipſos etiam reges efficiat. CAP. 21.

Simoniaci extra Eccleſiam. 1. q. 1. Petrus.

Act. 8.

Simoniaci hæreticis peiores. 1. q. 1. Eos qui.

NOta illa Eccleſiæ in Simoniacos vetus cenſura eſt, quos illa nonmodo iuxta Petri ad Simonem verbum infideles atque hæreticos, ſed & hæreticis peiores, quantumuis fidem (quam facto negant) verbo profitentes eſſe ſanxit. *Non eſt tibi pars in ſermone iſto, quia cor tuum rectum non eſt coram Deo* (ait ad Simonem Petrus) ſcilicet vt extra Eccleſiam eſſe, qui Simonem imitatur, nemo iam ſit qui dubitet. Sed hæretico peior vt ſit, hæc etiam ſatis probant. *Tolerabilior quippe* (ait ad Adrianum Pontificem Tharaſius, Conſtantinopol. Epiſcopus) *Macedonij & eorum qui circa ipſum ſunt hæreſis, quia Spiritum Sanctum, quem illi creaturam, Patriſque & Filij ſeruum eſſe delirando dicunt, ij ſeruum ſuum vendendo emendóque efficiant.* Hinc illud inſigne, quod de quodam in Gallia Epiſcopo, Simoniæ labe infecto memoriæ proditum eſt. Quem cum legatus Hildebrandus

(qui poſtea Greg. 7. Pontifex factus eſt) conuincere aliter non valens, iuſſiſſet dicere, *Gloria Patri & Filio & Spirituiſancto*, iterum & tertiò conatus Spiritum ſanctum proferre, non potuit. Indignus ſcilicet, qui vel eum nominaret, quem tam inſigni iniuria, per Simoniam, emendo vendendóque affeciſſet. Terribilius illud, quod ait Gregorius, *Qui pro ſui officijratione in Simoniacos non vehementer exarſerint, partem & ipſos cum Simone eſſe habituros.* Quippe quos Chriſti in numularios, Eliſei in Giezi, Petri in Simonem zelus in eos ſatis armat, qui peiores Iuda, non viſibilem iam, aut mortalem, ſed inuiſibilem atque immortalem vendunt: Domum Dei ſpeluncam latronum, iumentorum ſtabulum, cubiléque draconum & ſtruthionum efficiunt. Chriſto etiam, quantum in ſe eſt, dignitatem ſuam, ne oſtium, ne ſponſus ſit, ne regnet, ne gratis det, eripiũt. Imò, quod horrendum magis, Ethnica impietate peiùs, nonmodo ſibi idolum (quod auaritia eſt) fingunt, ſed idolo etiam ſuo omnipotentem ac viuentem Deum immolant & offerunt.

Mart. Polon. in chron. li. 4.

Ibid. Quiſquis.

Ioh. 2. 4. Reg. 5. Act. 8.

Simoniæ execratio ingens.

Epheſ. 5.

Hæ nimirum Ieroboam atque Antiochi

Principes Simoniaci infelices. artes, cum *illi quiſquis manum impleuiſſet, ſacerdos excelſorum fieret*, hic miſſo ſub auctionem ſacerdotio, Oniam ſanctiſſimum Iaſone fratre nequiſſimo, Iaſonem ſubinde Menelao, Menelaum Lyſimacho, ac rurſum Lyſimachum Menelao commutaret. Quę quàm infauſta regibus ſit cōditio, docuit euerſa vſque ad *mingentem ad parietem*, ideſt, vſq; ad canes Ieroboami domus: putris ac vermibus ſcatens in morte Antiochus: & in phreneſim lapſus, quòd ſacerdotia vili pretio venderet, Iuſtinus iunior imperator. Docuit & alter imperator Nicephorus, qui cum militares viros Epiſcopis, aliiſque ex cleri ordine, vt ſeruis vti iuſſiſſet, iiſdem Epiſcopia & Abbatias aſsignaſſet, in quibus vt propriis ædibus habitarent, omnium odio habitus, miſerè à Crunno Bulgarorum rege eſt interemptus. Vt verò indignum principatu inter Chriſtianos ſcelus hoc efficiat, vnius Henrici 4 imperatoris ſub Gregorio 7 primùm, deinde ſub Paſchali Pontif. exemplum tanto clarius oſtendet, quanto illud ad omnium ſeculorum memoriam orbe toto illuſtrius fuit. Nota enim eius hiſtoria eſt, qui cùm à tribus illis quos dixi-

3. Reg. 13.
2. Macch. 4.
3. Reg. 14. & 15.
2. Macch. 9.
Niceph. lib. 17. cap. 33. & 39.
Annales Conſtantinop. li. 14.
Ottho Friſing. lib. 7. cap. 10.

mus Epiſcopis, Concilij decreto, Auguſtalibus indumentis exueretur, & tam ſeueræ in ſe Patrum ſententiæ cauſam inquireret, vnum ei de tam multis criminibus obiectum eſt, quòd in conferendis Epiſcopatibus & abbatiis Simoniæ crimen admiſiſſet. Tanta certè execratione omnium, vt qui ei in iſta cauſa adhærebant, aut omnino eius partibus fauebant, Henriciani hæretici proptereа nominarentur, & ab Eccleſia extorres fierent. Quin & qui inueſtiti ab eo fuerant, deiecti, & vſque ad Concilij generalis ſatisfactionem ſuſpenſi extiterunt. Et quidem cum hac ſeueritate iudicij, vt priuatus mortuus, quinquennium totum inſepultus iubente Eccleſia eſſet. Sed & cur Clodoueani ſeu Merouingi Monarchiam amiſerint, hiſtorici eorum vitiis tribuunt, præſertim ſacrilegiis in Eccleſias, & vſurpatis electionibus Sacerdotiorũ, quibus non modo indignos, ſed & laicos intrudebant. Vnde & Childerico Merouingorum vltimo depoſito, Pipinum Martelli filium Bonifacius legatus Zachariæ Pontificis authoritate conſecrauit. Idem de Carolouingis, à quorũ familia regnum ablatum eſt, & in Capeuingos trãſlatum, quod

Henr. 4 ob Simoniam imperio exutus.

Henriciani vnde dicti.

Sigon.

Genebrard. in Cron.

Aymoinus.

electiones clero eripuiſſent, & quòd equites abbates conſtituerent, ac monachis præficerent. Neque id quidem iniuria. Nam ſi damnatur omni iure, qui per Simoniam ordinat, aut etiam ordinatur: aut quod perinde eſt, qui ad beneficia promouet, aut etiam promouetur, quanto magis is damnetur, qui hæc vti fiant feneſtram aperiat? qui exemplo ad id ſuo cupidos homines alliciat? Eccleſiam latronibus repleat? & quem ad eius defenſionem gladium cepit, eodem ille ad eius perniciem abutatur?

Henrici Simoniæ. CAP. 22.

NOuum ſcilicet & id HENRICI, non imperatoris, ſed regis, Henriciani ſine dubio facti caput. Quod ne cui dubium ſit, id tum ipſa eius facta, tum ſuſcepta criminis deffenſio probat. Nam ad prius illud ſpectant, data toties mercedis loco, regiæ libidinis miniſtris, pueris, infantibus, militib⁹, paraſitis, hereticis, blaſphemis, atheis, cynædis, ſcortis, lenonibus pinguiſsima quæque & honoratiſsimæ beneficia, Epiſcopatus atque Abbatiæ. Quódque mirere magis, mulieribus virorum, viris mulierum ac mo-

Henr. Simoniam & exercuit, & deffendit.

Horrenda beneficiorum diſſipatio.

ac monialium commiſſa & tranſlata clauſtra. Vnde factum; vt nouo genere prodigij, & abbas mulier, & vir abbatiſſa diceretur. Suos etiam, ſi ſuperis placet, Monachos fœmina, ſuas Nonnas vir ac miles vocans & nominans audiretur. Quo quid dici potuit in Eccleſia Dei luctuoſius? Aut vnde plures & Diabolo lucrifierent, & Chriſto animæ deperirent?

Accedunt venditi ipſo conſentiente ac probante, ſæpe etiam ſuadente ac monente, Epiſcopatus atque abbatiæ. Impoſitæ, commutatæ, redemptæ penſiones confidentiariorum, ac ſuppoſitarum perſonarum, fruendis per iniuſtiſsimos poſſeſſores, imo execrandos fures ac raptores, per nobiliſsimas quaſque domos & familias, Eccleſiarum fructibus, ac crucifixi patrimonio, ſpoliãdiſque Dei miniſtris atque pauperibus, innumera turba.

Ad alterum verò, quod mali caput eſt; ius publicè ſceleri in iudicio datum, cùm ſicubi contra confidẽtiarios aut Simoniacos lis ad Regis tum magnum ſeu ambulatorium, tum priuatum concilium defferretur, perpetuò illi vt iuſti & bonæ fidei poſſeſſores & cauſa meliore freti obtinuerint, Simonia iudicio probata.

N

actores excluſi ſint. Eiuſdem generis ſunt confirmatæ iudicio, mulieribus aſsignatæ pro dotibus Abbatiæ, aſſertæque familiis, vt iis, inſtar patrimonii, frui æqua portione liberi, ſucceſsionis iure poſsẽt. Quid enim eſt confidentiariorum ac Simoniacorum cauſam tueri, ac potiores in iudicio partes facere, quàm licitam eſſe confidentiam atque Simoniam (quæ peſtilentiſsima eſt hęreſis) aſſerere? & ſi hæc olim iuſta fuit Henricum IIII. expellendi, cur non & hodie HENRICVM III, tam inſigniter Henricianum factum abdicãdi? Et qui cum eo Henriciani, ſunt execrandi?

Tributa ſuper matrimoniis, baptiſmis, ac ſepulturis.

Adde meditata ſuper matrimoniis, pueris baptizandis, ac mortuis ſepeliendis dicta ac tributa, vt pro matrimoniis ſolidi quindecim, pro maſculis baptizandis decem, pro fœminis quinque, pro ſepeliendo mortuo alii quinque penderentur. Dignum vtique doctore Diabolo inuentum, & ad religionem euertendam imprimis efficax, vt vbi ſoluendo non eſſet plebecula, pro matrimonio, vaga libidine omnia miſcerẽtur, relicti ſine baptiſmate pueri, duplici morte interirent, & inſepulti eſca fierent volatilibus cœli & beſtiis terræ.

Quæ profecto obtinuiſſent, niſi validè tam execrandæ Simoniæ Gallicanus clerus reſtitiſſet. Et huic ad Simoniam quicquam addi poteſt, qui beneficia ſic proſtituerit, inſuper & ſacramenta vendere cogitarit? nihil denique penſi inter ſacrum & profanum habuerit?

QVOD SIT SACRILEGVS.
Crimen octauum.

Sacrilegij rerum pœna diuinæ:
CAP. 23.

SAcrilegium cùm duplex ſit, vnum rerum, alterum perſonarum, quæ Deo ſacræ ſunt: Prius vt Deo exoſum ſit, Nabugdonoſoris ad belluæ vitam abiectio, Balthaſaris vaſa ſacra polluentis cædes, corroſus à vermibus Antiochus, flagellatus ab Angelis, & vix ſemiuiuus relictus Heliodorus (qui miſſus à Seleuco, templi theſauros auferre conatus fuerat) infælici morte cùm omnibus copiis à Parthis extinctus Craſſus, ob direptum Hieroſolymæ templum, docuerunt. Sed & id fortè amplius, quòd vel in profana religione, ſacrilegos ob inſignem contemptum Dei pœna nihi-

Sacrilegium duplex. Daniel. 4. Dan. 5. 2. Macch. 9. 2. Macch. 3. Ioſeph. lib. 14. Antiq. cap. 12.

Diod.lib. 12. lo ſecius diuinitus eſt comitata. Sic Xerxis copias ad Apollinis Delphii, Cambyſis ad Iouis Ammonii templum diripiendũ miſ-
Iuſt.lib.2. ſas, illas fulmine & tempeſtate, has arenarum molibus oppreſſas interiiſſe hiſtoriæ
Iuſt.lib.24. prodiderũt. Sic Artaxerxem Ochum à Bagoa
Iuſt.lib.32. Eunucho interfectum, Brennum Gallorum ducem manu propria cõfoſſum, ob ſacrilegiũ fuiſſe veteribus perſuaſum fuit.
Iuſt.ibid. Gell.lib.3. cap.9. Hinc auri Tholoſani, quod à Brenni militibus ſacrilegio Tholoſam apportatum, & à Q. Cæpione nouo ſacrilegio direptũ, & ipſi, & eius exercitui interitum attulit, da-
Diod.lib. 16. tus prouerbio locus. Et quod Phocenſiũ principibus, qui Delphicũ tẽplum diripuerunt, Philomelo, Onomarcho, Phaillo & Phalenco accidiſſe refert Diodor⁹. Quorũ primus caſu belli aduerſo de alto ſe præcipitẽ dedit: alter, de cruce ſuſpẽſus eſt: tertius diuturno confectus morbo cõtabuit: quartus infœlix & ærumnis plenus vixit. Quin & eorum vxores duæ, quæ ſe duobus templo dicatis monilibus exornauerant, ſic punitæ, vt altera proſtituto corpore, in contumeliam incideret: altera domo à filio furore capto incenſa, viua in eadem
Valer.Max. lib.1.cap.2. cremaretur. Et quod Valerius Carthagine

à Romanis oppreſſa, Apollinem veſte aurea indutum id egiſſe ait, vt ſacrilegæ manus inter fragmenta eius abciſæ inuenirẽtur. Nec omittendum quod refert Lactãtius, Appium Claudium cẽſorem, cum aduerſus reſponſum, ad ſeruos publicos ſacra Herculis tranſtuliſſet, luminibus orbatum eſſe. Quin & Potitiorum gentem, quę ſacra illa prodiderat, intra vnius anni tempus extinctam eſſe. Lact. lib. 2. cap. 8.

Propiora ſunt noſtris, quod Iulianus apoſtatæ auunculus, qui vaſa Eccleſiæ Antiochenæ in theſauros imperatoris condiderat, femore cõputruit, & à vermibus corroſus interiit. Et quod milites qui baſilicam ſancti Vincentii Agennẽſis vrbis diripuerant, diuinitus ſic punitos fuiſſe refert Gregorius Turonenſis, vt aliis manus arderẽt, fumúmque velut ex incendiò emitterent, alij à dęmone correpti baccharentur, & martyrem inclamarent, alij propriis ſe iaculis confoderent. Et quod Gundericus Vandalorum Rex, cum capta Hiſpali, manus in Eccleſiam ciuitatis intendiſſet, à Dæmone correptus interiit. Et quod Dagobertum Galliæ Regem ob deſtructas res Eccleſiæ, coram throno Dei accuſatum: hiſt. trip. lib. 6. c. 10. Hiſt. Frãc. lib 7. c. 35. Frãc. Tarapha de regibus Hiſp. in Honorio.

Carolum Martellum ad inferos ob eãdem cauſam deportatum, viſionibus conſtitiſſe retulit Trithemius. Certius id, quod de Matiſconenſi Comite, propter occupata tyrannicè Eccleſiæ bona, à Dæmone equitis forma apparente, inuitum domo extractum, & equo nigro impoſitum, non amplius comparuiſſe, refert Petrus venerabilis. Sed & ſimilem hiſtoriam, de Cabillonẽſi comite, & ipſo Eccleſiis infeſto, refert Paulus Æmilius. Quæ omnia eò ſpectant, vt qui ſe ſacrilegii ſcelere contaminarint, timere aliquando incipiant. Néue quòd differtur vltoris Dei manus, propterea tutos ſe in crimine ſuo putent, quos eo ſeueriùs, quo tardiùs vindex ira Dei eſt aſſequutura.

Trithẽ. in Breuiario.

lib. 8. de miiac.

lib. 5.

Sacrilegii rerum pœnæ humanæ.

Cap. 24.

Sed quia id agimus, vt non Dei tantũ, ſed & hominum iudicio ac pœnæ ſacrilegos, atque inter eos Henricvm ſubiacere conſtet, hîc etiam quid contra eos legibus cautum, quid exemplo factũ ſit proferemus. *Sacrilegi* (inquit Paulus) *capite puniuntur, qui ſacra publica compilauerunt.*

l. Sacrilegi lib. 9. ad leg. Iul. pecul.

Et Vlpianus varias profert indictas olim in ſacrilegos pœnas, quòd alii ad beſtias damnati, alij viui exuſti, alij furca ſuſpenſi ſint. Apud Conſtantinum Harmenopulum lex in ſacrilegos eiuſmodi continetur *Qui noctu vel interdiu ſacrariũ ingreſſus, quicquã ex rebus ſacris, quæ in eo ſunt extraxerit, excæcator.* Nec minor vtiq; quàm peculatui, pœna iis debetur, quæ fuit olim aquæ & ignis interdictio. Certè Ariſtoteles grauitatẽ huius criminis in eo ſatis oſtendit, quòd eum qui vaſa ſacra, vel parui ponderis abſtulerit, *quamuis in re peccaſſe ait*. Et Plato. *Pœna* (inquit) *ſacrilego mors malorum minimum eſt: vituperatus autem, vt exemplo alios iuuet, extra fines perdatur.* Refert Diodorus, apud Græcos omnes lege ſanxitum eſſe, vt inſepulti ſacrilegi abiiciantur. Sic apud Romanos Verres ob ſacrilegia in Sicilia commiſſa infamis exulauit. Et notãdum, quòd ait Ælianus. Puer cùm auream laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, ſuſtuliſſet, ei in iudicium adducto iudices crepundia, talos, & laminam auream propoſuerunt. Qui cũ iterũ ad aurũ inclinaret plexus eſt tãquam ſacrilegus, nec ætati veniá dederunt, ſed flagitium & ſcelus vindicarunt.

lib. 48. pand. titul. 13. Vlp. l. ſacrilegii lib. 6. cod. Lib. 6. prõptu. Iuris. lib. 3. Cod.

1. rhet. ad Theod. c. 14.

Lib. 9. de leg. in princip.

Diod. lib. 16.

De var. hiſt lib. 5. cap. 16.

23.q.4. Quid ego. 17.q.4. Attendendum. 12.q.2. Can. indignè. Greg. C. Conqueſtus. de ſfoto compet. 11.q.1. canonica.

Iure Pontificio ſacrilegus Iudæ proditori ſimilis dicitur, vt & eandem pœnam mereatur. Quam triplicem ſacrilego Vrbanus irrogat, perpetuam infamiam, carcerem, vel perpetuum exilium. Symmachus anathemate ferire iubet ſacrilegum. Idipſum Gregorius IX. ſtatuit. Et concilio Arauſicano Eccleſiæ violatores à gremio ſanctæ Eccleſiæ eliminantur. Quæ ſi vera ſunt, intelligitur ex eo quàm regno indignus ſit ſacrilegus, quàmque iuſtè de eo decidere debeat, qui ne ſolo quidem ac cœlo, non vita, non ſepultura, non communione fidelium dignus habeatur.

Principes ob ſacrilegium excluſi.

Dan. 4.

Diod. lib. 16.

Sic Dionyſius Syracuſanus regno ob ſacrilegium pulſus eſt, cum templa ſpoliās Deorum ſe bonitate vti velle diceret. Sic detractum Aſſyriis regnum, & in Medos trāſlatum ob ſacrilegium eſt. Dignúmque omnino id obſeruatione eſt, quòd in bello illo (quod anno ſexto Philippi exortū eſt inter Locrenſes & Phocenſes, & ſacrum propterea dictum eſt, quòd contra ſacrilegos eſſet) cum Philomelus Phocenſium dux, direpto templo Delphico, milites ad bellum conquireret, *Nullus probus vir* (inquit Diodorus) *ei militiæ nomen ſuum dedit*

Nota. Nemo probus dat nomen ſacrilego.

propter pietatem erga Deos. Tantum qui erant "
ſummæ inprobitatis, & lucri gratia Deos cõtẽ- "
ptui habebant, alacri animo ad Philomelum *con-* "
tendebant. Et nota illa B. Iniurioſi Turonẽ- Gregor.
ſis Epiſcopi ad Clotharium regem verba, Turon. lib.
cùm ille, vt omnes regni ſui Eccleſiæ ter- 4. cap. 2.
tiam fructuum partem fiſco diſſoluerent, indixiſſet. *Si volueris* (inquit) *preces Eccleſiæ tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet, quia iniquum eſt, vt pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum ſtirpe tua horrea repleãtur.* Qua voce Rex territus, & a propoſito deſtitit, & errati veniam eſt precatus. Sed & cur Clodoueani ſeu Merouingi primùm, mox etiã Carolouingi Monarchiam amiſerint, eorum ſacrilegiis in Eccleſias, & vſurpatis electionibus ſacerdotiorũ, tributum fuiſſe antea monuimus. Sed & Adrianus iiij. Põ-
tifex Max. Gulielmum Siciliæ regem ex- Platin.
communicauit, & ſubditos à fidelitatis ſacramento liberauit, quòd bona Eccleſiæ rapuiſſet. Et Ioannes Angliæ Rex, quòd decimas Eccleſiaſticas in ſuo regno exigeret, Stephanum Cantuariẽſem Epiſcopum eieciſſet, Ciſtercienſes tria marcarum argenti millia dare negantes ſpoliaſſet, ab Innocentio tertio anathematis fulmine

perſtrictus, mox etiam regno priuatus eſt. Qui à commiſsis deinceps abſolui potens, Angliæ Hyberniæque regna Innocentio ac ſucceſſoribus eius Romanis Pontificibus tradidit. Quæ continuò Innocētius ei atque eius ſucceſſoribus reddidit, ea cōditione, vt ipſe & ſucceſſores eius, quolibet ſeptennio, ex regno Angliæ ſeptem millia marcarum argenti, ex regno Hyberniæ tria millia reciperent. Quàm penſionem ab eo tempore in hanc vſque diem Angli
Lib. 15. Hyberníque Romam portant. Ait Hector Boëthus.

Huc ſpectant terribilia illa prophetę verba.
Pſal. 82. *Omnes principes eorum qui dixerunt hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes, ita perſequeris illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos.* Et illud in Tyrios, Sydonios, & Babylonios, qui
Ioel. 3. templum Dei ſpoliauerant, dictum, *Cito reddam viciſsitudinem: argentum enim meum & aurum tuliſtis.*

Quòd cōminationis genus quàm terribile, & principibus exitiale eſſet, intellexerat fortaſſe Petrus ille de Vineis, Friderici

Imperatoris ſecretarius, tametſi dignus, qui in eo Balaamo peſsimo conſultori cõparetur. Nam cum eum Imperator Alexãdri iij. Põtificis odio, certis de cauſis excęcaſſet, ac demum facti pœnitẽs, in concilium interius admiſiſſet, tum hic vltionis cupidus, hoc conſilium iniit, vt Imperatori de re pecuniaria ſollicito conſuleret, quia illi cum Pontifice bellum erat, Eccleſiæ vires ſuiſmet opibus conterẽdas eſſe. Conflanda ergo ad belli vſum eſſe Eccleſiaſtica ornamenta aurea atque argentea. Quod cum ille feciſſet, tum Petrus ſe egregiè vltũ de Imperatore eſſe dixit, quòd qui pri' hominũ odia ſibi comparauerat, nunc Deum ſibi ex ſacrilegio feciſſet inimicũ. Omniáque illi deinceps infeliciter eſſe ceſſura. Quod euentus poſtea comprobauit.

Otho. Friſing. in Frid. 1.

Bocatius in faceuiis.

Sacrilegium perſonarum quale crimen. Cap. 25.

DE perſonarum verò ſacrilegiis, cuiuſmodi ſunt quę perſonis Deo ſacris ſtupra inferuntur, præter antiqua illa Romanæ ſeueritatis in Veſtalium virginum corruptores exempla, quos illi in publico ad necem vſque cædebant, ciuili quoque iure

Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 12.

C.lib.1.tit.5.Leg.54. iis qui Virgines ſacras ſeu ſanctimoniales nommodo rapuerint, ſed & rapere vel volentes tentauerint,& qui raptores comitati in inuaſione & raptu fuerint, capitale mortis ſupplicium, cum bonorum amiſſione irrogatur. *Quia illic ſcilicet crimen non ad iniuriam tantum hominum, ſed etiam ad ipſius omnipotētis Dei irreuerentiam committitur.* Cæteris autem qui conſcij & miniſtri huius criminis reperti fuerint,etiam capitalis pœna,cuiuſcunque dignitatis fuerint, ſtatuitur.

7. q. 1. Si quis. Et iure pontificio,qui ſanctimonialem conſtuprauerit, ſi clericus deponitur, ſi laicus excommunicatur.

Ibid. c. virginibus. Quin & in Cōcilio Tribürienſi à ſacra communione in perpetuum (dempto mortis tempore, & quidem ſi dignè pœnituerit) arcetur. Amplius eſt, quod à Bonifacio 8 decretum primùm, in Tridentino conſilio denuo eſt

Seſſ. 25. cap. 5. confirmatum, ne cui liceat ſub anathematis pœna intra ſepta monialium ingredi, cuiuſcunque ſit ſexus, conditionis,ſtatus, ętatis,niſi venia à ſuperiori ſcripto obtēta, idque in cauſa manifeſta & neceſſaria.

Principes ob ſtupra monialium eiecti. Ludouicus 3. Certè quàm indigni ſint imperio,qui ſic Deo ſacras polluerint, teſtati ſunt dudum maiores noſtri,cum Ludouicum 3 (qui ni-

hil faciens dictus eſt) ob illatum moniali Callenſi ſtuprum, de ſolio regni deiectum, monaſterio incluſerunt. Sed & eadē quoque fuit Adolphum imperatorem principatu abdicandi, imò infeſtis armis perſequendi ac perdendi, ſubſtituto in eius locum Alberto Auſtriæ duce, quòd Virgines, moniales & viduas fœdè conſtupraſſet. Ob eādem quoque cauſam inter alias, ætate ſuperior Andronicus Connenus regalibus veſtimentis exutus, aſinæ verſa ad caudam facie impoſitus, omniúmque ludibrio exceptus, miſerè tandem à populo eſt diſcerptus. Quin & inter Henrici 4 imper. ſcelera, qui de imperio amotus eſt, hoc etiam fuiſſe, quòd virgines corrumperet, ac monaſteria diriperet (quod vtrumque ſacrilegij ſcelus eſt) antea monuimus.

Adolphus. Cuſpini. in Cęſar. Andronicus Connenus. Append. Glyc. Henricus. 4.

Nec felicior fuit in eodem ſcelere Iohānis Galeacij Sfortiæ Mediolanenſis ducis conditio. Qui cum expugnata innumerarum virginum Mediolanenſium pudicitia, ad moniales ſe conuertiſſet, ac ſororem Andreę Lampugnani Mediolanenſis ciuis Deo dicatam cōſtupraſſet, ab eodem Andrea, aſſumptis ſecum Carolo vicecomite, & Hieronymo Alciato, in æde S. Ste-

Ioh. Galeacius. Sfortia. Saſſouinus Guazzus, alijque ſcriptores Italici.

phani confoſſus eſt. Tanto commiſſi criminis odio, vt cum in interfectores inquireretur, adduci nunquam potuerit Alciatus, vt diceret facti ſe pœnitere. Quin & cum exenteraretur, natus annos viginti tres, caput extollens, vt ſua ſibi viſcera extrahi cerneret, *Mors acerba* (inquit) *fama perpetua, ſtabit vetus memoria facti.*

Henrici vtriuſque generis ſacrilegia. Cap. 26.

AT HENRICI vita cum ne ſic quidem inſtituti potuerit, quin pecccaret in vtroque grauiſsimè, prioris generis hæc minima primùm exempla fuerunt. Quòd R.P. Triſtandi Bizeti, Epiſcopi Sanctonenſis, ordinis Ciſtercienſis, audito decumbentis morbo, quo & ipſe obiit, in eius pecuniam inuolans, triginta librarum milia, cóque amplius, de peculio eius ademit. Archiepiſcopo Burdegalenſi cẽtum librarum milia vi rapuit nec exoluit. Sed peiora hæc, quòd patrimonium Eccleſiæ toties rapuit & cõſumpſit: impetratis ea de re miro artificio, ac boni prætextu, ab Apoſtolica ſede, ad alienanda Eccleſiæ bona literis, fucum ac fraudem in iis fecit, additáque

particula, *inuitis clericis*, quæ & à Senatu reiecta eſt, literarum ſe Apoſtolicarum corruptorem adulteratorémque exhibuit. Illuſtriſsimi Cardinalis Pelleuei bona per vim occupauit. De fabricis Eccleſiarũ (id enim anno 1587 factũ eſt) vectigalia ſic extorſit, vt calices & alia in minutioribus Eccleſiis ornamẽta, qui pręfecti illis erãt, vẽdere cogerentur, imò etiam vt facerent, regio diplomate iuberentur. Certè vt id illi in mente fuiſſe videri poſſit, quòd Iuliano olim Apoſtatæ, qui poſt tẽpla Chriſtianorũ prophanata ac direpta, poſt ablatas Catholicorum opes, id ridens ſe in Chriſtianorum gratiam feciſſe, magnóque ſe eos beneficio obſtrinxiſſe dicebat, quod pauperes iuxta Chriſti verbum faceret, vt facilius regnum dei introire poſſent. Non enim obſcura conſilij huius in Henrico ſigna fuerunt, cum Capuccinos & Fogliantinos laudaret, atque huius inſtituti hominibus omnia replere tentaret, in ſpeciem vtique deuotionis zelo, reipſa autem, vt in Eccleſiæ opes, quibus illi facilius carent, inuolare poſſet.

Iuliani dicterium.

Capuccini & Fogliantini ab Henrico cur laudati.

Omnium peſsimum, vendita primùm, deinde rapta furtim ſacta illa Crux, & ligni

Crucis dominicæ ſacrilegium.

vitalis nobilis portio, quam à maioribus ſuis magna veneratione Pariſios delatam, è ſacello regio ſurripi, fractis noctu feneſtræ exterioris cancellis, iuſsit ac mandauit. Deinde in raptorem, ideſt in ſeipſum, cenſuris animaduerti iuſsit. Iniectis etiam in nonnullos falſi criminis ſuſpicionibus, in carcerem inſontes coniecit, vnde nō niſi multo pretio abire permiſsi ſunt. His nō abſimile illud, quòd ſe B. Mariæ Carnotēſi deuotum mentiens (nam & illûc ſępius pedibus itauit) ex gemmis & donariis, quę feretro illi ſeu capſæ, in qua ſacra virginis camiſia, ſeu tunica interior conditur, & magno honore habetur, oblata dudum magna deuotione fuerant, ipſe ad pretium vſque ſexaginta millium aureorum ſacrilegè arripiens, leuem aliquam ſummam in ornamenta Eccleſiæ, magni beneficij ac pietatis inſtar dedit, deuotíque in eo ac ſancti principis laudem quæſiuit. Similis vtique Dionyſio Siciliæ tyrannö, qui detracto Apollini aureo pallio, laneum dedit. Sed iis quoque recens iſtud acceſsit, quod Turoni, Andegaui, aliiſque locis, vbi pedem ponere, patrato facinore potuit, in ſacras reliquias paſsim conuolauit; atque in

Sacrilegium Carnotenſe.

Henricus Dionyſio ſimilis.

in belli ſumptus impendit. Eos etiam à quibus illę celabantur occidit. Sed & Carthuſianos, in agro Turonico, eam ob rem laqueo ſuſpendit.

Perſonis verò ſacris vt abuſus fuerit, pręter illas in Sacerdotes iniurias atque cædes, docet vis illata monialibus, nō vno vel monaſterio, vel tēpore, ſed paſſim in Gallia multis, atque tum præcipuè, cum ſe deuotionis cauſa peregrinationes obire mentiebatur. Id in Laudunenſi, id in Pariſienſi, Eburonenſi, Rhotomagenſi agro, alijs etiā præterea locis egit, cum hac turpitudinis intemperie, vt quas ipſe compreſſiſſet, aliis etiam comprimendas in conſpectu ſuo daret, imò, quod dictu horrendum eſt, ipſe ſuper genua ſua tenēs, & lychnum turpitudini admouēs, alienæ in cēſor ac miniſter libidinis, in re peſſima exultaret. Accedit quoque, quod mirari quis iure poſit, quòd nec illa tanta Pariſienſis fugæ trepidatio ad meliorē mentem eum reuocauit, quin eo tempore iſto ſe ſcelere Vernonij, Eburonum oppido contaminaret. Planē vt hōminem minime Chriſtianum, ſed Cynicum; ac Diogenis verè diſcipulum liceat agnoſcere, quē nihil eſſe iniquum duxiſſe

Sacrilegiū perſonarū.

Horrendæ in moniales iniurię.

Henricus ne in fuga quidem à ſcelere abſtinet.

Henricus Cynicus, ac Diogenis æmulus.

quidpiam ex templo accipere, imò nec iniuſtum eſſe humanis veſci carnibus, ſed nec conſpectum hominum in veneris flagitio abhorruiſſe, canis videlicet inſtar, retulit Laërtius. Mirúmque omnino, cum in ſacro illo, quod diximus, Phocenſium bello, qui Philomeli ſacrilegi militiæ nomen daret, probus nemo eſſe voluerit, eſſe tamen qui HENRICO ſacrilego nomen dantes, ſe dicant & dici velint Chriſtianos, imo etiam Catholicos.

Laert.lib.6

Diod.li.16.

QVOD MAGICÆ IMpietati ac ſuperſtitioni deditus. Crimen nonum.

Magicæ impietatis execratio quanta. CAP. 27.

Magica impietas ethnica peior.

INfandum hoc criminis genus, atque omnibus diris atque ſuppliciis merito vindicandum, vt quod idololatriæ, atque Ethnicæ impietati meritò comparetur. Imo peiores etiam Ethnicis efficiat, quia quem illi Deum arbitrantur, hi dæmonem cum eſſe non ignorent, eiurato omni quod dicitur Deus, pollutiſque ſacris omnibus, fidem omnem abnegantes, honore, cultu,

votis, obſequio proſequuntur. Eo vſque etiam deiecti veſaniæ, vt ſub teterrima hirci ſpecie, in parte obſcœniſſima eum obſculentur. Vt qui Theürgi vel ſortiarij ſiue ſortilegi honeſto nimis vocabulo dici ſolent, iure propterea διαβολοθρήσκοι ſeu διαβολολάτραι, ideſt cultores vel adoratores Diaboli, ſeu mauis vno vocabulo, diabolicolæ, vel Diaboliſtæ dici poſſint. Non enim aliò ſpectant ridiculæ illæ in elementis, figuris ac verborum portentis obſeruantiæ, quā vt & à fide Chriſtiana, & eiuſdē ſacramentis incautos abducat, fingens ſe videlicet iis cogi, quæ nihil in eo virium penitus habent: Et vt diuinam virtutem, quæ accedente elementis ſpiritu operari ſolet, improbus hoſtis imitetur; & pari ſi fieri poſſit, vt de baptiſmo Tertullianus ait, cultu honoretur. Prorſus vt verum ſit, quod ſcripſit in Tryphonem Iuſtinus, ſuperſtitionem omnem à vera religione originem traxiſſe. Digna vtique Schiſmaticis, digna hæreticis, Sacrilegis verò digniſſima profeſſio, vt qui ſe ab vnione corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, abſciderunt, qui fidem eius temerarunt, qui domum Dei diripuerunt, atque prædati ſunt, quod

Diaboliſtæ.

Magicæ ſuperſtitionis obſeruantiæ ad religionis deſertionē & diaboli cultum relatæ.

Tertul. de baptiſ.

Iuſt. in Tryph.

Quibus gradibus ad magicā impietatē ſeu diaboli cultum perueniatur.

reliquum erat, id eis quoque accideret, vt Dæmonis militiæ nomen darent, eius caracterem acciperent, in caſtris eius deinnique apertè militantes, religionem ſuperſtitione commutarent. Nam prioribus illis impietatibus ac poſtremę huic vt bene conueniat, docent illæ in Simone Mago, in cæteris, qui prima ætate Eccleſiæ fuerunt, hæreticis, coniunctæ impietati atque errori præſtigiæ, vt quos lubricum carnis, quos cupiditas tranſuerſos agebat, auxiliũ inde nequitiæ ſuæ peterent, vnde primum erroris venenum ſuxiſſent.

Hæretici ad magiam procliues.

Hinc illa omnipotentis Dei, ariolos & magos conſulere vetantis vox. *Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini ab eis.* Cui præcepto cùm pro omni ratione adiungit, *Ego Dominus Deus veſter*, manifeſtè ſe indicat ab iis qui ſe iſti impietati addixerint, eſſe derelictum. Quamobrem & ſe viciſſim illis pro aduerſario fore alibi profitetur. *Anima quæ declinauerit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis* (fornicari autem alienum Deum colere eſt) *ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei.*

Leuit. 19. In magia certiſſima eſt a Deo diſceſſio.

Leuit. 20.

Et quidem tantò hęc deteſtabilior peſtis

Magica impietas

eſt, quanto certior hinc populorum ac regnorum clades, atque ruina eſt. In regibus verò tantò deterior, quantò fœdior eorum caſus ex iſto crimine cum populo eſſe ſolet. Manifeſta enim in Deuteronomio Dei vox eſt, Cananeorum ruinam impietati iſti nominatim, tribuẽtis. *Quando ingreſſus fueris terrã, quã dabit Dominus Deus tibi, caue ne imitari velis abominationes illarum gentium. Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuũ aut filiam, ducens per ignem. Aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria. Nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones cõſulat, neque diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus. Et propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.* Sed & aduerſus regnum Babylonium terribilis ex eadem cauſa apud Eſaiam comminatio eſt. *Venient tibi duo hæc ſubito in die vna, ſterilitas & viduitas. Vniuerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorũ tuorum vehementem.* & apud Hieremiã, *Nolite audire prophetas*, nõ vtique Dei, ſed *veſtros & diuinos, & ſomniatores, & maleficos. Quia mendacium prophetant vobis.* Adquid tãdem? *vt longè vos faciant de terra veſtra, & eiiciant*

regno rum ac regum ruina.

Deuter. 18.

Cananæi propter Magicam impietatem deleti.

Eſa. 47.

Hier. 27.

vos, & pereatis. Vehemênſque omnino indignationis Dei ſignificatio eſt, quòd apud
Eſa.57. eundem Eſaïam ille Iſraëlitas *filios auguratricis, ſemen adulteri, & fornicariæ vocat.*

Exod. 7. Regibus verò vt exitialis hæc impietas, vt digna exauthorãdi cauſa ſit, docuit Pha-
2.Tim.3. raonis ab incãtatoribus Iamne & Mambre
1.Reg.28. dementati, Saülis Pythoniſſam adeuntis,
4.Reg. 1. Ochoſiæ Beelzebub dæmonium Accaron conſulentis infelix exitus. In Manaſſe verò rege Iuda id punitum etiam prolixius, vt
4.Reg.21. quia ariolorum, augurum, Pythonum, ma-
2. Par.33. gorum, maleficorum numerum exemplo ſuo, ariolus ipſe, augur, Python, magus, & maleficus auxerat, non in eum tantùm, ſed & in filium eius Amon, imo & Ioſiam nepotem ſanctiſſimum faba iſta cuderetur. Nota enim Manaſſis regno priuati, compedibus vincti, & in carcerem Babylone coniecti, propter impietatem, hiſtoria eſt.
Ibid. Sed nec fœlicior Amon filius eius fuit, qui paternæ impietatis imitator, imo peior factus, à ſuis eſt interfectus. In Ioſia verò id mirum magis, quòd cum de eo ſcriptum ſit, ſimilem ante eum non fuiſſe regem, *qui*
4.Reg.23. *reuerteretur ad Dominum in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, & in omni virtute ſua iuxta*

omnem legem Moyſi, nec poſtea ſurrexerit ſimilis illi, ſubiungat tamen ſcriptura. *Verũ tamen nõ eſt auerſus Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt furor eius contra* Iudam, *propter irritationes, quibus prouocauerat eum Manaſſes.* Vnde & ipſe Ioſias à Nechao Ægypti rege in prælio eſt interfectus. Sed & ſimile quid in Salomonis cauſa antea fuerat, cuius impietatis pœnas non in ipſo tantum exegit Deus, cum aduerſarios ei ſuſcitauit Adad & Razon, ſed & in filio eius Roboamo, ac poſteris eius, vt maiore regni parte priuarentur. Quinetiam in regem Babylonis, quod ſortilegio vſus eſſet, vindex ira Dei apud Ezechielem promittitur. *Stetit rex Babylonis* (inquit) *in biuio, in capite duarum viarum diuinationem quærens, commiſcens ſagittas, interrogauit idola, exta conſuluit. &c.* (Nã hîc ſortilegij deſcriptio quędã eſt) Propter quod futurũ ait Deus, *vt manu capiatur.* Sed & hæc Pompeio infelicis exitus ac mortis etiam cauſa fuit, quod Pythoniſſam Erictho adiiſſet: & Baſsiano Caracallæ imperatori, vt à Macrino interficeretur, cũ ipſe in Meſopotamia agens, de exitu ſuo Romę incantatores conſuli per Maternianum mandaſſet. Nec felicior in eo, exe-

2. Par. 35.
3. Reg. 11.
3. Reg. 12.
Ezec. 21.
Lucan. lib. 6. Pharſ.
Dion in Caracall.
Herodian. lib. 4.

crandus Apoſtata Iulianus, cui ſuæ illæ execrabiles γοητεῖαι atque præſtigiæ damnabilem & horrendum interitum attulerunt.

Am.Marcell. lib. 21. & 22.

Mali huius expurgandi in Gallia quanta ſit neceſſitas. CAP. 28.

QVo magis nobis in id incumbendum, vt malum id à nobis procul auferatur, & qui iſto ſe crimine Rex polluit, de ſolio exturbetur, quanto plus verendum, ne qui tantùm in Gallia maleficorum numerus accreuit, iſto rege diutius perſeuerans, imo vt cancer quotidie ſerpens, eam tandem nobis iuſto Dei iudicio, perniciem afferat, vnde reuocare gradum, ſuperáſque euadere ad auras nō amplius tribuatur. Nam vt numerus iſte ſit in Gallia frequens, ex hæreſi videlicet, ſchiſmate, & morum corruptela natus, docuit quondam ſub Carolo IX. Cœnomanus ille Deſcalleus, primi nominis ſuo tempore Diaboliſta ſiue ſortilegus, cum centum & quinquaginta primæ notæ ac nobilitatis in Gallia viros ac fœminas execrādis myſteriis initiatos detuliſſet. Quos ſi pius alioqui & bonus Princeps caſtigaſſet, ſi de medio, vt ne-

Des Eſchelles. Primæ notæ viros ſortilegij defert.

ceſſe erat, ſuſtuliſſet, ſi non faciem poten- Leuit. 19. tum & neceſſariorum, contra legem Dei veritus, crimen id ſilentio compreſſiſſet, viuum fortaſſe haberemus, nec ereptum nobis, iuſto iudice Deo, lugeremus. Vſque adeo verum illud eſt, *Quia dimiſiſti virum dig*- 3. Reg. 20. *num morte, erit anima tua pro anima illius.*

Sed & illa Pariſiis, anno 1578. in Diaboliſtas, vel è primariis familiis, viros ac mulieres, crudelis miſericordia, cum deprehenſo execrandæ ſocietatis libello, in quo ſingulorum nomina, Chriſtianiſmi eiurationes, ritus, & blaſphemiæ continebantur, vnus pro omnibus ſuſpenſus eſt, infœlix Miſericordia in ſortilegos Galliæ peſtis. quidam corpore atque mente cæcus, eorum Archimyſtes & cærimoniarum magiſter, quid non nobis damni, & iuſtæ Dei iræ inuexit? Aut quæ tandem digna afflictio eſſe poteſt, qua tam horrendum ſcelus expietur? Aut quis iſta cum audierit, non protinus illud propheticum ingeminet, *miſeri*- Thren. 3. *cordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti, quia non defecerunt miſerationes eius?* Nam & ex eo, vt ex vngue leonem, cuiuſmodi tum iudices, Gallia habuerit, intelligi poteſt, quibus ludus & iocus fuerit, quicquid in Deum blaſphemiæ dici aut congeri poſſet. Quo-

rum beneficio, quàm creuerit deteſtabilis Goëtorum ſeu Diaboliſtarum numerus, vt definire incertum eſt, ita qui ad ſexaginta millia, eóque amplius in Gallia accreuiſſe dixerint, non deſunt qui referant, & ipſorum confeſſione acceptum commemorẽt. Certè vt in aulam execratio iſta penetrarit, cùm vſus ille frequens edocuit, eorum quos illi Mathematicos & Philoſophos (ſic enim Diaboliſtæ, arioli, magi, Pythones nominantur) honeſto vocabulo vocant, vt ferè ex eorũ reſponſis atque oraculis quiduis ex eo numero multi agant & moliantur, inſcriptis caracteribus ſanitates quærant, & philacteriis ſuis medicos ſe paſſim inſignes profiteantur, tum verò præcipuè, quòd nõ deſunt, ex iis ſcilicet, qui ſe Henrico penitiùs addixerunt, qui inter illos egregios pœnitentes primarias partes tenuerũt, & hodie, iurata ſancta vnione, perfidè ad caſtra Henrici redierũt. Homines videlicet ſine Deo, ſine ſenſu, quibus anima pro ſale eſt, vt pingues & nitidos Epicuri de grege porcos poſſis agnoſcere, qui ſe Sortiarios, & Diaboli caractere inſignitos eſſe glorientur, imo vbi vinum incaluit, deteſtabile ſymbolum id, nudata

Diaboliſtę aulicorum Philoſophi, ac prophetæ.

Diaboliſtę de numero pœnitentum.

carne, iucunditatis cauſa oſtendere non vereantur.

Sed & nos, eheu, impietatis huius ſcholas, & abditos cõuentus, cùm alibi, tum in illa florentiſſima pietatis ac doctrinæ magiſtra Pariſienſi Academia fuiſſe, dolentes ægríque accepimus. Certè nuſquam frequentior annulorum, Pythonum, ac precipuè chartularum numerus. Vſque eo, vt ad honeſtas ſæpè mulieres, imo & viros, & quidem Catholicos, inſania hæc penetrarit. Tanta pertinacia, vt quia ſe fructum ex eo capere, ſanandis hominum, equorum, ac pecorum morbis putant, nihil ſit, quod difficilius ex eorum mentibus auelliaut auferri poſsit. Et quidem non ita pridem, qui annulos pro febribus, in quibus barbara nomina ſcripta erant, faceret, & exiguo pretio, publicè, ſine ſcrupulo vẽderet, artifex Lutetiæ eſt deprehenſus. Cuiuſmodi & nos vidimus, tenuimus, & execrati impendio ſumus. Quæ non ideo proferimus, vt patriæ noſtræ dedecus proferamus, ſed vt quibus malis iactata in ea ſit Eccleſia Dei, quibúſque cum difficultatibus luctari bonos neceſſe fuerit, & adhuc ſit, aperientes, quámque magnis artibus egerit Sathanas,

Superſtitionis philacteriorũ pertinacia.

vt nos perderet declarantes, & commiſerationem Chriſtianorum omnium excitemus, & commune precum, ſtudiorum, generis denique omnis auxilium impetremus. Hîc enim verè dicere licet, *niſi Dominus reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma & Gomorrha eſſemus*. Vſque adeo totis velis in Galliam ſe iſta ętate effudit impietas, vt niſi verbi Dei prædicatores, è matre illa pietatis Sorbona extitiſſent, iam dudum in fauillas redactam in Gallia religionẽ videre contigiſſet. Qua in re, ſi pro eo ac voluimus, parũ profecimus, neque verò id aliũde eſſe poteſt, quàm quod doleret regni caput, & eodem, quo corruptiſsima quæque membra, affectum morbo foret, id quale ſit ſupereſt vt dicamus.

Eſa. 1.

Henricum Theürgicæ impietatis quæ ſuſpectum reddant. Cap. 29.

NAm vt mirum hoc & incredibile in Chriſtianiſsimo rege eſſe debeat, in Henrico certè ne mirũ ſit, facit primùm eius ſub iis educatio, qui hoc nomine diffamati extiterunt. Quíque ſubinde progreſſus huius diſciplinæ atque vitæ fuit, vt ſuis gradibus eò tãdem perueniret. Et quidem

Vt incerta, quæ præceſſerunt, fuerint, tum verò quæ comperta nouiſsimè, luce ipſa clariora ſunt, prioribus fidem merito attulerunt. Eiuſmodi ſunt, præter fatalem annulū, qui Carolo fratri Victriaci in profectione Polonica datus eſt, deprehēſi apud Spernoniū & Myroniū γοητείας libri, cū aliis impietatis monimentis, vnguentis ac virgis corylæis, ad nocturnos, vt creditur, conuentus, & Hirci myſteria comparatis. Sed & Spernonium ex eo numero eſſe, ac Pythone vti, præter quam quod fama publica eſt, vel ſortilegorum, qui ſe eum vidiſſe in conuentibus illis dixerūt, teſtimonio confirmata, certiſsimo id experimento, à viro quodam nobili compertum eſſe didicimus, cum eo pręſente, curſori in itinere obuiam factus Spernonius, rege tum Gyani agente, eum ille pro petendo à rege Epiſcopatu ad regem feſtinare diuinauit, ac miſſo alio curſore, qui currentem præcederet, Epiſcopatum illum à rege impetrauit.

Pythonis in Spernonio experimentum.

Accedunt deſcripti in charta virginea (incertum infantiſne, an cuiuſcunque animalis) cum figuris atque caracteribus ignotis, circuli numero octo & triginta, æqua-

Circuli Goëtici Henrici vota continentes.

les omnes, vno excepto, qui in medio eſt, cæteris quadruplo maior, admixtis cum ſacris & notis, aliis barbaris & horrendis nominibus, quæ vota HENRICI Valeſij, aureis literis, ſuper cæruleo colore, ſuperſtitioſiſsimè ſcripta nominatim continebãt. Ne quis ſcilicet ei gladio, vel alio quouiſmodo nocere poſsit, vt inuictus ipſe, illæſúſque permaneat, vt triũphet de hoſtibus. Signis videlicet illis credens, quæ cæſis ad Auneum caſtrum Alemannis (nam & nos ſimilia quędam, inter cęſorum ſpolia capta tenuimus, ac riſimus) valde illuſerunt, vt de iis dici merito poſſet, *vbi ſũt Dij, in quibus habuiſtis fiduciam? Surgant & opitulentur vobis, & in neceſsitate vos protegant.* Quod oſtẽti genus apud Myronium, hominem Iudaico genere extractum, eius ſcilicet Archiatrum, vel potius impietatis archimyſtem, Lutetiæ inuentum, multorum & quidem eruditorum hominum oculis, cum execratione viſum, & manibus tritum, ad ſanctiſſimum D.N. SIXTVM Papam V. tranſmiſſum eſt.

Alemanni caracteribus ſuperſtitioſis fruſtra vſi.

Deut. 32.

Accedit & nouum in ſecreto illo deuotionis Hieronymitanę adyto, quod ad Caſtrum Vicenarum tertio ab vrbe miliari ab

Crux dominica Satyris hinc

ipſo conſtructum eſt, à Pariſienſibus ciui-bus inuentum oſtentum. Crux aurea vide-licet, puluinari ſerico affixa, vitalis, vt creditur, ligni partem habens, duabus hinc inde circundata (dictu horrendum) confectis ex argento inaurato, Satyrorum ſeu dæmoniorum, tergo ad crucem verſo, vaſcula è cryſtallo, atque in iis neſcio quid execrandi pulueris ferētium, figuris. Non enim (quod Politici dicũt) candelabrá eſſe potuerunt, cum nihil hîc ferendo cereo ſeu candelæ, vel acutum promineret, vel cõcauum ſubſideret. Neque verò tam ſancto operi figura hæc idonea eſſe potuerat, quæ nullo Chriſtiani vſus exemplo ad hæc myſteria transferretur. Sed hæc ſingula quid ſibi velint, plenius inquiramus. inde circundata.

Theoria in prædicta ſigna ſeu oſtenta. CAP. 30.

DIgna quippe hæc Theürgis, execrandiſque myſteriis ſigna. Primũ vt virga illa Moſem in virga mira operantem æmulentur, vnde & de eorum baculis ſeu virgis illud ex propheta interpretatus eſt Arias Montanus, *Populus meus in ligno ſuo interrogauit, & baculus eius annuntiauit ei.* Vnguen- Virga & vnguenta quid ſibi veliat. Virga. Oſee 4.

tis verò id agere illos, vt ſacramenta irri-
Vnguenta. deant,& infantium cædem ad illud confi-
in Dan.2. ciendum,ſæpiúſque iterandum procurẽt;
in Aſino vel ipſe in Danielem teſtaturHieronymus.
aureo cap. Et ex Apuleio, vt veram hiſtoriam ſæpius
19. citat Auguſtinus. Sed & de coniectis Lute-
tiæ in ignem ſine baptiſmo infantibus, vn-
Coniecti de ſacrificium procul dubio Satanæ fieret,
in ignem crudelẽ ante aliquot annos hiſtoriam ſtu-
infantes pentes audiuimus. Cum id ſe feciſſe inuitã
fine baptiſ-
mo. & coactam obſtetrix quædam querere-
tur, quæ domi ſuæ in tenebris per vim ra-
pta,oculis velata,curru per vrbem circun-
ducta,vt neſciret quò pergeret, in cubicu-
lum tandem deteſtabile introducta, à viris
perſonatis,infantulũ natũ recèns, pręſente
infelice matre,moritura ni faceret, in ignẽ
coniicere, & crudele morientis ſpectacu-
lum intueri coacta eſt.

Circulis porro Dęmonem delectari vſus
Circulis
cur vtan- ipſe execrabilis myſterij probat, cum fere
tur Diabo- ducto in terra circulo eũ apparere, & ora-
liſtæ. cula dare, ipſorũ, à quibus inuocatur, cõ-
feſſione compertum ſit. Siue id facit, vt
leonem referat,qui quam deuoraturus be-
ſtiam eſt, ducto per caudam circulo clau-
1.Pet.5. dit. Vt illud hîc compleatur, *Circuit quærens*

quem

quem deuoret. Nam & ille *circuire ſe orbem*, in libro Iob profitetur. Etobliquus ſemper, Iob.1. & veluti in circulum ſerpentis motus eſt. Et vt ait Gregorius, *Omnium ſtudia rimatur, ventilat curas, ſcrutatur affectus*. 2. Seu quòd Deum ſe mentitur, quem Ægyptij in circulo ob perfectionem deſignabant. Et Perſę Iouem cœli circulum nuncupabant. Et Deus *Gyro vallare abyſſos*. & *Gyrare cœlũ in* Pro. 8. *circuitu gloriæ ſuæ*, in ſacris dicitur. Et Plato Eccl. 43. in Timæo. mundum in orbem factum eſſe ait, vt Deũ artificem imitetur. 3. Siue quòd circulus adorationis ſignum eſt, qua imprimis de- Circulus adorationis ſignum. lectatur. Nam & Pythagoras circumactu corporis adorare iubebat, iis verbis, προσκυνεῖν περιφερόμενος. Et Numæ inſtitutum Pier. in Hierogli. fuit, vt adorantes in orbem ſe verterent, deinde procũberẽt. Vnde fortè προσκυνεῖν deriuatum eſt à κύων, quod eſt canis, quòd ſiquem veneratur hoc animal, in circulum ſe quodãmodo ducit, deinde procumbit. Et apud Suetonium Lucius impudẽs adu- Sueton. in Vitellio. lator deſcribitur, qui cum primus Caium Cæſarem adorari inſtituiſſet, aliter adire non audebat, quàm capite velato, circumuerténſque ſe, deinde procumbens. 4. Seu denique quòd Cruci, quę quatuor angulos

ducit, contraria omnino figura circulus eſt. Et ex eo ſe hoſtẽ crucis improbus Dæmon profitetur. Nam & quòd inter alios caracteres, etiam crux in circulo includitur, plana apud Naziãzenum Iuliani Apoſtatæ Diaboliſtæ inſignis interpretatio eſt, cùm ille apparente in extis animaliũ cruce coronata, ſeu circulo incluſa, cęteris ſtupentibus, ipſe vnus, vt peritior reliquis, audentior factus, reſpondit opprimendam vndique Chriſti religionẽ in eo deſignari.

Orat. 1. In Iulianum.

Quid numerus 38. Circul.

Sed nec contemnenda numeri 38 circulorum ratio eſt, ſiue id propterea factum, vt numero annorum eius reſponderet. Siue quia numerus iſte (vt ait Auguſtinus) *langoris potius eſt, quàm ſanitatis*. Quippe quadragenario, qui plenitudinem charitatis ſignificat, dualitate, quæ imperfectionis ac mali ſymbolum eſt, inferior. Qualis langor paralytici fuit, cuius triginta octo infirmitatis anni erant.

Tract. 17. in Ioh.

Ioh. 5.

Quid Satyri crucem circunſtantes.

Neque fortaſſe alius Satyrorum ſeu Dæmoniorum, qui crucẽ illam hinc inde circunſtant ſenſus, quàm quia fortè affligi vndique & contemni Eccleſiam cum Dæmone conuentũ ſit. Certè legimus illata à Philiſtęis in templum Dagon arca, & iuxta

1. Reg. 5.

tum cōſtituta, idolum pronum in terram, ſuper faciem ſuam, ante arcam corruiſſe, reſtitutúmque in locum, denuo iacēs, abciſo capite & manibus, inuentum eſſe. At hic contrarium quæſiuit improbus hoſtis, vt huic terga verteret, quam ne conſpicere quidem poteſt, & quaſi triumphum agens, erectus ſtanſque propè eam cerneretur. Sed & duos Cherubin ex vtraque partè oraculi ſeu arcæ fuiſſe ſcriptum eſt, qui alas expanderent, & ſe mutuo, verſis in propitiatorium vultibus, reſpicerent. Hæc figura ſcilicet patientis in cruce Chriſti fuit, quæ verè ſalutis arca, ipſe verò *propitiatio eſt pro peccatis noſtris.* Sed & piarum mentium typus, quæ in ſalutis authorē, vt Cherubin, intendentes, & ipſum omni ſtudio atque induſtria, & ſe mutua charitate complectuntur. Quid faciat improbus hoſtis, niſi vt cultores ſuos cōtraria omnino edoceat? Iuxta crucē, quę arca eſt, pro Cherubin, ſpurciſſimas beſtias (nam Behemoth beſtiæ ſunt) adhibeat, pro deuotionis alis, clauam & execrabiles ad nocendum mixturas proferat, auerſis denique vultibus, ſalutem abnegare, & ſempiternis odiis ſeruire inſtituat? Nam ne ſe mutuo quidem

Satyri ad crucem terga vertentes.

Exod. 25.

1. Ioh. 2.

Dæmones ſibi terga vertunt.

Dęmones reſpiciunt, quod nulla in iis charitas ſit, & alter alterum execretur, caudíſque tantùm ad nocendum, vt Samſonis

Iud. 15.

vulpes, non iudicio aut ratione cohęreant. Quamobrem ne in execrabilibus quidem choreis illis, conuerſis vultibus, ſed auerſis tantùm ſaltare Diaboliſtæ permittuntur, & quod deteſtabilius, non à fronte, ſed à tergo turpiſſima bellua adoratur, & oſculo honoratur. Veréque omnino hîc hypocriſeos ſimul & Apoſtaſeos ſignum, vt ij ſcilicet declarentur, qui cruci Chriſti tantiſper appropinquant, Chriſtianoſque ſe & catholicos venditant, & ſacramentis immiſcent, vt ea non tãtùm auerſi irrideant, ſed etiam conuellant, *labiiſque Deum ſic honorent, vt cor eorum longè abeſſe*, & iuxta crucem crucis inimicos eſſe iuſtè idẽ conqueratur. Adde Satyrorum petulans & laſciuum genus, vt hæc ſacra ſcilicet Bacchanalibus & Lupercis ſimilia eſſe intelligas, in quibus laſciuiæ omne genus cum deuotionis ſpecie miſceatur. Quin & Hirci ſymbolum in Satyris capripedibus, villoſiſque fœmoribus agnoſcatur. Qua figura quòd ſuis illis cultoribus apparet Dæmon, non ſine Deo vtique permiſſum eſt, vt intelli-

Auerſis vultibus Sortilegi ſaltant.

Hypocriſeos ſymbolum.

Eſa. 29. Matth. 15.

Cur diabolus in hirci ſpecie cultoribus ſuis appareat.

gant qualem ipſi Dominum venerentur, cúmque in hirco figuratum olim peccatum ſit,(prorſus vt Chriſtus ipſe, qui pro nobis factus peccatum eſt, immolandus hœdus diceretur) nihil ſit quod excuſare eos conſcientia poſſit, quin perditiſsimi peccatores, ac peccati ſerui, vel ipſorum iudicio, cēſeantur. Et qui damnationis authorem ſub hœdi figura coluerunt, ſegregati ab ouibus in extremo iudicio inter hircos ſeu hædos iuſtiſsimè numerentur, & communi cum Hirco damnatione confundantur. Iam cui vſui illa è cryſtallo vaſcula ſint incertum, niſi adolendis, quos ſub nomine planetarum ſeptem, totidem dæmoniis diſtinctos offerre ſolent, pulueribus inſeruiant. Vnde illa fortaſſe Satyrorum horum tenebricoſior facies, quæ ex fumo videlicet illo colorem acceperit.

Exod. 12. Matth. 25. Vaſcula cryſtallina.

Superſtitionis Magicæ in Henrico manifeſta indicia. Cap. 31.

Adde quòd quæ duo execrandæ huius impietatis ſigna ſunt, atque in miſeris illis perpetuò vera, iuncta cum deuotionis ſpecie rerum ſacrarum profanatio, & inſatiabilis vindictæ cupiditas, in Henrico

inſignia extiterunt. Digna quippe Theürgis iſta duo, quòd iis vtraque charitas Dei & proximi inſigniter violetur. Hinc enim illud, quòd in templis aſsidui, ac præſertim mulieres, quòd ſacris vocabulis, ſcripturis, diebus, candelis, benedictionibus, quódquepeius eſt, Euchariſtia, Miſſa, aliiſque ſacramentis abutuntur. Qualis illa fuit olim Manichæorum (qui de numero iſto erant) apud. D. Auguſtinum, Euchariſtiæ ex humano ſemine execrabilis confectio, & Pepuzianorum Cataphrygum, expreſſo minutis punctionibus, ex infantium corpore ſanguine. Quinetiã Ophitarum, qui lambendam Euchariſtiam Serpenti porrigebant, vnde & nomen habuerunt. Quod ij vtique æmulantur, qui venenatis buffonibus eam admouere, pungere, execrari, aliiſq; indignis modis tractare nõ dubitãt.

Theürgi cur in templis frequentes.

Ad Quodvultdeum de hæreſ.

Euchariſtiæ per Diaboliſtas profanatio.

Et nota illa eſt Hirci, in nocturnis illis cõuentibus, ad ſuos præceptio, vt inimicos ſibi faciant, ac de iis vindictam ſumant. Vnde maleficiorum prouentus, in ijs quidem, quibus aliam nocendi viã vel debilitas, vel metus eripit, ligaturę, morbi, tabes, interitus pecorum & equorum: in alijs verò crebræ per fraudes, gladios, cætera no-

Diaboli odij & vindictæ ad ſuos præceptum.

cendi inſtrumenta iniuriæ. Quorum vtrumque genus (profanatio dico ac vindicta) vt in HENRICO fuerint, eius acta docuerunt.

Ad prius ſpectat, quòd tecto capite, nouo & inaudito inter Christianos more, ante Eucharistiam, priuatim & publicè; vel in ipſa communione, cum ſcãdalo, perpetuò eſſe ſolet. Deterius illud, quòd ſæpius quo die Eucharistiam ſumpſit, nocte vel præcedenti, vel ſequente, imo etiam ipſo die cum ſcortis eſt volutatus. Id Venetiis in reditu Poloniæ factum audiuimus, ſed & Pariſiis, Vernoni, Rothomagi, atque alibi admiſſum eſſe domeſticis teſtimonijs didicimus. Peius illud rurſum, iuratã toties cum diris atque execrationibus, in ſacroſanctæ Euchariſtiæ ſumptione, fidem violaſſe, eodémque ore ac tempore, quo ſacrum illud viaticum ſumebat, mentitum Deo & Spirituiſancto eſſe. Simile eſt, quod comitem Sueſſionenſem, quia cum hæreticis contra Catholicos pugnauerat, & ducem Ioyeuſam occiderat, excommunicatum, nec abſolutum, ficta abſolutionis Roma miſſæ ſpecie, in Eccleſiã adduxit, corpori Chriſti communicare publicè fecit, & canibus

1 Henricus ante Euchariſtiam operto capite eſſe ſolet.

2

3 Periuria in Euchar.

4 Excommunicatis porrigi Euchar. iubet.

4 *Illudit cō-feſſionis ſacramen-to.* dari ſanctum Dei procurauit. Nec reuerentius habita confeſſio, cum ea quæ ad Remp. ſpectant, hoc eſt quæ publicè crimina patrat, qualia ſūt quę ſupra diximus, ad eum nihil pertinere arbitretur. Claui-
5 *Clauibus.* bus verò Eccleſiæ illuſit apertiſsimè, cum ſancta Cruce per ſacrilegium Pariſiis ablata, ipſe in authorē ſceleris, ideſt in ſeipſum, fulminari anathema iuſsit. Sed & quòd vn-
6 *Chriſmati.* ctionis ſuæ Chriſma irriſit, quid niſi rei ſacræ inſignis profanatio fuit? His accedūnt irriſi, contempti, carcere clauſi, denique occiſi ſacerdotes. Profanati dies ſacri, cum ipſa hebdomadæ ſanctæ feria quin-
7 *Dierum ſacrorum profanatio.* ta, anno 1585, nobilem matronam, quæ libellum ſupplicem proferebat, introadmiſſam, ab aliquot ex ſuis vi comprimi atque violari, ipſe ſpectator ſceleris fecit, effuſéque riſit. Huc ſpectant factæ in locis ſacris ſcortationes, conſtupratæ intra ſepta mo-
8 *Item & verborum ſacrorum.* niales, irriſa ſcripturæ & myſteriorū Chriſti verba, & ad turpitudinis vſum proſtituta: cum paſsim in aula, ipſo audiente ac colloquente, venerea & obſcœna verbis ſacris, & è ſcriptura petitis, intolerabili impudentia proferuntur. Prorſus vt quæ fœda cogitatu, & horroris pleniſsima, in iſto

genere, ab aulicis dicta audiũtur, hîc pigeat vel ſcribere. Sepulti eius iuſſu in Eccleſię ſancti Pauli Pariſiis ad vtrũque magni altaris latus, qui in duello propter ſcortationẽ ceciderant, erectis iiſdem ex marmore ſtatuis, addito vni ex iis, cui Mongironio nomen fuit, qui blaſphemans & Deum negãs expirauit, hoc plane Ethnico, & minimè Chriſtiano elogio. *Mortem tulit, non tulit iniuriam.* Quod occaſionem extraneo neſcio cui, ſed vero tamen poëtæ, condendi huius verſiculi dedit, Loci ſacri prophanati.

Aſpicite, ô Galli, veſtri deliria regis,
Erigit his ſtatuas, qui meruere cruces.

Homo pius ſcilicet & mortuorum ſtudioſus, qui occiſos à ſe Dei ſeruos ſepeliri vetat, in fruſta concidit, flamma conſumit, cineres in aërem ſpargit: & ſacras impuriſſimorum capitum dæmoniis & æternæ maledictioni reliquias, ad ipſum agni immaculati, & omnipotẽtis Dei altare cõdit, & ſtatuas vt ſanctis erigit. Quin & illud ipſi ridiculum, bonis omnibus merito execrandum, quod Vicenis caſtro, cum ſuos illos monachos, die quadam in officio diuino diu ſtare, prætextu religionis voluiſſet, iuſſit prius vinum conditum ſumere,

prouidus ſcilicet paſtor, ne orando illi aut meditando deficerent, ac deinde oſtia clauſit diligenter. Ex quo factum vt incluſi, & eo condimento laxati, ventrem in ſacello exonerare cogerentur.

Nec abſimile, quòd choreas & conuiuia, laruatus ipſe & perſonatus, ineunte quadrageſima paſſim celebrauit. Sacrum etiã Pariſienſis Epiſcopij locum, in quo ſacramenta populo exhiberi, verbum Dei prædicari, doctores Theologi promoueri ſolent, anno 1588, ſacro illo tempore, iſto genere ſpurcitiæ, ferentibus ac locum ornãtibus, quos id prohibere oportuerat, fœdauit atque cõſpurcauit. Scilicet, ne quid omnino ſacrum eſſet, quod libidinẽ eius fugeret, quod non denique profanaret.

Henrici inſatiabilis vindictæ cupiditas.

Hunc verò vt vrat crudelis animi & vindictæ ſtudio ardentis cupiditas, cùm laudatum Mongyronij factum, ac principum GVISIORVM cædes docet, tum verò execrandum id multo magis, quòd anno 1585, & deinceps anno 1588, ſe potius Sathanæ traditurum, quàm iniuriam, ſibi à fœderatis illatam, inultam relicturum, aut fœdus Catholicorum durare permiſſurum eſſe dixit. Sicuti nos à viris fide in eo di-

gnis, qui dicentem audiuerunt, ac meliora precati ſunt, accepimus. Sed & notãda nobilis illa eius reſponſio, quæ ſæpius ei in ore eſt, ſi quando de reconciliatione cum eo agatur. *Satis ſit illi* (inquit) *quòd ei pepercit Deus. Ego enim nunquam parcam.* In vno certè Henricus veteribus in Gallia paganis fuit diſſimilis, quòd cum illi, vt retulit Cæſar, Diis ſuis nefarios & criminis reos tantùm immolarent, hic quos ſuis immolet Dæmoniis iuſtiſsimos quoſque, & orbi vtiliſsimos elegerit.

Henricus ἄσπονδος & irreconciliabilis.

QVOD HEN. PLANE IMPIVS SIT.

Crimen 10.

Atheiſmi impietas vnde.

CAP. 32.

POſtremum ſupereſt, perfectúmque adeo vt numero, ſic nequitia crimen, cum in profundum peccatorum impius venit, & progreſſa eo vſque eſt impietas, vt *dicat in corde ſuo, Non eſt Deus.* Huc quippe nequitia omnis, huc hæreſis, Simonia, hypocriſis, tendit, vt qui Deum opere dudum negauerunt, & corde tandem negare

Prou. 18. Pſal. 13.

Nequitiæ omnis finis atheiſmus.

incipiant, in labris interim ad eludendos, homines & in ore tantum habeant. Hicque adeo terminus eſt, vbi *Omne in præcipiti* (iuxta poëtam) *vitium ſtetit*, nec vltra quo iam progrediatur habet. Vnũ vt ſuperſit, vt cũ
1. Theſſ. 5. dixerint pax & ſecuritas, repentinus illis ſuperueniat interitus, qualis olim incredu-
Geneſ. 9. lis temporibus Noë hominibus, ac peſsi-
Geneſ. 18. mis Sodomitis, aliíſque paris nequitiæ æmulis ſuperuenit.

Quæ nequitia vt homines peruadere poſsit, incredibile omnino eſſet, niſi nota dudum impietatis huius & omni ſeculorũ memoria peruagata monſtra, ſtupente na-
Athei. tura, eſſent. Eiuſmodi ille ex Ariſtippi &
Laër. lib. 2. Pyrrhonis ſchola Theodorus. Et ille ſeu pa-
Huidas triæ vitio, ſeu proprio ingenio Diagoras Melius. Sed & Democriti auditor Prota-
Laër. lib. 9. lib. 4. goras Abderites. Et impij Theodori impius diſcipulus Bion Boryſtenites (quanquam hunc longa infirmitas, vt Deum eſſe fateretur, tandẽ coegit) Et ille Chriſtiano-
Cuſpin. rum terror, Turcarũ princeps, Mahometes II: & illi impietate nobiles Florẽtini Nannes Groſſus, & Lucas Orafus, quorum alter moriẽs crucifixi imaginem afferri ſibi, ſed nõ alterius, quàm Donatelli manu factam

curauit: alter potentiori ſe commendauit, ſeu Deus ille, ſeu dæmon eſſet, cum hoc horrendo Epiphonemate, *Chi piu puo, piu tiri*, id eſt, *qui plus poteſt, plus auferat.* Aliique noſtro ſeculo in Gallia plurimi, athei extiterunt. Tales & ii in ſacris, Holofernes, *qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum Iſrael contempſit:* & Nicanor, qui potentiam ſuam ſuper terram Dei in cœlo potentiæ auſus eſt opponere: & qui vt propheta ait, *Poſuerunt in cœlum os ſuum, & dixerunt, Quomodo ſcit Deus? & ſi eſt ſcientia in excelſo?* Tanto deteſtabilior peſtis, quanto mirabilius eſt extinctum in iis eſſe illud, quod *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus Domini*, & quod cæli teſtimonium dant, qui *enarrant gloriam Dei.* Siue illud propterea factum, quòd mentem, iuxta Platonem, ipſa nequitia eripit, ſiue vt in ſacris dicitur, *excæcat illos malitia eorũ.* Seu quòd eos abiicientis ac minimè affligẽtis illos Dei, patientia eludit, vnde illud, *Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum.* Quod nec poëta, perditiſsimus alioqui, de Selio quodam atheo ignorauit.

Bap. Gellus dial. 2.

Iudith. 13.

2. Macc. 15.

Pſal. 72.

Pſal. 4.

Pſal. 18.

Sap. 2.

Pſal. 72.

Nullos eſſe Deos, inane cælum
Affirmat Selius, probátque, quòd ſe
Factum, dum negat hæc, videt beatum.

Mart. lib. 4. Epigr.

Seu denique hæc ſumma ratio eſt, quia quod odio habent, quòdque horret horum iniquitas, & non eſſe impendio cupit, vindicem ſcilicet & vltorem Deum, id ne eſſe quidem ſibi facillimè perſuadent. Quales illi, qui *viduam & aduenam interfecerunt, & pupillos occiderunt, & dixerunt. Non videbit* Dominus*, nec intelliget* Deus *Iacob*. Et qui in Sapientiæ libro impij deſcribuntur. *Ex nihilo*(inquiũt)*nati ſumus, & poſtea erimus, quaſi non fuerimus. Quia extinctus cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aer.* Et rurſum *Nomen noſtrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum noſtrorum.* Quia videlicet animã cum corpore mori percupiunt, id futurum ſibi pollicentur. Quid verò inde conſequitur? vt luxuriari ſcilicet impune, & in omni crudelitatis genere bacchari liceat, qui duo ſunt atheorum fines. *Venite* (inquiunt) *& fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creatura, tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioſo & vnguentis nos impleamus &c.* Et infra. *Opprimamus pauperem iuſtum, & non parcamus viduæ, nec veterano, nec reuereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo noſtra lex iniuſtitiæ. Circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis,*

Pſa. 92.

Sap. 2.

& contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ. Et infra. *Cõtumelia & tormẽto interrogemus eum, vt ſciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius. Morte turpiſsima condemnemus eum. Erit enim ei reſpectus ex ſermonibus eius.* Tales videlicet Sadducæi erãt, & ipſi athei, reſurrectionis negatores. Quos ob id immites, crudeles & inhumanos, hoc eſt Politicis noſtris ſimiles, quorum illi typus erant, fuiſſe Ioſephus refert. Iſtiuſmodi qui ſit, vt regno pelli debeat, dicendum fortè eſſet, niſi vel id naturæ ipſe ſenſus aperiret, & vt impietates omnino omnes vna hæc continet, ita huc antecedentia omnia concurrerẽt, vt quem nec dignũ eſt præeſſe beſtiis, multo magis qui hominibus præſit, nedum Chriſtianis, imo Chriſtianiſsimis indignum eſſe proclamarent. Id videndum, num & vſque eo Henrici impietas progreſſa ſit. Quod vtinam ne eſſet! Neue radix illa inter nos dudum foret, quæ acerbam illam vuam procrearet, vnde dentes noſtri obſtupuerunt.

lib. 2. de bello Iudaico ca. 7.

Hier. 31. Ezec. 18.

Henricum qua impium eſſe probẽt. Cap. 33.

QVod ne cui dubium ſit, faciunt meditata illa iuxta Machiauellum, qui perpetuus ei in ſacculo atque manibus eſt, de

1 Machiauelli propoſita.

Galliæ regno in Turcicum commutando conſilia: quæ præclara illa propoſita peperunt. Supra omne ius eſſe regem. Nullum eo ſuperiorem eſſe. Dominum omniũ eſſe. Quiduis ei in ſubditos licere. Vt pius videatur, tametſi nõ ſit, ſatis eſſe. Quę hominẽ eo perduxerunt, vt Mahometi 2. Turcarum imperatoris inſtar, tantiſper ſibi religionem colendam putet, quantum ſuo cedere commodo iudicabit. Quæſtum videlicet, non pietatem, ſed pietatis laruam ratus, qua ad cogitatos illos ſuos furores abutatur. Nam & hęc Politicorum vniuerſè religio eſt, vt tantiſper ei inſeruiant dum commodum rebus ſuis erit, præclari videlicet E cebolij, Mahomete Chriſtum ſine dubio mutaturi, ſi amplior inde rei faciendæ ſpes affulſerit. His accedit, quæ vera eius indoles eſt, & animi affectio, quòd ſui iuris perpetuò eſſe vult, vt quicquid libet, id liceat. Hancque adeo amplitudinem ſuam eſſe putat, voluntati atque affectui ſuo vbique inſeruire. Vt quicquid quantumuis turpe, abſurdum, atrox, & horren-

Politicorũ religio.

2 Sui iuris perpetuò eſſe vult.

horrendum menti occurrerit, id protinus opere compleat. Nullus ei reſiſtere aut obloqui poſsit. Vt Dæmonis ludibrium poſsis agnoſcere. Nã cũ religio à religãdo dicta ſit, vt qui religionem habeat, viciſsim ab ea haberi neceſſe ſit, quid ſequitur; niſi vt qui nulla lege teneri vult, nec religionẽ omnino vitã ac propterea ne Deum quidem habere iudicetur.

Henricus Dæmonis ludibrium.

Proxima huic coniectura ἀστοργία, ſeu affectus carentia eſt, quæ φιλαύτους, ideſt ſuiipſius amantes comitatur. 3 Fere enim vt quiſque ſui amantiſsimus eſt, ita proximi cõtẽptor eſſe ſolet. Vnde & ſimul iſta à D. Paulo coniunguntur. 2.Tim.3. Quod quàm magnum impietatis argumẽtum ſit, aperta Apoſtoli ſentẽtia eſt. *Qui non diligit, non nouit Deũ, quoniã Deus charitas eſt.* 1.Ioã.4. Quippe cùm nobis id à natura inſitum ſit, vt imaginem quiſque Dei alter in altero veneremur, & qui eodem profecti fonte, iiſdem initiati ſacris, eodem quoque properamus, mutua nos charitate complectamur. Vnde illa contemptum prę ἀστοργία Deum conquerentis, prophetæ vox. *Nunquid non pater vnus omnium noſtrum? Nunquid non Deus vnus creauit nos? Quare ergo deſpicit vnuſquiſque veſtrũ fra-* Mal.2.

Charitatis mutuæ fons.

trem ſuum, violans pactum patrum noſtrorum? At HENRICVS quid deperiret, ac perditè amaret, ſcorta, cynædos, & Reip. faces vidimus. Quid diligeret, aut in quod piè afficeretur, vel etiam afficiatur non vidimus. Sed nec dicere ille, quid diligat, poteſt, qui, vt Timon alter, interitu ſe hominum potius, quàm ſalute delectari confitetur. Id odia omnium, id neglectæ pauperũ voces, fletus matrũ, infantiũ gemitus, contemptæ omniũ, vel ſuorũ querelæ docent, quibus nihilo magis, quàm Marpeſia cautes cõmouetur. Vt hic ſimile aliquid reperias, quale in infernali Alecto deſcribit Virgilius. *Cui triſtia bella,*

Henricus alter Timon.

Æneid. 7.

Iræque inſidiæque, & crimina noxia cordi.
Odit & ipſe Pater Pluton, odere ſorores
Tartareæ monſtrum: tot ſeſe vertit in ora,
Tam ſæuæ facies, tot pullulat atra colubris.

4. 2. Tim. 3.

Iam longa illa apud D. Paulum deſcriptio hominum, qui in nouiſsimis temporibus futuri ſunt, *ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, calumniatores, intemperantes, immites, bonorum neglectores, proditores, præcipites, inflati, cæci, voluptatum amãtes potius quàm* Dei, *habentes ſpeciem pietatis,*

virtutem autem eius abnegantes, quid niſi impios & atheos ſignificat? At iſta ſingula quàm bellè HENRICO conueniant, ignorare prorſus, niſi qui de illo nunquam audierit aut viderit, nemo poteſt. Nulla vt ſit tam aqua aquæ ſimilis, quàm iſta vniuerſa HENRICI moribus ac vitæ ſimilia ſunt.

Quid illa periuria, execrationes, ſacramẽtorum profanatio, contemptus Eccleſiæ & clauium, ſcurriles in templo geſtus, inſulſæ cærimoniæ, horrẽda denique flagitia, niſi excluſum penitus eius omnis, quod dicitur Deus, ſenſum probant ac teſtantur? Quorum enim vel memoria ſola percellit homines, atque horreſcere facit, quomodo eum illa, Deum eſſe ſi crederet, nõ cogitantẽ modo, ſed facientẽ nõ mouerent?

Iam quòd Atheos amplectitur, & *homines ſeruitij* vocat, cum id verum perpetuò ſit, qualis quiſque eſt, talibus & delectari, ſatiſne ſe ſignificat ex genere illo eſſe?

Sed & illa animi affectio, hinc luxuria vndique diffluentis, hinc crudelitate omni ſæuiẽtis, qualis ante ex Sapientiæ libro deſcripta eſt, vt atheorum propria eſt, ita vt in eo locum habeat, dubitabit, qui illinc execrabiles eius delicias, quas nec pictores

diſsimularunt, qui illum inter mulierum choros, quas Gratias nuncupabant, nitidum & mollem, ſertis & floribus vndique redimitum, ipſo plaudēte & ſeipſum Narciſsi inſtar admirante, pinxerũt: hinc clauſos carcere venerabiles Cardinalis Borbonij canos, cæſos optimos principes, & alia ſæuitiæ genera intueatur.

8 Huc etiam ſpectant, quæ celatum dudum in pectore virus, erumpentes ex gutture voces prodiderũt. Qualis illa primum ad quendam Capuccinum fuit, cum quo diſſerens, & de rigore vitę atque profeſsionis de more interrogans, mirabundus ac dubitanti ſimilis dixit, *An verò fieri poteſt, vt ſit vnus Deus?* Congruè videlicet cum eo loquens, quod alter quidam de aula eius primarius, cum de fratre Angelo, nuper Buchiagij comite nunc, Capuccino ſermo eſſet, eodem vtique ſpiritu animatus, moréque ſuo iurans dixit. *Papæ, quàm deceptus opinione ſua eſt Angelus, ſi neque Deus eſt, neque Paradiſus.* Sic enim honeſtiſsimè id, quòd ille ſpurciſsimè dixerat, referendum fuit. Quo vno quid ad impietatem apertius? Quæſiuit olim Pharao, *Quis eſt Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Iſraël? Neſcio*

Henrici & aulicorum impiæ voces.

Exod. 5.

Dominum, & Iſraël non dimittam. At vt ille Deum Iſraël, ideſt, Deum verum & ſolum ignorauerit, nō tamē omnino, An ſit Deus dubitauit. Sic affectus nimirum, vt tametſi qualem Deum habere oporteat vt Fabius ait) ignoraret, habēdum tamen ſciret. Nam & Moſi non obſcurè dixit, *ite, ſacrificate Deo veſtro*, vt tametſi eum Deum ſuum non agnoſcat, intelligas tamen Deum minimè diffiteri. Propior in impietate Protagoras fuit, qui quòd librū ſcripſiſſet, in quo quærebatur, *Dij necne eſſent*, fuga elapſus, certiſſimæ ſe morti eripuit, & liber publicè combuſt⁹ eſt. Talis olim fuit authore poſt Liuiū Lactantio Numa Pompilius, in cuius ſepulcro cum inuenti eius libri eſſent, quibus Deos deſtruebat, quorum in ſpeciem tam ſtudioſum ſe cultorem præbuerat, & eius cognita eſt hypocriſis, & libri publicè exuſti ſunt. Miſeráque omnino noſtrorum ex aula Pyrrhoniorum, ſeu Ephecticorum conditio, qui quia apud D. Thomam quæſtio eſt, *An ſit Deus*, propterea licitum eſſe volunt, An Deus ſit dubitare. Sed & eodem modo quia quæritur apud Theologos An Sodomia ſit peccatū, dubium id quoque eſſe multi ſibi perſuaſerunt, vt ſe iſto

lib. 2. inſtit.

Exod. 8.

Laërt. lib. 9.

Liui. lib. 40.

Lact. lib. 1. cap. 22.

1. p. q. 2.

execrabili vitio liberiùs inquinarent. Et hi ſunt qui ſerui commodi, ſeu vt dicunt, *homines ſeruitij*, hoc eſt ad quodlibet ſcelus deſignandum parati, omni excuſſo Dei timore, nuncupantur.

9 Non abſimile quòd religioſo quodam viro de pœnis inferni coram eo diſſerentę, cùm dixiſſet Myronius, *An credis, ô Rex, infernum eſſe?* Tacuit ipſe, & ſcelerati hominis impietatem ſilẽtio comprobauit.

10 Nec minus id inſigne cum Pariſienſes audiens frequentes in precibus ac ſupplicationibus eſſe, *Orent* (inquit) *quantum volent, non tamen effugient manus meas*. Deinde ſubiũxit, ſe fœderatos bõbardarũ ictibus, ac fulmine orare edocturũ. Quid enim hoc eſt, quàm Rabſacis & Nabugdnoſoris blaſphemiã imitari, *Quis eſt Deus* (inquiebãt illi) *qui poßit vos eripere de manu mea?* Quinetiam Cyclopicum hîc aliquid videas licet, quale illud eſt, apud Homerum Polyphemi, cum Dei metus huic obiiceretur.

Henr. Rabſacis blaſphemiam imitatur.

4. Reg. 18. Dan. 3.

Νήπιος εἶς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλυθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν, ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ Θεῶν μακάρων.

Odyſſ. 9.

Stultus es, ô hoſpes, vel de regione remota,

Qui me formidare Deos & numina mandas.
Non Cyclopes enim metuunt Iouis ægida, Diuos
Nec ſuperos curant.

Et quod æmulatus Euripides Cyclopem loquentem facit.

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρείσσω, ξένε.
Οὐδ' οἶδ' ὅτι Ζεὺς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός.
Non ego, ô hoſpes, fulmen horreſco Iouis,
Præſtantiorem me nec agnoſco Deum.

Vbi & expreſſam aulicorum noſtrorum vitam obſerues licet, quibus nihil æquè ridiculum, quàm ſi quis conſcientiæ meminerit, aut Dei timorem vrgeat, eſſe poteſt. Digni ſcilicet domino ſerui, vt qui metum Dei omnem excuſſerunt, iis reliquum ſit, vt quot ſeruiunt turpiſsimè affectibus, tot etiam ſibi Deos, imò Deos ſeipſos perditiſsimè conſtituant. Aulicorum vita Cyclopica.

Poſtremum eſt, quòd Deum ſe veluti facit, non tantùm quòd ſe ſupra ius conſtituit, ſed & quòd adorari cupit. Id quippe docet imago eius in templo collocata, & quòd indignos ſacerdotes dicit, qui eius veſtigia oſculentur, eos etiã ſæpius diu ante ſe procũbere & genua flectere, vt nuper Rothomagi, delectetur. Similis in eo Herodi, qui auro inſignis & fulgens, vocẽ ſuã, vocẽ 11 Act. 12.

Dei dici lętabatur. Et Domitiano, qui Dominũ ſe dici ac Deum imperioſè iuſsit, vnde illa blandientis poëtæ vox,

Mart.

Edictum Domini Deique noſtri.

Et impiiſsimo Caligulę, qui fax generis humani dictus imaginem ſuam in templi veſtibulo adorandam exhibuit. Tolerabilior fortè HENRICO in eo, qui ſuã non in veſtibulo tẽpli, ſed ſupra altare maius, vbi reſidet ſacrum Chriſti corpus, in Auguſtinenſium Eremitarum Pariſienſium æde collocauit, vbi ſe in throno ſedentis, operto capite, maieſtas oſtẽtabat. Dignus vtique, qui vt impiiſſimorum hominum ſcelere imitator fuit, eorum quoque exitum aliquando imitetur.

Henricus imaginem ſuam ſupra altare conſtituit.

Quod anathema propter ſuperiora & fuerit Henricus, & adhuc ſit.

Anathema ab obedientia ſubditos ſoluit.

CAP. 34.

SVperioribus annexa eſt Anathematis quæſtio grauis, quod vt ab obedientia ſubditos ſoluit, & id HENRICVM incurriſſe, palam eſt, nec ipſe diffitetur, ita eius vinculo teneri adhuc, neque ipſum tãtum, ſed & qui cum illo ſunt, ſerio profitemur.

Ac primùm vt ab obedientia anathema ſeu excommunicatio ſoluat, nota Gregorij VII in Romana ſynodo pręſidentis ſententia eſt. *Nos* (inquit) *Sanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos, qui excommunicatis fidelitate & ſacramento conſtricti ſunt, apoſtolica autoritate à iuramento abſoluimus, & ne ſibi fidelitatem ſeruent omnibus modis " prohibemus, quouſque ipſi ad ſatisfactionem ve- " niant.* Et quod ait Vrbanus, II. *Fidelitatem, quam ſubditi Chriſtiano principi iurarunt, Deo eiuſque ſanctis aduerſanti, & eorum precepta calcanti, nulla coguntur authoritate perſoluere.* Et in cap. Venerabilem. Inter notoria ducis ac regis impedimenta (vt antea notatum eſt) ne eligatur aut electus teneatur, *excommunicatio publica, diuulgata perſecutio & periurium* recenſentur. Obidque fere excommunicationis & depoſitionis ſententię a Pontificibus ſimul coniunguntur. Neque id quidem ſine cauſa. Primùm, 1 quòd indignum ſit mortuum & exciſum membrum viuo corpori imperare. Deinde quòd cum pręcipua baſis regni inter Chriſtianos pietas ſit atque fides, ne dignus quidem regno dici poſsit, qui de iſto fundamento excuſſus ſit. Accedit quòd parere 3

15. q. 6 Nos ſanctorũ.

Nota.

c. Iuratos.

de elect. & electi pot.

Cur anathema ſubditos ab obedientia ſoluat. 2

excommunicato criminis eius quidem
4 probatio eſt. Neque verò aliter populus fœdus,quod cum Deo pepigit,tenere poteſt, quàm ſi ab eo,qui alienus ipſe eſt,di-
5 ſiungatur.Sed & lepræ inſtar excommunicatio eſt. Quæ ſi potuit olim regno Oziam priuare, cur non & excommunicatus de ſuo iure in Chriſtianos debeat decedere?
6 Omnino ſcilicet ab eo,qui exciſus eſt, populum ſeparari neceſſe eſt, ne quod ſub Achabo accidit, peccatis huius inuoluatur.

Henricus multis nominibus anathema. CAP. 35.

AT HENRICVM ne excommunicatum eſſe dubitemus, bis ſeptenum nõ numero (id enim amplius eſt) ſed ſpecie crimen facit,vt ex duplicato vniuerſitatis numero quicquid dirarum & execrationũ in Eccleſia eſt,in eius caput conſtet redundare.

1 Primum in iis Aſſaſinatus crimen eſt, de quo aperta Innocentij 4 in Concilio Lugdunenſi ſententia eſt, vt excommunicationis vinculo qui id cõmiſerit innodetur.

2 Secundum eſt presbyteri, Epiſcopi &

Cardinalispercuſſio.Quod crimen,prƹter quàm quòd clariſſimè iure anathemate ab Honorio & Pio V.Pont.damnatur,ſingulis etiam dominicis inter anathemata recenſetur, quinetiam ciuitates & magiſtratus, qui intra menſem canonem non fecerint obſeruari, excommunicantur, clarius etiam exemplis eorum principum conſtat, qui ob illatas ſacerdotibus iniurias excommunicati extiterunt. Sic quippe Innocētius I. Arcadium imperatorem, & vxorem,& omnes etiam Eccleſiaſticos facti participes,ob eiectum in exilium D. Iohannem Chryſoſtomum,excommunicauit. Sixtus 4 hoc nomine inter alia Florentinis ſacris interdixit, quòd Archiepiſcopum Piſanum ad feneſtras ſuſpēdiſſent, ſacerdotem necaſſent, Cardinalem ſanctî Georgij Raphaëlem Riarium captiuum tenuiſſēt. Adrianus Papa vrbi Romæ ſacris interdixit, ob trucidatum à Romanis Vidonem Cardinalem, & Roma ipſe exceſſit, & aliquandiu abfuit. Bonifacius VIII tum aliis de cauſis,tum ob hanc ipſam Philippū Pulchrum Galliæ regem excommunicauit, quòd legatos ſuos in libera cuſtodia tenuiſſet. Vrbanus II. regem Galliciæ cum

Principes ob illatas ſacerdotibus iniurias excommunicati.

Niceph. lib. 13. cap. 34.

Plat.

Sigon.lib. 12. regni Ital.

Cranzius lib.8.

tota dioceſi Sanĉti Iacobi anathema fecit, quia prouinciæ Epiſcopum cauſa inaudita coniecerant in carcerem. S. Methodius alter Morauorum cum B. Cyrillo Apoſtolus Regem excõmunicauit, & regno ſacris interdixit, quòd in ipſum ſacra peragentem canes venaticos immiſiſſet. Heraclius Sãctonenſis, teſte Gregorio Turonenſi, Nantium comitem ob interfeĉtum presbyterum ad communionem nõ admiſit. Sãĉtus Antoninus oĉto viros Florentinos excommunicauit, quòd duos Sacerdotes in crimine depreħẽſos, & noĉte à ſatellitibus captos, publicè deduci, clangentibus buccinis ad ignominiam feciſſent.

Platina. Æneas Syl. hiſt. Boëm. cap. 13. Greg. lib. 5. Hiſt. cap. 36.

Cap. 3.

3 Tertium eſt, quòd hæreticis fauit. Tales quippe in Concilio Lateranenſi excommunicari iubentur. Sic enim Dioſcorus Conſtantinopoli damnatus eſt, quòd Eutychis patrocinium ſuſcepiſſet. Et de Raymondo comite Tholoſano ante diĉtũ eſt.

Euag. lib. 2. cap. 9.

4 Quartũ quod Schiſmaticus. Tales enim cum hereticis foris eſſe dici, & à Moyſe pridem excommunicatos fuiſſe etiam monuimus. Et aperta Bullæ in Cœna Domini verba ſunt, *Excommunicamus Schiſmaticos,*

24. q. 1. Di- dicimus. Num. 16.

& eos qui in animarum ſuarum periculum ſe à noſtra & Rom. Pontificis, pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahere, ſeu quomodo libet recedere præſumunt.

Quintum, quòd hæreticus. Cuiuſmodi 5 Mat.18.
qui ſunt excommunicatos eſſe ſcriptura Epiſt. 2. Io.
ſatis & vſus Eccleſiæ pronunciat. Sed & Bulla in cœna Domini omnes cuiuſcunque generis hæreticos excommunicatos eſſe iubet.

Sextum, quòd Simoniacus. Nam in ta- 6
les pridem B. Petri fulmen deſæuiit, & ca- 1. q. 1. c.
none idem iteratur. Petrus. c. reperiũtur.

Septimum quòd ſacrilegus. Aperta enim 7
hic Lucij pontificis cenſura eſt. *Omnes* (in-
quit) *Eccleſiæ raptores, atque eius facultatum a-* 17. q. 4. omnes.
lienatores à liminibus eiuſdem matris Eccleſiæ anathematizamus, authoritate apoſtolica pellimus, damnamus, atque ſacrilegos eſſe iudicamus, neque tantum eos qui faciunt, ſed etiam qui con- C. Con-
ſentiunt facientibus. Et Greg. ix. *Inuaſores re-* queſtus de
rum Eccleſiæ, tanquam ſacrilegi, ſunt anathema- forocomp.
ti, vſque ad ſatisfactionem congruam ſupponendi.

Octauum, quòd duellorum approbator, 8
& excommunicatorũ ſepultor in Eccleſia D. Pauli Pariſiis extiterit. Iſtiuſmodi Seſſ. 25.
enim à Concilio Tridentino diſertè con- cap. 19.

demnantur & anathemate feriuntur.

Nonum quod moniales ſæpius in clauſtris corruperit, vímque per alios inferri curauerit. Nota enim Bonifacij VIII, & poſt eum concilij Trident. conſtitutio eſt, ne quis cuiuſcumque ſtatus, conditionis, ſexus, ætatis intra ſepta monialium, niſi obtenta ob neceſsitatē venia, ingrediatur, ſub pœna anathematis. Quanto magis ſi vim intulerit? Sed & in concilio Triburienſi, qui id commiſerint, communione ad mortis vſque articulum priuantur.

Seſſ. 25. cap. 5.

27. q. 1. virginitas.

Decimum eſt, quòd cum hæreticis, Iezabele Anglicana, & Nauarro fœdus inierit. Expreſſus quippe in eo Concilij 8 generalis canon. *Si quis frater, aut palam, aut abſconsè cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, ſtatim cum eo excommunicationis contrahit pœnam.*

11. q. 3. Si quis. & c. excellentiſſimus.

Vndecimum, quòd bona Eccleſiæ inconſulto Pontifice occupârit. Apertus enim hic Gregorij VII. canon. *Quicunque militum, vel cuiuſcunque ordinis, vel profeſſionis perſona, prædia Eccleſiaſtica à quocunque Rege, ſeu ſeculari principe, ab Epiſcopis inuitis ſeu Abbatibus, aut aliquibus Eccleſiarum rectoribus, ſuſceperit vel inuaſerit, vel ſine eorum conſenſu*

12. q. 2. Quicunque.

tenuerit, niſi eadem prædia Eccleſiis reſtituerit, excommunicationi ſubiaceat. Et Gregorius XIII. in Bulla Cænæ Dominicæ apertiùs. *Excommunicamus omnes, qui iuriſdictiones ſeu fructus, ad Sedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas pertinentes vſurpant, ſeu quauis occaſione vel cauſa, ſine Rom. Pontif. expreſſa licentia ſequeſtrant, aut collectas, decimas, taleas &c. abſque ſimili Pontif. Rom. ſpeciali & expreſſa licentia imponunt & exigunt, aut ſponte etiam dantibus & concedentibus recipiunt, &c. cuiuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis &c. aut quauis etiã Pontificali dignitate præfulgeãt.* At manifeſtæ in eo ſunt HENRICI contra Eccleſiam iniuriæ, cum & decimas inconſulto Pontifice impoſuit, & è fabricis Eccleſiarum vectigalia anno 1587 quæſiuit.

Duodecimum quòd falſarius literarum Apoſtolicarum extiterit. Sic enim in eadẽ Bulla idem Gregorius. *Excommunnicamus omnes falſarios bullarum, ſeu literarum apoſtolicarum & ſupplicationum, gratiam vel iuſtitiam concernentium, per Rom. Pontif. vel S.R.E. vicecancellarium, ſeu gerẽtes vices eorum, de mandato eiuſdem Rom. Pontif. ſignatorum, aut ſub nomine eiuſdem Rom. Pont. aut vices gerentium eaſdem extendentes, &c.* At HENRICVS id

ſecit manifeſtiſſimè cum ad eiuſdem Gregorij Bullam, clauſulam, *inuitis clericis*, addi procurauit, quæ à Senatu ſubinde reiecta eſt. Peius etiam quòd abſolutionem excõmunicato falſam ſuppoſuit, & cum Euchariſtiæ adhiberi iuſsit.

Decimum tertium eſt, quòd ſuperſtitionibus theurgicis deditus ſit. Cõſtans enim
26. q. 5. Si quis. hic Gregorij minoris ſententia eſt, *Si quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut philacteriis eorum vſus fuerit, anathema ſit:* Et Leo IIII, *qui ſortes, diuinationes aut male-*
Ibid. Sortes. *ficia exercuerit*, anathema eſſe iubet.

Decimumquartum eſt in ſcelere perſeuerantia, Cardinaliſque & Archiepiſcopi Lugdunenſis, cùm inſigni Eccleſiæ contemptu detentio. Tanto rurſum ad execrationẽ deterior, quanto frequentiùs in iſto ſcelere perſeuerans ſacramentis ſe immiſcere, & Euchariſtię communicare, hoc eſt, ſacrilegè ea profanare toties non veretur.

Reges Franciæ ad anathematis cenſura non eximi.

Cap. 36.

Hæc

HÆc ſunt nimirum, quę HENRICVM, anathema pridem factum, ab Eccleſia nominatim ſiue ab homine excluſum vel etiam excludendum iure probent. In quo quia duo nonnulli obiiciunt, vel quòd Regem Franciæ excommunicari poſſe negant, vel quòd dicunt ſic HENRICVM abſolutum eſſe, vt nefas ſit denuo condemnari (nam hæc ſunt, quæ emiſſarij paſsim inſuſurrant) quale vtrumque ſit paucis videamus. Nam prius illud tria ſunt quæ reiiciant. Primùm quia iuri communi contrarium: deinde quia nulla ratione aut argumento nititur: poſtremo quod exemplis contrariis conuincitur. Iuri communi aduerſari dicimus. Quid ita? quia plena Pōtifici in omnes Chriſti oues, parque adeo poteſtas eſt, vt ſi inde eximi Francię regem credendum ſit, vel non eſſe eum de ouibus Chriſti, vel vana Chriſti verba, Petro oues ſuas committentis, & *Paſce oues meas, Paſce agnos meos, Paſce oues meas*, tertiò inculcātis. neceſſario eſſe oporteat. Itē & illa, *Quæcūque ligaueris ſuper terrā, erūt ligata & in cœlis.* Quæ hîc enim regis Francię exceptio, quę à iure communi ſecretio continetur? Aut quomodo tolerari præſumptio iſta poteſt, quæ

Henriconum contra cenſuram obiectiones.

Ioh. 21.

Matth. 16.

nec ſine blaſphemia in Chriſtũ valeat cogitari? Adde iuratã ſolẽni more à noſtris, id eſt Franciæ regibus, non qualemcunque, ſed diuinitus imperatam obedientiam, quæ ne quidem eſſe poteſt, niſi eius correctioni ſubiaceant, cui ſe illi parituros profitentur.

2 Reges Frãciæ quia Chriſtianiſſimi, hoc ipſo magis Cenſuræ Eccleſiæ obnoxij.

Nam quòd nonnulli pro ratione afferunt ſplendidos Regum Franciæ titulos, vt quod Chriſtianiſſimi, atque Eccleſiæ primogeniti vocantur, videant illi, vt ſe proprio gladio iugulent, cum hoc ipſo Franciæ Reges in officio contineri magis conueniat, quia Chriſtianiſsimi, quia primogeniti Eccleſiæ eſſe conſueuerunt. Scilicet vt id quòd ſunt eſſe pergant, & ne priuato Regum vitio accidat, vt nomen toti regno pereat, quod magnis & laboribus & in Eccleſiam meritis maiores noſtri quæſierunt, & ſeruandum poſteris omni ratione reliquerunt. Niſi verò tolerabile eſt, in id dici primogenitum, vt paterno iuri ſe eximat, non potius vt primus ipſe patri opem ferat, ac minoribus natu fratribus exemplo officij omnis, honoris, virtutis, & obedientiæ præeat. Sed & ſi id demũ eſt Chriſtianum eſſe, quod ſupremo Chriſti vicario obe-

Primogeniti conditio quæ?

dientem eſſe, & decretis Eccleſiæ parere, quis ferat Chriſtianiſsimi nomẽ in id vſurpari, vt eius iugum excutiat, cui qui ſe non ſubiiciat, ne Chriſtianus quidem eſſe poſſit? Quod ſi quis inſolentem nonnullorum Pontificum in cenſuris leuitatem obiiciat, quam neceſſe ſit refrænari, ſatis huic ſit indicare, quàm nihil planè ad rẽ id faciat, cum ſermo hîc non de iniuſta aut temeraria excommunicatione (quam non excuſamus) ſed omnino de toto iure, Franciæ reges excommunicandi, quod illi vniuerſè tollunt, habeatur.

Pontificum in cẽſuris leuitas ius animaduertendi non tollit.

Sed neque hîc valent, quæ citata à Molinæo, à multis obtruduntur Romanæ ſedis priuilegia, ne Franciæ reges excommunicentur. Primùm quòd illa nuſquam extẽt, quæ cryptis abſcondita memorãtur. Deinde quòd ſi ſint, vim nullam ſint habitura, cum par in parem poteſtatem non habeat. Tertio, quòd nec æquum eſt, quæ bonis ac ſynceris Regibus data priuilegia eſſent, hęc in malis & peruerſis valere, vt iis ad libertatem nequitiæ abutantur. Quarto, quòd in cauſa periclitantis fidei, qualis hodie in Gallia eſt, priuilegia ceſſant, fauente ad id vel regula iuris, *Ne quis ex ea re commodum*

In cauſa fidei priuilegia ceſſant.

L. ita tamen §. qui ſuſpectam. ad Senatuſconſ. Trebell.

capiat, quam nititur impugnare. Nam ſi qui ſuſpectam hæreditatem dicit, commodum ex teſtamento conſequi lege prohibetur, quomodo priuilegio Eccleſiæ is gaudeat, qui in Eccleſiam armatur?

Poſtremò id accedit, quòd reuocari priuilegiũ iſtud in qualibet materia poteſt. Vt & illud, quo de agitur, in Bulla Cœnę Domini nominatim reuocatur. *Non obſtantibus* (inquit) *priuilegiis, indulgentiis & literis Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, cuiuſcunque generis & conditionis hominibus datis, etiamſi* P*ontificali, Imperiali, aut Regali dignitate præfulgeant, ſub quauis forma, ac cum quibuſuis clauſulis, etiam continentibus quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſſint.*

Regum Franciæ excommunicatorum exempla. CAP. 37.

NEque verò ignota illa Franciæ regum exempla ſunt, qui excommunicati, cùm à ſummis Põtificibus, tum etiam ab Epiſcopis extiterunt.

Agapetus Papa Clotarium Francorum regem, quòd Galterum Yuetoti dominum interfeciſſet, cõminatione interdicti compulit, vt interempti familiæ ſatisfaceret,

atque eã immunem redderet. Et tres Philippi Galliæ ſeu Franciæ reges à ſummis Pōtificibus excommunicati fuerunt. Philippus I, ab Vrbano 2. authore expeditionis in infideles, anno 1088, quòd vxorem Bertham repudiaſſet. Alter Philippus Auguſtus à Celeſtino III. anno 1191, ob ſimilem cauſam. Tertius Philippus Pulcher anno 1301, à Bonifacio VIII. Nicolaus I. Lotharium regem excommunicauit, ni Valdrada pellice relicta, Thethbergam coniugem reciperet. Et in continuatione Aymoini habetur. *Gregorius IIII. excommunicaturus Ludouicum Pium veniebat in Galliam.* Qui & idem, cum iniuſtè dicto LVDOVICO regnum abrogatum, per concilium Epiſcoporum Lugduni comperiſſet, & decretum illud Concilij reſcidit, & LVDOVICVM regnò reſtituit. Yuo Carn. Æmyl. Guliel. Nang. Rheg. lib. 2. Æmyl. lib. 3.

Adrianus quoque II. interdictum minitatus eſt, Carolo Caluo, ni relinqueret Lotharij regnum, filio ipſius LVDOVICO fruēdum. Et Paſchalis LVDOVICVM Craſſum, quia clerum affligebat excommunicauit. Aymo. lib. 4. c. 24.

Sed & per Epiſcopos idem factum. Nam S. Germanus Pariſienſis Epiſcopus Heri- Reges Frāciæ per Epiſcopos

excommunicati. Rheg. lib. 2. bertum Pariſiorum regem, Lotharij filium, ob iniuſtũ diuortium, & inceſtas cum Merophleda ancilla nuptias, excõmunicauit. Lvdovicvs Craſſus, quòd in ordinem Eccleſiaſticum ſæuiret, bona eius ſibi vſurpans, ſe inconſulto Epiſcopos & Abbates eligi nolens, à Stephano Pariſienſi Epiſcopo eſt excommunicatus. Vnde cum ab Honorio Rom. Pontifice abſolutionem obtinuiſſet, eam D. Bernardus ſcriptis ad Honorium literis improbauit. Bernard. Epiſt. 46. ad Honor. Nicetius quoque Treuerenſis Epiſcopus Clotarium regem *pro inuiſis ſæpe operibus excommunicauit*, ait Gregorius Turonenſis in vita patrum Gallicorum. Cap. 17.

Qui enim id non fieret, cum ſicuti obſeruatum ab eodem Sixto V. ſummo Pontifice, in graui illo ſuo ſermone ſapientiſſimè eſt, Princeps non vnius regni, vt Franciæ Rex, ſed orbis dominus, clariſſimus imperator Theodoſius, cui Gallia, Hiſpania, Germania, Pannonia, Dalmatia, Græcia, Aſia, Syria, Ægyptus, Africa ſeruiebant, cuius tot in Eccleſiam pietatis merita, tot datæ diuinitus victoriæ erant, ob vnius cædis Theſſalonicæ factæ crimẽ, à Pontifice, non vniuerſalis Eccleſiæ, ſed priuato Me- Sixti V. Pont. obſeruatio Romæ in conſiſtor. menſe Ianuario, 1589.

diolanenſis vrbis Ambroſio, anathemate percuſſus, paruerit vltro, & ſe reſtitui Eccleſiæ omni obedientia, officio, ac ſummiſſione ſategerit?

Qua in re ſi quid noſtris quondam Francis fuit, quòd inconcuſſa Regum, qui tum erãt, fide atque pietate freti, nõnihil ſuccẽſerẽt, & ne vltra anathema procederet impedirent, nobis hodie tanto ſtudioſiùs, vt ſua ei plena in Gallia virtus atque authoritas ſit, danda opera eſt, quanto moleſtius eſt, in hæc tempora incidiſſe, qualia nec viderunt maiores noſtri, & in quibus, niſi id fiat, ſummum Eccleſiæ Chriſtianæ periculum immineat. Accedit quòd vbi publica regni, vt nunc fit, vota conuenerint, tum nihil eſt, quòd quis in eo, niſi ſe de perditiſſimorum hominũ genere eſſe fateatur, poſſit ſuccenſere. Anathematis in regem in Gallia neceſſitas nunquam maior.

Henricus non fuit abſolutus.

CAP. 38.

ALterum ſequitur, vt quia abſolutũ fuiſſe HENRICVM dicunt, vi priuilegij ſcilicet, quod ei datum eſſet confeſſarium eligendi, qui eum de quouis delicto, etiam reſeruato abſoluere poſſet, id quàm vanum

ſit, explicemus. Primùm enim ſuſpecta valde, nec tam facile credenda huius Breuis commiſsio eſt. Qui enim tot mendacia fecit, qui tam ſæpe ſummo Pontifici impoſuit, cur ei in re tanta tam facile & liberaliter credatur? Nam & de impetrata Sueſſionẽſi abſolutione, ſimilequid antea audiuimus. Quòd tamen non ita eſſe, nec ab Apoſtolica Sede impetrari potuiſſe poſtea accepimus. Sed vt verum ac minimè fictũ priuilegium illud ſit, abſolutum tamen nõ eſſe conſtanter aſſerimus.

Suſpecta Breuis Põtificij commiſſio.

1 Primùm, quia vt anathemate à iure (quale contraxit HENRICVS) ſolutus quis dici poſsit, cum illud in vtroque foro & interiori & exteriori liget, vtriuſque abſolutionem obtineat neceſſe eſt. Porro ſine pręuia aut ſaltem adiudicata ſatiſfactione parti lęſæ, exterioris fori ſolutio nunquam datur. Sed neque etiam interioris. Cum de ſatisfactione igitur HENRICVS ne cogitarit quidem, quomodo abſolutus dici poteſt?

Abſolutionis ab Hẽrico prætenſæ nullitas.

2 Sed nec perſeuerãti in delicto, vnde contractũ eſt anathema, abſolutio dari poteſt. HENRICVS verò in detentione illuſtriſsimi Cardinalis Borbonij, & Lugdunenſis Ar-

C. Nuper de ſentent. excom.

chiepiſcopi (quæ iuſta ipſa per ſe excommunicationis cauſa eſt) & aliorum, fracta publica fide interceptorum, perſeuerat.

Adde quòd contra mentem committẽtis non poteſt intelligi commiſſio, nec in eo abſoluendo valere illa poteſt, ad cuius abſolutionem ipſe delegans probabiliter non fuiſſet commiſſurus. Valet nempe in eo regula iuris, ne in generali conceſſione veniant illa, quæ quis in ſpecie non eſſet veriſimiliter conceſſurus. Sed & in canone habetur generalem commiſſionem Legato à Papa factam non extendi ad cauſas fidei. At in iſtis criminibus HENRICI Aſſaſſini, percuſſoris Cardinalis, fautoris hæreſeos, ſimoniaci, ſacrilegi &c. quæ probabilitas eſſe poteſt, ad hęc ſummum Pontificem ſuo illo Breui cõmitttere voluiſſe? 3 C. in generali de reg. Iur. 16. q. 1. Confrater.

Sed & generalis regula eſt, priuilegia ceſſare in fidei cauſa. Certe Gregorius XIII. declarauit poteſtatem abſoluendi in Iubileis aut Breuibus datam ad hæreſim non extendi. Quid ſi ergo HENRICVS eſt hæreticus (vt antea probatum eſt) qualiter abſolui Breui illo poteſt? 4

Præterea conſtat, licet in Iubilæis & Breuibus quidam tantum nominatim caſus 5

C.ad audientiam. de cleric. non reſident. excipiantur, non deſinere tamen extendi exceptionem ad alios ſimiles caſus. Multo ergo magis extendetur ad caſus grauiores, quales ſunt de quibus hîc agitur.

6 Sed neque contra ius commune & conſtitutiones conciliares intelligi priuilegium poteſt. Neque de peccatis committendis, quæ quis in mente habuerit, ſed commiſſis. Alioqui hoc eſſet peccandi libertatem dare, & proprio gladio Eccleſiã iugulare.

7 Amplius nec ſpecialiter à Papa delegatus abſoluere poteſt, niſi poſita per eum qui abſoluendus eſt cautione, quòd mandatis Eccleſiæ ſit pariturus. At HENRICVS nec cautionem dedit, nec paret Eccleſiæ, retinens in carcere Cardinalem & Archiepiſcopum Lugdunenſem. C.ad hæc. de ſent. excom.

8 Adde quòd priuilegium iſtud, de occultis intelligi debet, non verò de manifeſtis. Nec dat iuriſdictionem in foro contentioſo, qualis hîc neceſſario requiritur.

9 Quin etiam qui pluribus excommunicationibus ſubiacet, abſolutus non cenſetur niſi de ſingulis abſoluatur. At HENRICVM pluribus excommunicationibus teneri dictum antea eſt. C.cum pro cauſa. de ſent. excõ.

Qui cum Henrico *ſtant & præliantur, omnes quoque excommunicati.* CAP. 39.

EX quo fit vt cum par ratio eorum iuxta apoſtolum ſit, *qui* crimen *faciunt, & qui conſentiunt facientibus*, pariter quoque in eos, qui ab HENRICO ſtāt, quique vel in eius caſtris prælīātur, vel eius cauſam quomodocunque promouent, anathematis fulmē deſæuiat. Hinc illa in ſacris canonibus tā expreſſa in eos qui talibus cōmunicāt verba. Quale illud B. Fabiani Pōtificis ac martyris vetuſtum atque authenticum decretum eſt. *Sicut* (inquit) *Apoſtoli ſtatuerūt, dicentes cum excōmunicatis non eſſe communicandum, ſi quis cum excommunicato, auertendo* regulas (ideſt canones contemnendo) *ſcienter, ſaltem in domo, ſimul locutus fuerit, vel orauerit, ille communione priuetur.* Et illud Calixti. Ex*comunicatos quoque à ſacerdotibus nullus recipiat, ante vtriuſque partis* (ideſt excommunicantis & excommunicati, ne ſcilicet iniuſta fortè excommunicatio ſit) *examinationem iuſtam: nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut oſculo communicet. Nec aue eis dicat. Quia quicunque in iis vel aliis*

Rom. 1.
Rom. 1.
11. q. 3. Sicut Apoſtoli.

prohibitis, ſcienter excommunicatis communicauerint, iuxta Apoſtolorum inſtitutionem & ipſi ſimiliter excommunicationi ſubiacebunt. Et in Conſilio Carthaginenſi. *Qui communicauerit vel orauerit cum excommunicato, ſi laicus eſt excommunicetur, ſi clericus, deponatur*. Sed & id grauius rurſum, quòd communicare cum ſacerdote, qui cum excommunicato communicaſset, ſub eadem anathematis pœna vetat Gregorius. Vt parem omnino excõmunicati, & eorum qui cum eo ſunt, cauſam ac rationem eſſe intelligas.

Ibid. Rogo & moneo.

Quæ ſi quis tum vera eſſe obiiciat, cum ſacerdotis, vel Pontificis voce anathema pronunciatur, non verò cum reatus occultè tantum incurritur, quid futurum illis quod reſpondeant tandem erit, cum ſcriptum audierint, ſic excommunicatum eſſe facto, vt *nulla tenus alia ſeu diffidationis ſeu excommunicationis ſententia requiratur*? Quòd cũ in percuſſores per Aſſaſſinos dictũ ſit, id profectò ſequitur, non tantùm qui HENRICO fauẽt milites, ſed & qui ab eius parte ſtant Epiſcopos, & anathema incurriſſe, & dignitate omni, iure ipſo excidiſſe. Non enim ſi compedes aureos habent, propter quos diſcedere ſe poſſe negant, propterea

Ibid. audi denique.

De homicid. in 6. Pro humani.

Compedes aurei politicorum.

minus aut anathematis fulmẽ in eos deſæuire, aut reos coram Deo atque hominibus eſſe credendum eſt. Scilicet eos qui iudicent, fratres Capuccini erunt, qui vt terrena iſta mole vacui erant, ita prudenti vſi conſilio, ſtatim audito ſcelere, petenti HENRICO communionem denegarunt, & eo relicto abierunt. Capuccini probè munere ſuo functi:

Quòd facilis eſſe in Henrici *crimina Apoſtolicæ ſedis gratia non debuerit, aut etiam debeat.* CAP. 40.

SEd ne quis perperam quid, aut ſeuerè nimis in tam ſacri capitis damnatione a ſede Apoſtolica factum eſſe, aut fieri etiam poſſe criminetur, quàm minimè hîc remiſſa illa indulgentis animi facilitas locum habere debeat, vel ex vno, & ipſo Gallici ingenij patre Bernardo, in vna percuſsionis clericorum cauſa intelligendum eſt. Vt cum cætera illa, quæ diximus, in HENRICO occurrerint, tanto æquior iſta, tot congeſtis criminibus, ſeueritas appareat, quanto acrius eam, in crimine vno ſancti viri non tam poſtularunt, quàm importuno flagitio extorſerunt, Hęc quippe illa eius ad Innocentium tertium Pontif. verba, cum ille Henr. Sacrum caput.

de cæde Thomæ prioris ſancti Victoris aduerſus Theobaldum Noteriũ authorẽ, & Ludouicum Craſſum dictatorem ſceleris quereretur.

Bernard. Epiſt.158. *FERA peſſima* (inquit) *quæ deuorauit Ioſeph, canum noſtrorũ* (id eſt prædicatorum) *importunitatem non ferens, ad veſtræ dicitur deffenſionis auxilium confugiſſe. In quantam miſera deuenit amentiam, vt vaga, & profuga, & tremens ſuper terram, illuc potiſſimum fugam inierit, vbi plus timere oportuit? Sceleratiſſime, tu ſummæ æquitatis ſedem putas eſſe ſpeluncam latronum, aut cubile leonum? Tu filij recentem adhuc cruorem ore rabido, ac ferali ſpumans & maſticans, fugis ad ſinum matris, patris audes apparere conſpectibus?* Deinde exponens qualiter admittendus ſit, vt pœnitentiã ſcilicet accipiat, nõ vt ſuã cauſam agat, aut deffendat, aut etiã pœnã euadat, adiũgit. *Si pœnitentiam* (inquit) *petat neganda ei non eſt. Quod ſi audientiã, accipiat illam ſi placet, quã* Exod.32. *vel Moyſes indulſit populo ante conflatile curuanti genu,* Num.15. *vel Phinees fornicanti Iſraëlitæ,* 1. Mach. 2. *vel Mathathias Dæmonibus immolãti: vel certè vt vobis de veſtris aliquem proponamus, quam à B. Petro* Act.5. *Ananias, & Saphira meruerunt: quam denique* Matth.21. *audientiam dedit negotiãtibus in templo Saluator:*

Nonne vox ſanguinis fratris tui clamat aduerſum te de terra? Credimus & noſtri martyris ſpiritum, quem nouiſſimè diebus iſtis tua crudelitas morti dedit, cum cæteris animabus interfectorum, voce valida ſub altari clamare, & flagitare vindictã, eóque inſtãtius, quo recentius ipſius ſanguis effuſus eſt ſuper terrã. Et paulo poſt. *Si ergo iſte, qui cauſa, qui incentor, qui etiam extitit & dictator facinoris, ſi is inquam impunè ferat (quod vtique mira impudentia de veſtra Apoſtolica authoritate præſumit) quanta putamus impunitas iſta in* Eccleſia *parturiet puniẽda?* Et paulo infra. *Atque ita quid Chriſtianæ legi & diſciplinæ, quid reuerentiæ ſacerdotali, quid denique diuino timori relinquitur, ſi metu potẽtiæ ſecularis, nullus mutire iam audeat contra inſolentiam aulicorum? Quid enim inſolentius, quidue indignius in* Eccle*ſia eſſe poteſt, quàm vt ſibi quiſque* Eccleſ*iaſticas vendicet dignitates feritate armorum, non morum probitate?*

Sanguis martyrum vindictam clamat.

Impunitas multa parit punienda.

Idem D. Bernard. ad eundem de Archebaldi Subdecani Aurelianenſis cæde conquerẽs. *Vox,* inquit, *Archebaldi Subdecani* Au*relianenſis inualuit. Nam ecce (proh dolor) iuxta Prophetam ſanguis ſanguinem tangit, & ſimul iuncti fortius clamant ad vos de* Francia. *Clamat, inquã, & vociferatur vterque ſanguis, cla-*

Epiſt.161.

Oſee 4.

„*more tam valido, vt valeat ipſum quoque pala-*
„*tium cœleſte concutere: tam pio, vt ſaxea pectora*
„*debeat emollire. Quid facis amice ſponſi, cuſtos*
„*ſponſæ Chriſti, paſtor ouium Chriſti? Putaſne ſuf-*
„*ficies excogitare remedium, quod huic obuiet peſti*
„*tam nefandæ, tam inauditæ? Id ſane neceſſe eſt in-*
„*ueniri, quod & recenti Eccleſiæ vulneri impræ-*
„*ſentiarum medelam afferat, & poſteris valeat ad*
„*cautelam. Ergo accingere gladio tuo ſuper femur*
Pſal. 44. Pſa. 105. „*tuum potentiſſime. Si non ſteterit & nunc* Phi-
„*neés, & placuerit, non ceſſabit quaſſatio*

Quin potius iiſdem verbis SIXTVS V. Pontif. Max. HENRICVM compellare poſſit, quibus olim Innocent. I. Imperatorem Arcadium ob Iohannem Chryſoſto. Conſtantinopolitanum Patriarcham, non occiſum, ſed in exilium miſſum.

Niceph. lib. 13. cap. 34. *Vox fratris mei Iohannis* (nunc LVDOVICI Cardinalis) *clamat ad Deum contra te (ô Imperator) ſicut quondam Abel iuſti contra parricidam Cain. Et is modis omnibus vindicabitur.* „*Perſecutionem magnam aduerſus Deum & Eccle-*„*ſiam eius concitaſti. Eieciſti è throno ſuo* (at HENRICVS, occidit) *re non iudicata, maximũ totius* „*Græciæ* (nunc vero Galliç) *præſulẽ, & vnâ cum* „*eo Chriſtum perſequutus es. Itaque ego minimus* „*& peccator, cui thronus magni Petri Apoſtoli*

creditus

creditus eſt, ſegrego & reijcio te à perceptione immaculatorum myſteriorum Chriſti Dei noſtri. Epiſcopum etiam aut clericum ordinis ſanctæ Dei Eccleſiæ, qui adminiſtrare aut exhibere ea vobis auſus fuerit, dignitate ſua excidiſſe decerno. Arſatium, quem pro magno Iohanne in thronum Epiſcopalem produxiſtis, etiam poſt obitum exauthoramus, vnâ cum omnibus, qui conſultò cum eo cummunicarunt, Epiſcopis. Cuius etiam nomen ſacro Epiſcoporum albo non inſcribatur. &c. apud Nicephorum. Quæ ſi tam ſeuera in eos ſententia fuit, qui eiectori pontificis communicare, auſi eſſent, quid de iis futurum, qui fauere interfectori, qui crimen probare ac tueri non verentur? Et ſi in vita functos anathema dictum propterea eſt, quomodo id viui effugient, quod nec mortui euitare potuerunt?

Etiã poſt obitum ſceleris probatores damnati.

Atque hæc Henrici criminum, quæ ad Eccleſiæ iudicium ſpectãt, capita ſeu categoriæ extiterunt. Quæ ſingula quid valeãt, quia expoſuimus, de iis quæ Remp. contingunt ſequitur vt dicamus.

Libri ſecundi finis.

DE IVSTA HENRICI TERTII ABDICATIONE E Francorum regno, Liber Tertius.

Seu de cauſis legitimis, quæ Remp. ſpectant, Henricum iij. abdicandi.

CAP. I.

Ius Reip. etiam citra anathema. Henricum abdicandi.

HIC iam nouæ occurrunt, & vel è ſola natura petitæ, contra Henricum querimoniæ, vt etiamſi anathemate ferire eum Eccleſia diſtulerit, imo etiam ſi pœnitentē abſoluerit, habeat, tamen Reſpub. quod in eum animaduertere, quódque adeo iniurias in ſe, & præteritas vlciſci, & futuras propulſare ſuo iure poſsit. Perinde videlicet vt in latronibus, homicidis, falſariis, & aliis ſceleratis accidit, quos quantumuis, ab Eccleſia abſolu-

toſs non deſinit Reſpub. debitis caſtigare ſuppliciis. Neque id quidem ſine cauſa. Quia in iis quæ ciuilia crimina ſunt, vt culpam abſolutio tollat, non pœnam tamen aufert, cuius penes Remp. irrogatio ſemper ſuo iure manet, vel in Sacerdotibus ipſis exigẽda (exauthorati ab Eccleſia modo, & permiſsi iudicibus extiterint) ſi quid abiis contra Rẽp. aut ciuiles leges cõmiſſum ſit. Quominus ponderanda iſto loco regis vnctio eſt, ne caſtigetur, néue quod iuſtum eſt patiatur, quãto minor illa quàm Sacerdotum, vt pluribus infra dicendum eſt, æſtimari debet. In HENRICO verò tanto maior huius rei cauſa eſt, quanto plures eius ſunt, & gráuiores in Rempub. offenſiones. Quas nos ſanè ad octo capita referamus. 1. Quòd publicam fidem violarit. 2 Quòd maieſtatẽ Reipub. ac Regni læſerit. 3 Quòd regni opes diſſiparit atque decoxerit. 4 Quòd Tyrannus. 5 Regno inutilis. 6 Hypocrita. 7 Vitiis omnibus infamis. 8 Denique proprio ore non ſemel damnatus ſit. Quæ nos propterea ſingula ordine exponemus.

Abſolutio culpam, non pœnã aufert.

Vnctio regis minor quàm ſacerdotis.

Ciuilium Henrici criminum capita. 8.

QVOD HENR. FIDEM PVBLICAM VIOLARIT.

Crimen primum.

Fidem publicam violare quale crimen ſit. CAP. 2.

Fides quid. Offic. 1. Vnde dicta.

FIdem, quam *dictorum conuentorúmque conſtantiam & veritatem* definit Cicero, dictam ex eo eſſe, *quòd fiat quod dictum eſt*, vetus eiuſdem ac recepta dudum interpretatio eſt. Quæ cum alia publica ſit, quæ à Repub. vel principe alicui vel Reip. aut princi, aut etiam priuato datur, alia priuata, quæ priuatim eſt hominum inter ipſos, vtranque violare, ac publicā præcipuè, quàm graue crimen ſit, viderunt dudum illi, qui iſtud aut cum periurio idem, aut ad criminis grauitatem par eſſe iudicarunt. Seu quòd ad fidem publicam intercedit ſæpè iuramētum, quod ſimul cum illa violari neceſſe ſit, ſeu quòd quæ in publicum fraus fieri ſolet, ad inſignem quoque Dei, qui publico præeſt, & in cuius manu regna omnia ſunt, iniuriam crederent pertinere.

Perfidiam cum periurio idem eſſe olim perſuaſum.

Pœnæ violatæ fidei

Hinc illa diuinitus in fidei publicę viola-

tores facta iudicia, cuiuſmodi illuſtre in Pharaone exemplum fuit, quem populum Hebræum, violata ea, quam de libero diſceſsu dederat, fide, armis infeſtis petẽtem, maris vortices, vltore ac vindice Deo, inuoluerunt. Nec maledictionem Iacob euaſerũt Simeon & Leui, quòd (licet iuſto dolore incitati) Sichem & Hemor cum omni populo eorum, contra fidem datam, trucidaſſent & deprædati eſſent. *Maledictus* (inquit) *furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura: diuidam eos in Iacob, & diſpergam in Iſraël.* Sed & nota Achitophelis hiſtoria, qui quòd fidem Dauidi datam violaſſet, manu propria ſe ſuſpendẽs, dignum perfidiæ ſupplicium luit. Nec aliunde iuſta Dauidis in Hanonem Ammonitarum regem ira, vt bello eum opprimeret, vt regnum eius vaſtaret, quàm quòd legatos conſolationis ergò à ſe miſſos, ille barba ſemiraſa, veſtibúſque ad nates vſque præciſis, inſigni contumelia affectos remiſiſſet, iúſque, in eo gentium ac publicam fidem violaſſet. Idem expertus Antiochi militiæ dux Andronicus, qui quòd datis ſecuritatis dextris, Oniam ſacerdotem è præſidio ac munimento, quo ſe continuerat, egre-

exempla ſacra.
Pharao.
Exod. 12.
Simeon & Leui.
Geneſ. 34.
Geneſ. 49.
Achitophel.
2. Reg. 17.
2. Reg. 10. & 11.
Hanon Ammonita
Andronicus.
2. Macch. 4.

dientem occidiſſet, iuſſu poſtea Antiochi purpura exutus, & per totam ciuitatem circunductus, eodem loco, quo ſacerdotem occiderat, Deo iudicium ſuum, vel per nequiſsimum hominem exercente, vita priuatus eſt.

Cleomenes. Nec minus inſignia, vel inter Ethnicos, diuinæ vltionis in tales homines exempla extiterunt. Eiuſmodi illud Cleomenis, Lacedæmoniorum non iam regis, ſed Tyranni fuit, qui poſt occiſos per fraudem cuſtodes Reipub. Ephoros, cum datas Argiuis ſeptem dierum inducias tertia nocte violaſſet, & nec opinantes oppreſsiſſet, quòd ſe non noctium, ſed dierum inducias feciſſe diceret, victus à cæſorum mulieribus, atque inde in furorem verſus, ridens cachinnánſque accepto cultro à plātis pedum ad partes vſque corporis vitales ſeipſum diſſecuit. Notandáque illa Ageſilai in Aſia contra Tiſaphernem Perſam bellum gerentis vox. Nam cum factas trium menſium inducias Tiſaphernes violaret, & in Græcos imparatos irrueret, cæteris ſtupētibus, lætitiam præ ſe ferens Ageſilaus. *Gratias* (inquit) *habeo Tiſapherni, qui ſua perfidia Deos ſibi hoſtes, nobis verò ſocios fecit. Securi er-*

Plutar. in Apophth.

Tiſaphernes.

Polienus lib. 2.

go prælium ineamus, qui tam bonis ſociis freti ſumus. Atque ita excitatis ſuorũ animis, collatis ſignis perfidum fudit ac fugauit. Certè Alexandri perfidiam in Calliſthenem, quem occidit, vſque eo execratur Seneca, vt quoties occiſa Perſarum ab eo millia, victus Darius, terminatum Oceano imperium, ſuperati virtute reges omnes ad eius commẽdationem proferrentur, toties oppoſita Calliſthenis cædes laudem hanc eſſet oppreſſura. Alexander. Lib. 6. Natur. quæſt.

Sed & hæc cauſa euertendæ Romanorum armis Corinthi fuit, quòd eorum legatos Corinthij ſordibus perfudiſſent. Expertus quoque & pœnam hanc Ptolemæus Ægypti Rex, cui nomen Ceraunus, id eſt fulmen fuit. Qui Caſſandriam Thraciæ vrbem munitiſſimam, in qua eius ſoror Arſinoë erat, expugnare non valens, cum data pacis fide, modo ei ſoror nuberet, vrbẽ ingreſſus, omnia cæde impleuiſſet, à Gallis poſtea victus, & capite cæſus, eodem haſtæ affixo, paſsímque ad terrorem circungeſtato, vt perfidos diuina vltio maneat, edocuit. Idem propè accidit alteri Ptolemæo, cui nomen Dionyſius; qui quòd in Pompeium, tutorem olim ſuum, atque de ſe op- Corinthij. Strabo lib. 8. Ptólemæus Ceraunus. Polyb. Ptol. Dionyſ. Appian. & Dion.

timè meritum, eius ſe fidei credentem obtruncaſſet, vltore Pompeij vel ipſo hoſte Iulio Cæſare, ingenti bello victus, Nili fluuij vndis fugiens abſorptus eſt. Nec omittenda Diodoti, cognomento Tryphonis, Syriæ tyranni, digna fidei violatæ pœna, qui cum occiſo Antiocho, Alexandri Regis Syrire filio, regnum occupaſſet, ac Ionatham Macchabæum, pacis ſpecie, data fide, Ptolemaidē ingreſſum obtruncaſſet, Apameę ab Antiocho Sedete obſeſſus, manus ſibi violentas (vt refert Strabo) intulit.

1 Macc. 11. Ioſeph. Appian.

Id quoque perfidię merito conſequutus eſt Pœnus Annibal, vt quia fidē non aliter ſeruare, quàm cū ſibi vtile erat didiciſſet, ne hominem quidem, qui ſe ei credere vellet, victus ipſe ac profugus reperiret. Vt quantumuis ille bello clarus, ac ſtrenuus, & Romanis inimicus eſſet, hunc tamen Antiochus Syriæ rex, neque in conſilium adhibere, neque ſuæ contra Romanos militiæ præficere, neque monitis eius, quantumuis vtilibus, credere aut obtemperare auderet, quòd ſibi à perfido homine, ſi quid ei ſucceſsiſſet, ſemper metueret. Cui digna tandem perfidiarum hæc pœna fuit, vt victo à Romanis Antiocho, ad Pruſiam

Liuius lib. 25. & 30.

Fides Punica Pœno Annibali exitioſa.

Bythiniæ regem confugiens, hominem æquè ſibi perfidum, & , vt dicitur, Caſcus Caſcum reperiret. A quo iam iam Romanis tradendum ſe intelligens magnis querelis atque imprecationibus in alio perfidiam, cuius ipſe exemplum dederat, execratus, hauſto, quod ſecum ferebat, veneno miſerè interijt. Nec minus digna perfido homine Baſſiani Caracallæ pœna, qui cum Augarum Oſtreniorum regem, amicitiæ ergò ad ſe venientem carcere incluſiſſet, ac regno priuaſſet, Artabanum quoque Parthorum regem, cuius ille filiam in vxorem ſibi magnis promiſſis ac muneribus ambierat, ipſe in Parthiam nuptiarum prætextu veniens, obuiam ſibi prodeuntẽ, & in amplexum ruẽtem, inermem ac nihil tale de genero ſuſpicantem, armato milite ſubito oppreſsiſſet, à Macrino præfecto ſuo, cùm aluum exoneraret, eſt interfectus. Idem expertus Syphax Numidiæ Rex, cùm Sophonisbæ Carthaginenſis muliebris illecebris occupatus, datam Romanis fidem temeraſſet, & ſe Pœnis adiunxiſſet, victus ipſe à Scipione, ductúſque Romæ in triumpho, regno, quod ad Maſiniſſam fidelem & conſtantem magna ex parte tranſlatum eſt, priuatus, ac vita miſerè functus.

Baſſianus Caracalla. Herodian. lib. 4.

Syphax. Liuius. lib. 29. & 30.

Senſit & Carolus Burgundionum dux (vt quæ propiora ſunt noſtris referamus) cum præter fidem tradito in Ludouici XI Francorum regis manus ſancti Pauli comite, qui & ab eo cæſus capite eſt, ipſe vno & altero prelio ab Heluetiis preter more vict⁹, demum Campobacchij Itali, cui ſe ille crediderat, fraude, à Lotharingiæ duce ante Nanciacum, quod ille obſidebat, ſubita facta eruptione eſt interfectus. Accedit iis Alexandri Borgiæ, quam Tyrannis pro exemplo Machiauellus proponere non erubuit, digna cædes, cum ille quatuor duces, Vitelloſum, Oliuerottum, Pagonum & Vrſinum, ſub pacis ſpecie circumuentos, perfidè ſtrangulaſſet. Quibus ſi Stiliconis in Honorium, Ruffini in Arcadium, ſi Eduardi II Anglorum regis in ſuos, ſi aliorum ex eodem genere hominum funeſtum ac perfidis dignum interitum adiunxeris, abundè erit, quòd ſcelus id execrari, ac vindicem Deũ è veſtigio ad futurum poſſis iudicare.

Commi- nius lib. 7. c. 78.

Car. Burg. perfidus a perfido proditus.

Alex. Borgia cap. 24. princ.

Stilico Ruffinus Eduard. 2. Angl.

Violatores publicæ fidei cur Regno indigni. CAP. 3.

SEd nos quia in hac cauſa quod humanum eſt meditamur, & quid hominibus in homines, qui ſcelus id commiſerint, liceat inquirimus, quænam illa ſint profectò, quæ regno indignos ac priuandos, qui tales ſunt eſſe probent, hoc loco proferamus.

Occurrent igitur imprimis illa, quæ publicam fidem commune ſocietatis humanæ vinculum eſſe, à ſapientiſſimis, partim è media gentilitate, partim etiam noſtris hominibus dicta, dudum eſſe docuerunt. vt qui illam fregerit, cum ne viuere quidem dignus ſit, qui id per quòd viuitur de medio ſuſtulerit, multo minus dignus ſit aliis imperare, alienæque, imo omnium vitæ & mortis poteſtatem habere. Eiuſmodi ſunt illa, quòd *commune omnium præſidium*, quòd *iuſtitiæ fundamẽdum*, quòd *nihil eſſe quod Rem pub. vehementius contineat*, Tullius ait. Et quòd Plato *eam firmitatẽ, veram ſinceritatem, veram philoſophiam vocat*. Et quòd Valerius max. *Venerabile fidei Numen ac certiſsimum humanæ ſalutis pignus eſſe dixit*. Et quòd propterea veteres, vt venerandam ac ſeruandã fidem homines docerent, publicæ Fidei (ſi Halicarnaſſeo credimus) templum cõ-

1 Fides commune ſocietatis humanæ vinculum.

Pro Sexto Roſcio. offic. 1. 2. de diuinat. Plat. Epiſt. 10. Valer. lib. 6 in princip. Halic, li. 2.

Lib. 1. & lib. 24. ſecrarunt. In quo (vt Liuius refert) fœdera, iuduciæ, pacta, & alia ſimilia publicè iurabantur. Quæ qui violaſſet, eius caput Diis manibus ſacrum erat. Scitúmque eſt

In Simb. quod Cyprianus ait, *nihil eſſe, quod in vita geri poßit, niſi credulitas præceſſerit. Quòd ſine ea nec matrimonia contrahi, nec pueri diſcendis artibus tradi, nec imperij inſignia ſuſcipi, nec ſemmina terræ ſpargi poßint.* Quod denique ait Cyrill. Hieroſolym. *Fide omnia humana negotia conſiſtere, non apud nos tantum, verum etiam*

Catech. 5. *apud eos qui ſunt extra.*

2 Perfidus ad contrahendum inhabilis. Amplius eſt quòd qui fidei naufragium fecit, ad contrahendum niſi per fideiuſſorem omnino ſit inhabilis. Ex quo fit, vt cum perfido principe conuentio nulla eſſe poſſit, qui nec fideiuſſores habet, nec ſi adſint, qui cogat, aut repetat, aut omnino in eos iure agat vllus ſit futurus.

3 Regum exiſtimatio neceſſaria. Accedit illa in principibus & regibus neceſſaria exiſtimatio, ne ſi illam ſemel abiecerint, quod Annibali ad poſtremum vſque exitium contigit, nulla his deinceps, nonmodo cum exteris, ſed ne cum ſuis quidem agendi ſpes aut ſecuritas reliqua ſit. Quæ cum rege indigna ſint, fit vt ne regio quidem nomine dignus ſit, qui fidem

temetendo id ipſum præſtiterit.

Accedit & periculum ne ſi ſæpius fallere perrexerint (quod in ſemel perfidis fere fit) quæ maxima regum ac regnorum peſtis eſt inde conſequatur, vt & ipſi odio habeantur, & eorum exemplo ad fallendum, fidémque de medio tollendam reliqui inuitentur. Cum ſcilicet id ſibi quiſque priuato licere exiſtimet, quod principem in publico facere non puduerit. Vnde illa humanitatis omnis in Repub. ſubuerſio, vt id accidat, quod Poëta ait, 4 Principis perfidia peſſimum ad imitandum exemplum.

-Non hoſpes ab hoſpite tutus.
Non ſocer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt. Metam. 1.

Et quod ait M. Aurelius. *Nihil in mundo calamitoſius eſſe, quàm cum fides ab amicis violatur, ſine qua virtus nulla ſecura eſſe poteſt.* Dion in Marco.

Adde quòd cum rege publica fides neceſſariò coniuncta eſt, vt ne Rex quidem ſine ea eſſe poſſit. Pēdet enim id ex mutuo contractu illo, quo Rex populo fidem ſuā, huic viciſsim ſuam populus obligauit. Mutuúmque adeo promiſſum eſt, vt dum populus ſummum ei imperium defert, & vt in publicum commodum vertat obteſtatur, id viciſsim princeps facturum ſe reci- 5 Rex ſine publica fide eſſe nō poteſt.

piat, ac iuramento firmet, tanto exiſtimationis ſtudio, vt fidei nomine ac laude nihil antiquius reges habere videri perpetuò velint. Vnde illa promiſsi *in verbo regis*, ac *fide regis* majeſtas & ſuperciliũ, quod illi vt ineluctabile fundamentum, ac teſtimoniũ omni exceptione maius eſſe volunt. Ex quo fit, vt qui fidem illam ſemel abiecerit, ei reliquum nihil ſit, quo regis nomen tueri iure poſsit, vt ob id titulo iſto merito ſit priuandus.

Verbi regis ac Fidei regis ſuperciliũ.

6 Denique cum vnicuique à natura conceſſum ſit, vt ſe ſuáque omni ratione in tuto collocet atque conſtituat, neque verò tutò in perfidi manu eſſe poſsint: ſed neque etiam dici poſsit, quod cuilibet è multis licet, id reipub. vniuerſæ nõ licere, nulla ratio eſſe poteſt, propter quam hunc reſpub. pro principe habeat, cui ſemel perfido, ne priuatus quidem quiſque fidem iure ſit habiturus.

Henricus vt publicam fidem violarit. CAP. 4.

1 AT HENRICVS publicam priuatámque fidem vt læſerit, cùm aliàs ſæpe, tum in hoc præcipue crudeliſsimi parricidij cri-

mine apparuit. Fecit id aliàs, cùm promiſſam, Carolo fratri ſtrenuè obeũdæ contra Rupellanos hæreticos militiæ, fidem fregit, cum eius pecuniam furtim diſsipauit, fideliſsimos regis miniſtros ac fortiſsimos Eccleſiæ pugiles morti certiſsimæ, ignauus ipſe obiecit. Denique turpiſsimum fœdus cum fractis, & iam iam ceſſuris hoſtibus, numerato, quod plus quam religionem ſitiebat, auro pepigit. Atque ita regis ac regni imo totius Eccleſiæ ſpem nequiſsimè eluſit ac fefellit. Perfidia in Carolũ. 9.

2 Fecit id extra Galliam cordatæ & illuſtri Polonorum genti, & quidem de illo tam optimè meritæ, quàm de illa ipſe peſsimè meritus eſt, cum præter fidem ſanctiſsimè datam, occupatis expectatione celebritatis exequiarum Caroli fratris omnium animis, nocte intempeſta, paratis ad curſum equis, per poſticum transfuga leuiſsimus erupit. Sequentibúſque à tergo Polonis, atque inde fidem datam, inde procerũ regni ac populi vniuerſi turbationem atque offenſionẽ, hinc nobilium Gallorum, quos in Polonia reliquerat certiſsimum periculum proferentibus, pro omni reſponſo reuerſurum ſe deierans, data etiam Fides Polonis fracta.

omni parte ſua violatum inſigniter appareat. Fidem hominis dederat, vt quod auxilium poſſet, homo hominibus daret. Fidem amici dederat, vt officium omne exhiberet. Fidem patris dederat, vt filiis ſubueniret. Fidem fratris dederat, vt fratribus natura æqualibus, ſolo inſtituto & conuẽtione hominum inferioribus opem ferret. Fidem paſtoris dederat, vt oues protegeret, & in paſcua deduceret. Fidem medici dederat, vt ægras partes ſanaret, vt remedium adhiberet. Fidem denique Regis dederat, vt ſubditos tot malis feſſos ac penè exanimes recrearet. At qui ſe pro homine peſſimam feram, pro amico inſidiatorem, pro patre carnificem, pro fratre hoſtem, pro paſtore lupum, pro medico homicidam fecit, pro rege denique ſicarium ac latronem exhibuit, quid fidei eſſe potuit, quod non ille perdiditiſſimè ac nequiſſimè violarit?

Henrici perfidia quàm multiplex.

Denique id eo principe atque duce contigit, vt quod conſequens neceſſariò erat, quotquot ei ſe addicerent, periuri ac perfidi publicè eſſent. Vt fere nõ ab aliis quàm qui à catholicis detenti primùm, mox, iurata ſanctiſsimè vnionis Gallicanæ fide di-

Henrici ſerui, inſtar domini, perfidi fere, ac periuri omnes.

miſsi ſunt, bello iidem opprimantur, nullá-que à quoquā atrocior iniuria, oppidis interceptis, vaſtatis cæde, incēdio, rapina agris, quàm ab iſtis perfidis, perfido vtique HENRICO domino atque duce dignis, illata ſit.

Henricianæ perfidiæ exaggeratio. CAP. 5.

OBſtupeſcat cœlum, & quod in Gallia futurum nulla creditura fuit ætas, id in ea contigiſſe admiretur. Credibíle hoc in Pœno, in Turca, in Tartaro aut Arabe extiterit (ſi tamen id in iis credi poteſt, qui violatam aut non ſeruatam ſibi fidem, tam ſeuerè vindicare ſolent) at in Gallo, in Franco, in principe, in rege, in Chriſtianiſſimo, atque adeo Valeſio, quis vnquam, nō Francorum dico, aut Chriſtianorum, ſed omnino hominū crediidiſſet? Notus quippe apud omnes dudum Gallorum & Gallici ingenij candor, vt quod aperti, ſimplices, teretes ac rotūdi, veraces atque ingenui ſunt, ab iis interdū taxētur vt leues, qui diſsimulandi artē & veteratoriā calliditatē magnę prudentię loco eſſe putant, quíque quod ſcriptura damnat apertiſsimè, quæ

Gallici ingenij candor.

homines *duplices animo*, *bilingues*, *in corde & corde loquentes* execratur, id ſibi ſi ſuperis placet laudi ducunt. Nota & Francici nominis apud exteros atque infideles terror, vt Chriſtianum aut Chriſtiani nominis vindicem dicere ſi velint, non alio quàm Frãci nomine eum ſoleant deſignare. Sed & mendacium apud nobiles in Gallia tam olim turpe atque vile fuit, vt qui eo notati eſſent, viles, infãmes, abiecti, de nobilium numero eradendi vulgo dicerẽtur. Principis verò atque regis fides apud eos quàm ſancta ſit, publica docet audientium veneratio, cum vox ſemel loquentis in fide principis vel regis increpuit. Chriſtianiſsimi verò nomen vbi inſonuit, tum illud eſt neſcio quid, quod homines percellit quaſi attonitos, ne fides ei deſit, cui ſupra communem hominum naturam acceſſerit, vt tam inter fide Chriſtiana tinctos is excellat, quantum fide illá imbuti cæteris hominibus antecellunt. Iac. 1. Pro. 8. Pſal. 11. Francici nominis apud infideles terror. Mendaciũ Gallis nobilibus quàm olim exoſum. Chriſtianiſſimi regis quanta veneratio.

At qui vno tempore iſta fregit, qui ſe dolosum, veteratorem, perfidum, manu altera ignem, altera aquam ferentem, mendacem, abiectum, vilem, barbarum, fœdiſsimó periurio, nequiſsimo parricidio, crude- Henricus vno tempore vniuerſam Galliæ ſeu Franciæ laudem extinxit.

Henrici perfidiæ nihil ſimile a ſeculo viſum.

litate pluſquã barbara, exemplo certè tam horrendo, nihil vt ei vnquam ſimile à ſeculo auditum ſit vel viſum, prçſtitit, exhibuit, comprobauit, quid in eo reliquum eſſe poteſt, quo ſe Chriſtianiſsimũ, quo Regem, quo principem, imo quo nobilem, quo Frãcum, ac denique Gallum auſit vẽditare? Aut quæ vlla Gallis, Francis, nobilibus, principibus, Regibus omnimodo Chriſtianis occaſio eſſe poteſt, huius vt partes tueantur, qui eos omnes diffamarit, cõſpurcarit, fœdauerit, qui dignitate, ſplẽdore, honore, grauitate ſpoliarit, alga denique & luto, quantum in ſe eſt, viliores prçſtiterit?

Henricus omnium principum ac nobilium dignitatem fœdauit.

Fran.I. valeſij fides & integritas.

Ducatus Mediolanenſis.

Senſit olim in Franciſco primo (ne hoc vnum de genere eius taceatur) quid valeret fides Valeſia Carolus V. Imperator, cùm vilius nobiliſsimo principi clariſsimi principatus pretium quàm fidei ſuæ eſſet, & ditionis amplæ naufragium, quàm fidei pati mallet. Tam digna ſcilicet in auo rege, aduerſus infenſiſsimum hoſtem virtus, quàm turpis in nepote erga amicũ, propinquum, æqualem, vtriuſque militiæ ſocium, quódque amplius eſt, vitæ, coronæ, ac dignitatis vindicem atque aſſertorem, perfidia.

Aui & nepotis antitheſis.

vt quod ille ad Pyrrhum, ſtricto gladio imminentem, iam iam moriturus, & iuſta indignatione plenus, patris virtutem filio exprobrans, Priamus dixit,

At non ille, ſatum quo te mentiris, Achilles Æneid. 2.
Talis in hoſte fuit Priamo,---

non tantum hîc vſuueniat, ſed & iuſtæ locum, vt querimoniæ, ſic pœnæ eſſe oporteat.

Ad obiectionem, pro futura Henrici fide, Reſponſio. Cap. 6.

NOn enim nos hîc ea mouent, quę dicere nōnulli iſto loco ſolent, parcendum iis qui offenderunt, neminem eſſe qui non peccet, futurum vt reſipiſcat, nec licere hominibus, quem Deus pœnitentem admiſerit hunc repudiare aut abijcere. Pœnitere ſi quis neget, nos de iis quæ intra hominem ſunt, non poſſe iudicare. (Hæc enim ſunt, quę Hēriciani Politici modeſtiſsimè inter nō ſuos, ſed ineptiſsimè tamē effutiūt.) Non, inquā, nos hęc mouent, qui vt parcendū nocentibus eſſe admittimus, ita permittendum eſſe vt amplius Reip. noceant conſtanter denega- Politicorū vox.

Deut.13. & 21. mus, & illud ſacrum, *Auferte malum de medio veſtri*, & illud, *vtinam abſcindantur, qui conturbant vos*, hîc etiam proferimus.

Sed & quod nemo eſt qui non peccet, id nos ſic agnoſcamus, vt priuatæ iniuriæ tolerentur, non publicæ condonentur, quin potius quæ regno, quæ Reipub. imminent mala penitus abſcindantur.

Iam vt reſipiſcere eum qui peccarit optandum eſt (quis enim quantumuis Luc.15. perditi hominis ſaluti cum ſanctis angelis non gratuletur?) at qui publicam fidem læſerit, quantumuis pœniteat, huic vt regnum cœlorum per pœnitentiam reſtitui poſſe confitemur, ita regnum hominum poſſe tã audacter hîc negamus, quàm ridẽda aliter ſentientium inſcitia, quàm ineptus ſcrupulus eſt. Quid ita verò? Quia per quos Regnum alicui iure datur, vel reſtituitur, aut etiam permittitur, his de merito ejus conſtet, cui donatur, neceſſe eſt. Porro ad cœlorum regnum nihil publica eſt fide opus, cum ad id interior conuerſio & charitas ſufficiat, quæ vt homines lateat, Deum regni largitorem latere nõ poteſt. Hominibus verò (penes quos conferendi auferendíue regni ius eſſe probatum

Violata fide publica regnum cœlorum reſtitui poteſt, hominum non poteſt.

eſt) vt quis imperet, vſque eo publica fides requiritur, vt cũ ei qui ea careat imperium deferri ſit nefas, non tantum quòd eo indignus ſit, ſed etiam quia id ei dari, periculoſum reipub. ſit atque iniurium: in eo porro qui eam violarit, nulla ratio eſſe poſsit, per quam conſtet fidem in illo eſſe poſſe, quia quàm certa eius perfidia fuit, tã incerta eius, quæ Deo ſoli nota eſt, reſipiſcẽtia ſit, fit profecto, vt quod Politici proferunt, propterea nõ eſſe abiiciendũ, qui fidẽ violarit, quia quid deinceps in animo gerat ignoremus, tam iis inutile ſit, vt nihil contra eos fortius occurrere poſsit, cum hoc ipſo quòd in eius ſenſum penetrare non poſſumus, & quicquã hîc facere niſi certa accepta fide conſcientia prohibeat, propterea quãtumuis verè pœniteat, imperiũ huic deferre nullo modo debeamus.

Henriciani Politici ſuo ipſorum gladio iugulati.

Nam deuotionem illi externam ſi proferent, ad alios nænias iſtas remittemus, qui toties larua iſta eluſi, quid hic veneni lateat experimento didicimus. Vt qui denuo fidem iis adhibendam putet, dignus ſit, qui oculis, vt mentis, ſic corporis priuetur. Cui ſcilicet Remp. ſemel periclitatam eſſe non ſit ſatis, cum vulpem bis la-

queo non capi in prouerbio ſit, verúmque ſit illud tritum olim ex poëta adagium.

Pub. *Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit.*

Machiauel. in hiſt. Ceſar. Borg. Sed & reconciliato Tyranno minimè fidendum eſſe, vel Machiauellus ipſe docet. *Non ſi debbe offendere il Principe e di poi fidarſi di lui.* Vt nos ſcilicet eius, à quo tractati iniquiſsimè ſumus, artibus ac telis hoſtem ipſum confodiamus. Ne ſi id inconſultè fiat, experiamur crudeliùs adhuc rurſum, quod ipſi tam crudeliter iā experti ſumus, quàm

Prou. 28. verum ſit illud, *Leo rugiens & vrſus eſuriens, Princeps impius ſuper populum pauperem* Multo verò minus id fieri debet, cum nec ſi eum verè pœnitere conſtet, propter incertam tamen varij ac mutabilis ingenij leuitatem, vllus fidei locus relictus ſit.

QVOD HENR. MAIESTAtem Reipub. ac Regni læſerit. Crimen ſecundum.

Maieſtatis Reip. offenſio quale crimen. Cap. 7.

Lib. 1. MAieſtas Reipub. ac populi quæ ſit dictum antea eſt. Quæ vt prima per ſe

ac regibus antiquior eſt, ita authenticum quid penes ſe, vel teſte ſcriptura, habet, quòd deponere, quódque abiicere à ſe nec poſsit nec debeat. Cuiúſque legibus omnes omnis generis homines, ac reges etiam ipſi teneantur. Quippe, cum penes eos nō aliunde maieſtas ſit, quàm quia publica ab iis poteſtas referatur. Quę læſa ab iis ſemel, vt ſceptro, reos amoueat, lege Iulia cōſtat, quæ pœnam maieſtatis, nō dignitatis tantum, ſed & animæ amiſsionem eſſe iubet. Quam ne in reges quoque extendi dubitetur, facit cùm illud quòd de Amaſia & Ozia regibus Iuda antea diximus, tum etiam Romani Senatus exemplum, à quo rex non quiuis, ſed ſupremæ ac toto orbe patentis maieſtatis imperator Nero capitis damnatus eſt. Quam etiam, ſi e non ſatis magna in damnato eſſet, in eius quoque poſteros tranſmitti leges voluerunt, vt mitiſsima omnino maieſtatis pœna futura ſit, ſi quis vita incolumi dignitate omni priuetur. Neque vero obſtat, quòd reges vel principes, inconſultis regibus ac cæteris principibus Chriſtianis, dānari ne fas eſſe, publico iure receptum dicitur. (Quod ab Anglicana Iezabele in damnatione Se-

Regum maieſtas a Rep. pendet.

Cod. l. Iul. maieſt.

Lib. 1.

Sueton. in Nerone.

Cauſæ regū per exteros principes cognitio Reip. maieſtatem nō minuit.

reniſsimæ Scotorum reginæ MARIAE STEVVARTAE violatum eſſe omnes boni iure conqueruntur.) Neque eſt illud eiuſmodi, vt propterea non reus teneri violatæ reipub. Rex, aut non eius legibus damnari poſſe videatur. Nam neque quia crimen læſæ regis maieſtatis à iudicibus vindicari ſolet, propterea minus læſa maieſtas dici poteſt, quòd non ab ipſa Regis perſona vindicetur. Idque adeo eſt quòd querimur, quòd cum læſam ſuam maieſtatem ab iis, quos interfecit, principibus HENRICVS eſſe cauſetur, iudices tamen, qui & idonei, & præſentes erant, nonmodo non adhibuerit, verùm etiam carcere, cæde, terrore omni oppreſſerit. Sed neque dici poteſt, parem offenſi regis & reipub. læſæ rationẽ eſſe, vt quia Rex crimen in ſe commiſſum vlciſci non debet, propterea nec Reſpub. factas ſibi iniurias vlciſci per ſe atque vindicare poſsit. Quia cum in multitudine ſapientum poſita Reſpublica ſit, propterea fit, vt non ſicuti vnius hominis, qualis rex eſt, ſic eius iudicium incertum, aut non firmum ſatis eſſe poſsit. Quî enim fit, quòd edicta regis à repub. aut Senatu probari debent, antequam vim habeant, niſi quia

Offenſionis Reip. & Regis ratio diſpar.

Rex proprias iniurias per ſe vlciſci non poteſt, Reſpub. verò poteſt.

& maieſtas publica ſupra regem eſt, & plus multitudinis ſapientum, quàm vnius hominis iudicium ponderatur?

Adde quòd iſta per principes externos cognitio, facti probatio potius, quã iuriſdictio eſt, nec tam id fit vt ab iis condemnentur, quàm vt ſi quid ſit, quòd intercedere debeant, aut in quo communem cauſam offendi queri poſsint, id prius audiatur, vtque omnibus conſtet, nõ rebellionis vitio, ſed iure quicquid in eo acciderit factum eſſe. Quodſi tamẽ iudices dici placet cũ in iis cognoſcendis ſuorũ ſapientum ac peritorum iudicia Principes ſemper adhibeant, eodem res recidit, vt iudicium penes rempub. ſit, cum ad id quod agitur, populorum ac nationum probatio, ac conſenſus requiratur. Nam & propterea Dani in Chriſtierni regis, vel tyranni potius ſui cauſa, non cum eiecturi eſſent, ſed poſtquam (vt ferebat neceſſitas) exegiſſent, articulos 44. per totum orbem pro ſua excuſatione, cur ab eodem rege defeciſſent, publicè legendos miſerunt, quòd probatũ ſcilicet publicè vellẽt, id quod ipſi iure in principem ſuum ſtatuiſſent. Alioqui ſi neceſſaria hęc per principes exteros cognitio

Principes externi nõ tam iudices quam probatores.

Olaus Mag. li. 8. cap. 40.

maieſtatem reipub. imminuat, quid ſequitur, niſi vt Eccleſiæ maieſtas in Conciliis Oecumenicis in eo minuatur, quia neceſſarij oratores principum ad ſacros illos conuentus iudicentur? Intolerabiléque iſtud omnino & indignatione plenum eſt, quòd reip. in punienda innocentiſſima Regina licere improbiſſimi homines voluerunt, vt id incõſultis Chriſtianis principibus facerent, id in impiiſſimi & poſt homines natos nequiſſimi Regis cauſa licere nobis nolle. Quanquam nec vt liceat petimus, neque nos ius iſtud cognitionis per principes refugimus, qui nonmodo ſummi Pontificis, ſed Chriſtianorum omnium principum in re tanta fidem atque opem imploramus. Bello interim non aliam ob rem incumbentes, quàm vt & certam religionis ac patriæ perniciem propulſemus, & quod in coërcendis malefactoribus fieri ſolet, vt vi primũ capiantur, deinde iudicentur, idem nos quoque & ipſi præſtare enitamur.

Galli ſummi Pontif. & principum Chriſtianorum fidem implorant.

Maieſtatem Reipub. penes ordines & comitia præcipuè eſſe.

CAP. 8.

POrro maieſtatẽ illam cũ penes ordines ſeu comitia eſſe conſtet, id quoque ſequitur, qui ordines læſerit, publicæ maieſtatis ſupra omnes teneri atque reum eſſe. Nã penes comitia vt regni maieſtas ſit, cũ vniuerſa regnorum cõſuetudo docet, tum quæ perpetua in Gallia ſacroſancta eorum authoritas eſſe conſueuit. Maieſtas Reipub. penes comitia.

Atque vt è ſacris libris exempla potiſſimum ſumantur, populi maieſtas fuit, cum Iſraël conuenit in Silo, cõtra tribus Ruben & Gad & dimidiã Manaſſe, ob erectũ ab iis altare infinitæ magnitudinis, quòd nouum eos aliquid in religione moliri ſuſpicio eſſet. Item cum Ioſue iam ſenex Iſraël omnem in Sichem conuocauit, & fœdus cum Deo percuſſit. Item cum Iſraël, quaſi vir vnus, in Maſpha congregatus eſt, contra tribum Beniamin, ob illatam vxori Leuitæ iniuriam, bellum illaturus. Et iterum in Maſpha, cum populum Samuel congregauit, atque ibi de iis reformandis, quæ pietatis & iuſtitiæ erant, communibus ſententiis eſt definitum. Rurſum cum congregati in Ramatha maiores natu, regem ſibi inſtitui poſtulauerunt. Et in Maſpha iterum, cum Saül Rex productus eſt, & vi- Populi maieſtatis in comitiis exempla ſacra. Ioſue. 22. Ioſue. 24. Iud. 20. 1. Reg. 7. 1. Reg. 8. 1. Reg. 10.

uat Rex ei acclamatum. Sed hoc rurſum apertius, cum quaſi actorum ſuorum rationem reddens Samuël, ait ad populum.

1.Reg. 12. *Ecce præſto ſum, loquimini de me coram domino, & coram Chriſto eius. Si bouem cuiuſquam tulerim aut aſinum, aut ſi quenquam calumniatus ſum. Si oppreſſi aliquem, ſi de manu cuiuſquam munus accepi, & reſtituam illud vobis.*

3.Reg. 8. Amplius adhuc, cum Salomon coram omni Eccleſia templum conſecrauit. Et cum

3.Reg. 12. ad Roboam venit multitudo filiorũ Iſraël, vt minui vectigalia poſtularet. Quod vbi non ſuccedit, & duriter conuentus excipitur, offenſus regi, magnam partem ab eo ſeceſsit, & nouum regem ſibi conſtituit.

4.Reg. 23. Item cum Ioſias populum in Hieruſalem congregauit, & lecto libro fœderis, fœdus cum Deo denuo percuſsit. At in ſingulis iſtis nihil aliud, quàm conuentus ordinum fuit, penes quos maieſtas tota erat, vt fœdus cum deo percutere, vt regni œconomiam inſtituere, vt leges condere, vt de bello ac pace agere, vt frœnos regiæ poteſtati imponere, cætera eiuſmodi præſtare poſſet, quæ procul dubio ſine maieſtate ac publica authoritate fieri nequaquam poſſunt.

Maieſtas ordinum quibus in rebus ſe oſtenderit.

Eiuſmodi quoque apud Gentiles illa comitia celebria erãt, vt illud totius Græciæ ſanctiſsimũ cõcilium, quod Amphictionũ erat, ab Amphictione, Heleni ſeu, vt ait Pauſanias, Deucalionis filio inſtitutum, in quo populi duodecim conueniebant: Iones, Dores, Perrhæbi, Bæoti, Magnetes, Achæi, Phthij, Molenſes, Dolopes, Æneanes, Delphi, Phocenſes. Et peculiaria illa, vt apud Athenienſes Panathenæa, & per ſingula quinquennia panægyrus, apud Ætoles Panætolia, apud Bœotos Pambœotia, apud Iones Panionia. Et illa olim Druidarum noſtrorum apud Carnutes Panceltica, vbi magno Galliæ conuentu de iis quæ ad rempub. pertinebant grauiter & ſeuerè agebatur.

Comitia apud Ethnicos celebria.

Alexand.

Panceltica

Comitiorum ſeu ordinum in Gallia olim quæ authoritas.

CAP. 9.

QVem conuentum in Gallia, ex quo Chriſtiani reges eſſe cœperunt, quantum coluerint, quantúmque ei detulerint, cum frequens eorum conuocatio, & ſimplex regum eo ſe conferentium habitus, tum verò honor eorum decretis delatus

demonſtrauit. Nam ſingulis annis Calendis Maij comitia celebrari ſolita eſſe, & reges curru à geminis bobus tracto cò vehi ſolitos fuiſſe, idque ſæpius Carolum magnum factitaſſe retulit eius cancellarius Eghinartus. Quæ verò concluſa illîc erãt, PLACITA, id eſt firma decreta, & quæ conuelli nefas eſſet, dicebantur. Vnde illa comitiorum olim vox, *Tale enim eſt noſtrum placitum*. Vt multitudinis ſapiẽtum ſcilicet, nõ vnius alicuius iudiciũ deſignari hîc audias. Quę quòd certi homines, & nimis gratioſi Gallicè verterũt, *Tel eſt noſtre plaiſir*, cũ potius, *tel eſt noſtre arreſt*, aut quiduis aliud dicendũ fuiſſet, quòd *Placita* Græcis ἀρέσκοντα ſint (vnde arreſti nomẽ deductũ eſſe nõ omnino explodenda nonnullorum ſeu cõiectura, ſeu alluſio eſt) viderint illi, quàm magno nobis conſtiterit praua verſio hæc, quæ Regibus ad tyrannidem tam ingentẽ feneſtram aperuit, vt quibus, id eſt Gallis, vniuerſi populi ac regni iudicia proponi olim pro lege ſolita erant, nunc, ſi ſuperis placet, vnius libido ac volũtas, inſtar legis proferatur, imo obtrudatur. Atque ita, vt huic qui parere deſierit, læſæ maieſtatis reus, ô tempora, conclametur.

Eghinartus

Comitiorum decreta, placita olim dicta.

Arreſta quaſi ἀρέσκοντα.

Gallica verſio tyrannica.

Certè

Certè vt olim quæ ſeria negotia erant, conuentus huius arbitrio decerni ſolitum ſit, cũ alij plærique, tum Clotharius Chilperici filius docuit, qui petente Auſtraſiæ regnum Brunechilde, negotium ad ordines retulit, ac multorum deinceps ſcelerum ream factam, non ſuo ſed ordinum iudicio voluit condemnari. Et Ludouicus Pius, ne quid eſſet, quod publicam in comitiis fidem ac ſecuritatem impediret, publico edicto cauit, vt ne quis eo armatus prodiret. Sed & comitia illa quid in regibus conſtituendis, atque deponendis, mutandáque adeo regum ſtirpe olim potuerint, vt quæ ad Remp. vniuerſam pertinebant conſtituerint, vtque paulatim à tẽpore LVDOVICI XI. deciderint antea monuimus. Aymoin. li. 4. cap. 1.

Henricus quàm atrociter ordinum ſeu comitiorum maieſtatem læſerit. CAP. IO.

QVo grauius eſt tanti conuentus celebritate, quo nihil vnquã vidit Gallia illuſtrius, crudeliſsima cæde polluta ac fœdata, vno tempore extinctam veterum regum dignitatem, oppreſſam populi li- Comitia anni 1588. celeberrima.

Henr. primus in Gallia comitia cæde fœdauit.

bertatem, ablatam omnem reformandæ Eccleſiæ & reipub. ſpem;vnius HENRICI ſcelere intueri. Nã deluſam quidem eam, quę ordinibus data fides erat, à Ludouico XI legimus. Sed qui cõuentũ iſtum cæde in Gallia polluerct, præter HENRICVM nullũ audiuimus. Fecit hoc olim in Anglia Eduardus II. infauſto omine atque exemplo, cũ & HENRICO Valeſio Eduardo nomen primum (& quidem ab Eduardo 6 Anglorum rege hæretico datum) fuerit, cuius vt facta imitatur, ita habet profecto cuius & exitum, ardenti veru per anum traiecti debeat perhorreſcere. Tãto quippe grauior eſt illa per eum ſacro huic conuẽtui carcere, ſanguine, fuga trepidatione, omni illata vis, quanto grauiora erãt, quæ hic agebantur, Eccleſiæ ſplendor, pietas & Iuſtitia, quæ eodem tempore læſa & oppreſſa lugent. Vt cum nulla inferri atrocior iniuria potuerit, nulla ratio ſit, quin quæ legum eſt ſeueritas, in eum vehementiſſimè quoque diſtringatur.

Eduardi 2. Angli miſerabilis exitus.

Certè GVISIVM ſi cędi oporteret, non Regis iſtud ſed comitiorum iudicium eſſe debuerat. Cum & Clotharius Brunechildem multorum criminum ream nonniſi

publico iudicio iſto damnari voluerit. Ex quo intelligitur, quàm multis hic modis læſa comitiorum, ſeu regni maieſtas extiterit. 1 Primùm quòd iis illata vis eſt, penes quos ſumma libertas perpetuò eſſe debuerat? Deinde violati illi, qui iudices regni ac 2
ſceptri eſſe ſolent, quoſque tales Deus & natura conſtituit. Nam ſi è iudicum numero vel infimos opprimere, aut eorum miniſtris vim inferre maieſtatis crimen eſſe conſtat, qui ſupremos iudices, qui tenẽtes clauum regni, qui penes quos leges condere, abrogare, de ſumma rerum domi ac militię decernere, qui auferre regnum vel cõferre poſſunt offenderit, violarit, oppreſſerit, Maieſtatis ſcelus quale tandem erit? Accedit, quòd is eſt interfectus, cuius in 3
iis comitiis præcipua authoritas, probante populo vniuerſo atque regno erat. Quarto, 4
quòd is ereptus, quem patrem patriæ merito dicere omnes & debuerunt, & hodie etiam confitentur: quémque occidens HENRICVS, vniuerſum pariter regnum, quãtum in ſe eſt, trucidauit. Quinto, quòd 5
indicta cauſa mortis pœna illata eſt, vbi ſuus, imo præcipuus iuſtitiæ ac iudicio locus eſſe debuerat. Sexto, quòd par Frãciæ 6

Quàm multis modis comitiorũ, maieſtatem Henricus læſerit.

Ordines iudices regni atque ſceptri.

Guyſius patriæ pater publicè dictus.

occiſus eſt, quem nonniſi à Paribus iudica-
7 ri lege regni cautum erat. Sed iis omnibus id grauius, quòd ordinem Eccleſiæ, quem reuereri omnes debent, quíque iudicio laicorum eximitur, cæſo eius præſide, atque Eccleſiæ Cardinali, ipſe inſigni ſacrilegio
8 violauit atque oppreſſit. Poſtremò, quòd ſuum pridem meditatum, nunc ad exitum perducendum, Gallicanæ monarchiæ in Turcicam tyrannidem commutandæ, ſtudium (qua iniuria quæ inſignis magis nobiliſſimo & Chriſtianiſſimo regno, aut magis vindicanda eſſe potuerat?) Sole clariùs aperuit. Et quod vel cogitare tantùm, maioribus eius horror fuerat, id facto ſe præſtiturum ſperare auſus, & teterrimo ſcelere facere aggreſſus, & infenſiſsimum ſe hoſtem exhibuit, & omnem à ſe pacis, reconciliationis ac veniæ ſpem præcluſit.

Henricus omnem a ſe ſpem reconciliationis excluſit.

QVOD REGNI DISSIPATOR & Ærarij decoctor fuerit.

Crimen ciuile tertium.

Regnum diſtrahere & ærarium expilare quale crimen. CAP. II.

CRimen hoc quale ſit vel natura ipſa docet. Quippe vt nec ſolutionem continui ferre, nec ſine neruis aut ſanguine ſtare corpus, ſic nec mēbra ſua diſtrahi monarchia, nec ſe proprio ſucco ac facultatibus exhauriri reſpub. pati poteſt. Prorſus vt vtrunque qui faciat, cum internecionem regni apertiſsimè moliatur, nulla ratio eſſe poſsit, quin vt labenti Reipub. conſulatur, eius iugum excutere neceſſariò oporteat. Cur enim ſi tutor & curator, res pupilli alienās, tutela multatur, quaſi prædo & periurus, qui de tuendis pupilli bonis ſolemne ſacramentum præſtiterit ac violarit, non multetur quoque regno qui illud diſtraxerit? Si Antoninus Pius patrem ſub filij tutela eſſe iubet, ſi bonorum prodigus & effuſus diſsipator extiterit, nō idem de principe, qui patris in Repub. vices gerit, ſtatuatur? Cur ſi maritus, res vxorias dotaléſque alienans mulctatur coniugalium bonorum adminiſtratione, ſicque bonis ab eo ſeparatur vxor, vt ſua ſeorſum liberè adminiſtret, Rex qui Reipub. fidem velut maritus quidam myſticus dedit, dotalia eius latifundia diſsipans, & in alienos transferens, non regni adminiſtratione, ac politico reipub. coniugio priuetur?

Regni diſtractor eiuſdem interitum molitur.

Rex tutoris, patris, & mariti inſtar.

l. vbi adhuc. C. de iure dot. l. quamuis. l. ſi conſtante de ſolut. matrimi.

Non enim verendum, ne quis hoc loco Regem ſupra leges eſſe dicere iure poſsit, quem vt poſitiuis, quæque priuatos ſpe-

L. princeps ff. de leg.

ctant, ſuperiorem eſſe iuriſconſultis aſſentimur, ita cum vt diuinæ atque naturali, ſic regni fundamentalibus legibus ſubiectum eſſe & ipſi nouimus, & conſtanter affirma-

Rex legi regni de non diſtrahendo dominio ſubiectus.

mus. Vt cũ inter eas hęc vna ſit, *Dominium ne diſtrahatur*, huic vt non ſubiaceat, ac per eam non iudicetur, nulla tenus ferri poſsit. Sed ne id nobis quiſquam dicat, quòd populo Samuel, dum regem peteret, de iure

1. Reg. 8.

regis dixit. *Hoc* (inquit) *erit ius Regis. Agros veſtros & vineas & oliueta optima tollet, & dabit ſeruis ſuis. Sed & ſegetes veſtras & vinearum reditus addecimabit, vt det Eunuchis & fa-*

Ius pro iniuria.

mulis ſuis, cum ius iſtud pro iniuria dictum eſſe mors Achab ſole clarius edoceat, quẽ

1. Reg. 21.

ob detentam vineam Naboth diuina vltio peremit. Quod profecto factum non eſſet, ſi ius iſtud, ac non iniuria eſſet. Accedit quòd dictio משפט, quæ ius ab interprete redditur, morem potius & cõſuetudinem, ſeu rationem & vſum, vel quæ inde dicitur,

Rex nec priuatum vſurpare poteſt.

vſurpationem ſignificat. Quod ſi nec priuatum regi occupare licet, in publicum inuadere, aut id etiam diſtrahere, quę lex vn-

quam permiſſura, non potius vetitura, atque adeo vindicatura eſt? Multis in prouinciis, cuiuſmodi Britannia atque Normania eſt, hæreditatis ſumma primogenito cedit, ne familiæ bona diſtrahantur, & diſtractio in regno permittetur?

Cuius vt inſolens perpetuo Gallia fuerit, vel ex eo patet, quòd cum filium proprium Carolus VI regno priuaſſet, & illud in regem Angliæ generum ſuum tranſtuliſſet, irrita iſta tranſlatio, quòd contra regni iura iúſque populi facta eſſet, ab eodem & magiſtratu facta eſt. Et quòd tam ſæpè, ſi quid contra tentatum eſt, id nullo loco à Senatu habitum eſt. Notandáque omnino illa Egidij ſententia eſt, *Pertinere ad officium regis, curare vt bona & iura regni conſeruentur, in bonum commune reditus expendantur, vt nemini iniuriam inferat, vt ciuitates & arces reficiat, vt ſapientes & bonos honore præmióque afficiat, vt veram religionẽ ac res diuinas tueatur.* Et quod contra Antonium M. Tullius, *Quis* (inquit) *Rex vnquam fuit tam inſigniter impudens, vt haberet omnia commoda, beneficia, iura regni venalia?* Prorſus vt ſi in hæc tempora incidiſſet, quod mirari poſſet homo Ethnicus, in eo qui ſe regẽ, atque adeo Chriſtianiſsimum dicit, merito ſit habiturus.

Lib. 3 p 2. cap. 9.

Philip. 3.

Henricus vt regnum diſsipauerit, ærariúmque exhauſerit.

Cap. 12.

Nam legem hanc vt violauerit, vt penitus oppreſſerit, ne cui dubium eſſe poſsit, occurrent præter munitiſsima illa duo Saluciorum oppida, Pignerolium & Sauillanum, quæ in auſpicatu regni Allobrogum duci, iniuſſu regni ac populi dedit, nobiliſsima quæque publici dominij membra, quę perperam ille alienauit. Eiuſmodi ſunt ducatus Engoliſmenſis, ditio Couciaca Veromanduorum, & ſancti Porcini Borboniorum in ſororem notham, Mommorancij ducis viduam, atque adeo hæreticam mulierem. Ducatus Caſtriheraldi Pictonum in Montpenſerium ducem, Ducatus Stampenſis & Syluanectenſis Valeſiorum, partim in Nauarræ reginam, partim in alios. Accedunt præfecturæ prouinciarum vænire permiſſæ, antea nunquam factæ auro promercales. Et ne omnia enumerentur, quę & recenſere immenſum, & meminiſſe acerbũ eſt, omnes propè oppigneratæ, cùm exteris, Alemannis præſertim & Italis, tum etiam domeſticis viris

Regni per Henricum diſtractio.

Prouinciæ Gallię omnes oppigneratæ.

omnis generis ac fœminis Galliæ vniuerſæ ditiones. Vt cum ex publico cenſu nihil ad eum fere veniret, neque verò aut inanes ſumptus, aut immenſa dona imminui vlla in re placeret, quæ potius in dies augentur vniuerſa, id reliquum foret, vt populi humeris onus id imponeretur, atque quod regi in prouerbio eſt, pratum eſſe Galliam, vnde Rex cum libuerit, quantum velit metere poſsit, reipſa probaretur.

Tyrannicum de Galliæ regno prouerbium.

Adde iis, quod alterum diſsipationis caput eſt, exhauſtas vndique ęrarij publici opes, cum quę regni lege colligi in militem, tum equeſtrem, tum peditem, in prouentus publicos, in pontes, aggeres, vias, atque in cætera regni exoluenda onera pecunia ſolet, iis ipſe contemptis ac neglectis, vniuerſam ſummam in ſceleratos ac miniſtros libidinum effudit.

Ærarij per Henricum exhauſtio.

Nouas etiam artes, vnde & ſumptus creſceret, & conſtare de eo nulli poſſet, inuenit. Quippe quæ per libras numerari more patrio pecunia ſemper conſuerat, per aureos nouo edicto numerari iuſſa eſt, ſcilicet vt breui compendio libras in aureos commutando, pro centenis trecenas acciperet, atque ita triplo pecuniam vel debi-

Mos per aureos numerandi cur inuentus.

tam vel imponendam augeret.

Subtilius iſtud rurſum, quod à peſtilentiſſimis hominibus profectum, eique ſuggeſtum inuentum eſt, Contentos ſeu præſentes (vt loquuntur) denarios, ſeu paruum regis cenſum adaugendi. Quia cum res antea eſſet eiuſmodi, vt regi aliquam ſummã, qua quid vellet faceret, ſub ſyngrapha ſua, muneris ac doni loco, ex publico liceret accipere, nec minutim in quid eã inſumeret, quòd ſordidum id eſſe videretur, in publicas rationes referretur: quæ ſumma decies aut duodecies millenorum in anno aureorum ad ſummum eſſe conſueuerat, hanc prodigus iſte & effuſus ita auxit, vt ad quadringenties vicies centena aureorum millia, eoque amplius, ex quo rex eſſe cœpit, hoc eſt ad quadraginta duos (vt loquuntur) aureorum milliones, ſicuti ex publicis computorum rationibus didicimus, acceperit, imo potius peculatus crimine manifeſtiſſimo, atque adeo horrendo rapuerit. Vt eſſet, vnde cui vellet, hoc eſt ſceleratiſſimis hominibus daret, nec in publicas rationes referretur. Scilicet vt ne quis in peculatores iſtos ageret, & repetundarũ reos facere poſſet. Ex quo ęrarij tanta facta

Deniers contans.

La petite eſpargne.

Henrici peculatus incredibilis.

eſt exhauſtio, vt mirum ſit ſubſiſtere adhuc Galliæ regnum, in quod tam inſignis raptor inuaſerit. Prorſus vt non iam parſimoniæ regis theſaurarios, ſed effuſionis, latrocinij ac gurgitis, ſeu mauis abyſſi dicere oportcat.

His accedunt, ne non id ſit ſatis, patrimonij Eccleſiæ (nam & id reip. intereſt) auctis duplo, triplo, eóque amplius decimis, vendito etiam ſemel, iterum & tertio partim inconſulto Pontifice, partim corrupto, & forte ſuppoſito eiuſdē diplomate, Eccleſiæ fundo, dilapidatio eo vſque magna, vt ex quo rex eſt, ab Eccleſiaſticis centies centena millia, hoc eſt centum librarum myriadas, eóque amplius, inſatiabilis gurges exhauſerit, vnde Eccleſiam non iuuaret, ſed perderet, non eius filios augeret, ſed hoſtium libidini proſtitueret. Exhauſtio fundi Eccleſiaſtici.

Accedit aucta in immenſum tributorum & vectigalium ſuper populum ſumma, vt quæ prius quadragies centies millenarum, ſeu quatuor myriadum librarum erat, nūc centies quadragies centies millenarum, ſeu quatuordecim myriadum effecta ſit. Nulla interim re nec adiuta repub. nec populo ſuſtentato, quem militum ineuitabilis op- Vectigalia ſuper populum immenſa.

preſſio (quòd iis ſtipendia non ſoluantur) ſic exhauſit, vt cum tributa ſoluendo pauperes non ſint, lectos ſæpe & paleas, imo & domorum tegulas, & frixoria coquendo infantulis pulmento vendere, & quòd crudeliſſimum rapto inter pauperum manus, facto ſæpe ex auena, ſæpe ex hordeo, imò & furfure calenti pane, quòd pecunia deeſſet, miſera fame lãguere, imo emori cum vxoribus & liberis cogerentur. Quòd cùm ad Tyrannum, & tyrannidis artificem matrem referretur, pro omni miſericordia vox illa audita eſt, *An ergo lectos adhuc poſſident Galli, vbi cubent?*

Crudelis in Gallia populi oppreſſio.

Filij & matris tyrannica vox.

Accedit & pro ſtipendio quinquaginta millium militum (quæ ſtata ſcilicet regni militia eſſet) collecta perperam, cum nihil inde militi ſolutum ſit, vltra præcedentes ſummas pecunia, ac ſubuentionum ſuper tela, ligno, fœno, corio, ſale, vino, panno, cæteris quę ad vitam neceſſaria ſunt, omne genus. Et quæ ingentes ac fide publica ſeruatæ perpetuo fuerunt ærarij Pariſienſis opes, vnde annui reditus omnis generis hominum, viduarũ, pupillorum, diuitum, pauperum, Collegiorum, Xenodochiorũ, Gymnaſiorum, Eccleſiarum ſolui ſolent,

Subuectiones omnis generis.

Reditus annui Pariſienſes intercepti.

nouo & inaudito exemplo ſic interceptæ, vt propriis ſpoliari bonis honeſtas, mediocres, infimas, omnis generis familias, atque ad extremam inopiam redigi contigerit. In quo etiam id accidit, quòd vt ne deeſſet, vnde rapere abũdè poſſet, pupillorum tutores, ſi quid quòd ad illos pertineret, pecuniarum haberent, id totum illic deponere coacti ſunt.

Tutores pupillorũ pecunias deponere coacti.

Adde iis & nouum corradendæ pecuniȩ genus, dum erecta venditáque noua officia, numero, vt fertur, vſque ad decies octies centena per Galliam vniuerſam millia, poſt acceptam pecuniam, vt noxia Reipub. ſupprimerentur, móxque ſumpta iterum pecunia denuo erigerentur. Accedunt impoſita litigantium ſportulis tributa, vt quȩ gratis dari atque diſtribui iuſtitia debuerat, duplo ac triplo venderetur, ac ſoluto ſæpius tam carè pretio, etiam auferretur. Adde & raptas, quæ vndique iure conſignatæ, ſeu in manu publica depoſitæ pecuniæ erant, quas *Conſignationes* vocant. Atque iſta non vt in vſus publicos referrẽtur, ſed quòd Demetrium feciſſe narrant hiſtoriæ, qui immenſam Athenienſibus imperatam pecuniam, ægerriméque inuẽ-

Vendita, ſuppreſſa ac vendita iterum innumera officia.

Iuſtitia ſub auctionem poſita.

Publica depoſita intercepta.

Lamiæ concubinæ dedit, ipſe in cynædos, atque omnibus inſignes ſceleris ac turpitudinis notis homines conferret, atque profunderet.

Qui membra regni ſic diſtraxerit, qui ſic opes diſſipauerit, quid fidei amplius in eo eſſe poteſt, vt penes eum rerum ſumma amplius relinquatur? Hîc enim valet illud
Ezech. 45. prophetæ. *Sufficiat vobis Principes Iſrael, iniquitatem & rapinas intermittite, iudicum & iuſtitiam facite.* Et quod idem in paſtores ait (nam & reges ſuo ſenſu paſtores ſunt) *Ecce ego ſuper paſtores requiram gregem meum de*
Ezech. 34. *manu eorum. Ceſſare faciam, vt vltra non paſcãt gregem meum, nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos. Et liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit vltra eis in eſcam, ait Dominus.* In quo vt eſt Henrico, quòd propinquum Dei iudicium merito formidare, populus vero vt liberetur ſperare debeat, ita huic ſubeſſe cauſam, qua ſe iure ab eius obedientia eximere poſsit, vel natura ipſa clamat.

QVOD HENR. SIT TYrannus, & patriæ hoſtis.

Crimen ciuile quartum.

Tyrannis quale malum.
CAP. 13.

TYrannis ſequitur, affine ſuperiori crimen, quod vt intentione primum, ita id vnum eſſe dicere in HENRICO poſſumus, ad quod cetera eius mala referuntur. Deteſtanda imprimis humano generi peſtis, ac caſtigandis hominum vitiis (quod Attila quondam de ſe cõfeſſus eſt) immiſſum diuinitus malum. Mirúmque id fortaſſe, quod de iſto genere Chryſoſtomus ait, quantumuis verum ſit carentem principe rempub. perinde vt nauem gubernatore deſtitutam peſſum ire, cõfuſioniſque ac turbarum principium, ac ſubuerſionis argumentum eſſe, vbi nullus eſt principatus, *peius eſſe tamen ſub malo principe, quàm omnino ſine principe eſſe, meliúſque eſſe à nullo, quàm à peſſimo rege gubernari.* Neque verò aliud eſt, quòd in ſcriptura gryphes, milui, accipitres, omnéſque è coruino genere aues immundæ dicuntur, quàm quòd execrabiles Deo Tyranni eſſe deſignantur. Idipſum vel ſignificante Deo, *Nonne cognoſcent omnes qui operantur iniquitatem? qui deuorant plebem meam ſicut eſcam pa-*

Tyrannis puniendis hominum vitiis diuinitus permiſſa.

Hom. 34. in epiſt. ad Hebr.

Tyrannorum typi.

Leuit. 11.

Pſal. 13.

niſi? Sed & ipſa tyrannis quàm crux iis acerba ſit, qui ea delectantur, indicat ille Dionyſij ad Damoclem paraſitum luſus. Cum tyrannidem admiranti, ac beatos tyrannos prædicanti, regiæ menſæ adhibito, inter ferculorum ac ſeruorum pompas, enſem nudum, ſeta equina appendi è laqueari iuſsit, qui beati illius ceruicibus imminens nommodo ſuperfluæ dignitatis voluptatem præſcidit, ſed etiam neceſſarij potus atque cibi ſenſum omnem ingenti metu ademit ac præcluſit. Notandáque illa Platonis apud Tacitum ſententia eſt, Tyranni animam ſi videri poſſet, laceram vndique crudelitatis, ſceleris ac praui conſilij ictibus viſam iri. Dignáque omnino illa apud Ælianum fabula, quę ſimiles ſuibus Tyrannos eſſe ait, quippe vt ſus quia nec vellera, nec lac, nec quicquã præter carnes habet, nec ſe vſibus vllis aptam nouit, ſi quis eam tetigerit, protinus clamat, & ſomniat mortem, idem tyrannis accidere, qui omnia ſuſpicantur atque timent. Sed & miſeram Tyrannorum vitam eſſe ex eo M. Tullius infert, *quòd in ea nulla fides, nulla charitas, nulla ſtabilis beneuolẽtiæ poteſt eſſe fiducia: omnia ſemper ſuſpecta atque ſollicita, nullus locus eſt amicitiæ.*

Cic. Tuſ. 5.

Tacit. lib. 5.

Cic. in Lælio.

Quis

Quis enim aut eum diligat, quem metuit, aut eum à quo ſe metui putat? Coluntur tamen ſimulatione amicitiæ duntaxat ad tempus. Quod ſi fortè (vt fit plerunque) ceciderint, tum intelligitur quàm inopes fuerint amicorum. Omninòque apud Euripidem vt illud veriſſimum eſt,

Οὐδὲν τυράννου δυσμενέστερον πόλει·

Nihil eſt tyranno ciuitati infenſius,

Ita nec iſtud minus,

Τυραννίδος οὐχ' εὕροις ἂν ἀθλιώτερον·

Tyrannide nihil reperias miſerum magis.

Neque verò hîc pluribus exponemus, quãtum malum ſit ex rege fieri tyrannum, niſi hoc obiter dicimus, cum Rex ſit, qui omnipotentem Deum pietate iuſtitia, patientia, ſolicitudine, amore in ſubditos: Tyrannus qui Diabolum crudelitate, iniuſtitia, impotentia, dolo atque odio in omnes refert, ſiue, vt magnus Dionyſius ait, *Regnum ſit omnis termini, & ornatus, legiſque & iuris, ordiniſque diſtributio,* Tyrannis contra, *cum quis, in peius poteſtatis viribus abutitur,* ex eo ſatis intelligi, quàm fœda hæc cõmutatio, quámque minimè dexteræ excelſi eſſe credenda ſit. Per quam ſcilicet illud impleatur, *Ipſi regnauerunt, ſed non ex me. Aurum ſuum & argentum fecerunt ſibi idola, vt interirent.* In Frã-

Rex imago Dei.

Tyrannus Diaboli.

De diuin. nom. cap. 12. Cœleſt. Hierar. cap. 8.

Ozeæ. 8.

cia certè tanto grauior,quãto magis aſſueta dominatui regio & paterno, inſolentior tyrannici atque deſpotici eſt. Id verò pluribus exponendum,quid Reipub.in tyrannum liceat, & quàm verè HENRICVS tyrannus ſit. Ita enim quàm iuſta & vera ſit, quæ de eo excludendo lata ſententia, vel etiam ferenda eſt,cognoſcemus.

Tyrannum à Repub. iuſtè eiici.
CAP. 14.

TYrannum duobus modis intelligi cõſtans Theologorum ſententia eſt,vno modo,ſi quis dominatum iniuſtè inuaſerit,altero,ſi quis dominatu iuſtè acquiſito prauè abutatur, eúmque iniuſtè adminiſtret. Duo ergo cùm ſint,quæ de Repub. an ei in Tyrãnum, vtroque modo ſumptũ, liceant,inquiratur, An ſcilicet priuare eum dignitate poſſit,an etiã occidere:de priore dubitandum eſſet, niſi perinde illud foret ac quærere, in eo quidem qui inuadit, An raptorem liceat de aliena poſſeſsione deijcere,in eo vero qui abutitur, An gladium liceat furioſo adimere. Quod niſi perſuaſum vel natura ipſa eſſet,non eiectum è Siciliæ regno Dionyſium, non à Romanis

Tarquinium ſuperbum: nō, ſicuti Gregor. Turon. refert, Childericum Clodouei patrem è Francico, Victoriū ducē ſub Eorico Gottho ab Aluernis, non Chriſtiernum à Danis, Eduardum 2, & Richardum 2 ex Anglico, Vitizam ex Hiſpanico eiectos legeremus. Et quod dixit quondam M. Antonius, cùm omnis eſt periculoſa ſeditio, tum iuſtas aliquando, imò & neceſſarias eſſe. Nullam autem neque iuſtiorem, neque magis neceſſariam eſſe, quàm cum tyrāni crudelitate oppreſſus populus, ab vniuerſo ciuium legitimè congregatorū cœtu auxiliū petit. Ne id quidē fuiſſet, quòd decem tribus à Roboamo defecerunt. Et quod Ieſus filius Syrach ait; *Regnum à gente in gentem transferri, propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos*, non vtique populorum tantùm, verum etiam & principum. Et quod ait Eſaias, *Ecce in iuſtitia regnabit Rex, & principes in iudicio præerūt.* Et Pſaltes, *intende, proſperè procede & regna, propter veritatem, & manſuetudinem, & iuſtitiam*. Et in prouerbiis; *Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iuſtitia thronus eius.* Prorſus vt ſi iuſtè, ſi piè ac benignè imperare deſierit, ne rex quidem vltra futurus

De geſtis Franc. li. 2. c. 12. & 20.

3. Reg. 12.

Eccl. 10.

Eſa. 32.

Pſal. 44.

Prou. 25.

ſit,id potius experturus, quod idem pro-
Eſa.32. pheta ait, *Non vocabitur vltra is, qui inſipiens eſt,princeps, neque fraudulentus appellabitur maior.* Et alibi, *Nonne ſcient omnes qui operantur*
Pſal.13. *iniquitatem,qui deuorant plebem meam ſicut eſcã panis?* Vt ne illud omittatur, quod pluribus
Lib. 8. de rep. diſputat Plato, Tyrannos vt parricidas de Repub.eiiciendos eſſe. Præclariſsimè verò diuus Thomas. *Si ad ius multitudinis pertineat ſibi prouidere de rege, non iniuſtè ab eodẽ rex*
Lib.1. de regim. princ.cap. 6. *inſtitutus poteſt deſtitui, ſi poteſtate regia tyrannicè abutatur. Nec putanda eſt talis multitudo infideliter agere tyrannum deſtituens, etiamſi eidem in perpetuo ſe ante ſubiecerit. Quia hoc ipſe meruit, in multitudinis regimine ſe non fideliter regens, vt exigit regis officium, quòd ei pactum à ſubditis non ſeruetur.*

An Tyrannum liceat occidere, profana teſtimonia. CAP. 15.

AN autem liceat occidere,maius quiddam& grauius eſt.Quod mirum eſt tamen,quàm magnum affirmando conſenſum habeat, non profanorum authorum tantum, verum etiam & noſtrorum. Glorioſum certè id eſſe Cicero non vno loco
Philip.1. dixit. *Beatus nemo* (inquit ille de Tyranno

loquens) *qui ea lege viuit, vt nonmodo impunè, ſed etiam cum ſumma interfectoris gloria interfici poßit.* Et rurſum. *Hæc nō cogitas, nec intelligis ſatis eſſe viris fortibus didiciſſe, quàm ſit pulchrum, beneficio gratum, fama glorioſum tyrannum occidere?* Et alibi negat ſe obſtringere ſcelere, qui tyrannum occiderit, quamuis familiarem. Et rurſum alibi *Nulla*, inquit, *nobis cum tyrannis ſocietas, ſed ſumma potius diſtractio. Neque contra naturam eſt ſpoliare eum, quem honeſtum eſt occidere.* A quo etiam ſi petimus vt animi ſui ſenſum explicet liberiùs, prodibit aliunde ex eius torrente eloquẽtiæ iſte fluctus. *Eſt enim* (inquit) *hæc non ſcripta ſed nata lex, quam non accepimus, didicimus, legimus, verùm ab ipſa natura arripuimus, hauſimus, expreßimus, ad quam non docti, ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus. Vt ſi vita noſtra in aliquas inſidias, in vim, in tela aut latronum aut inimicorum incidiſſet, omnis honeſta ratio eſſet expediendæ ſalutis.* Sed & id quàm iuſtum ſit, vel Traianus ipſe viſus eſt agnoſcere, qui cùm Suræ, quem Tribunum militum creabat, pro more parazonium nudum porrigeret, *Talem*, inquit, *enſem accipe, quem pro "me ſtrinxeris, ſi iuſtè imperauero. Quòd ſi "perperam à me quid fieri cognoueris, eo in per-"*

Philip. 2.

Offic. 3.

Tuſcul. 5.

Pro Milo.

Dion Caſſius in vita Traiani.

Plutar.in Public. *eo in perniciem meam vtere*, & Plutarcho teſte legẽ tulit Valerius Publicola, qua liceret eum, qui tyrannidem affectaſſet, impunè occidere. Hinc illa apud veteres data præmia iis qui Tyrannos occidiſſent. Refert Valer. Max. Harmodio & Ariſtogitoni, qui Athenas liberare tyrannide conati ſunt, poſitas effigies æreas eſſe, quas à Xerxe aſportatas, cùm Seleucus in priſtinam ſedem reportandas curaſſet, Rhodij vrbi ſuæ appulſas, in hoſpitium publicum inuitarunt, & ſacris puluinaribus collocarunt.

Lib. 2.

Lib. 5. Polit. cap. 10. Erat apud Grȩcos, Ariſtotele teſte, lex, vt Tyrãnicidȩ prȩmio, eóque maximo donarẽtur, pro quo conſequendo orationẽ elegantem edidit Lucianus. *Scilicet* (ait Thomas Morus, in oratione ſimilis cum Luciano argumenti) *nunquam ſatis pretij præſtitum ei putabant, à quo ob necatum Tyrannum ſoci, fortunæ, liberi, coniuges, ſalus ac libertas omnium, poſtremo ipſe diuinæ aræ atque templa redimerentur.* Laudatúſque olim apud Græcos, Plutarcho teſte, Timoleon, quòd homo alioqui lenis & mãſuetus, vitã, quã fratri Timophani, pro patria pugnanti, capitis ſui periculo ſeruauerat, tyrannidem poſtea

Lucian. orat. pro Tyrannicid.

Plutar. in Timoleõte.

affectanti, imò vſurpanti, & ſana conſilia ſæpius contemnenti ademiſſet. Quinetiam ſcribit Quintilianus, Alceum aureo plectro donatum, quia ſit Tyrannum inſectatus. Idem alibi legem meminit apud Græcos fuiſſe, vt Tyrannicidæ imago in Gymnaſio poneretur. Lib. 10. Lib. 7.

Hinc illæ tam frequentes Tyrannorum cædes, & quod multis exemplis Cicero probat, omnia naturæ officia ceſſare erga tyrannos, quódque ſæpè vxores maritos, & parentes filios, & amici amicos, & reſpub. duces & principes, de ſe aliquãdo optimè, meritos laudabiliter occiderunt. Sic extriti Romæ Decemuiri Tyrannidẽ vſurpantes, & Athenis triginta prætores, effecti tyrãni, primó exilio multati, deinde interfecti, incredibili populi odio extiterũt. Frequentes tyrannorum cædes. Off. 2. Halicar. Iuſtin. li. 5.

Sic Calippum, vt Plutarchus refert, ad Tyrannidem aggredientem, & Tyndaridem, vt eſt apud Diodorum, eandem vſurpantem Syracuſani interfecerunt. Sic Bomilcarem Carthaginenſes, obſeſſa ab Agathocle vrbe, patriæ incommodo ad occupandam tyrannidem abutentem, captum tandem, & grauiter cruciatum peremerũt. Et Manlium Capitolij ſeruatorem Roma- Plutar. in Dione. Diodor. lib. 11. Diod. lib. 20. Plutar. in Camillo.

ni, quòd tyrannidem affectaret, de eadem, quam ipſe ſeruauerat, Capitolij rupe præcipitem dederunt. Eadē Gracchis Tiberio & Caio cædis cauſa fuit. Licétque vel ex vno, in Timoleontis & Arati vita, Plutarcho, quàm funeſtus ſit Tyrannorum exitus intueri. Vbi eos videas de nido tyrannidis auulſos, ad cutem vſque nudatos, ad mortem vſque enectos ac tabidos, coram adoleſcentibus, vxoribus, liberis, fautoribus cæſos, ad cloacas tractos, deiectas eorum ſtatuas, accuſatas, publicè cōdemnatas, à carnificibus confractas. Irrita eorum edicta ſtatuta, leges, diruta ædificia, traductam perpetua ignominia, iudiciis, libris, æternis commentariis famam, quæ cæteris exemplo eſſe poſſet, ne ad funeſtum illum tyrannidis ſcopulum deinceps impingerent.

Tyrannorum quam funeſtus ſoleat eſſe exitus.

Offic. 2.

Eodémque illa ſpectant Ciceronis de Cæſaris nece verba. *Declarat* (inquit) *huius tyranni interitus reliquorum ſimiles exitus tyrannorum. Quorum haud fere quiſquam ſimilem interitum effugit*: Et quòd idem ad Brutū ſcribens, in Græcis ciuitatibus, liberos tyrannorum, oppreſsis illis, eodem affici ſolitos ſupplicio notat. Vnde illud multorum exēplis probatum, & probandum adhuc Poëtæ carmen,

Epiſt. 15.

Ad generum Cereris ſine cæde & vulnere pauci Iuuenal. ſat. 10.
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.

Et quòd Thales domum peregrè rediens, quærentibus amicis, quid rarum maximè aut nouum vidiſſet, Tyrannum (inquit) ſenem. Plut. de Dæmon. Socrat.

Theologica de ea re iudicia & effata. Cap. 16.

Sed hæc profana cùm ſint, & cædem tyranni in genere tantùm iuſtam eſſe probent, res tota vt preſſiùs declaretur, triplicem hîc diſtinctionẽ Theologi adhibent. Primam tyranni, quòd ille vel inuaſor ſit iniuſti dominatus, vel poteſtate, quã iuſtè adeptus eſt, abutatur. Alteram poteſtate illa abutentis, quia vel in priuatos tantùm iniurius ſit, vel bono etiam communi, religionis videlicet ac Reipub. aduerſetur, & vtriuſque ſe hoſtem exhibeat. Tertiam poteſtatis occidendi, quòd ea vel publica ſit, vel priuata. Atque ita, vt iniuſtum inuaſorem vtraque authoritate, cùm publica tum priuata occidi poſſe velint: qui verò dominatu in priuatos abutitur, publica tantùm, non etiam priuata: qui denique communis ſe boni, ideſt, religionis ac pa-

triæ hoſtem præbuerit, taliſque à Rep. iudicatus ſit, vtraque rurſum & publica & priuata de medio tolli poſſe fateantur.

1. Dominatus vſurpatorem cur occidere liceat.

Ac primę quidem concluſionis ratio eſt, quia in raptorem alieni, multo verò magis publici, iuſta ſemper vis eſt. Etenim ſi lege XII tabularum, vt Cicero ait, nocturnum furem quoquomodo, diurnum ſi ſe telo deffenderit impunè occidere licet, quinetiam lege diuina idem ſancitum eſt, quæ ait, *Si effringens fur domum, ſiue ſuffodiens inuentus fuerit, & accepto vulnere mortuus fuerit, percuſſor non erit reus ſanguinis*, quãto iuſtius, qui in publicum atque adeo alienum inuaſerit, de medio tolli ac necari poteſt? Accedit quòd quia iſtiuſmodi ad ſtabiliendam poteſtatem ſuam neceſſe habent, vt armis ſe aduerſus æmulos ſuos tueantur, id quoque conſequitur, vt dum illinc ſuſpectos ſibi odio habẽt, & ad cędem quærunt, hinc factionibus omnia ſcindunt, ſumma quoque per eos Reipub. pernicies inferatur. Sic præter ſuperiora illa Ethnica exempla, Ruffinus qui Arcadiũ, & Stilico qui Honorium imperio ſpoliare contendebant: Et Gildo primũ, deinde eius frater Maſcezel,

Pro Mil. l. furẽ. ff. ad l. Corn. de ſicar.

Exod. 22.

Oroſius lib. 7. cap. 37. 38. Cuſpini.

qui contra vtrumque tyrannidem in Africa occupare nitebantur: & Maximus Gratiani imperatoris interfector, & Marinus Falerius, Venetiarum Dux, qui facta cõiuratione patricium ordinē delere, & Remp. in regnum conuertere decreuerat, atque alij plerique iuſtè interfecti in hiſtoriis referũtur. Quales & illi famoſi noſtro ſeculo tyrãni, in Gallia Collignius, in Belgio Auriacus, ille Caroli IX. hic Philippi Hiſpaniarum regis iuſſu de medio ſublati. Socr. lib. 5. cap. 11. Sabell. li. 3. dec. 1.

Qui verò iuſta poteſtate ad priuatorum iniurias abutitur, vt verum ſit in hunc animaduertere Rempub. poſſe, quòd quæ in fures, latrones ac priuatos homicidas penes illã poteſtas eſt, tantò magis eam in tyrannum diſtringi æquum ſit, quantò deterius eſt, per quem improborum coërceri iniurię debent, ab eo facē iis ſceleris ac nequitię prçferri (quę cauſa olim Gallis fuit, vt publico iudicio Childericũ, ob priuatas adulteriorũ iniurias, de regno eiicerēt) à priuato certè occidi propterea non licet, quia cũ non plus cuique in alterius vitã, quàm in eius bona permiſſũ ſit, neque vero eo iure, quod ad regnum Tyrannus habet, niſi per publicum iudicium ſpoliari poſſit, am- 2

Tyrannum qui publicus hoſtis non eſt, à priuato occidi non licet.

Sacra regis perſona quandiu regni ius remanet. plius etiam quamdiu regni ius remanet, ſacra eius perſona ſit, id profectò ſequitur, ne in vitam quoque eius priuato cuiquam ius relictum eſſe. Quòd ſi quis tum priuatas iniurias profert, ſi cædi ſe ſcorpionibus, ſi premi & affligi conqueratur, tum hîc ea locum habent, quæ de ferendis aduerſæ poteſtatis iniuriis, de tolerantia & patien-
1. Pet. 2. tia proferuntur, vt quòd D. Petrus monet ſubditos eſſe *Dominis, non tantum bonis & modeſtis, verum etiam dyſcolis*. Et quòd ait, *Hæc eſt gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis iniurias, patiens iniuſtè*. Vnúmque hîc remedium eſt, vt ad ſuperiorẽ, ſi liceat, ideſt Rempub. recurratur, ſin minus, miſeri-
Pro. 21. cordia Dei, in cuius manu cor regis eſt, flagitetur. Eóque ſenſu Conſtantienſis concilij intelligendum decretum eſt, quo de-
Seſſ. 15. finitum eſt, *Erroneum in fide eſſe, quòd quilibet tyrannus meritoriè, per quemcunque vaſſallum & ſubditum, & per clanculares inſidias &c. non obſtante quouis iuramento & confœderatione factis, & non expectata ſententia vel mandato iudicis, interfici poſſit*. Ne ſcilicet ſi in cuiuſuis
Alphonſ. de hæreſib. verbo Tyrannus. generis Tyrannum ſæuire permittatur, cædibus omnia, vt Alphonſus ait, prælatorũ, virorum. patrũ, dominorum, per ſubditos,

vxores, filios ac ſeruos, quòd tyranni videri poſſint, repleantur.

Et quamuis non deſint, qui Pauſaniæ in Philippum Macedonum, & Bodilonis in Chilpericum Gallorum regem, factum exeuſent, qui priuatas iniurias, ac illatam ſibi, ſtupro ille, hic flagellis contumeliam, regis ſanguine vlti ſunt, vt in propulſando flagitio id licere, & *facere periculosè*, vt Cicerò ait, *quàm turpiter pati* melius eſſe fatendũ ſit, in admiſſo certè vlciſcendo licere penitus denegetur. Locum etiamhîc habere, quicquid lege tum diuina, tum humana, de inuiolabili Principis ac magiſtratus perſona cautum eſt, fateamur. Pro.Mil.

At qui in Remp. hoſtiliter agat, qui in religionem ac patriam tyrannidem exerceat, hunc vt occidere reſpub. poſſit, cùm ex iis patet, quæ antea libro primo, & quæ nuper diximus, tum profectò eſt eiuſmodi, vt de eo qui dubitet, hunc communi ſenſu carere oporteat, ignarúmque prorſus eſſe rerum humanarum. Niſi verò conſentaneum quis eſſe credit, vt in beluam publicę ſaluti imminentem populus armetur, in Tyrannum quauis belua deteriorem non armetur. Nam ſi Tyrannum quia per-

Tyrannum religioni ac patriæ infenſum licet occidere.

miſſus eſt diuinitus, inuiolabilẽ quis Reip. putat, cur non de belluis idem ſentiatur; quæ eodem modo à Deo permiſſæ ſunt? Nam & Deus ſe *canes ad lacerãdum, & volatilia cœli, & beſtias terræ ad deuorandum, & diſ-*
Hierem.15. *ſipandum*; immiſſurum eſſe per Hieremiam comminatur. Nec abſimile eſt quod Poëta ait, de Deo vtique loquens.

Georg. 1. *Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,*
Prædarique lupos iuſſit, pontúmque moueri.

Omninóque verum eſt immitti ſæpe à deo hoſtes. Num ergo impunè graſſari permittẽtur? Nõ in eos armis cõtendetur? Nã ſi propterea cædi non deſinũt, quia immiſſi à Deo ſunt, iuſtéque in eos arma ſumũtur nihilominus, quæ tyrãni ac publici hoſtis exceptio eſſe poteſt, vt quia à Deo permiſſus eſt, propterea in eum gladius nõ
Pſalm.103. ſtringatur? Scitũ quippe quid valeat iſtud, *Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei*. Et
Exod.9. illud ad Pharaonẽ, *Idcirco poſui te, vt oſtendã in te fortitudinẽ meam.* Tolerari videlicet cũ aliis de cauſis, tum ob id ſæpe a Deo tyrannos, vt iis puniendis; ſiue per homines, vt Neroni accidit, ſiue aliter, virtus eius & maieſtas agnoſcatur.

4 Quòd ſi ita eſt, id quoque conſequitur;

priuato etiam cuiuis tyrannum, quem ho- Priuatus
ſtem reſp. iudicarit, occidere licitum eſſe, quiuis ty-
quòd quæ publica Reipub. poteſtas eſt, vt rannum Reipub.
ſe aduerſus hoſtem tueatur, cúmque de hoſtem
medio tollat, ea in priuatū quemuis ſuopte occidere
pōdere deuoluatur. Probāte id vel natura poteſt.
ipſa, vt quod manui propter vniuerſū corpus, & filio propter matrē conceſsū eſt, vt infeſtū hoſtē ac vitæ eius imminentē quacūque poteſt ratione percutiat, idē quoque in Tyrannum, vniuerſi Reipub. corporis, communíſque adeo matris, quę patria éſt, interitum molientem, cuius impunè ac citra offenſam facere permittatur. Quòd inter Chriſtianos tāto magis licere debet, quanto maius eſt, quod iis à Tyrannis non reip. tantùm, ſed & religionis periculum
creatur. Accedit, quòd tum princeps eſſe Reip. ho-
deſinit, iuſque dominij omnino amittit, ſtis ius om
cum & iure ipſo deponi conſtet, & præte- ne princi-
rea impoſsibile ſit eundem patrem ſimul patus a-
atque hoſtem eſſe. Ex quo fit, vt quod in mittit.
alienum, atque adeo hoſtem, vel in bello pugnantem, vel vitæ inſidiantem, aut in quemuis à repub. proſcriptum permiſſum, imò etiam in matris laborantis cauſa, præcepto dominico imperatum ac iuſſum eſt,

idem in eum quouis modo præſtare non tantum liceat, verum etiam imperetur, qui religioni ac patriæ, quæ omnes omnium charitates ambæ complexę ſunt, nefarium bellum indixerit, qui vtriſque inſidias ſtruxerit, meritóque à Repub. vt publicus hoſtis damnatus ſit.

Eccleſiaſtica & ſacra de ea re teſtimonia & exempla.

CAP. 17.

QVa in re ne quid ſcrupuli ſuperſit, quod accinctum fortem quemuis à ſtrenuè agendo deterreat, Chriſtiana ſcilicet & ſacra ea de re tum teſtimonia, tum exempla pro feramus. *Homicidium* (inquit Põtifex Honorius) *nõ eſt peccatũ, cum in vindictam populi Dei fit, vt occiſio Goliæ à Dauide, Holofernis à Iudith.* & Iohannes Salisburienſis, *Porro* (inquit) *Tyrannum occidere nonmodo licitum eſt, ſed & æquum & iuſtum. Qui enim gladio abutitur, gladio dignus eſt perire.* Et paulò pòſt, *In eum ergo merito armantur iura, qui leges exarmat, & publica poteſtas ſæuit in eum, qui euacuare nititur publicam manum.* & Iohannes Gerſon in decem conſiderationibus, ne fatuis adulatorum decipiantur erroribus,

in Pſal. 5.

lib. 8. polycratici de nugis Curialium.

bus, conſideratione 7. *Error eſt* (inquit) *dicere terrenum principem in nullo ſuis ſubditis, dominio durante, obligari, quia ſecundum ius diuinum, naturalem æquitatem, & verum dominij finem, quemadmodum ſubditi debent fidem ſubſidium & ſeruitium domino, ſic etiam dominus ſubditis ſuis fidem debet & protectionem. Et ſi eos manifeſtè, & cũ obſtinatione, in iniuria, & de facto perſequatur princeps, tunc regula hæc naturalis,* VIM VI REPELLERE LICET, *locum habet. Et id Senecæ in Tragœdiis,* Parte 4. tit. 1.

--Victima haud vlla amplior
Poteſt, magíſque opima mactari Ioui, Senec. in Hercul. furente.
Quàm Rex *iniquus.*

Sic Sozomenus & Caſſiodorus de Iuliano apoſtata, quem Libanius Sophiſta & alij gentiles à Chriſtianis occiſum ſpargebant, *Quod verum forſan eſt* (inquiunt hiſtorici) *nec verò quiſquam reprehenderit facilè, ſi quis propter religionem fortem ſe oſtenderit.* Lyranus in 31 caput Numerorum, enumerans duodecim cauſas, propter quas bellum iuſtè ſuſcipi poteſt, *Duodecima* (inquit) *ſi Tyrannis à præſidente exerceatur.* Neque verò alia proteſtantiũ hæreticorum confeſſio, quãtumuis hodie propoſitum commodo ſibi inuento tyranno mutent, niſi quòd in eius Sozom. lib. 6. cap. 2. Caſſiod. in hiſt. trip.

qui verè tyrannus ſit deſcriptione,ſeu particulari determinatione diſcrepamus. Sic enim Bucchananus, *Tyranni* (inquit) *Deo & hominibus habẽdi ſunt iniurij, eóſque in luporum aliorúmue noxiorum animalium genere magis quàm hominum habendos eſſe puto. Quæ qui alit, & ſibi perniciem alit & aliis. Qui occidit, non ſibi modo, ſed publicè vniuerſis prodeſt.* Nec longè diſcrepat Bodini opinio, cum ait in Tyrannum qui præſidia, arces & munita loca occuparit, apertúmque ſe hoſtem præbuerit lege Valeria vtendum eſſe, quæ Tyrannũ vel indicta cauſa cædi iubet: Sin minus, & tyrannidis ita ſuſpectus ſit, vt à vi tamen manifeſta abſtineat, Solonis potius legem audiendam eſſe, vt iure primùm in eum agatur, ac deinde pœna irrogetur. Quid enim eſt aliud indicta cauſa tyrannum, quã à priuato quouis, cũ dabitur, interfici poſſe? Nam ſi id in inuaſorem principatus licet, tanto magis in religionis ac patriæ oppreſſorem, quantumuis alioqui legitimũ principem, licere debet, quanto deterius eſt, malum in eo videre præſens, quod in altero tantum futurum timebatur.

Lib. de iure regni apud Scotos.

Lib. 2. de rep. cap. 5.

Oppreſſor religionis & patriæ Inuaſore principatus peior.

Sic partim monitus oraculo, partim populi clamore, in prꝫſenti ac dura oppreſſio-

ne incitatus Othoniel Chuſam-raſathaim, ſeu, vt ait Ioſephus, Chuſartem Aſſyriorum regem, tyrannicè Iudæis dominantem, vir priuatus Othoniel, interfecto eius pręſidio profligauit, ac propterea gētis ſuæ principatum eſt adeptus. Idem conſequutus eſt Aod, cùm ille Eglon Moabitarū regem, in cuius familiaritatem ſe inſinuauerat, colloquij ſpecie in cubiculum regis admiſſus, pugione tránsfixiſſet, vnde & principatu octoginta annis potitus eſt.

Iud. 3. Ioſeph. Ant. lib. 5. cap. 3. 4. Ioſeph. ibid. cap. 5.

Idem accidit Baraco contra Iabinum Chananeorum regem, victo eius ſub Siſara exercitu, cum Siſaram prefectum militiæ priuata fœmina Iahël, atque adeo hoſpita interfecit, & ipſe Barac Iabinum iugulauit: Sic Gedeon victis Madianitis eorū reges Oreb & Zeb, & Zebee, & Salmana interfecit. Quod ad exemplum ſupplicij tyrãnorum & Eccleſię hoſtiū vt trahi debeat, vel ipſe propheta indicat, cum ait in ſpiritu Dei. *Fac illis ſicut Madian & Siſaræ, ſicut Iabin in torrente Ciſſon. Qui diſperierunt in Endor, facti ſunt vt ſtercus terræ.* Et rurſum, *Pone principes eorum ſicut Oreb & Zeb & Zebee & Salmana. Omnes principes eorum, qui dixerunt hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.*

Iud. 4. Iud. 7. 8. Pſal. 82.

Ioſeph. ant. lib. 11. cap. 8. Sed & inſigne priuati in tyrannũ zeli in Matathia exemplũ fuit, qui Iudæũ iuſſu regis Antiochi immolare idolis parantem, & Appellem regium ducem, à quo ad ſacrificium impellebatur, *furore accenſus* (vt ait 1. Mac. 2. ſcriptura) *ſecundum iudicium legis, & zelatus legem ſicut fecit Phinees Zamri filio Solomi*, ſuper aram ipſam trucidauit. Vnde illa Luciferi ad vtramque hiſtoriam alludentis, ad Lib. de non parcendo in Deum delinq. Conſtãtium imperatorem verba. *Si tu* (inquit) *fuiſſes inter manus Matathiæ illius zelantis legem, aut in manu Phinees, cui teſtimonium perhibet Deus, & alienigenarũ* (ideſt hęreticorum) *more, vt tu facis, viuere tẽtares, ſine dubio te* 2. Par. 25. *gladio interficerent*. His accedit Amaſias publico, vt dictũ eſt, cõſilio, nõ ſeditione aliqua, aut priuato ſcelere cęſus. Et quod Iehu 4. Reg. 9. & 10. monitu Heliſei, Ioram regem Iſraël, Ochoſiã regem Iuda, Iezabelem quoque ipſam, & ſeptuaginta filios Achab interfecit, & euaſit Rex Iſraël. Sic Græci imperatores tyrannicè dominantes ſæpè interfecerũt, Lib. 2. cuius inſigne apud Nicetam Choniatem exemplum de Andronico Conneno eſt. Dignum verò hoc imprimis Francorum gente factum, & ad virtutis exemplum poſteris, qui hodie ſunt, merito proponendũ.

Qui vt erant tyrannidis in religionem ac remp. nonmodo ſuam, ſed & alienam inſolētes, cùm in Syriam traiecturi, ad eripiendam Sarracenis terram ſanctam eſſent, parum habentes tyrannos religioni infenſos exigere, niſi & è repub. eoſdem exigerent, profecti Conſtantinopolim, vt eiecto tyranno, cui Alexi nomen erat, Alexium iuſto imperio reſtituerent, inter reliquas aduentus ſui cauſas Grȩcis ſignificarunt, *nullū ſe aduerſus gentem Græcorum nobiliſsimam bellum moliri, ſed iuſtum & legitimū Cæſarem velle in priſtinam dignitatem reſtituere. Singulas veteris Græciæ ciuitates præmia tyrannicidis ac diuinos propè honores decreuiſſe, quanto maiori honore excipiendos eſſe ſe* (i. Frācos) *qui tyrannum ab iniuſto dominatu venirent depulſuri?* Denique tyrannum vrbe pepulerunt, Alexium ſtabilierunt. Quem cum Myrtilus quidam ſtirpis imperatoriæ vir occidiſſet, & ſe pro imperatore gereret, Franci poſt longam obſidionem captum, præcipitem de altiſsima turri deiecerunt.

Æmyl. lib. 6.

Franci tyrannorum vel ex aliena Rep. exactores.

Obiectionum pro tyrannis ſolutio.

CAP. 18.

NEque verò præterire fas eſt, quæ hîc paſsim obiiciũtur, & in quibus mirũ eſt vt nõnulli gloriẽtur & exultẽt. Primùm eſt quod Dauid tametſi negotiũ ei cũ Tyranno manifeſtiſsimo eſſet, ab eius cęde tamẽ, etiã cum liceret, ſemper abſtinuit, imò interfectorẽ affecit ſupplicio. Sed hîc primũ quęro, ſi bellare cum tyrãno eſt nefas, cur cũ Saule Dauid bellum geſsit? Aut quis neſcit, ſi in prelio Saül moreretur, id Dauidẽ fuiſſe probaturũ, cum id vltro in ſpelũca
1.Reg.24. hortãtibus ad eius cædẽ amicis reſpõderit? At enim cæde abſtinuit, verè illud quidem
Contra Adimantum cap. 17. (ait Auguſtinus) *quia occidere noluit, quãuis iure potuerit*, vt perfectionis hîc exẽplũ, nõ neceſſarij officij eſſe intelligas. Niſi fortè id addere libet propterea abſtinuiſſe Dauidẽ, quia tametſi Dei iudicio eiectus è regno eſſet Saül, nõ tamen à Repub. cuius ſuũ ius in regis conſtitutione ac depoſitione eſt, eſſet excluſus: veritũ ſcilicet, ne in re quãtumuis iuſta noceret exẽplo, ſi regẽ interficeret, quẽ necdum reſpub. condemnaſſet. Tum quod etiã priuata potius, quã publica cauſa occidiſſe videri potuiſſet.

2 Fortius illud de Ieroboã, qui religionem corruperat, vitulos aureos in Bethel & Dã

poſuerat, Iſraël deniq; peccare fecerat, quē tamē occidit prorſus nemo: ſed nec miſſus ad eū propheta cædēdū prædicauit. Atqui (dicimus nos) nec Amaſiā regē Iuda miſſus ad eū vir domini, occidi imperauit, quē iuſtè tamē populus, & quidē publico cōſilio, de medio tulit. Vſque adeo parū efficax eſt per negationē iſtud argumentandi genus. Sed cū idem prædixit ſcindendum altare Hieroboā, comedere cū eo, & in toto eius regno Deo prohibente noluit, imo etiā interemptus à leone eſt, quòd a pſeudopropheta circumueniri ſe paſſus eſſet, vt cum eo comederet, ſatiſne indicauit, excōmunicatū populum atque anathema eſſe, qui impio regi ſeruiret? Quid illa Ahię prophetæ ad vxorem Hieroboam vox, *Percutiet* (inquit) *Dominus Deus Iſraël, ſicut moueri ſolet arundo in aqua, & euellet Iſraël de terra bona hac, quam dedit patribus eorum. Et tradet dominus Deus Iſraël: propter peccata Hieroboam, qui peccare fecit Iſrael,* ſatiſne ſignificat peccaſſe Iſraëlem, qui impium regem toleraret, meriturum alioqui, ſi iuxta legē, quæ in Deuteronomio eſt, de medio ſuſtuliſſet? Nam ſi punitur populus propter peccata Hieroboam, neque verò remedium aliud erat,

2. Par. 25.

3. Reg. 13.

Populus impio regi & Apoſtatæ ſeruiens anathema.

Cap. 14.

Deut. 13.

quàm ſi eum legē Dei ſeruare cogeret, aut morte afficeret, aut ſaltem eiiceret, quid ſequitur niſi propterea puniri populum, quia quod debuit in publica regni cauſa, id facere neglexerit?

3 Sedenim (inquiunt) Achab religionem ſuſtulerat, Iezabelem Sidoniorum regis filiam infidelē duxerat, altaria deſtruxerat, prophetas occiderat, Naboth iniuſtè damnauerat, & tamen non miniſterio populi, ſed Dei tantum nutu eſt extinctus. Rectè illud quidem. Sed viciſsim obſeruent, cum eo interiiſſe populum, iuxta Micheæ pro-
3.Reg.22. phetiam, qui diſperſum iri Iſraël ſicut oues prædixerat. Imò quę trium annorum & di-
3.Reg.17. midij ſiccitas fuit, grauius in populum, quā in ipſum regem deſæuiiſſe, cum fames ad pauperes, non ad eos qui abundant, vt plurimum pertineat. Neque alia iſtud de cauſa, quàm quod impio regi obſequens, participem ſe eius culpæ reddidiſſet. Eadem ratio & Manaſsis, pro quo afflictus populus vt fuerit dictū etiam antea eſt. Quid eſt enim cū rege interire, & pro eo puniri populum, niſi quia particeps criminis tolerādo extitiſſet?

Populus punitus propter tolerată impietatem Achab.

Lib. 1.

4 Quòd vero de Nabugdonoſore obiiciūt,

non reſtitiſſe ei quenquam, imò orare pro eo iuſſos eſſe, alia penitus ratio eſt, ſed ipſis inutilis. Propterea enim cogi Rex ille non potuit, vt ſeruiret Deo, quia homo infidelis, & in regno infideli, pacti huius particeps nunquam extitiſſet, vt ad illud Deo exoluendum vllatenus cogi poſſet. Neque de numero fratrum erat, vt hunc occidi, ſi deficeret, neceſſario iuxta legẽ oporteret. Vetabat etiam ſpecialis reuelatio, ne contra eum ſurgerent, cui eos ſeruire Deus (& quidem ſtato Hebdomadarum tempore) nominatim præcepiſſet, ſed vt religionem tamen quam ipſi accepiſſent, vel inter medios idololatrarum choros integram conſeruarent. Baruch. 1. Nabugdnoſor cogi ad fidẽ non potuit quia infidelis. Deut. 13. Bar. 6.

Illud verò leuiſsimum, quòd non Ioh. Baptiſta, non Chriſtus, non Apoſtoli in regem impium ſurgere, aut de medio eum tollere docuerunt. Quaſi vero eadem inſtituendæ Eccleſiæ ratio, atque inſtitutæ eſſe credenda ſit. Ac non prius plantari & irrigari vineam, quàm incidi oporteat. Adde quòd nec id licuit, cum poteſtas impiorum ſuperior eſſet. Sed neque illi Chriſtum profeſsi erant, vt cogi in verba eius mortis ſupplicio poſſent. Sed tum demum ſcilicet id

datum eſt, cum id prophetæ impletum eſt,
Eſa. 49. *Erunt reges nutritij tui, & vultu in terra demiſſo adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.* In quæ tempora vt ventum eſt, ſic vti iure ſuo in reſp. Chriſtiana profectò poteſt & vero debet.

6 Nec minus leue iſtud, quod alij quidam dicunt, præſtare tyranno beneficium qui occidat, nec pœna grauiore in eum eſſe opus, quẽ ſuſpiciones, inuidiæ, metus, cæteræ perturbationum furiæ ſatis per ſe torqueãt. Citántque ad id illud Dio genis, qui Dionyſio tyranno, Corinthi inter cytharędos ludenti ac bibenti, ſecuritatem inuidit, & magnæ imprecationis loco, dignũ, qui inter tyrannos ſeneſceret, eſſe dixit. Nam cum id ſcelerato cuiuis perinde accidat, vt ſuæ illi, veluti furiæ, occurrant iniuriæ, quæ eum reſpirare non ſinant, quid ſequitur, niſi vt ne ſupplicio quidem, quantumuis nequam, debeat coërceri? Imo quanto quiſque nequior eſt, tantò ſit à pœna liberior? Nam ſi tyrãno beneficium datur, cum vita ei adimitur, non tantum quia mors ærumnæ finis eſt (vt dicunt ij, qui humanum tantùm hîc ſapiunt) ſed etiã quia eius, quod deterius eſt, peccati, tantó-

que tolerabilior in æterno igne tyranni damnatio futura eſt, quanto eius in ſcelere vita fuerit breuior, nos ſanè miſericordiã iſtam ei ne inuideamus. Reipub. verò multò minus. Quia & ſi indignus iſto beneficio tyrannus eſt, at digna certe Reſpub. eſt, à qua talis peſtis abſcindatur.

Tyranno quę debeatur miſericordia.

Fortiſſimum verò illud, quod de vnctione obijcitur. Scriptum eſt enim, *Nolite tangere Chriſtos meos.* Nec maior vſquã Dauidi quàm [in Chriſtum] domini, *id eſt vnctum*, religio. Vnde illa tam frequens vnctionis obtruſio, vt cum dixerint, *eſt vnctus*, tum ſe omnia tela obiectu vno retudiſſe putent: impunéque adeo regi, quicquid crudeliter, iniuſtè, impiè, profanè, vno nomine tyrannicè præſtiterit, debere ex hoc vno eſſe velint. Forte, inquam, iſtud, ſi peccandi illecebra vnctio hæc, non lex virtutis atque hortamentũ eſſet: aut ſi etiam dignior regis, quàm presbyteri vnctio, ac non potius hæc multis partibus ſuperior foret. Quæ ſi non impedit tamen, quin ſcelerati puniantur, quin exauthorati ab Eccleſia primùm, ſeculari iudicio tradantur, quæ iſta inferioris vnctionis exceptio eſſe poteſt, vt propter eam in impium regẽ ac ty-

Pſal. 104.

Vnctio virtutis lex, non peccandi illecebra.

rannum tolli animaduerſio, aut immunis ille iudicio eſſe poſſit?

Sacerdotalis vnctionis ſupra regiam dignitas.

Niſi verò credimus quia ſacerdotũ ſimplicior, Regum maiore cum apparatu vnctio eſt, aut quia ſacerdotes deſpectui, Reges Deorum loco multi habẽt, menſurandum eſſe ex eo chriſma, vt regum nobilius, quàm ſacerdotum eſſe iudicetur. Imo tam deſipimus, vt qui cœlum aperire & claudere, cui miraculi miniſtrum eſſe quod cœlo, angelis, ipſa Chriſti matre ſuperius eſt, cui iungere diuina humanis, cui corpus eius in Euchariſtia conficere,

Hor. 3. Car.

Qui terram inertem, qui mare temperat,
Cœlúmque & vrbes, regnáque triſtia,
Diuóſque mortaléſque turbas
Imperio regit vnus æquo,

Apoc. 19. Pſal. 144. Geneſ. 49. Ioh. 20.

Qui rex regum, dominus dominantium, cuius *regnum eſt omnium ſeculorum*, cui porrigere panem illum pinguem Chriſti, *qui præbet delicias regibus*, ſua illa vnctione conceſſum eſt: qui de numero eorum eſt, quibus ſolis dictũ eſt, *Sicut miſit me pater, ita ego mitto vos*, ſcilicet vt velut Dij inter homines agant, vt reges vngant atque conſtituant, ac Dei inſtar, homines vel cœlo ingerant, vel inferno condant, id verè præſtantes ſua illa

data virga diuinitus, quod de fallaci Mercurio mentitur Virgilius,

—Hac animas ille euocat Orco Æneid.4.
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit,

talem eorum eſſe vnctionẽ arbitremur, vt huic regum, qui terris, qui montibus, qui Oceano, qui fluminibus terminatam poteſtatem habent, quóſque ab iis vngi neceſſe eſt, à ſuperioribus vtique, iuxta Apo- Hebr. 7.
ſtolum, inferiores, chriſma poſſit comparari. Quod ſi ita eſt, quæ ratio eſſe poteſt, vt illa tam ſublimis, tam digna ſacerdotis vnctio huic vt impuro, vt ſceleſto eſſe liceat, non permittat, nec vt puniatur impediat, Regem ſua illa tot partibus inferior, quantumuis ſceleratè, impurè, crudeliter, impiè agat, immunem efficiat? Ad id ſcilicet valeat vnctio hęc, vt inuiolabiles, vt ſancti, Vnctionis
vt ab iniuria omni tuti & ſint & credãtur, priuilegiũ quod.
non vt ſi nocuerint, ſi ſe pro prædonibus geſſerint, ſi permiſcere omnia tentauerint, pœnæ iuſtiſsimæ, atque adeo neceſſariæ eximãtur. Nec tam deſipiat homo, vt neſciat, bene agẽdi præſidium iſtud, non peccati libertatem eſſe. Similes qui aliter ſentiunt, eſſe hæreticis, qui datam à Chriſto libertatem in id conferunt, vt inceſtis nu-

ptiis, vt gulæ, vt ventri indulgeant, vt continentiæ atque ieiuniis nuntium remittãt; & reclamante Apoſtolo, *tantùm ne libertatem* (inquit) *in occaſionem detis carnis*, ſapere ſe tamen in ſuo illo ſenſu credentes, puteos Abraham, qui defæcatus liber ſcripturæ eſt, iniecto limo, ideſt carnali ac terreno ſenſu, Philiſtæorum inſtar inficiant. Indignum denique eſſe priuilegio cum vnctionis, aut etiam Eccleſiæ vti, qui in vnctionem ipſam, atque adeo Eccleſiam armatur: Quæ cum ſint eiuſmodi, vt iuſtè tyrannum deponi, vt ab eius obſequio ſubditos ſolui, vt iuſtè bello peti, imo publico iudicio, ſi poſſit, ſin minus, & periculum manifeſtum vrgeat, quouis modo (periurium ſemper abſit) ad necem rapi debere fatendum ſit, nunc quibus gradibus HENRICVS meruerit vt tyrannus diceretur, ſequitur vt dicamus.

Gal. 5. Geneſ. 26.

Henricus vt tyrannus ſit, generalis deſcriptio. CAP. 19.

SEd hîc facilius initium eſt, quàm exitũ reperire, cum in eo vt regium nihil, ſic tyrannica omnia liceat intueri. Nam ſi rex eſt, qui à Deo & populo legitimè conſtitu-

Quid Rex.

tus, vt Dei vicem & gladium in iis quę temporalia ſunt gerat, id agit vt ſincerum Dei cultum incolumem efficiat: vt publicis nō priuatis ſuis commodis inſeruiat: vt paternè & benignè imperans, amari potiùs, quàm timeri ſtudeat: vt rationi & legibus obtemperans, earum ſe cuſtodem ſeuerum exhibeat: vt emendari ſe à bonis, & liberè reprehendi gaudeat: vt malos coërceat, bonos & virtute præſtantes diligat ac foueat: vt ordines reipub. omnes ſuſpiciat, & ſe ei natum credens, eam quantum in ſe eſt immortalem reddat: vt tondere contētus, velut bonus paſtor, miſeris ſuccurrat atque opem ferat: vt iniuriarum propriarum oblitus, quæ Deo ac Reipub. fiunt ſeueriſſimè caſtiget & puniat: vt iuſtitiæ ſtudioſus, fide plenus, magnanimus, in pace omnia contineat: nec tam ſe armis, quàm fide ac ſynceritate muniat:

Contra verò Tyrannus eſt, qui permiſſus irato Deo, id imprimis curæ habet, vt potentiam ſuam per fas & nefas ſtabiliat: vt contempto reip. bono, quæ ſua ſunt quærat, crudelis & auſterus infauſtū illud & infame, *Oderint dum metuant*, in ore & corde habeat: vt ſe ſupra leges conſtituēs, Quid Tyrannus.

in iis violandis laudem quærat: nihil exoſum magis, quàm liberas bonorum reprehenſiones habeat: vt omnes omnium ordinum homines eludat: vt temp. ſui cauſa natam eſſe credat: vt populum deglubere, & ad internecionem deducere inſtituat: vt contemptis, quæ in deum fiunt iniuriis atque blaſphemiis, inſatiabili cupiditate ſe vindicandi ardeat: vt ſine iuſtitia, ſine fide, homo ignauus, cõtentionibus omnia miſceat: denique dum nec ſe ſuis credit, barbaris ſicariis ſtipatus incedat: Si tam hæc vera in HENRICO omnia ſunt, quàm priora longiſsimè abſunt, quis eum Tyrannum, ac primi nominis tyrannum dubitet iure nominari? Sed nos hæc ſingula qualia ſint videamus.

1 Ac ſit ſanè prima hæc Tyranni nota, ſi quis non legitimè in regnum ingreſſus ſit. Nam qui eiuſmodi ſunt, quantumuis iuſtè & moderatè imperent, tyrannos nihilominus eſſe Philoſophi dudum docuerunt. Sic Piſiſtratus Athenienſium, Hiero Siculorum, & Cæſar Romanorum tyranni dicti ſunt, quòd quamuis temperatiſſima eorum dominatio eſſet, non legitimè tamẽ ad regnum ingreſsi probarentur. Porrò duplex

Henricus non legitimè in regnum ingreſſus.

duplex nō legitimi ad dominatū ingreſſus via, ſi quis videlicet aut iniuſtam potētiam arripiat, aut eā quidē quæ iuſta eſt, ſed cum ſcelere atque iniuria: Nam ſi quis patrem interficit, vt hæreditate gaudeat, iuſtam poſſeſſionem accipit quidem, ſed ſcelere meruit, vt ea ſimul & vita priuetur. At HENRICVS vt legitimè Carolo IX. fratri, naturali morte, ſine maſcula prole occumbēti ſuccedere potuerit, quòd eo tamen veneno per ſcelus extincto (quo miniſterio, quáue arte nihil dicimus) in regnum ingreſſus eſt, quis legitimè regnum inuaſiſſe, ac non potius tyrānicè fateatur? Non enim ignotū eſt, quid in Poloniam inuito abeūti promiſſum, quid vertente anno ſeruatum ſit. Quid Carolo regi decumbenti, & vnde, in cuiúſue gratiam moreretur agnoſcenti exciderit. Vt Galliam ob futurum regnum miſeratus ſit. Et vt inde locum illud meritò habuerit, quod per anagrammatiſmum ad hæc verba alluſum eſt,

HENRICVS TERTIVS FRANCORVM REX.
HIC NVNC REX VERVS FRATRIS MORTE.

Dignus certè, vt qui per parricidium regnum ingreſſus eſt, de eodem propter parricidium deiiceretur.

2 Iam illud teſtimoniũ eſt omni exceptione maius, quod aiũt apud Clementẽ Apoſtoli. *Neque verò* (inquiunt) *Rex impius, Rex eſt amplius, ſed tyrannus.* Nimirum quòd inter Chriſtianos naturæ loco pietas eſſe cœperit, vt qui de ea deciderit, pari loco cum iis qui naturæ pugnant, cuiuſmodi ſunt tyrãni, debeat æſtimari. At impietas Henrici qualis ſit, expoſitum ſatis antea eſt.

Henricus impius. Conſt. Apoſt. lib. 8. cap. 2.

3 Rex etiam eſt qui ex legibus, Tyrannus qui ex propria voluntate imperat: & ille legibus paret, quas hic deſpectui habet. Nota enim illa eſt Imp. M. Aurelij primùm, ac deinde Theodoſij & Valentiniani vox. *Dignum principis maieſtate eſſe legibus ſe ſubiectum profiteri. Imò aliquid imperio ipſo excellentius eſſe, principatum legibus ſubijcere.* At Henricus & leges fregit, & id ſibi licere verbo profitetur. Leges quippe communes hæ ſunt, *Ne idem iudex & pars eſto. Alieni iuris hominem ne iudicato. Indicta cauſa ne interficito.* Regni verò hæ proprię, *Locus regiæ ſacer eſto. Comitia libera ſunto. Fidem in omnibus Rex ſeruato. Noua vectigalia iniuſſu populi ne imponito. Pares Franciæ à Paribus iudicantor.* At iſta omnia vt fregerit acta præſentia, & vetera docuerunt.

Henricus legum infractor & contemptor.

Quinetiam Rex populi ſe commodis na- 4
tum, Tyrannus contra natam ſibi rempub. Henricus
eſſe putat. Et ille publicis commodis ſer- natam ſibi
uit, hic priuatis: HENRICVS nihil niſi ſua Rempub.
negotia, ſeruitium ſuum, ſeruos ſuos vrget. putat.
Si quid querimoniæ de oppreſſa religione, patria, pauperibus & ſimilibus increpuit, pro omni reſponſo rebus ſuis prouidendum eſſe ait.

Amplius regis eſt moderata, tyranni gra- 5
uia & importabilia vectigalia imponere. Immodica
Scitum enim eſt illud Tyberij imperatoris, ab Henri-
Boni principis eſſe oues tondere, non deglubere. co impoſi-
HENRICVS in eo qualis fuerit, docent ta tributa.
innumera in populi perniciem vulgata edicta, erecti in officiarios regis caupones, hoſpitarij, cęteríque mechanicorum ex infimo hominum genere gradus. Impoſita aduocatis, notariis, procuratoribus, publicanis, & ne quid omitteretur, piſcatoribus, ſalſamentariis, cæteris id genus pecuniæ ſumma. Docet auctus Senatorum ac iudicum numerus, vendita vndique officia, deinde ſuppreſſa poſt acceptam pecuniam, quòd noxia reipub. dicerentur. Mox ſumpta iterum pecunia, denuo erecta. Medita-

ta inſuper & tentata ſuper matrimoniis, pueris baptizandis, caminis, carcerum cuſtodibus tributa, auctum ſalis quadruplo eóque amplius pretium: ita vt vnde decies centena aureorum millia capiebat, poſtea quadragies cẽtena millia, id eſt, pro millione vno quatuor milliones & amplius acceperit, & quæ in eo vt cætera omittantur vnius edicti ſalis crudelitas fuit, vt pauperes, quibus vix erat vnde cibario pane, abſque omni obſonio veſcerentur, tantum ſalis emere, aucto in quadruplum pretio cogerentur, quantum magnis & honeſtis familiis in victu opulento ſatis eſſet. Ita vt illi vel ſal emptum abijcere, vel dimidiato pretio vendere neceſſe haberent, ſi tamen qui emeret, inuenire poſſent. Docent denique mille, quas hîc enumerare, vel etiam cogitare tædet, emungendæ pecunię artes. Quódque omnem inhumanitatem ſuperat, datum lugentibus ac prę inopia ſe ſoluendo non eſſe querentibus pauperibus, víxque hæc Regi probari credere ſe dicẽtibus, ab inſigni quodam, & qui Henricum planè noſſet, tyrannidis miniſtro reſponſum, *Henricum ipſa eorum*

oſſa fracturum eſſe, ſi pro medulla argentum in iis latere crederet, aut inuenturum putaret.

Rex præterea à Tyranno differt, quòd 6 ille publicis vt alienis, Tyrannus vt ſuis vtatur. HENRICVS vt publica & aliena diſſiparit, docent occupati per vim ex domo vrbis, ſeu publico Pariſiorum ærario annui reditus, vnde priuati multi diuites, pauperes, viduæ, pupilli vitam ſuſtentabant, quos iuſtis poſſeſſoribus ademit, nec perſoluit. Accedunt & quæ antea de publico ſumpta pluribus expoſuimus.

Aliena bona diripuit.

Amplius, Regium eſt iuſtitiam defendere, Tyrannicum opprimere. Sic olim Antigonus negauit quemquam ſe maiorem Regem eſſe, niſi qui ſe iuſtior eſſet. Et tyrannidem ex eo cœpit Tarquinius, quòd ius corrumperet, & reos arbitrio ſuo vel ſolui vel plecti procuraret. HENRICVS fractis carceribus ſceleratiſsimos homines & hereticos, pecunia donatos, iudicio eripuit, & innocentiſsimos dãnauit. Id docuit preter alia, Franciſci Brettonij in ſupremo ſenatu aduocati, pauperũ zelatoris, optimi & catholiciſsimi viri imperata atrociſsimè, 7

Iuſtitiam oppreſſit.

Dionyſ. Halic.li. 4.

imò, vt à pleríſque viris bonis affirmatur, empta ſanguinis prætio mors, quòd primus ille Henrici in religione atque iuſtitia hypocriſim nominatim tetigiſſet.

Patres regni contempſit. Dionyſ. Halicar. lib. 4.

8 Regium inſuper eſt Reipub. patres, per quos regnum temperatur, reuereri, eiſque parere, tyrannicum contemnere. Nam vt Tarquinius, Nero, Heliogabalus, Caligula & alij tyranni dicerentur, magiſtratuum cõtemptus fecit. Henricvs omnes omnis generis patres contempſit ac violauit. Sacerdotes deſpectui habuit, ſæpè etiam iniuriis ac verbis procacibus lacerauit. Cõtemptis Principibus optimè de Repub. meritis, honoratiſsima quæque officia impuris hominibus, nullo nomine ac virtute commendatis dedit. Supremas curias in verba ſuaiurare, quidquid collibuiſſet probare, vi atque interdicti comminatione ſæpe coëgit. Curiam iuuaminũ, quia edictũ reuocationis priuilegiorum Eccleſiæ, nobilitatis & vniuerſitatum à ſe factum probare noluerat, facto ipſo interdixit, ac dein de aliquanto poſt, metu publicæ defectionis, interdictum reuocauit. Eandem curiã, vt edictum ſuper telis factum, quod trede-

Henrici in ſupremas curias violentia.

Curia iuuaminum.

cim totos menſes repudiauerat, probaret, miſsis eò Principibus ac proceribus aliquot, vi adegit. Eodem modo actum cum curia computorum, ſeu publicarũ regni rationum, quam quòd edicta peſtifera & crudelia probare iuſſa fortiter reſtitiſſet, anno 1587 interdixit, ac deinde interdictũ coactus reuocauit. Supremũ autem Senatum vt violarit, cùm alia multa docẽt, tum illud inſigne, quòd ſeptem & viginti pernicioſiſsima edicta vno die in populi viſcera ac ſanguinem, ipſe in Senatu ſedens, reclamantibus bonis, conniuẽtibus autẽ, quos in iſto ordine coëmptos furoris ſui miniſtros habebat, promulgauitatq; publicauit. Sic denique Patrum maieſtatem, partim muneribus, partim vi aperta profligauit, & abiecit, cum taciti ſilerent, omnia permitterent, & ad gratiam loqui, quàm ſtrenuè reſiſtere mallent, vt meritò eos multi, vel publicè, *Togata mancipia* vocitarent.

Camera computorum.

Supremus ſenatus.

27. pernicioſa edicta vno die per vim promulgata.

Ad hęc vt Regem benignitas, ſic Tyrannum contumelia delectare ſolet. Sic olim Caligula, ſic Heliogabalus ganeonibus delectati, honeſtiſsimos viros contẽpſerunt, ſępè etiam diffamarunt. Hoc Henrici in-

Contumelioſus in omnes.

genium vt fuerit, præter dicteria & ſcommata, præter mirum ſimulandi artificium, quo eludit & irridet omnes, oſtendit nuper impuriſsimæ beſtiæ, ac truculentiſsimi

Henr. Sibilotto furente & in omnes ſæuiente delectatus.

monſtri Sibilotti (hoc enim eius fatuo, nūc defuncto nomen erat) ſpectaculum, quo cum nihil aſpectu fœdius, nihil ad ebrietatem ac libidinem proiectius, ad blaſphemiam atrocius eſſet, ab hoc, ſi ſuperis placet, rabioſi canis inſtar ſpumas emittente, lupi in morem vlulante, oculis igneis ac furentibus, defluente ex ore ſanie, ſcipione duriſsimo obuium quęque feriri ac fugari, in Regia, in foro, in publico, effuſus riſu lętabatur. Tolerabile iſtud fortaſſe, niſi, quod animus dicere horret, iſto fœdiſsimo cane ad violandam virginum ſacrarū

φεῦ τῆς πονηρίας!

caſtitatem, quas in conſpectu ſuo nudari & teneri iuſsit, imò & tenuit, ipſe ſceleris author ac miniſter vſus eſſet. Similis in eo (niſi fortè peior) Adolpho Imperatori, ſimilis Tameri ſeu Tamerlano Scythæ, quos iſto

Calcondy. lib. 3.

genere ſpectaculi impuriſsimos Tyrannos delectatos eſſe, ſed non in virginibus ſacris tamen, hiſtoriæ prodiderunt.

10 *Infenſus*

Sed & vetus illud eſt, vt Reges candore

hominum vera dicentium delectantur, ſic Tyrannos iiſdem offendi ſolitos eſſe, ſic acceptus Dauidi Nathã, cum ſcelus aperiret, & ab Eſaia increpatus fleuit Ezechias. Sic inter Gallos Reges, qui plebeio veſtitu ſumpto, à ruſticis quid de rege diceretur inquirerẽt, & auditu proficerent, Ludouicus Craſſus, & Franciſcus primus extiterunt: vt cõtra Tyranni, Eſaiam Manaſſes, Ioas Zachariam, Herodes Iohãnem, Nero Senecam, atque alij alios, a quibus arguebantur, occiderunt. Alij inhonoratos, vt Platonem Dionyſius, Micheam Achabus, reliquerunt. Quibus niſi ſimilis HENRICVS eſſet, non tacere ab eo iuſſi, non atrocibus verbis lacerati, non carcere clauſi, non ad mortem expetiti prædicatores verbi Dei, non denique laqueo ſuffocatus Franciſcus Brettonius eſſet.

vera loquentibus. *2. Reg. 12.* *4. Reg. 21.* *2. Par. 24.* *Mar. 6.* *3. Reg. 23.*

Iam vt Regis eſt incolumem patriam velle, ſic Tyranni eius perniciem moliri. Qualis hic HENRICVS, qui 12. Maij Pariſienſium vitæ laqueos, tortores, gladios, ſaccos: bonis ac domibus prædones ac fures: vrbi vaſtitatem (vt olim Romæ Nero) intentauit: Qui externum militem, furens in viſcera patriæ aduocauit, & eius op-

11 *Publicam perniciem molitur.*

preſſorem, ἀλεξίκακον, ac patriæ meritò patrem GVISIVM interfecit?

Bonis infenſus malis delectatur.

12 Sed & ſolemne eſt vt regibus, viris bonis & ſapientibus delectari, ac pro cuſtodia vti (tales enim S. Ludouico, tales Alphonſo Arragoni, tales omnibus bonis in deliciis, ſine armatis hominibus fuerũt) ſic Tyrãnis optimũ & fortiſsimũ quẽque odiſſe, amantes patriæ ac Reip. viros de medio tollere (ſic enim Machiauellus iubet) & armatis ſicariis muniri. Præclarè enim Claudian.

Machiau. in Liuium, lib. 3. c. 3.

Claud. in 4. Honor. Conſ.

—Sors iſta Tyrannis
Conuenit, inuideant claris, fortéſque trucident,
Muniti gladijs viuant, ſeptíque venenis:
Ancipites habeant arces, trepidíque minentur.

Sic Ioab Abnerum & Amaſam meliores ſe interfecit. Hoc quale in HENRICO fuerit, primùm illud probat, quod acutiſſimi homines in illo obſeruarunt, cum nullũ vnquam virum bonum, aut quem nõ prius corrupiſſet, amauiſſe ac ſecum tenuiſſe: & quos corrumpere non potuit, aut ſuo furori non conſentiẽtes vidit, protinus odio habuiſſe, ac miſſos feciſſe. Deinde quòd nouo exemplo, ac nuſquam in Gallia viſo, quinque & quadraginta ſicarios, ſiue aſſaſſinos, quorum opera ad quencunque velit

Henr. nullum vnquã virum bonum amauit.

Henrici 45. Carnifices.

occidendum vtatur, ſumpſit, inter quorum gladios, vix etiā ſecurus agit. Tertio quòd Chriſtianiſſimos principes, ducem GVISIVM per eoſdē aſſaſſinos, tū inuidia, tum odio animat⁹, quòd nec ferre poſſet quemquam præ ſe vno diligi, aut magni fieri, & quòd ſuis furoribus reſiſtentē agnoſceret, trucidauit. Ac deinde Illuſtriſſ. Cardinalē eodem genere ſceleris de medio tulit.

Neque verò poſtrema regis virtus eſt, 13 propriarum iniuriarum oblitum, quę Deo, quæ populo fiunt ſeueriſſimè vindicare. Sic enim Chriſtus, Rex regum, in ſuis patiens vt agnus, in Patris iniuriis vt leo deſæuiit. Et ne ſacra proferam tantum, Auguſtus Cæſar iterum & tertio à Cinna ad necem expetitus, deprehenſo toties ignouit. Inſuper hoc addidit, *Certamen mihi tecum, ô Cinna, eſſe videtur, tu vt me perdas, ego vt te ſeruem: ſed quicquid moliaris, te ſeruabo tamen*. Ex quo Cinna tam amico deinceps & fideli vſus eſt, quàm prius hoſtis extiterat. Tyrannus contra eſt, qui Dei neglectis offenſis, totus in eo eſt, vt illatas ſibi atrociter vlciſcatur. HENRICVS vt exiis ſit, Belloij à duobus HENRICIS, Valeſio & Nauarro, contra HENRICVM vnum

Iniuriarū Dei contēptor, ſuas vehementiſſimè vlciſcitur.

Seneca l. 1. de clementia.

in Apolog. Catholic. GVISIVM conducti, depromptum è Machiauello propoſitum docet, ſatis ſcilicet ſollicitum eſſe Deum de ſuis iniuriis vindicandis, Regi de ſuis eſſe prouidendum. Quòd & HENRICVS patrauit egregiè, cum diſsimulato per hypocriſim odio, Guiſij peccatũ quod. GVISIVM hoc ſolo peccantem, quòd chriſtianũ HENRICVM eſſe crederet, quòd lacrymis eius fidẽ adhiberet, crudeliter interemit. Quin ſi Auguſti & Cinnæ hiſtoriam hîc citare operæpretium eſt, GVISIVM Auguſti, HENRICVM Cinnę locum videas occupare. Sed vt HENRICO tamen melior Cinna fuerit, qui victus humanitate, amicus ex animo fuit, quod HENRICVS eſſe non potuit. Sed & commentarium Commentarius criminum læſæ maieſtatis. criminum læſæ Maieſtatis ab HENRICO profectum, atque ordinibus oblatum, ab iiſdémque repudiatum, peiorem Anglicana inquiſitione vidimus, quæ ſe capitis ſupplicio vlturum comminatur. In eo vt de Deo ne verbum quidem, ita de regi illatis iniuriis fere omnia ſunt. Prorſus vt ad puerorum vtriuſque ſexus vota, quos ſingulis horis Lutetię, per vicos ad Deum clamantes, litanias recitantes, nudis pedibus, cum accenſis cereis incedentes, &

opem Dei implorantes, tota hyeme, atque adeo rigente vidimus, & adhuc etiam videmus, animum aduertentibus; id occurrerit iuſtiſsimè, quod aduerſus Epiſcopum, nomine Defenſorem, D. Martini promotioni reſiſtentem, ſed à pueris condemna- *Hiſt. D. Mar. ca. 7.*
tum citatū refert Sulpitius, *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos* Pſal. 8.
tuos, vt deſtruas inimicum & deffenſorem. Scilicet vt puerorum preces eum deſtruant, qui ſe inimicum Dei, & eius contempta cauſa, propriarum non tam iniuriarum, quàm libidinum vltorem atque defenſorem fecit.

Iam quia legibus cum pace optimè 14
cōuenit, Rex vt legum amator eſt, ſic pacē *Committit nobiles familias.*
vbiq. procuret neceſſe eſt. Id Ludouici, id Roberti, id alij Reges pij in Gallia fecerūt. Tyrannus contra, quia leges odit, vt fran- *Barth. de Tyran.*
gere eas liceat, familias inter ſe committit, *Machiauel. in Liu. l. 2. ca. 3.*
doctore Machiauello, miſcétque contentionibus. Hac arte cum alii, tum inſigniter vſus HENRICVS eſt, preclarè ſecum diu agi ratus, dum Borbonij & GVISII inter ſe diglariarentur, ipſe, velut pugnæ arbiter, id ageret tantùm, ne pars altera alteram nimis opprimeret: nunc oleum vbi opus eſſet adhiberet, nunc frigidam infunderet.

15 Hoſtes prouinciis præfecit. Regium quoque & illud eſt, ius reddere his qui oppreſsi ſunt, ac de iis reſpondere, qui prouinciis præfecti ſunt. Tyrannicum contra eos præficere, qui patriæ obſint, aut iniurias ab his illatas non vlciſci atque vindicare. HENRICVS præfecit Prouinciæ ac Delphinatui Valettum & Spernonium homines nequiſsimos, à quibus templa profanata, cæſi innocentes, nihil non impietatis commiſſum eſt. De quibus HENRICVS cum expoſtulantes audiret, contempſit; & his lacerandas nobiliſſimas prouincias reliquit.

16 Timidus & diris agitatus. Amplius vt Reges fortes ſũt & quieti, ſic timidos tyrannos eſſe, & furiis agitari, Neronis ſpectra, & ſe ſub lecto condens ad tonitru Caligula docuerunt. At HENRICVM (Suet. in Cal.) lepore timidiorem & ignauum magis, vt furiæ nonnunquam & ſpectra exagitẽt, demonſtrant trucidatæ ante aliquot annos Pariſiis, repentino eius è ſomno euigilantis iuſſu, regales ad Luparam beſtiæ, leones, (Beſtiæ ad Luparam cæſæ.) vrſi, pardi, quòd ſe ab iis deuorari ſomniaſſe diceret. Non intelligens videlicet, quàm multò crudeliores beſtias, aulicos, paraſitos, Gallici populi helluones, quos occidi præſtaret, & à quibus deuoratus verè eſt,

ſpectrum id indicaret. Sed & furiis ac nocturnis viſis terreri adhuc, peruagatus ſatis rumor inter plurimos eſt.

Denique Rex eſt qui Regum, Tyrannus qui Tyrannorum exempla imitatur. At HENRICVM ſi quis quærat, cui ſimilem credere oporteat, Ioabum, qui per colloquium Abnerum, per oſculum Amaſam: Tryphonem & Ptolemeum, qui per dolum & fraudem Ionatham & Simonem fortiſſimos Machabæos (nam & GVISIOS Machabeos honorifico & vero titulo Sixtus V. Pontif. eſſe dixit) Iſmaëlem filium Nathaniæ, qui ſimulato ploratu & religione, octoginta viros trucidauit: Achabum alienæ vineæ vſurpatorem, Nabothi interfectorem, & famæ innocentis oppreſſorem, Micheæ percuſſorem: Saülem Dauidem perſequentem, & regi Amalech impio parcentem: Ieroboam, qui poſitis vitulis aureis peccare fecit Iſraël: Ioam Zachariæ carnificem: Pharaonem Iſraëlitas immenſis oneribus opprimentem, ac monita Dei contemnentem: Abimelech occiſis fratribus, vt ſolus regnaret, à muliere tegula percuſſum atque interfectũ: Antiochum illũ radicem peccati, in ſacras pecunias inuo-

17 Tyrannorum facta imitatur.

2. Reg. 3.

2. Reg. 20.

1. Mac. 12.

1. Mac. 16.

Epiſt. ad Guiſ. ducẽ.

Hier. 41.

3. Reg. 21.

3. Reg. 23.

1. Reg. 15.

3. Reg. 12.

2. Par. 24.

Exod. 1. 2. 3.

Iud. 9.

1. Macch. 2.

actum, populi ludibrio expoſitũ ac diſcerptum: Eduardum 2 Anglicum, poſt necatos in comitiis principes, regno priuatum, & immiſſo per anum candenti veru fœdè necatum: Quid multa? nequiſsimos qui toto orbe fuerunt tyrannos, & ſi qui ſunt illis pares proferemus.

Thom. VValſing. in Eduard. 2.

QVOD SIT REGNO INVTILIS. Crimen quintum.

Principes duri & inutiles principatu cur arcendi. CAP. 20.

Leuiſsimum hoc crimen, & quod tolerari fortè in HENRICO poſſet, ſi cętera abeſſent. Sed tale tamen, vt ex eo quàm grauis cauſa ſit abdicandi reges, maiores noſtri peruiderint, qui Chilpericum, qui Childericum, qui Theodoricum, qui Carolum craſſum, qui LVDOVICVM tertium & alios, quòd inutiles & minùs regnò idonei eſſent, ſceptro amouerunt, & tonſos capite recluſerunt. Neque id quidem iniuria. Quia cum duo ſint, propter quæ reges conſtituti fuerunt, alterum vt iudicium exerceant, alterum vt populum ab hoſtibus tueantur (vtrúnque enim Iſraëlitæ in-

Eiecti è Gallia ob ſolã ignauiam Reges.

Reges ad quid inſtituti.

1\. Reg. 8. dicarunt, cùm dicerent, *Conſtitue nobis regem vt iudicet nos.* Et rurſum, *iudicabit nos Rex noſter, & egredietur ante nos, & pugnabit bella*
1\. Reg. 10. *noſtra pro nobis.* Et iterum, *Num ſaluare nos poterit iſte?*) neque verò vlla pacti ſeruandi ratio ſit, vbi cauſa pacti defecerit, id profecto ſequitur, qui inutilem ſe regno præbeat, ne vlterius quidem in eo ferendum
Apoc. 12. eſſe. Nam nec aliter in Apocalypſi, idoneus futurus erat mulieris fœtus, *regere gentes in virga ferrea*, ideſt inconcuſſa iuſtitia, niſi puer maſculus, hoc eſt generoſo, & rebus agendis nato animo præditus naſceretur. Et pro magna Dei ira hoc etiam ſcriptura
Eſa. 3. ait, *Et effœminati dominabuntur eis.* Sed & propterea etiam fortè Galli fœminarum in regno fuerunt inſolentes. Ne effœminatis quidem viris multo æquiores, quos partim recluſos, electo ſtrenuo aliquo prorege tenuerunt, partim ignauiæ & inertiæ pertæſi penitus excluſerunt.

Ad tyrannidem verò dum iſtud acceſſerit, tum fit illud neſcio quid, quod à Poëta de Buſiride dictum, à nonnullis perperam
Gell. lib. 2. cap. 6. reprehenſum, à Gellio autem bene deffenſum & explicatum legitur,

--Quis aut Euryſthea durum,

Aut illaudati neſcit Buſiridis aras? Georg. 3.

Durum profectò, & ad ſummam nequitiæ ſignificationem efficax verbum, cum vix è truculentiſsimorum tyrannorum numero quiſquam fuerit, qui non aliqua laude, aut iuſtitiæ, aut literarum, aut alia quauis commendatus extiterit. Nã & Phalaridis iuſtũ iudiciũ in Perillo, boue quem fecerat, incluſo: Cãbyſis excoriato iniquo iudice, & filio eius ſuper patrię pellẽ in ſede collocato: & Tamerlanis in re militari virtus, & Iuliani literę humaniores memorantur. Prorſus vt in quo laus nulla ſit, eũ de peſſimo hominũ genere eſſe neceſſariò oporteat. Mirúmque illud, cum vel truculentiſſimæ beſtiæ vſui alicui eſſe poſſint, inter homines comparere, qui ea lege natus ſit, vt noceret omnibus, prodeſſet nemini. Quæ ſi ſumma ignominia eſt, neque verò æquum eſt præferri cum cæteris, quem infra omnes eſſe vel natura ipſa iubet, quæ ratio eſſe poteſt, vt crudelis & ad nihil vtilis, proptereá que illaudatus homo, in regno diutius teneatur? Et quidem Claudij imperatoris, ſicuti apud Suetoniũ eſt, lex fuit, *vt qui ægra & affecta mancipia in inſulam Æſculapij, tædio medendi exponerent, iusin eos amitterent, & ſi*

Illaudatũ eſſe ſumma tyrannidis cum ignauis iunctæ ſignificatio eſt.

Sueton. in Claudio Caeſ.

conualuiſſent, qui exponerentur, liberi eſſent, nec redire ad dominum cogerentur. Quod ſi ita eſt, & id iure factum eſſe vel ipſe naturæ ſenſus docet, qui homines natura non ſeruos, ſed liberos, & ſolum Chriſtum dominũ agnoſcentes, hominum tantùm inſtituto & pactione ſibi ſubditos, ægros ſubinde & affectos duro ſuo principatu ſic relinquat, vt nihil opis, nihil præſidij afferat; quantò ęquius eſt ab eius iugo liberos eſſe, qui nocere ita didicerit, vt prodeſſe nulla in re poſſit?

Henricus vt ſit regno inutilis.

Cap. 21.

At Henrici vt iniurias plurimas recenſere facile eſt, ita in quo profuerit, aut in quo populum iuuerit, videre adhuc non licuit. Libētérque hîc Perſarum legem ſeruari admittimus, ne damnetur, niſi multò plura eius mala, quàm bona eſſe conuincãtur. Niſi fortè quæ frequentiſsima eius actio fuit, vt choreas duceret, vt ſaltaret, vt pœnitentium choros ageret, vt cynædos & ſcorta, ſicuti olim Tyberius, nudis corporibus, turpiſsimo ſpectaculo, in portenta libidinum ruentia cerneret, vt canes nõ venaticos, ne quid in eo generoſum ſit, ſed

Diod. lib. 1. & 15.

Henricꝰ opera & acta quæ.

delicatulos, atque è muliebri ſinu abſtra-ctos, magno numero aleret, comeret, oſcu-laretur, in vlnis ferret, mēſæ & lecto adhi-beret: vt pluris quàm optimos ac fortiſſi-mos viros faceret, ſimilis in eo Honorio, qui Gallinæ, quam Romam vocabat, amiſ-ſionem ægrius ferebat, quàm nobiliſſimæ vrbis Romæ excidium: vt in medio ardore belli ineptias nihilo remitteret, Galienum imitatus, qui roſaceas domos feruente bel-lo conſtruebat, & audita Ægypti, Galliæ, & Aſiæ defectione, nihil commotus pro omni reſponſo, nunquid reſpub. ſine Æ-gyptio lino, ſine trabeatis Galliæ ſagis, ſine Aſiæ aphronitris eſſe poſſet, rogabat, has regias virtutes eſſe, aut præclarè cum po-pulo ac regno propterea agi exiſtimamus. Et quidem quòd ſacras ædes ædificaſſet (alias autem pręter Hieronymitanum ady-tum & Antonianam ſpeluncam non vidi-mus) mirificè ſe laudantem audiuimus. Sed idem, imo melius aliquid Eduardus 2 An-gliæ Rex, cùm multis aliis dirutis Eccleſiis feciſſet, quas præſtaret eſſe ſuperſtites, non vtilis propterea regno eſt iudicatus. Multò verò ineptior exprobratio illa fuit, cùm Pariſienſi vrbi, poſt turpem illam fugam,

Cappin.

Trebell.

ingratitudinem erga ſuum ingens beneficium obiecit. Quod eam ſe diceret diuturna ſua in vrbe mora bonificaſſe (hoc enim nouum eius, & de præclariſsimis eius inuentis vocabulum) frequentiáque & opibus auctiorem multò reddidiſſet. Nempe quòd huius tã ſancti regis merito, vt olim domus Obededô excepta arca, & domus Laban præſente Iacob, & domus Ægyptij, agente apud eum Ioſeph, omne benedictionis genus accepiſſet. Homo ſcilicet irato non Deo tãtum, ſed & Gratiis & Geniis natus, qui quod ſummæ ignauiæ, eſt id ſibi laudi ducat, & quæ peſsimè ipſe fecit, ea beneficij loco credi velit. Quaſi verò non vſu compertum ſit, magnarum vrbium peſtem eſſe, diuturnã in iis Principis moram, quod hîc aula & corrumpat populum, & ſeipſa in dies fiat corruptior. Quod cũ accidere fere ſolet, tum verò hæc HENRICI ex eius in vrbe præſentia beneficia extiterunt, quòd diuina omnia & humana conculcauit, quòd luxum incredibilem introduxit, quòd mores corruptiſsimos inuexit, quòd laruatus per vrbem atque perſonatus diu noctúque incedens, dies ſacros ac feſta profanauit. Quòd matronarum ac

Bonificare Henrici vocabulum.

2. Reg. 6. Geneſ. 30. Geneſ. 39.

Magnarum vrbium peſtis diuturna in iis principis Mors.

Henricus quid lutetiæ præſtiterit.

ac virginum nobilium pudorem expugnauit: quòd optimum quemque ludibrio ac deſpectui habuit. Quòd execrationes atq; blaſphemias, ſcurrilia & impia verba in ore ſuorũ, ac deinde vulgi poſuit. Quòd adulteria, ſodomias, & quod peius eſt, ſortilegia, atheiſmos ampliauit, ac libera fecit. Et ne non hæc ſatis eſſent, ærarium Pariſienſe toties exhauſit, tributa immenſa Pariſienſibus imperauit, iuſtitiam, vt nunc eſt, vænalem, támque adeo pretio caram fecit. Denique, quod palmarium eſt, furiis incenſus, vt alter Catilina, vrbem vetuſtate nobiliſsimam, magnitudine ampliſsimam, numero populoſiſsimam, religione orthodoxa conſtantiſsimã, omni genere virtutis ac ſapiẽtię illuſtriſsimã, cuius ipſe obedientiã, fidem, ac liberalitatẽ expertus ſemper eſſet, nulla in re lęſus, hoc offẽſus ſolũ quòd zelo religionis catholicę ardentẽ videret, vno tẽpore cæde, incendio, latrocinio fœdare, perdere, vaſtare, per ſceleratiſsimos homines adulteria, blaſphemias, libidines, nequitię omne genus ſpirãtes, homo beneficus & patriæ amãs cogitauit, imò aggreſſus eſt. Et quia ſcelus nõ perfecit, quia hũc propria nequitia expulit, ingratitudinis, ſi

Pariſienſis vrbis laudes.

Henrici in Pariſiorum vrbem cõiuratio.

ſuperis placet, quòd ſe occidi nō paſſi ſint, quòd ſe, quòd patriam, quòd religionem ab interitu vindicarint, optimos ciues criminatur.

Hæc nimirum, per quæ vrbem Pariſienſem tam inſigniter *bonificauit*, hoc eſt, vt interpretari verè licet, animo corruptam, corpore exãguem, atque monogrammam quantum in ſe eſt fecit, *Et campos vbi Troia fuit*, facere cogitauit. Quæ ſunt profectò eiuſmodi, vt hîc illud ex Ennij Medea, à Craſſo & Cicerone ſimili in re non ſemel citatum,

Orat. pro Cœlio.

Vtinam ne in memore Pelio

meritò liceat vſurpare. Nuſquam ſcilicet è Polonia tam fatalis exul rediiſſet, nũquam in vrbe bonificator eſſe fuiſſet, néue equi, aut iumenta forent, quæ tam funeſtum patriæ incendium ad nos reduxerunt. Pariſiis certè tandiu is non egiſſet, cui illud, quod de Tyberio olim ſcriptum eſt, tam bellè conueniat,

Sueton. in Tyber.

Aurea mutaſti Saturni ſecula Cæſar,
Incolumi nam te ferrea ſemper erunt.
Faſtidit vinum, quia iam ſitit iſte cruorem,
Tam bibit hũc auidè, quàm bibit ante merũ.
Aſpice fœlicem ſibi, non tibi, Romule, Syllam,

imo tyrannum Sylla crudeliorem, non tuis iam commodis, (o Lutetia) ſed ſuæ libidini ſeruientem.

Et Marium ſi vis aſpice ſed reducem.
Necnon Antoni ciuilia bella monentis
Non ſemel infectas aſpice cæde manus.

Cum in eo ſcilicet omnes omnis generis crudelitates, quas in hæreticis experta Gallia eſt, coniunctas ſimul & conglutinatas liceat intueri.

Et dic Roma perit. Regnabit ſanguine multo,
Ad regnum quiſquis venit ab exilio.

Nimirum, qui exilium illud Polonicum vecordia primum & ſtupore commutauit, ac deinde Pariſienſe, atroci illo Blæſenſis latrocinij ſcelere vindicauit, qualis futurus ſit iudica, & quàm multo ſanguine dæmoniis ſuis litaturus, ſi ab exilio ad regnum BONIFICATOR iſte tuus, ô patria, redierit.

Adeo ſcilicet experti malo noſtro ſumus, quàm verè id fuerit à Carolo IX dictum, qui cum HENRICVM à ſe ablegatum, magno iam onere vacuus, ad Polonos tranſmiſiſſet, egregiam ſe illis *hapelurdam*, id eſt nudam ſtrenui ac boni viri vmbram dediſſe profeſſus eſt. Et quòd re-

deunte eo è Polonia, cum multi de eo mira ſperarent, qui eum norant tum domeſtici tum exteri, nihil boni geſturum, vero nimium, eheu! vaticinio prædixerunt.

Quæ inutilis fractique animi abiectio quàm altas in eo radices egerit, vel ex eo intellige, quòd in iſto recentis adhuc Blæſenſis parricidij horrore, cum armis fremeret vndique Gallia, & de defectione ſerio cogitaret, ſecurus ipſe, & de expugnanda Aurelia, ac Lutetia ferro & igne citiſſimè perdenda certus, totus in eo magnam partem erat, vt de amaſijs ſuis vnum, toto corpore nudum, coram ſe in tabula pingi procuraret, iudéxque in eo ſollicitus, ne quid aberraret penicillum, dies multos cōtereret. Homo otioſus, ac perditè turpis, cui non ſatis eſſet, fœdisſe tactibus polluere, ac naturam peruertere, ni ſpectaculum haberet, vnde mentem & oculos, ne quo tempore non turpiſsimus eſſet, perpetuò inquinaret. Quis enim in eo qui hæc agat, patriæ amantis, aut vtilis regis, vel pilum eſſe dicere iure poſsit?

Exod.32. Talem quippe ſe nobis, vt quis exhibeat, Codrum præſtet aut Decium pro patria
4.Reg.18. morientem, Moſem æmuletur deleri ſe de libro vitæ, ni populus ſaluus fiat, poſtulan-

tem : Ezechiam imitetur excelſa auferentẽ, ſtatuas confringentẽ, lucos ſuccendentem, ſapienter in omnibus ſe gerentem, Philiſtæos percutientem : Ioſiam referat 4. Reg. 23.
altaria Baal demolientem, aruſpices, augures, Pythones, ariolos, effœminatorũ domos, fana excelſa deſtruentem, eorum ſacerdotes occidentem. Diſcat illud, quod ad Reges ille ſimul Rex & propheta ait, *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore, & exultate* Pſa. 2.
cum tremore. Vt ea faciat ſcilicet, interprete Auguſtino, *ad ſeruiendum Deo, quæ non poſſunt* Auguſt. Epiſt. 50.
facere niſi reges. Hæreſim deſtruat, blaſphemiam auferat, cæteras Reipub. peſtes ſimoniam, rapinam, adulteria, ſodomias eradat, pietatem, iuſtitiam, literarum ſtudia promoueat ac ſtabiliat. His quippe artibus Clodouei, Caroli, Roberti, Ludouici cæteri primi in Gallia Reges in cœlum conſcenderunt. Hæc ſunt enim, quæ non poſſunt facere niſi Reges. Quibus præſtandis vtiliſſimorum Eccleſiæ, Reip. ac patriæ Regum nomen promeruerunt. Quæ ſi HENRICVS nec fecit, nec facere in animo habuit, imo ne fierent omnibus modis impediuit: ſi totus in eo eſt, vt non ſeruandæ, ſed deſtruendæ patriæ conquirat rationes,

Præclarè ſecum agi ratus dum voluptuariè agere, dum miſcere libidine cuncta poſsit, Si factum huius, vt olim credidimus incuria, vt nunc ſcimus, ſtudio eſt, vt religio in Gallia caderet, vt mos patrius interiret, vt decies centies mille in Gallia animæ æterna morte perirent, quid vltra futurum eſt, quo quis illum hominē frugi, quo vtilem regem prædicare poſsit? Nam ſi vltra perget Germanos dicere opera ſua eſſe victos, vt incredibili typho venditet ſe, vt fecit, homo ignauiſſimus Auguſtum eſſe quemdam, non alio huic reſponſo opus erit, quàm quod Salinatori apud M. Tullium Q. Fabius Max. dedit, cui cum fugax ille diceret, *mea opera, Q. Fabi, Tarentum recepiſti.* Tum ille ridens, *næ* (inquit) *nam niſi tu amiſiſſes, ego nunquam recepiſſem*. Ita enim niſi HENRICVS Germanos acciuiſſet, GVISIVS eos non viciſſet: neque Galliam vniuerſam ferro, fame, flamma princeps optimus prohibuiſſet, niſi per hæc illam perdere perditiſſimus ipſe tyrannus contendiſſet.

Cic. in Cat. Maiore.

QVOD HENR. HYPOCRITA.

Crimen ciu. Sextum.

Tyrannidi fere coniuncta eſt Hypocriſis. CAP. 22.

SEd & tyrannidi affine vitium hypocriſis. Quotuſquiſque enim immanium tyrannorum fuit, qui non virtutis ſimulatione aliqua, vel ad ingrediendum dominatũ, vel etiam ad ſeruandum vteretur? Declarat illa Herodis Chriſtum adorationis ſpecie perdere cupientis, móxque in pueros crudeliter ſæuientis veteratoria calliditas. Alterius item Herodis, Iohannis Baptiſtæ interfectoris, quem vulpem propterea, vt hypocriſim deſignaret, Chriſtus nominauit. Declarat & Neronis quinquennium acerbiſſima tyrannide commutatum. Sed & Conſtantij, hoſtis blandientis, ſpecie religionis occidentis, Chriſtum confitendo abnegantis (vt ait Hilarius) varium & multiplex ingenium. Amplius etiam Iuliani per ſummam in religione hypocriſim ad imperium ingreſſus, quòd ille omni crudelitatis genere conſpurcauit. Docuit & Ba-

Mat. 2. Mar. 6. Luc. 13.

ſiliſci imperatoris ſucceſſor atque interfe-
Zon. ctor Zeno, qui ſimulata cum Orthodoxis
Henotici ſeu vnionis edicti ab Henrico violati typus. pace, factóque vt hodie ab HENRICO, Henotico, ſeu vnionis edicto, eodem ad nobiliſsimi cuiuſque & piiſsimi cædem poſtea eſt abuſus. Declarant & alij poſteriores illo imperatores, Philippicus, Copronymus, Leo Armenius, Michaël, Theophilus & alii, qui catholicos ſe omnes profeſsi initio, mox tyranni crudeles effecti, mira hypocriſi Eccleſiæ ſimul ac populo illuſerũt. Sed neque aliter Mahumetes inſtitui tyrannus potuit, quàm ſi ſe diuinitus, ſua illa columbæ impoſtura, afflatum ſimularet, velóque hypocriſeos fucum imperito populo faceret, ac futuræ crudelitati aditum aperiret. Quid HENRICVS VIII, vt omittam veteres, Angliæ Rex? aut quis eius hypocriſim neſcit, pro Eccleſia primùm ſcribentis, *Deffenſoriſque fidei* titulo honorati, ad poſtremum Eccleſiam crudeliſſimè perſequentis? Sed & digna inceſto eodem patre atque fratre inceſta ſimul ſoror & filia, quæ hodie etiam regnat, Anglicana Iezabel, quæ nec peruenire ad apicem iſtum putidiſsima belua potuiſſet, niſi mira hypocriſi impietatem ſuam ſpirantẽ

ac viuente Maria Catholica Regina occulere didiciſſet.

Omnium verò maximè in Iohanne Baſiliade, magno duce Moſchouiæ (qua bellua nihil à ſeculo viſum eſt truculentius) ante annos, vt fertur, quatuor vel quinque vita functo, id apparuit. Cuius vt vita perpetua fuit innocentium cædes, quos ipſa libidinibus, ſacrilegiis, atque blaſphemiis horrens, laqueo ſuſpendi, aquis præfocari, membratim diſſecari, haſtis confodi, ipſe ſæpe miniſter cædis lætabatur, nullæ vt huic maiores deliciæ vnum vt ſolatium eſſet, ſi recreari vellet, vt humanum ſanguinem funderet, ita non aliter peruenire eo potuit, vt ex legitimo principatu crudeliſsimā tyrannidem efficeret, quàm ſi ementito primùm monaſticæ vitæ inſtituto, abdicatóque, vt fingebat, principatu, miſſis ad vniuerſas imperij ſui arces, qui literas in ſpeciem, de aſſerendo filiis ſuis principatu ferrent, dato ſingulis negotio id ageret, vt nobiliſſimarum familiarum principes, iiſdem præfectos, ſumpta per ſatellites occaſione, inopinatè opprimeret. Quę cum ei ad ingrediendam tyrannidem via tutiſsima viſa fuiſſet, eadem pulchra ei

Magni ducis Moſchouiæ inſignis cum crudelitate hypocriſis. Alex. Guagninus Veron. in deſcript. Moſchouiæ.

Baſiliades ſe monachum fingens tyrānidem inuadit.

viſa eſt, per quam illam peſsimè introductam peius exerceret, vt ædificato monaſterij inſtar ſuo illo Alexandro vvæ palatio, monachi nigri veſtitu indutus, loróque ſuccinctus, cultellúmque & lucernam ferens, ipſe cum ingenti aulicorum caterua, quos ritum hunc imitari, flagris alioqui cædendos, oportebat, in fanum ad matutinas preces, aliáſque cærimonias, quibus Rutheni vtuntur, procederet. Hos omnes fratres, ſéque adeo ipſum fratrem appellari iuberet. Ita vt hæc magna aulicorum Moſchorũ fraternitas diceretur. Quibus hora prandij ſuus cuique cibus in ciſtella, ipſi magno Duci primo, tãquã primario fratri ac deinde reliquis porrigebatur. Potúſque eodem modo ſingulis dabatur ad menſuram. Atque ita abſoluto prandio, ad ſuas quiſque cellulas reuertebantur. Cúmque abſolutum Canonicarum precum officiũ eſſet, tum ipſe Dux, tanquam maior natu, à cœnobio illo egrediens, aliquot captiuos morti deſtinatos produci è carceribus iubebat, ibíque variis mortis generibus affici. Itaque alij ad palum, alij ad rotam alligati, alij ſecuri percuſsi, alij laqueo ſuffocati, alij in fruſta diſſecti, multi aquis obruti macta-

Baſiliadis hypocritæ monachalis habitus.

Crudelis deuotionis Moſchiæ exitus.

mactabántur. Hícque deuotiónis illius ſolemnis ac perpétuus exitus erat, vt decem vel viginti humanis victimis magni Ducis dæmoniis litaretur. Tanto fœtore cadauerum, vt illac tranſire nemo poſſet. Crudelitatis verò, non in captiuos tantùm, ſed & in familiares ac neceſſarios, diffamatione tanta, vt quotieſcúnque ad funeſtum illud Alexandrovvæ caſtrum aliquem è ſuis cōſiliariis Dux impius inuitaret, nemo illorū eſſet, qui non crederet, ad præſentē ſe mortem acerſi, neque inde incolumem reuerſurū. Itavt diſceſſurus domui ſuæ primùm diſponeret, vxori ac liberis valediceret, & amicis ſua cōmitteret. Vnus ſcilicet inuētus noſtro ſeculo homo, qui cū tyrannide hypocriſim tam inſigniter cōiungeret, nullus vt dignior propterea eſſet, quem vtriuſque æmulus Henricvs imitari poſſet, ſuæque in eo nobis in vicinam Moſchouiæ Poloniam profectionis fructum daret. Baſiliades Henrici typus.

Hypocriſis etiam in hæreticis ac cæteris impiis. Cap. 23.

NEque verò id in principibus mirum eſſe debet, cum & id in priuatis, ſicubi impietas regnat; locum eodemmodo

habeat. Non enim aliud hæreticorum ingenium, quod vt crudele perpetuo eſt, vt principem ſuum referat, homicidã ab initio, ita iis perpetuo hæc ars fuit, vulpinam leonina commutare. Ario primùm quid lenius, aut manſuetius? Quid in ſpeciem religionis amantius? At hæc peſtis fuit, quæ vniuerſum orbem cæde, incendio, omni genere crudelitatis ſubuertit. Tales & Donatiſtæ, tam dulces initio, quàm truces atque inſolentes poſtea extiterunt. Eiuſmodi Petilianum, & qui cum eo erant, fuiſſe arguit Auguſtinus, de manſuetudine tum glorianteſ, cum nocendi facultas nõ eſſet. *Iſto modo* (inquit Auguſtinus) *& miluus, cum columbos rapere non potuerit, columbum ſe nominat. Vbi enim potuiſtis, & non feciſtis?* Tales & Rogatiſtæ, de quibus idem Aug. *Vos* (inquit) *Rogatiſtæ meliores eſſe videmini, quia non ſæuitis cum Circuncellionum gregibus. Sed nulla beſtia ſi neminem vulneret, propterea manſueta dicitur, ſi dentes & vngues non habet. Sæuire vos nolle dicitis, ego non poſſe arbitror. Si autem aliquid poſſetis, quanta faceretis, quando nihil poteſtis, & non ceſſatis?* Sed id, eheu! noſtro ſeculo quàm verum ſit, funeſta illa incendia apud Germanos Lutherus, apud Gallos

Heretici doloſi & crudeles. Epiph. he. 69.

Lib. 2. cõt. Petil. cap. 83.

Epiſt. 48. ad Vincent.

Caluinus & Beza, & qui eorum furias ſecuti ſunt, docuerũt. Homines videlicet manſueti initio, quibus vna religio, vna charitas cordi eſſet, crudelitatis interim virus pectore occulentes, qua fœdè in optimos quoſque atque innocentiſsimos ſacerdotes, principes, plebeios, vtriuſque ſexus viros, immaniſſimi tygres atque vrſi bacchati ſunt. Sed quid mirum id in eis, cum impietatis eorum archetypus atque author Iudas, quo doctore inſultare Euchariſtiæ, Chriſti præſentiam in ea negare, crucifigendum atque illudendum tradere, imo per ſeipſos illudere ac crucifigere didicerunt, pauperum zelo auaritiam, proditionem oſculo deteſtabilis hypocrita velauerit? Sed nec qui eum figurabat Ioab, crudelis in Amaſam atque Abner eſſe potuit, niſi amicum ſe prius hypocrita mentiretur. Nec aliter crudelis in patrem Abſalom inſurgeret, quin ſe voto obſtrictum in Hebron fingens pietatis fuco ſcelus obtegeret. Imò & prior illo Cain pietatem primùm mentiri neceſſe habuit, vt eõ Abelem adduceret, vbi crudeliter trucidaret. Mirum id quoque, nec aliter viduarum domos deuorare potuiſſe Phariſæos, niſi lon-

Lutherani & Caluiniſtæ hypocriti crudelitatem ſuam obtexerunt.

Iudas hypocrita Caluiniſtarum impietatis archetypus.

Ioh. 6.

Abſalom per hypocriſim ad tyrannidem tẽdit. 2. Reg. 15.

Geneſ. 4.

Matth. 23.

gas & prolixas in templo orationes facerent, immitémque & crudelem animum ſpecie pietatis obtegerent. Similes vtique crocodilo, qui quem deuoraturus hominem eſt, lugenti ſimilis, effiсto ad hominis vocem eiulatu, ipſe in obſcuro & lubrico latens ad ſe allicit, & incautum apprehendit. Aut etiam Pantheræ ſeu pardali, quæ maculis diſtincta, & variata bellua, vt hypocritam vel ex pelle ſignificet, grato quodam odore beſtias (nõ verò homines) ad ſe trahens, eaſdẽ ſumpta occaſione lacerat ac diripit. Vſque eò magna tyrannidis & hypocriſeos neceſſitudo, vt vna ſine altera, vel in belluis ipſis eſſe non valeat. Nẽpè vt eum referat, qui primus omnium hypocrita Diabolus (nam & Diabolus propterea hypocrita Iudas vocatus eſt) transfigurans ſe in angelum lucis, nunc cædibus orbem committere, nunc fraudibus permiſcere non deſinit. Non etiam aliter homines tentare peritus, quàm dulcem ſe initio mellis inſtar exhibeat, & in amaritudinem deſinat, ſicuti de meretrice, Diaboli vtique parallelo inſtrumento Sapiens ait, *Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium.*

Etiã in beſtiis iuncta crudelitati hypocriſis. 2.Cor.14.

Diabolus primus hypocrita. Ioh.6.

Prou.5.

Hypocritarum, præcipuè verò regum quàm acerba perſecutio.

CAP. 24.

PEſsima imprimis afflictio, & ad conuellendam omnem tum Eccleſiæ tum Reipub. pacem mirè efficax. Quanto periculoſius ſcilicet eſt, lupum intus in veſtimento ouium, quàm armatum foris intueri. Quod niſi eſſet, non vſque adeo flebilis eius luctus eſſet, qui ait. *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, & ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus conſenſu.* Imperfecta videlicet ſententia, atque adeo per reticentiam hærēs, quòd doloris magnitudinem (vt Timantes ille pictor, Agamēnonis in ſummo eius mœrore faciem velans) nullatenus poſſet exprimere. Sed ſceleris magnitudinem terribilis imprecatio indicat: *Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes. Quoniam nequitiæ in tabernaculis eorum, in medio eorum.* Huc ſpectat illud væ, quod tam acerbè toties in hypocritas ingeminat Chriſtus, cum

Pſal. 54.

ἀποσιώπησις

Matth. 23.

duces cæcos, culicem percolantes, & camelum glutientes, ſepulchris dealbatis ſimiles, quod deforis eſt mundantes, intus autem plenos dolo eſſe ait. Imò & improbis atque adeo tyrannis, qui cõſeruos per-
Matth. 24. cutiunt, *partem cum hypocritis* futuram comminatur, non tantùm quia affines ſunt, vt dictum eſt, iſti culpæ, ſed etiam quò d nullâ vlli damnatorum generi, quàm hypocritis, pœna futurã ſit acerbior. Et illa prophetæ
Eſa. 29. vox terribilis. *Væ qui profundi eſtis corde, & à domino abſconditis conſilium. Quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos? & quis nouit nos?* & illud, *Non veniet in conſpectu Do-*
Iob. 13. *mini omnis hypocrita.* Et rurſum, *Si aſcenderit vſque ad cœlum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perditur, & qui eum viderant, dicent, vbi eſt?*

Quàm dura res princeps hypocrita.

Quæ vt in omni conuerſatione deteſtanda eſt conditio, tum verò in principe tantò magis, quanto durius eſt penes eum eſſe habenas regni, quem & reprehendere periculum, & ferre conſcientia vetat. Monẽ-
Prou. 9. te illinc ſapiente, *noli arguere deriſorem, ne ipſe oderit te.* Hinc dicente propheta, *Væ qui di-*
Eſa. 5. *citis bonum malum, & malum bonum.* Adulatione videlicet creſcens, & fortius in dies

euadens malum, cum *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur. Cuius maledictione os plenum eſt, & amaritudine & dolo, ſub lingua eius labor & dolor.* Nulla vt cõmodior ad deglubendam vniuerſam tum regni tum Eccleſię ſubſtantiam eſſe poſsit, quibus idẽ quod iis, qui à viperis icti ſunt, accidit, vt ſenſim ſine ſenſu moriantur ac pereãt. Prorſus vt non ſine cauſa perſecutio hæc, vt cæteris acerbior, per equum pallidum deſignetur, de quo in Apocalypſi. *Et ecce equus pallidus*, Princeps videlicet & qui cum eo ſunt, fictis ieiuniis, pallore, atque obſeruantiis ſanctitatem mentientes. *Et qui ſedebat ſuper eum*, hypocritarum nimirũ ſeſſor Diabolus, quique eos quaquauerſum intorquet & inflectit, *nomen illi Mors*, nequitiæ videlicet, quæ in hypocriſim deſinit, ſtipendium. *Et infernus ſequebatur eum*, quia nulla commodior euellendæ pietati, perdendiſque æterno igne atque morte hominibus, quàm principis ac miniſtrorũ eius hypocriſis eſſe poteſt. Quamobrem verò? Quia *data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ*, ideſt vniuerſos Eccleſiæ, ac Reipub. ordines. Quotuſquiſque enim ex iis hypocriſi vacat? *interficere gladio*, bello-

Pſal. 9.

Apoc. 6.

Hypocriſis vbique diffuſa.

Bella ciuilia hypocritæ fructus.

rum videlicet ciuilium, qui fructus eſt hypocritæ, dum vtrinque armantur, qui principis nequitiam vel cognitam à fructibus execrantur, ſatagúntque ne noceat vlterius, vel fuco velatam ſtulti ac cæci deffendunt ac tuentur: aut, quod peius eſt, doctrinæ peſtilentis, quæ nulla ex re maiores vires, quàm ex principis hypocriſi nanciſci & capere ſolet. *Et fame* non panis tantùm, ſed quod deterius eſt, verbi Dei, qualem vtroque modo tot, eheu! Galliæ vrbes, atque prouinciæ iampridem patiuntur. *Et morte*, non ea tantùm, quę corporis eſt, momentanea & leui, ſed quæ plus timenda eſt, peccati, atque adeo atheiſmi. Denique *& beſtiis terræ*, ſcilicet vt homines, quibus nihil Deus, nihil cœlum ſapit, *qui characterem beſtiæ, numerúmque eius, 666. qui numerus hominis eſt* (eos videlicet indicans, qui in rebus terrenis, ſenario numero, qui laboris eſt, deſignatis, primas, ſecundas ac tertias partes collocant rerum ſuarum) *in frontibus & dextera manu ſua*, ideſt profeſsione & opere ferunt, beſtiiſque propterea ac iumentis meritò comparantur, & ad quos illud pertinet, *væ, væ, væ, habitantibus ſuper terram*, ideſt qui aliud nihil quàm terrā ſpi-

Apoc. 13. Numerus beſtiæ. 666.

Pſal. 48. Apoc. 8.

rant, in ſuis illis cogitatis furoribus graſſari liberè & bacchari poſsint. Idque eueniat, quòd propheta ait, *Principes in medio eius, quaſi lupi rapientes prædam, ad effundendum ſanguinem, & ad perdendas animas.* Prorſus vt cum nulla tetrior peſtis, hominum generi, principe hypocrita eſſe poſsit, non ſine cauſa, pro ſumma ac deploranda maledictione, atque accenſa impendio eius ira, *qui dat reges in furore ſuo,* ſcriptum ſit, *Qui facit regnare hominem hypocritam propter peccata populi.* Ezech. 22. Oſee. 13. Iob. 34.

Henricus quàm inſignis ſit hypocrita. CAP. 25.

AT HENRICVS quàm inſignis hypocrita ſit, triplex eius hypocriſis, in pietate ſeu religione, in re militari, atque iuſtitia docet, vt cum hæc tria Lilia ſint, quæ pridẽ in Francia floruerunt, quæque ipſe per hypocriſin fœdiſſimè inquinauit, nulla deinceps occaſio eſſe poſsit, pro Liliorum rege hunc habendi, quo præſente nec Lilia eſſe poſsint. Ac de religione quidem ſi agitur, multa antequam Rex eſſet, deuotionis imago ac ſpecies erat. Vbi verò ventum ad coronam eſt, tantus ſe effudit pietatis in Henrici in religione hypocriſis

ſpeciem feruor, vt abundè eſſet, vnde ſan-
ctus dici poſſet, ſi facta ſignis reſponderẽt.
Multæ in eo orationes, multa vt videbatur
ieiunia. Militiam ſancti Spiritus (alij ficti
Spiritus dicebant) nouo habitus ac ceri-
moniarum genere inſtituit. Homo videli-
Act. 19 cet, qui nec an ſit Spiritus S. nouit. Primus
G. Poſtellus. certè omnium Sp. S. in crucem egit, vtpro-
pterea lepidè ſatiſa quodam dictus ſit Spi-
Henr. Spiritupaſſianus dictus. ritupaſsianus. Sed & alium Heremita-
rum ordinem (quos Hieronymitas vocãt)
ad ſaltum Vicennæ commentus eſt, vbi
multos ſępe dies heremitarum habitu cum
fratribus (ſic enim dicebantur) in hymnis
& diuino cultu morabatur. Acceſsit iis al-
borum pœnitentium confratria (vt colore
ſaltem à Baſiliade Moſcho diſcreparet) in-
ter quos ille ſæpe per vrbis vicos, fune ſuc-
cinctus, appenſóque ad cingulum flagello
incedens viſebatur. Pedeſtres item ſæpius,
tempore etiam pluuio, in habitu pœniten-
Mira Henrici hypoſis. tis, & quòd maius, ſyndone ſuper nudo,
algente frigore poſita, Carnutum vſque
peregrinationes. Accerſiti deinde fratres
Capuccini, & qui nouum vitæ genus ſe-
ctari nuper cœperunt, Fogliantini, quorum
auſteritatem vitæ laudans, imò & imitari

profeſſus, ipſe in confeſsione & Euchariſtia frequens, libros ad pietatem factos vndique conquirens, ſæpe etiam meditationi ſe incumbere fingens (dum poſtico elapſus cachinnans ac ridens, cum aliquot ſuis congerronibus deambularet, aut aliud neſcio quid faceret) vno egere ad perfectam ſanctitatis opinionem videbatur, vt miraculo aliquo acta ſua comprobaret. Sed neque emiſſarij defuerunt, qui tum ipſi priuatim, tum in palatio publicè dicerent, nullum ex iis, qui eum anteceſſerunt regibus, ne iis quidem exceptis, quos inter ſanctos colit Eccleſia, parem illi ſanctitate fuiſſe. Quinetiam & à Capuccino quodam petiiſſe fertur, *Num quis, dum viuit, referri inter ſanctos poßit?* Hæc tum in ſpeciē religio, quæ vt fefellit plurimos, etiam viros bonos, qui quæ ab eo præter ius & religionem fiebant, eius conſiliariis acceptum ferebāt, ita qualis ea eſſet, horrenda ſacris iis miſta ſcelera, adulteria, ſcortationes, ſodomiæ, ſacrilegia (vt nuſquam peiora Eleuſinæ Cereris myſteria fuerint) teſtabantur. Et quod ſolemne cerimoniis iſtis erat, vt poſtridie earum, edicto quodam nouo, id eſt vectigali tyrannico populus vexaretur.

Emiſſarij Henrici adulatores.

Henricianæ deuotionis finis

A deo vt vſu crebro factum ſit, vt malè ſibi populus ab iſtis deuotionibus metueret, eáſque argenti aucupia vocitaret. Omninóque id in more habuit, nihil vt ſceleris deſignaret, quod non deuotio aliqua (ſicuti in cæde clariſsimorum principum accidit) præcederet.

Henrici crudelitas à Moſcho vt differat.

Vno in eo Moſchouitæ diſsimilis, quòd cum ille denos vel vicenos in ſuis illis ſacris gladio occideret, HENRICVS decies vel vicies centenos iniuſto tributo enecaret, & ad reſtim, vt dicitur, adigeret. Moſchouitico ſacro procul dubio publicè vſurus (vt occultè ſæpius proiectis in Sequanam corporibus fecit) niſi quòd Moſchorum ſeruile ingenium vſque eo eſt, vt cædi ſe à principe honori ſibi ducant, eóque nomine gratias agant, & vt quidã Bleſis malè feriatus prælatus dixit, *facta regis honoranda*, etiã in ſcelere & manifeſta iniuria putent, longè à Gallis, natura liberis atque ingenuis, vt & omnino omnibus,

Moſchorũ ſeruile ingenium. Idem Gaguinus in deſcript. Moſcho. Cap. 5.

Queis meliore luto finxit præcordia Titan,

abeſſet. Quos propterea populis illis diſsimiles eſſe, non ſemel idem HENRICVS, tyrannidis videlicet æmulus, multis verbis conqueſtus eſt.

Hypocriſis in re militari. CAP. 26.

IAm in re militari quàm ſæpe regnet hypocriſis illi norũt, qui in caſtris agere, qui exercitus ducere didicerunt. Id quondam ſub Dario Zopyri, id Metij Suffetij, id Hãnibales, id alij docuerũt. Sed nuſquam fraus iſta, quàm in Gallia à triginta annis maior, hoc eſt ex quo funeſtũ patriæ incẽdiũ, mulier vna, tot regũ mater, rerũ ibi potita eſt. Quo tẽpore ex tot cõtra hæreticos prælijs vix vnum nõ ſua velatum hypocriſi fuit, vt quod ad hoſtium interitum in ſpeciem cõparatum erat, re ipſa ad eorum res augendas, aut certè ad æquilibrium cum Catholicorum viribus temperandas, vno nomine ad funeſtam illam Status, id eſt atheiſmi regulam, *Pugnent Galli, gallina modo & pullus imperet*, inſtituta eſſent. Vt ſi quid contra hæreticos tot inſignibus victoriis promotum ſit, id totum diuinæ virtuti, Eccleſiæ cauſam per homines vel nolentes, agenti tribuendum ſit. Principum certè Catholicorum, quales vna Lotharenorum, maximè autem Guyſiorum, & qui iis cognati ſunt, ſtirps produxit, exiſtimatione & commendatione tanta, vt quas illi obti-

Hypocriſis bellica in Gallia quãta fuerit.

Guiſiorum virtus quâtis cum difficultatibus colluctata. fuerunt, quantumuis exiguas victorias, cum magnis,quæ toto orbe fuerunt, victoriis debeant comparari. Quibus ſcilicet magna imperia quærere, quàm inter tot dolos ſubſiſtere, cúmque tot fraudibus colluctari facilius extitiſſet. De HENRICO certè id mirum eſt, cùm ignauiſsimus ille ſemper, &à re militari alienus extiterit, vnũ in ea tantũ profeciſſe tamẽ, vt inter militares hypocritas vel primas teneret. Eiuſmodi illa ſunt, belli prętextu immẽſas pecunias colligere,ac milite non ſoluto,eodẽ ad diripiendam Eccleſiam ac populum vti, ne iugum excutere, ne tyrannidi reſiſtere poſsit: quódque bellum ſacrum erat,id tyrannidis præſidium, imò latrocinium publicum facere, dum vna vox hæc in ſecreto concilio ſonat, *Vaſtata regio melior, quàm perdita*. Quòd lucrum videlicet ſuum publicam perniciem putet, perditúmque exiſtimet, quicquid iugum non ſubierit duriſſimæ ſeruitutis. Quóque ſuccedant omnia meliùs, duces corruptiſsimos prouinciis præficere, iis etiam militiam committere, qui prædari, non bellare: qui ſacra omnia & profana diripere, non hoſtẽ cædere: non tueri Catholicos, ſed hæreticis colludere

Henrici paroemia. *Pays gaſté vaut mieux que pays perdu.*

didicerint. Dux aliquis ſi pius, ſi fortis, & teger ſit, huic pictum & imaginarium exercitum, ſine pecunia, ſine commeatu dare. Et ne ſub vno capite coniunctæ in vnum copiæ aliquid proſint, eas vltro, cum non eſt opus, diuidere, próque vno forti exercitu multos debiles facere. Virtus vnius ſi quid illinc promouerit, hinc alterius fraude impedire atque corrumpere. Et ſi iſta ſatis nō ſunt, ſtrenuos duces exiguo comitatu inſtructos, iniquo loco & tempore pugnare iuſſos, hoſtium telis ex compoſito oportunos facere, ac cædendos tradere. Sic quippe ad Rupellam dudum Aumaleus, ſic nuper Ioyeuſa fortiſsimi duces de medio ſublati ſunt. Sic tentata ſæpe ducis GVISII, ſic fratris eius Maynei clariſsimorum principum, ſed irrito conatu cædes, cum nec falli eorum prudentia, nec vinci fortitudo poſſet. Quin potius armatis inermes, immenſis pauci, inſtructiſsimis deſerti, veteratoribus ac perfidis conſtantes & recti terrori ſemper eſſent. Imò, quod amplius eſt, victi, cæſi, caſtris exuti hoſtes loco cedere cogerētur. Atque interim hæc dum fiunt, mira arte fucum è bello facere. Crimen illinc, quòd patria oppreſſa ſit, in

Catholicos deriuare, qui tot malorum ſoli cauſa ſint, quòd pace vti nolint. Hinc ſuam pietatem, virtutem, diligentiam, zelum in hæreticos; vt qui nullis ſumptibus aut impenſis, prò ſancta religione Catholica, & extirpanda ſcilicet hæreſi parcat, mirificè prædicare atque commendare. Si quid præclarè à ducibus, quod ipſe nollet, geſtum ſit, huius ſibi laudem tribuere, atque illinc nouas clero & populo pecunias imperandi anſam arripere.

Quæ cum perpetuæ HENRICI in re bellica artes extiterunt, tum verò precipuè in poſtremo illo nuper & famoſo contra fœderatos bello, anno 1587, tota hæc ſe nequitia effudit. Alemannos ille & Heluetios hæreticos, immenſo numero, ſumptibus ſuis, imo Eccleſiæ vocauerat, commeatu ſe adiuturum atque comitatu receperat: Tum ipſe, quaſi totis viribus obuiam hoſti iturus, GVISIO Meldas ad ſe euocato, hominem primùm mirificè complexus, ac fidiſsimum regni ſui columen profeſſus, numeroſum eidem equitum ac peditum exercitum è ſtatis regni copiis aſsignauit, ſed & ſummam pecuniæ ingentem in belli ſumptus præſcripſit, in ſpeciem vtrúmque,

cum

cùm nihil penitus rei ſubeſſe exitus comprobarit. Publicatur interim iſta militiæ Gvisii deſcriptio, vt cum penes eũ conſtaret eſſe rei ſummã, ſi quid minus ei ſuccederet (hûc autem fraus illa omnis tendebat) in eum atque adeo in ſacrum fœdus totius detrimenti faba cuderetur: abrogatóque Vnionis edicto, plenarius Caluiniſmo, vel potius atheiſmo in Gallia thronus firmaretur. Aduentat igitur hoſtis: Gvisio nihil neque pecuniæ, nec militum datur, imò ſi quos ad eum properare conſtet, reuocantur. Stat in procinctu nihilominus, collecta qua potuit amicorum manu Gvisivs, & venientem hoſtem intrepidus præſtolatur. Nec eo etiã contentus, labore indefeſſo, quacunque ſe recipit hoſtis, laceſſit, vexat, cædit, adoritur. Literæ ad regem à Gvisio multę, quę de toto hoſtium ſtatu eum admoneant, & maturari auxilia petant. Reſponſi penitus nihil. Pergunt ad Gvisivm nihilominus optimi quique, & quibus zelus Dei in pectore erat, ducis virtute, prudentia, gratia, & candore excitati. Et dum ſumptum de ſuo facit Gvisivs, paulatim exercitus inſtruitur. Fremere interim Henricvs, ne ſi hoſtem ille vice-

rit, & ipſe expectatione ſua cadat, & Gvi-ſio gloria creſcat. Quid faciat miſer? Noua ars. Noua hypocriſis. In caſtra ſtrenuus iã miles, vix tandem è ſuo illo Gynæcæo, ac nidulo cynædorum abſtractus venit. Vt nouum ſcilicet, more ſuo, atque inutilem exercitum condat: excitóque vndique ad regis imperium Gallico milite, validis etiã Catholicorum Heluetiorum copiis, quæ promiſſæ Gvisio erant, ad ſe euocatis, Gvisivm cũ ingenti & valido hoſtiũ exercitu pugnantem deſtituat, ac minori negotio cædendum hoſtibus relinquat. O infelicem, qui nec ſumere arma poteſt, niſi vt ne arma ſint: & dum collectas magno labore præclaras vires inutiles facit, patriam ipſe impuriſſimo hoſti lacerandam proſtiſtituat. Nam hæc illa eſt hypocriſis, quæ optimum quemque vt clamaret adegit, ſed & adhuc vt clamet adigit. O exarmantia arma! O vires euirãtes! O armatã ignauiã! O militiam minimè militarem! O munitam armis patriæ proditionem! Nam hę ſunt artes, quibus Henricvs promeruit, vt cum gladius Gedeonis (ſic enim vulgò dicebatur) Madianitas iſtos, numero immenſos, ſiue (vt præclarè ad Cœnomanenſem

Aduentus Henrici in caſtra vt Guiſium milite deſtituat.

Guiſius gladius Gedeonis dictus.

pſeudoepiſcopũ retorſit SIXTVS V. Pont. Max) angelus Ezechiæ GVISIVS Sennacheribi exercitum copioſum profligaſſet, victoriam iſtam ſibi homo vaniſſimus aſcriberet: id etiam publicari per librariorum vulgus Lutetiæ procuraret. Et quia ſuus ſplendor GVISIO Soli auferri non poterat, ſatisfacere ſibi non poſſet, donec illum, vt alter Cain, per crudeliſsimum ſcelus morte extingueret. Non videns miſer, quanto illuſtriorem Solem illum trucidando effecerit, qui nunc coram Deo, angelis, atque hominibus in perpetuas æternitates fulget, non morte, non inuidia, non peſtilentibus hominum ſermonibus, non tempore denique ipſo, quod deuorat omnia, deinceps extinguendus.

Idem Angelus Ezechiæ à Sixto V. vocatus.

Hypocriſis in iuſtitia. CAP. 27.

SEd neque in mentiendo iuſtitiæ zelo (quod tertium erat) minor hypocriſis, cum populi ſe patrem eſſe, & eius misereri ſæpè profeſſus, innumerabilibus tributis exhauſtum, militibus lacerandum obiiceret: Iudices quos nouiſſet corruptiſsimos, imprimis diligeret, imò etiam benefactis augeret, quòd eos tyrannidi ſuæ opportu-

nos eſſe ſciret. Cæteros quos famæ integritas commendabat, vt ſuſpectos abiiceret. Quin cũ de vnius ex aulę primariis, corruptiſsimi ac ſceleratiſsimi hominis, furtis, rapinis, ac concuſsionibus tota Gallia infamis, nequitia quidam cum eo expoſtularent, & indignum iſto gradu & loco dicerent, reſpondit *propterea ſibi placere hunc, quòd nequiorem eo neminem comperiſſet.* Sed hypocriſeos inſigne illud exemplum fuit, quòd anno 1583, miſsis per Galliam duodenis ſelectorum hominum quaternionibus, quæ ſingulæ Epiſcopo, Nobili, libellorum ſupplicum magiſtro, & aliquo è præfectis rationum publicarum conſtarent, vt videret bonus paſtor, & patriæ pater (ſic enim ſe vocabat) qua quiſque in re ſubditorũ ſuorum grauaretur, quæ populi oppreſsiones, quæ iniuriæ, quæ iuſta ſingulis querimoniæ cauſa eſſet, vt onera leuaret ſcilicet, & ſingulis vulneribus remedium adhiberet: Si quid contortum, ſi quid confractum, per eos reſtitueret, quibus in hunc finem ſummam vitæ ac necis poteſtatem contuliſſet: denique mutatus ab illo omnes boni regis partes obire ſe velle promitteret (quid enim pulchrius, aut ad boni principis

Henricus nequiſſimos homines ſibi placere profitetur.

Duodecies quaternorum per Henricum legatio.

ſpeciem illuſtrius dici potuiſſet?) aliud tamen nihil iſta larua agebatur, quàm vt peius Dauide, (qui ſuperbiæ tantum cauſa, populum deſcripſerat) ſecreta & abdita quęque rimaretur, vt in cuiuſque bona ſolito amplius ac faciliùs inuolare poſſet. Nã & ſingulis quaternionũ oratoribus (Epiſcopi autem illi erant) miſera hæc & abſurda conditio data erat, vt qui ſe leuandi populi ergô veniſſe dicerent, de iuuando tamen rege, ac pecuniis augendo, hoc eſt populo magis opprimendo verba facere, eodémque fonte dulcem & amaram aquam manare cogerentur. Id etiam acceſsit ridiculum magis, vt quo tempore regem vectigalia ſublaturũ legati promittebant, vrgente modo iſta vice Reipub. negotio ſuppetias regi ferrent, eodem noua vectigalia Pariſiis vulgarentur, quæ gratioſis oratoribus obiecta in os, ſilentium iis cum rubore imponerent. Omnium verò maximè quale id ſit poſtremus ille crudeliſsimæ tragædiæ actus in magno totius Galliæ theatro Blæſis indicauit. Nam cum via hæc placuiſſet, qua principes trucidaret, ac ereptam 12 Maij ſuis faucibus Galliam deuoraret, vt comitia ipſe conuocaret, & ſe teneri ſtudio

2. Reg 24.

Legatorum abſurda per Henricum facta oratio.

omnia componendi mentiretur, hîc mirum qua arte agere occœperit, quàm omnes hypocriſeos vires ac receſſus, quaſi ad Triarios ventum eſſet, excuſſerit. Primùm vt Cancellarium, ſecretarios, & ſtatus conſiliarios à ſe abigeret, quòd ab iis ſe deceptum, & ſaniora conſilia quęrere velle cauſaretur. Mira arte vtens, vt cum peſsimis bonos, quos ferre ſecū non valebat, eijceret, vt quod nequitia factū erat, id zelo iuſtitię feciſſe videretur. Et quo conſiliū magis occultaret, Montholoneū integrę religionis atque exiſtimationis virum, iā grādæuum, ex cauſarū patrono Cācellarium, vt olim Dionyſius Platonē ex philoſopho aulicū atque domeſticū faceret: ſelectos ordinū in comitiis viros, ante altare ſacrū, ipſe à cōmunione corporis Chriſti ſurgēs vt Eccleſię, vt Reipub. cauſam ſeriò agerēt, vt ſe cōſilio, diligētia, precibus pręterita iā mutātem, errorem confitentē, veniámque adeo & opem implorantem iuuarent, cum lachrymis per omnipotentem Deum, per partem quam inter beatos ſperarent, obteſtaretur: ſe viciſsim quod dicebat ex animo & loqui & facturum recipiens, *Hæc iuro in verbo & fide regis*, palam & publicè di-

Henricus quo conſilio ſecretarios & cōſiliarios ſuos abegerit.

ceret, iterúmque & tertiò verba hæc iteraret. In GVISIVM verò & fratrem eius Cardinalem mirifica amoris ſigna exhiberet. Innocẽtiæ vſque eo, amans, vt cytharœdi ſeruum, quia alterum leuiter in regia rixãdo percuſſerat, (erat autem id ex compoſito factum) vt piaculum grande puniri publicè iuberet, quòd non minus ſacrum cubiculum ſuum, quàm altare magnum eſſe diceret. Quæ omnia cum tali exitu fœdauerit, & quid mõſtri aleret, quàm diuerſam verbis mentem haberet indicarit, quæ vlla tanta hypocriſis, aut tot fraudibus in omni re conſuta eſſe poteſt, quæ cum iſta debeat comparari?

Henricus cubiculũ ſuum altari magno comparat, & fœdat.

QVOD VITIIS VNDIQVE infamis, Crimen 7.

Henrici ſuperbia. CAP. 28.

HIc ſuperſunt notandæ Henriciani ingenij minutiæ, quæ ſparſim licèt antea poſitæ ſint, ſimul iunctæ tamen id præſtabunt, vt & qualis ſit magis appareat, & quàm deſtitui æquum ſit ampliùs conſtet.

Ac prima ſanè ſuperbia ſit, cuius exemplum inſigne dedit, cum è Polonia rediens

nouo & inſolenti Galliæ regibus more, cãcellis ſe & repagulis muniuit, ne ad eum liberè acceſſus fieret. Morem hunc, vt credibile eſt, diutius ſeruaturus, niſi & Gallorum ingenium repugnare, nec ſibi id tutum eſſe aduertiſſet. Quid enim hîc B. LVDOVICVS faceret, qui ſub dio pauperes iudicabat? Sed nec minor faſtus tamen, quòd procumbere ante ſe ſæpiſſimè cum alios, tũ etiã ſacerdotes, imò flexis genibus horæ ſpatio ſubſiſtere eſt paſſus. Amplius eſt quòd nec dignos eos eſſe dixit, qui veſtigia ſua oſculentur. Maximino iuniore imperatore in eo deterior, quem quòd genua ſua oſculari pateretur, quod ſenior Maximinus noluerat, ſuperbiæ nomine publica vox diffamauit. Amplius rurſum ſuper altare poſita eius ſtatua, quæ ſcilicet Antiochi Hieroſolymæ, Caligulæ Romæ imaginem ſuam in templo collocantis, quæ Domitiani adorari cupientis furias imitetur.

Ionimuilla hiſt. B. Lud.

Capitol. in Maxim.

H*enrici inuidia.* CAP. 29.

INuidia præterea in eo mirabilis, vt cùm ipſe optimus, piiſſimus, fortiſſimus, ſapientiſsimus, denique omnia & ſibi eſſe videatur, & haberi velit, quenquam virtute

aliqua ſuperiorem in rebus non tantùm magnis, verum etiam & paruis, in chorea, gladiatoria, equitatu ferre non poſsit. Similis in eo Neroni, qui cantori melius ſe canenti inuidit. Tyberio, qui peritiorem ſe architectum vrbe interdixit. Dionyſio, qui Pherecidē, quòd melior ſe poëta eſſet, ablegauit. Dion. Adriano etiam, qui quemuis in quaque arte peritum æmulabatur. Caligulæ, qui Mamertū, quòd ſibi pulchritudine ſimilis diceretur, interfecit. Cōmodo, qui nobiles quindecim, quòd M. Aurelium patrem à vita decedentem magnum ſui deſiderium reliquiſſe dixiſſent, in Tyberim mitti iuſsit. Nam & nos quæ Henrici inuidiam proderent verba inſulſa, audiuimus, cum publicè, magno conuentu, cū ſtomacho, in Regia diceret, *nō eſſe tribuendū ſanctis*, (de Aunenſi autem victoria ſermo erat) *quod Deo ſoli*, ideſt ſibi, *deberetur*. Prorſus vt inter cætera, quæ ipſum ad necem pientiſsimi ducis Gvisii impulerunt, vnum vel præcipuum ſit, quòd hunc ſibi fortitudinis ac rerum geſtarum nomine præponi, ſibi mille, huic decem millia, vt Saul Dauidi, tribui ægrè ferret. Imò vrēte inuidia, ferre nullo modo poſſet. Tale quondam

Guiſius per inuidiam ab Henrico cæſus.

1. Reg. 18.

Niceph. lib. 18. cap. 55. fuit Phocæ imperatoris ingenium, cui in animo erat, quòd ignauus ipſe eſſet, è medio omnes tollere, in quibus nobilitatis aut gloriæ aut prudentiæ aliquid eſſet.

Eius ingratitudo. CAP. 30.

ACcedit iis ingratitudo, corrupti animi & abiecti vſque eo vitiũ, vt verè à Mimo Publiano dictum ſit,

Mala omnia dixeris, ingratum ſi dixeris.

Quod in HENRICO quale ſit experti ſunt, quotquot ſe huius ſeruituti dudum addixerunt, nullos vt peius oderit, quàm quibus ſe acceptis beneficiis obſtrictum nouit. Teſtati ſunt id eius in Poloniã plærique comites, (atque inter cæteros Vidus Faber Pibracius) egẽtes magnã partem & contempti. Teſtantur & qui ab eius partibus tam egregiè ſteterunt, detẽti in cuſtodia Politici. Teſtantur & ſi qui huic in liberali aliquo officio miniſtrarunt, abiecti & irriſi. Omnium maximè principes GVISII, quibus vt ſolis acceptum debet, quòd regnum è Polonia rediens, & dudum in Gallia agens incolume habuit, ita his per ſcelus inauditum ingratiſſimè extinctis, quanto ſe nẽxu plebis atque ſui priuarit,

Guyſij Hẽrici & populi nexus eiant.

in ſumma vt regnum amiſerit, & iam ſi ſapit nouit, & amplius adhuc pugnante contra eum Deo & naturæ lege eſt ſciturus.

Inhumanitas in ſuos. Cap. 31.

Huic coniuncta ἀστοργία, ſiue inhumanitas in ſuos, quos vtinam ſolum neglexiſſet, ac non etiam ad eorum exitium operam, vt fecit, ſuam contuliſſet. Eiuſmodi fuit præclara illa de tollendo fratre Carolo, & opere nimium eheu! cito perfecta conuentio. Eiectus primùm per aulicorum impudentiam Franciſcus frater, & prauo conſilio in Flandriam miſſus: mox reuerſus, & ſpe auxilii allectus, veneno etiã, dum morbo decumberet, extinctus. Mariæ item Stuartæ sereniſſimæ Scotiæ reginæ, Franciſci 2. fratris viduæ, proditus deffenſionis ſpecie ſanguis. Reginæ Nauarræ ſororis, quòd ei cum hæretico viro non bene conueniret, carcer. Tentatum ſæpe de Lodoica Lotharena, ſanctiſſima eius coniuge, repudianda conſilium. Ioyeüſæ item ducis, qui eius ſororem duxerat, indigna cædes. Caroli Borbonij illuſtriſſimi Cardinalis, quem auunculum vocat, in veneranda iſta canitie cuſtodia, atque

detentio. Et quod omnem inhumanitatē ſuperat, illata principibus illuſtriſſimis, propinquis ſuis, cum inſigni parricidio cædes. Matris eorum neglectæ lacrymæ, átque eaptiuitas. Incluſus etiam vſque nunc interēpti Ducis, dignus generoſo patre, generoſus ipſe filius. Contempta denique vſque eo propria mater, (quanquam iuſto iudice Deo) vt diem extremum, ſeu victa dolore, ob præceps conſilium, ſiue aliter obire cogeretur. Vſque èo probauit homo planè μισάνθρωπος, verum eſſe, quod congerroni ſuo cuidam, ac cędis Guiſiacæ miniſtro dixit, nihil planè amare ſe, neque quenquam eſſe cuius interitui indolere, ſed tantùm vnde exultare poſſit.

Eius in mortuos impietas.

Cap. 32.

SEd & nota eſt crudelis tyrani in mortuos impietas, quorum & corpora in fruſta conſciſſa, (vt Baſiliadem Moſchum ſequeretur) igne concremauit, ſepultura fraudauit, abciſa etiam capita ſeruauit, quibus illudere diutius poſſet. In quo nequiſſimo facto, ne vel ipſe vltra gloriari, aut quiſquam excuſare poſſit, quale id ſit ex-

plicemus. Cæſis, ô impiiſſime, ſepulturam negas. Quid ita? Quia vitæ tuæ inſidiabantur ſcilicet. Quis enim à mortuis metus? An quia hoſtes erant? At nec ipſe Achilles

Talis in hoſte fuit Priamo. Sed iura fidémque Æneid. 2.
Supplicis erubuit, corpúſque exangue ſepulcro
Reddidit Hectoreum.

An quia moleſta eorum tibi vita, monita, reprehenſio, authoritas erat? Quod ergo Herodes non negauit Iohannis Baptiſtæ, cenſoris vtique ſui, diſcipulis, pro magiſtri ſui corpore, id tu matri luctuoſæ atque innocenti, ac propinquæ adeo tuæ, pro filiis quos genuit, negare non vereris? Bucephalum equum ſuum Alexander Magnus non ſolum vrbe nomini eius dicata, ſed exquiſitiſſimis etiam exequiis honorauit. Boriſtheni equo, quo inter venandum plurimum vtebatur, Adrianus imperator tumulum conſtituit, imò & perigraphen columnæ ſepulchro affixę inarauit, & tu præſtantiſſimorum hominum corporibus ſepulturam dari vetas? Sed vt vincant te humanitate infideles, atq; inter eos vel iniquiſſimi homines, à belluis certè ipſis cur vinci te oportuit? Formicæ, ait Plinius, aliæ

Mar. 6. Curt. Dion. Plin. lib. 11.

alias ſepeliunt, tripertitámque à deo manſionem habent, quarum vna comitia celebrant, altera edulia vt in pœnum condunt; tertia vita functis cæmiterium eſt. At tu formicis deterior, manſionem eandẽ comitiorum, cædis atque incendii feciſti, ſepulturæ nullam prorſus eſſe voluiſti. Similis es Sennacheribo, qui mortuos vetabat ſepeliri. Similis es Iuliano, oſſa Iohãnis Baptiſtæ Cæſareæ Palæſtinæ incendenti. Dignus, qui vt Sennacherib à domeſticis occidaris, vt Iulianus ab effoſſo ſepulchro, reluctante terra, & impium cadauer abhorrente, eiiciaris: excuſſúſque volatilibus eſca fias, ſi tamen tam impuras carnes vel dignentur attingere.

Tob. 1. Niceph. lib. 10. cap. 13. 3 reg. 19. Niceph. lib. 10. cap. 37.

Sed quia innocentum capita, quibus illuderes, abſcidiſti, peiꝰ Q. Flaminio illo Romano duce, qui à Cenſoribus curia pulſus eſt, quòd rei damnati caput in conuiuio, in cynædi gratiam, qui mortuũ nunquam viderat, adferri curaſſet, peius etiam & Herode, qui triſtis & inuitus caput Ioannis Baptiſtæ amputauit, hæc ſaltem verba audi, quæ in meliorem ac iuſtiorem te tyrannũ detonat verè ſanctus, ac politicis tuis, pſeudoepiſcopis ſceleris tui probatoribus,

Plut. in Catone.

Mar. 6.

diſsimilis Ambroſius. *Intuere, Rex acerbiſsime, tuæ ſpectacula digna tyrannidis: porrige dextram apportatis tibi nobilibus illis capitibus, ne quid ſæuitiæ tuæ deſit, vt inter digitos tuos riui deſluant ingenui cruoris. Et quoniam non exaturari tam indigna nece rabida fames, nō reſtingui inauditæ ſæuitiæ ſitis morte ipſa potuit, bibe ſanguinem à ſcaturientibus adhuc venis electorum capitum profluentem. Cerne oculos in ipſa morte ſceleris tui teſtes, auerſantes conſpectum tam immanem trucémque tuum. Clauduntur lumina, non tam mortis neceſsitate, quàm horrore perfidiæ, & incredibilium ſcelerum tuorum. Ora autem illa exanguia, quorum ſententiā & ſalutaria monita ferre non poteras, conticeſcunt, & adhuc timentur.* Hæc Ambroſius. Sed quia tu non Herodis tantùm, in ſcelere iſto, ſed & Herodiadis, quæ caput Ioannis petiit, ipſe vir ſimul ac fœmina partes agis, iudicium tuum rurſus vel ex eo intellige. Ioãnis caput exilire fecit ſaltans Herodias, & tu amputatis his capitibus, meretricula ſaltas, ô HENRICE. *Culmine regni contempto* (inquit S. Fulgentius) *caput Ioannis puella petiuit in diſco, elegit contemnere honorem, vt lucrum faceret ſanguinem.* Et tu non cogitas Henrice, tibi cum iſtis capitibus amputatum eſſe regnum, cu-

Amb. de virg. lib. 3.

ius in capite regni diadema Heroës illi retinebant? Verè inquam, & meritò iſtud, quia vt inſana illa mulier, *non cogitas de imperio, cui charior eſt vindictæ libido.*

Eius libido. Cap. 33.

IAm libidines in eo omnis generis quis enumeret, cum eas vel memoria complecti tædio ſit? Cogitet qui volet quicquid in eo genere turpiſsimum ac ſceleſtiſsimũ dici poteſt, cõtra ius ac naturam, in Tyberiis, Neronibus, Caligulis, Heliogabalis. Et iis vbi contaminatum conſpurcatúmque Henricvm audierit, ſi propter talia, imò minora iis, eiectos Childericum atque Lvdovicvm III, ſi execratos toto orbe Nerones, Caligulas, Commodos, Caracallas, Heliogabalos, Aiſtulphos, Andronicos, Fridericos, cętera libidinum portenta meminerit, quid de eo cogitandum ſit facilè iudicabit. Adeo vt quod ante annos 60 Cornelius Agrippa, libro de vanitate ſciẽtiarum prodidit, *Durare adhuc Capeti ſucceſſionem, donec illa rurſum in aliquo meretricum & libidinum mancipio ruitura ſit*, id nõ ſine quadam diuina virgula, tametſi ab homine nõ fortaſſe bono dictum, in iſto Sole clariùs perficiendum

Agrippæ de Henrico vaticinium.
Cap. 80. de Nobil.

perficiendum

perficiendum eſſe appareat. Sed horrendum illud magis, & quod nec Agrippa diuinaret, quod nec conſanguineis vtriuſque ſexus abſtinuit. Quin & hæc odij in beatum illum martyrem Cardinalem propinquum atque adeo ſpiritu patrem ſuum non minima cauſa fuit, quòd eum ille tentantem ad ſcelus, vel ipſo quo Euchariſtiam ſumpſerat die, atque adeo in templo, exhorruiſſet, execratúſque & indignans receſſiſſet. Ex quo factum creſcentibus odiis, vt cui caſtitatem non potuerat, huic vitam adimeret: Achillem in eo imitatus, qui Troylum, quòd turpiter pati nollet, ad Tymbræi Apollinis aram interfecit. Non multò etiam in eo melior, quòd nobiliſsimam fœminam, propinqui quondam ſui, atque adeo heretici coniugem, pollutam à ſe nuper, aliis etiam polluendam in conſpectu ſuo dedit.

Odij in Cardinalem Guyſium quæ prima cauſa.

Cœl. Rhod. li. 15. cap. 9.

Ignauia. Cap. 34.

HIs coniuncta ignauia, non illa tantùm inutilis regno animi, ſed abiecti & excordis, qualē in crudeli homine eſſe agnouit Imperator Mauricius, cū de Phoca imperium vſurpante interrogans, Qualis ille,

Niceph. lib. 18. cap. 38.

vir & an ſtrenuus eſſet, vt timidum eſſe audiit, *Ergo*(inquit)*& percuſſor.*

Quippe id hominis ingenium, vt quod Gallis prouerbio de homine degeneri dici ſolet, *vnctus pungat, punctus vngat*, cum durè agentibus facilis, cum modeſtis durus ac præfractus. Æſopico illi Deo ſimilis, qui fruſtra pulſatus precibus, baculo deinde confractus, auri copiam ingentem, quæ latebat intus, effudit. Id nouerant eius amaſij, vt ſi quid extorquere vellent, duris verbis compellarent, quæ vix ſeruus toleraret. Non prius ceſſantes, quàm ille blandiretur, & petita annueret. Quid GVISII contra manſuetudo & comitas? Quę ſcilicet ingenuum quémque magnete quouis trahebat potentiùs, eo degenerem hunc compulit, vt agnum domi occideret, quem foris in armis leonem ne conſpicere quidem auderet.

Henr. Æſopico deo ſimilis

Iactantia & vanitas. CAP. 35.

MIreris verò in tanta nequitia tantam iactantiam, vt difficile ſit dicere vtrum plus fuerit, an ab omni laude alienus, an laudum ſuarum mirificus declamator. Prędicare ſæpe ſolitus eſt, etiam

coram concionatoribus, beatam & fortunatam Galliam, quæ ſe tam pium, bonum ac deuotum regem nacta eſſet. Nullis ſe maiorum ſuorum, vel ſanctiſſimis cedere, quos pietate & ſanctitate longè ſuperaſſet. Sapientiæ & eloquentiæ laude imprimis delectatus, libenter id amplexus eſt, quod ei gnatones ſui ſæpius ſuggerebant, *Parem ei vtraque laude in toto regno eſſe neminem.* Certè vt quod verum eſt dicamus, nemo melius dixit, nemo peius fecit. Sapientiſſimus alioqui, ſi vafrum, verſutum, callidum, hypocritam, veteratorem, doloſum ac perfidum eſſe, id demum eſt ſapientem eſſe.

Gnatonũ ad Henricum adulatoria vox.

Henrici ſtupor multiplex. CAP. 36.

SEd & in vanitate rurſum ſtupor mirabilis: vt qui abſurda multa partim de ſe magnificè, partim aliter proferens, quàm parum cohæreant, quámque aliena omnibus eſſe conſtet, ne aduertat quidem. Eiuſmodi illa ſunt, quòd poſt occiſos innocẽtes, afflictam ac vexatam mille modis indigniſſimè Galliã, poſt relicta vbique crudelitatis veſtigia, homo qui ne pilum quidem viri boni aut clementis habet, quó-

que nihil eſt ad vindictæ libidinem proiectius, ſuam tamen BONITATEM, CLEMENTIAM, MANSVETVDINEM, atque adeo naturalem (qualem ſcilicet à tygri vrſóue genitam credere poſſis) prædicare non deſinit, effértque magnificentiſſimè. Ea etiã abuſos eſſe quos occidit & vexat, identidem conqueritur: proprij ſcilicet criminis in alienum tranſlator mirificus, vt Phœdræ in Hyppolytũ, Ægyptiæ mulieris in Ioſephum ingenium poſſis agnoſcere. Ex eodem fonte eſt, quòd hoſtem profeſſus, bonum ſe patrem, imò bonificatorem vocat, indignãtibus bonis, arridentibus autem ac plaudentibus paraſitis. Qualis olim Ptolemæus Ægypti rex ille fuit, qui cum proprios filios necaſſet, literarum ſtudia, occiſis atque incenſis in Gymnaſio viris doctis (quod HENRICVM de Pariſienſi Academia facere ſtatuiſſe ipſius & ſuorum verbis compertum eſt) Alexandria pepuliſſet, déque omni repub. peſſimè meritus eſſet, Euergetẽ ſe tamẽ, ideſt benefactorem nuncupari fecit. At Alexãdrini contra offenſi eius iniuriis κακεργέτην ideſt, malefactorẽ veriori vocabulo nominarunt. Sicque omnino benefactor HEN-

Henrici clementia & bonitas qualis.

Ptolemæus Euergetes. Iuſt. Valer.

RICVS dici poteſt, quomodo tres Ptolemæi alij, Philometor, Philadelphus & Philopator εἰρωνικῶς, ſeu κατ' ἀντίφρασιν dicti ſunt, cum primus ex iis matrem, fratrē alter, tertius patrem occidiſſet. Quales etiam Furias infernales deſcribunt poëtæ, quæ cum crudeles ſint & immites, Eumenidas ſe tamen, ideſt benignas ac faciles gaudent nominari. Simile iſti eſt, quòd ignauior fœmina, vir ſtrenuus & fortis tamen cupit nominari. Quod fecit tum maximè, cum ſe victoriæ Aunenſis authorem eſt profeſſus, vt olim Tyrannus ille Dionyſius, qui cum timidus vſque eo eſſet, vt nec proprio filio confideret, & candente carbone, cultros metuens tonſorios, capillum ſibi adureret, iratus tamen Platoni eſt, quòd eum fortiſsimum ac ſtrenuiſſimū hominum minimè iudicaſſet. Nec diſsimile Caligulæ ingenium, qui adornatis hominibus, qui hoſtem ex improuiſo adeſſe dicerent, cum ipſe in proximam ſyluam cū amicis aliquot atque equitibus prorupiſſet, ac truncatis pro omni pugna arboribus, inſignis victor rediēs timiditatis eos qui ſecuti non eſſent, arguiſſet, triumphum etiam ex eo bellator inuictus atque augu-

Furiæ Eumenides dictæ.

Henricus fortis videri cupit.

Caligulæ Pugna in arbores. Sueton. in Calig.

ſtus Cæſar Romæ poſtulauit. Edicto etiã grauiſſimo populum ac Senatum, quòd intempeſtiua conuiuia & amœnos ſeceſſus, Cæſare prçliante, & tot diſcriminibus obiecto celebrarent, obiurgauit. Quinetiam cum directa in mare acie, quaſi bellum geſturus, conchas legere, & galeas replere milites iuſſiſſet, ſpolia ea Oceani vocauit, & turrem altiſſimam in victoriæ indicium excitauit.

Sed & ſtuporis id eſt, quòd ſcripturam & Dei verbum identidem pro ſe citat, ſcripturæ ipſe ac verbi Dei contemptor ac iuratus hoſtis. Perfidięque & hypocriſeos inſimulare audet eos, qui eius perfidiam atque hypocriſim pertęſi ab eodem diſceſſerunt. Et quod in concilio, in Senatu, in comitiis, cùm omnia ex animi ſui ſententia fieri vellet, id Xerxis ſępe eſt imitatus, quod ſtuporis ſanè ac ſuperbię ingentis fuit. Qui bellum Græciæ indicturus, adhibitis Aſiæ principibus, *Ne videret (*ait*) meo tantummodo vſus conſilio, vos contraxi. Cæterum mementote parendum vobis magis eſſe, quàm conſulendum.* Sed & inimicos ſuos (ſic vocat quos occidit) ante ſe obiiſſe, ſe ſuperſtitem illis eſſe non ſemel eſt gloriatus. Quod quanti

Valer. lib. 9. cap. 5.

ſtuporis ſit, indicat illud, quod à Ludouico comite ad Valtramum Magdeburgenſem Epiſcopum, qui de iis qui Henrico 4. adhuc ſuperſtiti reſtiterāt, Gregorio 7 Pont. Egberto Marchione Marſeburgenſi, & Rodolpho rege iam defunctis pariter exultabat, eſt reſponſum. *Quòd eos* (inquit) *qui obierunt damnas, & Dominum tuum, quia illis ſuperſtes eſt, bonificas, liquet profectò ab omni ſpirituali te conſideratione manere vacuum. Nonne beatius eſt bene mori, quàm male viuere?* Beatum te ſcilicet dicant, ô HENRICE, qui animam eſſe non credunt. Si tamen hoc beatum dici poteſt, infamem, dedecoroſum, odioſum omnibus eſſe. Quibus autem poſt vitam aliquid eſt reliqui, tam beatos illos martyres exiſtiment, quàm te miſerum eſſe iſta vitæ tuæ turpitudo atque nequitia, ac futuri iudicii acerbitas, vel ſilentibus omnibus, vociferatur atque clamat. Appen. ad Marian. Scot.

Nec verò ſtuporis minima pars temeritas ei⁹ & mēdacia extiterūt. Patuit illud tū maximè, cum Pariſiorū vrbem temerario auſu diripere, ac GVISIVM occidere agreſſus eſt, nō videns quid populi, numero immenſi, in principem optimum amor, in ſe verò odium poſſet. Et vt iſto pacto inſignē Henrici temeritas.

ac nunquam eluendam nomini ſuo maculam inureret. Amplius etiam, cum eum occidens, quo ſolo vt firmiſſima columna dignitas eius nitebatur, vno tempore populum à ſe integrum diuertit, & dignitatē omnem abiecit. Mendaciis verò vt totus conſutus eſt, ita impudentiſsimum illud fuit, quod de hiſtoria doliariorum commonitorium publicauit, vbi mendacia vel cæcis nota cum verbis numero propè cōtendebant. Impudētius illud rurſum, quod authoribus & conſultoribus, ſummo Pontifice, ac Duce Mayneo fratre GVISIVM ſe occidiſſe palam & publicè tum verbo, tum ſcripto dicere, quinetiam & falſum anathema in Catholicos ementiri non eſt veritus.

Commonitorium hiſtoriæ doliariorum mendaciis plenum.

Quid illa vetera ſpectacula, ambulantes ſuper terram naues, auro ſericóque fulgētes, cæti armato milite pleni, mons Ætna, cū Vulcano, Parnaſſus aliique montes, diu noctúque toties repetita, tanto ſumptu, vt in vnius Ioyeuſæ nuptiis decies ſepties cētena aureorum milia inſumeret, quàm magnam ſtuporis, ac puerilis leuitatis partem habuerunt?

Henrici ſpectacula.

Henrici ſtudia. CAP. 37.

STudia porro mirum quàm Frãciſco auo diſsimilia. Quippe tam diſciplinarum iſte oſor, & doctorum contemptor, quàm, ille admirator ac fautor, literis ipſe imbutus atque doctus extiterat. Certè poſt reditum è Polonia, cum ſe otio dedere ſtatuiſſet, hanc etiam ſeu fallẽdi temporis, ſeu verſuta conſilia tegendi rationem commentus eſt, vt verba declinare & nomina magiſtro ad id ſumpto addiſceret, vnde datus verſui locus,

Declinare cupit, verè declinat & ipſe,
Qui bis Rex fuerat fit modo grammaticus.

Sed etiam id in cantu, in ſuis illis pœnitentium conuentibus æmulatus videtur, quod de Leone Armenio hæretico iconomacho ferunt hiſtoriæ, qui vt erat graui & incõdita voce, cantare & modulari in choro ſolitus erat. Id etiam in eo obſeruare licet, quod de Iuliano apoſtata refert Nazianzenus, cum verborum auceps ac curioſus obſeruator eſſet, ſtultas nihilominus ac præcipites in eo Interrogationes, reſpõſiones iis nihilo meliores, alias aliis inſultantes, nec eruditionis ordine progredien- Zona. Orat. 2. in Iul.

tes. Id verò ſimile multo magis, quòd vtróque viris doctis inférior fuit prorſus nemo. Vt & HENRICVM Ludouici XI ęmulũ in eo intelligas, qui Carolum filium literis operam dare noluit, ne in gerenda (malè videlicet, & cognito malo ita regentium exitu) Repub. timidior hiſtoriarum cogni-

Lud. XI. ſententia.

tione redderetur: dicens id vnum inſtar omnium eſſe, *Qui neſcit diſsimulare, neſcit regnare*. Hæc vna videlicet HENRICI diſciplina, hæc ſumma ſtudiorum ratio eſt, vt homines ſimulando corrumpat, faſcinet ac peruertat. Tanto magis Galliæ populo deteſtanda peſtis, quanto ſtudioſius ei videndum eſt, ne de ſuo illo patrio candore atque fide deficiat. Neue putet vllam verſuti animi & fallacis calliditatem tanti eſſe poſſe, vt cum ea fidem illam, pectus illud ingenuum, liberale & apertum (quæ laus propria Francorum eſt) debeat commutare.

Publicum eius odium CAP. 38.

ODium denique in eum populi tantũ, vt quod Valtramo Magdeburgenſi Epiſcopo ab Henrico IIII ſtanti ſcripſit Catholicus quidam Epiſcopus, *Odium ſe*

Odium pro ſacrificio.

Henrici pro magno ſacrificio Deo offerre, nec inter fratres reputare, is communis omnium ſenſus in HENRICVM eſſe videatur. Id quale ſit confractæ eius tabulæ, flagris cæſæ, traductæ & raptatæ ad ignominiam, igni conſumptæ, vel per pueros vltionem ad cœlum in Tyrãnum proclamantes, Pariſijs, Tholoſæ, atque alibi docuerunt. Omnium item ordinum ac curiarum parlamenti, Pariſienſis primùm, mox ſex aliarum, Tholoſanæ, Rothomagenſis, Diuionenſis, Aquenſis, Rhedonenſis, & Gratianopolitanæ (vna ſupereſt Burdigalenſis, quòd vrbs illa à Matignonio HENRICIANAE factionis viro interceptaſit) iuratum vnionis ſacramẽtum: vrbium ac prouinciarum' conſenſus: affixi per compita Pariſijs cum verſibus omnis generis mirabiles ad nomen eius anagrammatiſmi, nuſquam antea inuenti, ſed in hæc tempora diuino iudicio reſeruati, vt Dei hominúmque odium in vnum caput indicarent. Cuiuſmodi partim latini ſunt, vt hic. Deo oblatum.

HENRICVS TERTIVS DE VALLESIO
O DEVS, VERE ILLE ANTICHRISTVS

Alij Gallici, vt hi: *de Valois. ô le Iudas!* Et iſte alius omnium ſermonibus tritus, qui

turpitudinem & crudelitatem ſimul notat *Henry de Valois. vilain Herodes.* Vel *Iulian Herodes.* Item alius, turpitudinis ſimul & abdicationis omen. *Henri de Vallois. Dehors le vilain.* Item alius, qui leges fractas exprobrat. *Henry de Valois. Ha, ruine de loys!* Sunt & qui ad Gallicum latinè alludant. *Henric de Valois: ô crudelis hyena!* quo ſcilicet in mortuos ſæuitia denotatur. Sunt & ſuæ nonnullorum paronomaſiæ, vt qui pro *Valeſio Valdeſium*, quod Gallis γοέλω ſignificat, dicunt. Præ cæteris certè infame redditum Henrici nomen, vt editus de ea re verſus indicat, quiſquis tandem ſit poëta ille,

Henrici nomen infame redditum.

Gallia quærebat, quo tandem nomine poſſet
Henrici mores & ſcelus exprimere.
Periurum placet hinc dici, placet inde tyrannum,
Blæſarum aſt aliis dicere carnificem.
Sacrilegum ij malunt, alij dixiſſe theürgum,
Idem hypocrita illis dicitur, his atheus.
Aſſaſinus ſubit iis, anathema & apoſtata at illis,
Vtriſque infamis, perfidus, hoſtis, ἄνους.
Veráque cum ſint hæc, nec ſolùm ſit ſatis vllum,
Henricum tandem dicere collibuit.
Scilicet omne iſto quòd conſtet nomine crimen,
Henrico nec iam par ſcelus eſſe queat.

Henricus omnis vitij nomen.

Inde ergo nomen ſectæ huic inuentum, quæ HENRICOS, ſcilicet duos fouet ac tuetur, vt Henriciani, ſicut olim, aut breuius etiam & peculiarius Henricones nominentur. **Henricones.**

HENR. PROPRIO ORE damnatus. Crimen 8.

CAP. 39.

HIs accedit Colophonis inſtar, quòd ore proprio cùm alias, tũ in eo quod agitur facto HENRICVS eſt dãnatus. Neque id nouum aut incertum præſagij genus, cum Tyrannis ſæpè acciderit, quod illi proprio ore prædixiſſent. Sic Attila flagellum ſe Dei nominans, ſimul ſe flagelli inſtar ſedata Dei ira coniectũ in ignem iri (quod & euenit) neſciẽs prædixit. Sic apud Zonaram Nicephorus imperator, monentibus amicis, vt ſubditos clemẽtius tractaret, *Deus* (inquit) *indurauit cor meum, ſicut olim Pharaonis.* Quod euentus poſtea comprobauit. Quippe neglecto conſilio omni in Bulgaros profectus, ab iiſdẽ diſsipato omni exercitu eſt interfectus. Cuius nudata capitis caluaria, inductóque ſuper eam argẽto, pro calice, in quo amicis propinaret **Zon. lib. 3.**

Crunnus Bulgarorum rex eſt vſus. Tanta Romanorum lætitia, vt dolorem ob mortem neceſſariorum in bello cæſorum imperatoris interitus temperaret.

At HENRICVS proprio ore dudum ſe non hæreticum tantùm, ſed & indignum imperio pronuntiauit, imò & ſubditos ſoluit. Primũ illud fuit cum Rothomagi præclarum illud Henoticum ſeu Vnionis edictum firmans, præſentibus regni proceribus, ante ſacroſanctam Euchariſtiam iurauit, *eadem ſe fide, atque firmitate edictum illud ſeruaturum, qua credebat & ſciebat Seruatorem mundi verè ac realiter in auguſto illo ſacramento eſſe.* Nam ſi verè illud dixit, edictum autem illud tam perfidè temerauit, quid ſequitur ne fidem quidẽ illum præſentis in Euchariſtia Chriſti vllam habuiſſe?

Alterius generis hęc ſũt. Quippe dudũ profeſſ⁹ eſt (ſeu fictè, ſeu ſerio id dixerit) agnoſcere ſe Dei iudicio tãtiſper prole cariturũ, donec Eccleſiæ pacem ſublata hæreſi reſtituiſſet. Idem Meldis cum ad eum GVISIVS pacificus ac pene ſolus veniſſet, atque iſto pacto eorum ora, qui hoſtiliter eum in
1 Reg. 26. regem agere mentiebantur, vt Dauid ſumpto Saülis quondam ſcypho occluſiſſet,

eum coram matre ſua, vt Saül alter, verè Catholicum, & iuſtiorem ſe confeſſus eſt.

Idem anno 1584, audito illuſtriſsimi Cardinalis Borbonij & reliquorum principū de conſeruanda religione fœdere, ipſe ingenti metu perculſus, & quàm multa tyrannicè edixiſſet ac mandaſſet, apud ſe cogitans, omnia hæc ſtatim & edicta & mandata, vt iniqua & præcipiti conſilio facta reuocauit, atque irrita eſſe iuſsit. Similis in eo Maximino imperatori, qui poſt interitum Maxentij contyranni ſui, metu perculſus, edictum pro Chriſtianis, quos ante crudeliſsimè perſecutus fuerat, promulgauit, *neceſsitate coactus, nō ſua* (vt Euſebius ait) *adductus voluntate*. Sed reddita poſt edictū anno 1587 pace, eadem HENRICVS quæ prius damnauerat, rurſum imperauit.

Hen. Edicta tyrannica metu perculſus reuocat.

Euſeb. lib. 9. cap. 8.

Iterum poſt memorādum illum 12 Maij diem cum metus eum denuo perculiſſet, iterum abrogauit edicta numero circiter ſexaginta. Vt ex ipſo edictorum catalogo ac contextu patet. Iam nūc ſcilicet eadem imperaturus, & grauiora facturus, ſi permittatur.

Sed quæ ſubditos ex ore illius ſolutos probent, hæc fere ſunt. Ac primum illud

non contemnendum, quod dudum dixit; *non agnoſcere ſe pro ſubditis, qui Papæ obedientiam iuraſſent*. Quid enim? ſi obedientiam illam iurant omnes Catholici, quid ſequitur niſi vt ne ſubditi eius quoque cenſeri poſſint? Nam & nos libenter conditionem admittimus, vt ſummi pontificis obedientia, quam excutere nec poſſumus, nec debemus, Henrici iugum atque obedientiam commutemus.

Fortius illud, & ad id quod quęrimus expreſsius, quòd in illa poſteriore fuga iuramentum Rhemis in ſua vnctione emiſſum confirmans, addidit ſæpius ſuos ſe ſubditos à fidelitatis iuramẽto abſoluere, ſi quid pręter promiſſa, imò præter ſtatuũ ſeu comitiorum decreta commiſiſſet. Id enim per Dorronẽ libellorũ ſupplicũ Magiſtrũ, factionis ſuæ virum, Curiæ parlamẽti primùm, mox etiam Pariſienſi clero in id propterea conuocato ſignificauit.

Hæc nimirum data fides, hæc prædicatorum ore in populum vulgata vox. Mitigatus iis verbis populus, cleri pro rege ſæpe iterata vota ſuſcepit, & in ſpem fortunæ melioris erectus iuſtiſſimi odij magnam partem depoſuit, reliquam depoſiturus, &

quod

quod eius ingenium eſt, ex iracundia procliue ad pacem, omni ſtudio & beneuolentia complexurus, ſi quod ſanctè promiſſum erat, id tandem exoluiſſet.

Irrita ſit conditio, ſi iniqua. Si autem iuſta, ſi ſancta, ſi neceſſaria, ſi iis quæ prius expoſita ſunt, mutuæ obligationis argumentis fulta, imò & exẽplis fundata, quid ſequitur, niſi vt quia eam ſeruare æquiſsimum eſt, ea quoque conſeruetur? Et quia proprio ſe ore HENRICVS abdicauit, iure quoque abdicatus cenſeatur?

Atque hæc ſunt propter quæ ſuo iure HENRICVM Reſpub. eiicere potuit, imò & debuit. Vt cum id duplici iure & Eccleſiaſtico & ciuili factum conſtet, amplius nihil ſit, quod ſuccenſere in eo, aut quod factum eſt improbare quiſquam poſſit.

Libri tertij Finis.

DE IVSTA HENRICI TERTII ABDICATIONE è Francorum regno, Liber Quartus.

Quo tota huius abdicationis ſeries ac progreſſus explicatur. Ac primùm, an expectari iudiciorum formula debuerit. CAP. I.

POſtremũ ſupereſt, vt quia de toto iure tum Eccleſiæ, tum Reip. reges abdicandi cõſtat, & cauſas in HENRICO ſubeſſe palã eſt, propter quas vtroque illo ab dicetur, nũc de toto abdicationis huius progreſſu & ordine diſſeramus: & cur pręuẽta iudiciorũ in vtroque genere formula, cur anticipata dãnatio extiterit, cur ad arma ſtatim conuolatum, cur cum

eo vt publico hoſte actum ſit, & ita fieri debuerit, quid deinceps facto opus ſit declaremus. Multæ hîc ſcilicet querimoniæ, grauis multorũ expoſtulatio eſt, vel quòd factũ ſapientiſsimi, vt ſibi videntur, homines non probent, qui ſubeſſe doloris cauſam dicunt, ſed non defectionis: indignũ facinus clament armis vt cunque regem adoriri: Vel quòd cõſilium vt temerarium ac perperam datum auerſentur, cauſentúrque moliendum in ea re nihil prius fuiſſe, quàm & id Eccleſia iudicaſſet, & coacta regni comitia, conſulti toto orbe principes, auditáque eorum ſuffragia eſſet. Hîc Theologorũ ſcilicet, qui anteſignani in ea re fuerunt: hîc Senatus, cuius mox decretum ſequutum eſt: hîc Principum, quorũ acies atque arma fulgent, & ſe ſurgenti tyrannidi validè oppoſuerũt: hîc vrbium ac prouinciarum, quæ ſanctum fœdus inter ſe iniecerunt: hîc Galliæ denique totius, quæ ſurrexit aliquando, & iugum à ſe excuſſit duriſſimæ ſeruitutis: hîc Catholicorũ toto orbe omnium defendendæ ac tuendæ partes, qui vt rei omnes coram tam ſeueris iudicibus aguntur, ita eorum, ne quid iis tam grauis cenſura noceat, cauſa etiam ſupereſt

Ex poſtulatio Henricianorum qualis.

vt dicatur. Quæ tota quæſtio quia tria cri-
pita cõtinet, primùm vt præueniri iudiciũ debuiſſe confirmetur, deinde vt præuentionis forma deffendatur, poſtremum vt iudicii iam lati vſus commendetur, nos etiam tria hæc, prout datum erit, breuiter explicemus.

Præueniri iudicium vrgente negotio poſſe. Cap. 2.

AC præuentionem quidem vt licitam eſſe conſtet, hîc primùm locum habet, quod Fab. Quintilianus ait, *Non percipit formulam publicus dolor.* Et quæ ſolennis in canone habetur criminis occulti ac notorii diſtinctio. Nam vt verum ſit neminẽ in occulto crimine indicta cauſa, aut non citatum vocatúmque damnari (vt de Roberto Siciliæ rege, ab HENRICO imperatore dãnato ait Clemẽs V. Põtifex max.) propstereáque fiat, vt occultè criminoſus princeps ab Eccleſia toleretur, eiúſque acta rata habeantur: at in publicis notoriíſque criminibus tanto aliter id fieri debet, quãto damnata ea per ſe publico præconio ac naturæ ſenſu eſſe ſolent. Nam id illud eſt, quod à D. Auguſtino ſcitè dictum,

Clem. Paſtoralis. de reiud.

vim deinceps canonicę ſanctionis obtinuit *Euidētia* (inquit) *patrati ſceleris non indiget clamore accuſationis*. Sed neq; hîc ſuis rationibus carent Theologi. Primum quòd vbi publicum ſic crimen eſt, vt tergiuerſatione celari non poſſit, interpretatiua ſemper iudicis, quicunque ille ſit, (nam de eccleſiaſtico perinde ac ciuili dici poteſt) volũtas ſemper adeſt, quæ vim ſentẽtiæ obtineat. Deinde euidens notitia facti ſententiæ etiam locum tenet, vt ex eo rectè obſeruarunt recentiores Theologi, quòd dux in bello militem deprehenſum in notorio crimine abſque ſententia & teſtibus licitè interficere poteſt. Ex quo fit, vt ſi poſt ſententiã iudicis licitum ſit ſe à principis poteſtate eximere, idem etiam poſt commiſſum ab eo publicè crimen, quod defectionem mereatur, facere licitum ſit.

Aug. de Cain & Abel.

Euidens notitia facti ſententiæ locum tenet.

Bãn. 2.2.q. 12.

Id etiam addimus, quod vel natura ipſa probat, non in publico crimine tantùm, ſed & in præcipiti, tum publico tum priuato negotio, nequaquam ferendam eſſe moram, cum id cuique à natura conceſſum ſit, vt ſe vitam corpúſque, non quauis ratione tantum, ſed & cum primùm datum eſt tueatur. Nam ſi iniuſſu ſuperioris hoſtem in-

ſurgentem reprimere licet, non & principi hoſtem ſe exhibenti nunciũ remittere? Si latrones, ſi beſtiæ, cum irruũt, omni iure expugnantur, cur nõ tyrannus quauis bellua aut latrone deterior, non vnius cuiuſuis ſed omnium fortunis, tectis, iugulis imminens protinus arceatur? Nam iſtud ſi non licet, ne ergo enſibus viatores accingantur, latronibus ac viarum obſeſſoribus omnia permittantur, neue id amplius locum habeat, quod à poeta eſt ſcitè dictum,

Ouid. 2 de triſt.

Et latro & cautus præcingitur enſe viator,
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.

Quinetiam ſi torrens domui alliſerit, ſi ædes ignis occuparit, domini iuſſum abſentis expectetur, vt vel ignis extinguatur, vel fluctibus via præparetur. Denique ſit prouerbio locus, vt dum Romani deliberant, Saguntus expugnetur. Quid enim veriſimilius dici poteſt?

Pœnæ priuatiuæ citra iudicium actu incurruntur.

Adde quòd cum duplex pœnę genus ſit, priuatiuæ vnum, poſitiuæ alterum, vt quæ poſitiua eſt formulam expectare debeat, at in priuatiuis certè aliter res habet: quòd perfecto ſcelere ſtatim eam vel citra nouum iudicium vim habere inter Theolo-

gos confeſſum ſit.

Sed hæc in genere cũ dicta ſint, præuentionis autem duplex ſit illud genus, Eccleſiæ vnũ, Reip. alterum (Nam nec Eccleſiæ iudiciũ, niſi in celebri illo Apoſtolicæ ſedis theatro, nec Reipub. niſi in plenis ac liberis comitiis eſſe poteſt) ne præter rationẽ quid hîc factum videri queat, qualiter in vtroque genere id preueniendo fieri potuerit viciſsim comprobemus.

Præueniri iudicium Eccleſiæ poſſe ſpecialis probatio. Cap. 3.

AC de Eccleſia primùm ſi agitur, facilis
è ſcriptura prȩuẽtionis huius probatio
eſt. Quid enim illa Apoſtoli verba, *Hæreticũ* Tit. 3.
hominem deuita poſt vnam & alteram correptio- 10.
nem, ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt,
& delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.
iubetne iudicium expectari, antequã euitetur? Et ſi diſcedere nolit, ſi infenſo enſe
vrgeat, etiam expellatur? Quid illa, *vtinã*
abſcindantur, qui conturbant vos, ſuntne ho- Gal. 5.
minis iudicium expectari iubentis, an potius primo quoque tempore tolli cupiẽtis?
Sed neque iudicium expectari iubet ille, Deut. 13.
qui ait, *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus*

filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia; ſiue vxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus quem diligis vt animam tuam, clam dicens, Eamus & ſeruiamus Diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui, Non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, vt miſerearis & occultes eum. Sed ſtatim interficies. Sit primùm manus tua ſuper eum, & poſt te omnis populus mittet manũ. Qui enim ſtatim interficere, qui manum mittendo cæteris exemplo præire iubet, qui miſereri & occultare prohibet, iudiciumne vult expectari? Neque abſimile iſtud, quòd vel vr-

Ibid. bes ipſas, in quibus apoſtatæ à fide ſunt, vbi de crimine conſtiterit, in ore gladii ſtatim, cędéque atque incendio deleri id iubet.

Præuenti iudicii exẽpla. Sed nec præcepto exempla deſunt. Zelo quippe accenſus Phinees, ac de medio multitudinis ſurgens, arrepto pugione nobilem Iſraëlitam cum ſcorto Madianitide concumbẽtem, in genitalibus cum mulie-

Num. 25. re ipſa confodit, *ceſſauitque plaga ab Iſrael.* Quin & propterea placato & iram remittẽte Deo, ſempiterni ſacerdotij benedictionem promeruit. Quæ hîc ſententiæ expectatio fuit? Legimus & Matathiæ zelum, Iſraëlitam idololatram, & eum à quo impellebatur regium ducem ad altare nefan-

dum trucidantis, mox præclaram illam vocem efferentis, *Omnis qui habet zelum legis, ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me*. Quæ hîc in expectando iudicio mora aut præſtolatio fuit? Tales illi Iſraëlis liberatores, Othoniel, Aiod, Barac, Gedeon, Iepthe, Sanſon extiterunt. Quorum ſi tam ineptè prudens expectatio fuiſſet, vt iudicis ſẽtentiam antea exaudirent, neque perpetua laude commendatos, nec inter ſanctos relatos haberemus. Tales egregii illi, Matathiæ proles Macchabæi, quibus vna legis Dei aduerſus impium tyrannum vindicandæ via, arma atque virtus, non iudiciorum pompę ac formulæ extiterunt. Sed neque ſine myſterio contigit iſtud, quòd peccante populo incitatus animo Moſes, & vindictæ tam immanis ſceleris zelo accenſus, tabulas confregit, & cuiuſque manus in fratris ſui cædem iratus armauit. Vt vel eo conſtet quàm minimè iudiciorum expectanda oracula ſint, cum in præcipiti negotio alia via eſt opus. Talis & B. Chryſoſtomi ardor blaſphemum ſtatim ab obuio quouis percuti, ac minimè iudicii moram expectari iubentis. Qui vbi multa cõtra blaſphemos, concionator vehemens

1 Macch. 2.

1 Macch.

Exod. 32.

Confractæ Moſis tabulæ quid notent.

peroraſſet tum concludens, *vnam* (inquit) *retributionem vos omnes petere volo pro concione hac atque ſermone, vt in ciuitate blaſphemantes mihi caſtigetis. Et ſi quempiam in foro & biuio Deum blaſphemantem audieris, accede, increpa: & ſi verbera infligere oporteat, ne recuſes: ipſius faciem alapa percute, contere os ipſius, percuſsione manum tuam ſanctifica. Et ſi vlli accuſauerint, & ſi in carcerem traxerint, ſequere. Et ſi pœnas iudex pro tribunali repopoſcerit, dic cum libertate, quòd angelorum regem blaſphemauit.* Quinetiam idem beatiſſimus pater, ſi mori in iſta increpatione contigerit, martyrium pollicetur. *Nunc verò* (inquit) *ſaltem conſeruum & æqualem corrige: & ſi mori opus ſit, caſtigare fratrem ne torpeas, martyrium tibi hoc eſt, quoniam & Iohannes martyr fuit.* Qui enim martyrij ſecurum in quouis è turba corrigendo eſſe iubet, in expellendo tyranno, qui populũ vniuerſum blaſphemare facit, quanto ſecuriorem prædicaret? Et ſi moram in eo corrigendo eſſe vetat, quem iudicio coërceri facile eſt, quomodo eam in tyranno ferret, quæ nec ſine grauiſsimo Eccleſiæ diſpendio ac diſcrimine eſſe poteſt?

Iudicia latæ.

Accedunt quę latæ ſententiæ iudicia ca-

nonibus continentur, vt qui crimen damnatum canone incurrerit, dãnatione quoque eadem, vel citra nouum iudicium teneri cenſeatur. Eiuſmodi eſt illa canonis ſeueritas, vt qui per Aſſaſsinos occiderit, ſit ipſo facto ita diffidatus, atque de gradu omni depoſitus, *vt nullatenus alia ſeu diffidationis ſeu depoſitionis ſententia requiratur*. Et illa Concilij Lateranenſis celebris conſtitutio, vt qui principes terram ſuam ab hæreſi non purgauerint, ab eorum fidelitate ſoluti vaſſalli denuntientur, & terra aliis poſsidenda detur. Et quę in hęreticorũ fautores ab eodem lata cenſura eſt, vſque eo vehemens, vt qui cum iis communicauerint, anathematis ipſo facto participes denuntientur. Quomodo enim ſtare illa poſſunt, ſi expectanda ſemper noua ſententia eſt? Aut quæ illa Pontificalis iudicij expectandi neceſsitas, quam ne Pontifices quidem ipſi eſſe voluerũt, imò ne eſſet diſertis verbis cauerunt? Tale & illud eſt in hæreticum Achatium, cum ſe ille abſque ſynodali ſententia damnatum quereretur, decretum Põtificis Gelaſij, quo ſe in illũ, *quia non noui inuentor erroris, ſed veteris imitator eſſet, obidque nec neceſſariũ foret nouam aduerſus eum ſenten-*

Sententiæ prę-uentionem probant.

Pro huma-ni. de homic. in 6.

Cap. 3.

24. q. 1. Achatius.

tiam prodire, cum antiquum renouari ſatis eſſet, non noui conſtituti ſe promulgatorem, ſed veteris tantum executorem profitetur. Similia ſunt & illa Bullæ cœnæ dominicæ fulmina, quæ inania profectò, vt plurimum eſſent, niſi & facti iudicij vim haberent, & noui expectãdi, antequam quid agatur, neceſſitatem auferrent. Vt nec mirum eſſe debeat, ſi quod ante ex Mariano Scoto monuimus contra HENRICVM 4, etiam antequam Pontificis ſententia damnaretur, Saxones fœdus iniiſſe, ac bello etiam laceſſiſſe memorantur. Quod Gallis tanto magis imitandum fuit, quanto ad nominis HENRICI ſimilitudinem maior nequitia, ac ſeuerioribus digna ſuppliciis acceſſit.

Fulmina cœnæ dominicę vim iudicii facti habent.

Lib. 1. cap. 28.

Secularis iudicij iuſtã quoque præuentionem eſſe poſſe. CAP. 4.

AN verò ſecularis iudicij, quàm Eccleſiaſtici religio maior, vt expectari illud, ſicuti Politici dicunt, oporteret, atque antea armis tyrannum peti nefas eſſet? Atqui mirum eſt primùm iſtud, cum vrgente incendio & graſſante vndique flamma, vina potius vel optima ad reſtinguẽdum ignem fundenda ſint, quàm vt dum remota ni-

mium è flumine vel puteo aqua expectatur, ædificium totum abſumatur, non eodem nos conſilio in præcipiti Reipub. negotio vti, vt ſi iudicia non proſint, alia quauis via Reipub. ſalus tentetur. Phlebotomiam videlicet medici, niſi purgato clyſteribus, apozematis, aliiſque lenioribus medicamentis, non ferè adhibere ſolent. Si quis tamẽ ruina oppreſſus fuerit, ſi de alto ceciderit, ſi pleuretis ſubita, ſi apoplexia acciderit, ſi denique quouis modo periculum ingens poſtularit, num prima curatio è venæ ſectione erit? Quæ ergo iſta religio, vt dum infeſtus adeſt hoſtis, cui vt reſiſtatur, vnum ex armis remedium eſt, ius inutile potius, quàm neceſſarius gladius diſtringatur? Niſi verò credimus, cum armatus occurrit latro, litigãdi potius, quàm pugnandi tempus eſſe. Cuiuſmodi ſi iudicio damnari & occidi oportere ais, nos ſcilicet id fateamur, ſed capti modo ac vincti teneãtur. Quod ſi non aliter ſæpè, quàm vi armorum fieri poteſt, quis neget prius vtique armis cum illis, quàm iure ac lege agẽdum eſſe? Et ſi aliter non ſuccedat, quàm ſi perimantur, iure quoque cæſos in ſcelere iſto eſſe? Nam nec hic contemnenda Cicero-

Offic.1. nis ſententia eſt, *cum decertandi duo genera ſint, vnum per diſceptationem, alterum per vim, confugiendum eſſe ad poſterius, cum non licet vti* Pro Milo. *ſuperiore*. Et quod alibi ait, *Silent leges inter arma, nec ſe expectari iubent, cum ei qui expectare velit, ante iniuſta pœna luenda ſit, quàm iuſta repetenda.* Sed nec ipſe inter iuriſconſultos Vlpianus indicta cauſa atque inauditum reum puniri aliquando poſſe diffitetur, his Vlp.l. Si quis filio. §.quid tamen.ff.de iniuſto rupto. ſcilicet verbis. *Niſi forte*(inquit) *latro manifeſtus ſit, vel ſeditio prærupta, factióque cruenta, vel alia iuſta cauſa, quam mox præſes literis excuſauerit, moram non recipiat. Non pœnæ feſtinatione, ſed præueniendi periculi cauſa. Tūc enim punire permittitur, deinde ſcribere.* Sed & quæ de tyrannis quacunque poteſt fieri via tollendis, tum lege Valeria, tum aliis etiam iudiciis dicta antea ſunt, item & quæ de celeritate in bellis neceſſaria (nam & bellum cum tyranno naturale eſt) dici poſſunt, huc referri etiam debent, ne dum inutile ſæpè remedium expectatur, quod vtiliſſimum, imò neceſſarium eſt, omittatur.

Expectandi iudicij cauſas omnes in Henrico præcluſas eſſe.

CAP. 5.

HÆc nimirum ſunt quæ neceſſarium illud præueniendi iudicij conſilium, iure communi tueantur. Quæ vtinam in HENRICO non tam vera eſſent, nec tam ille vt fecit, ius omne & patriũ morem rumpens, omnem de ſe expectandæ ſententiæ cauſam excluſiſſet. Sic quippe Rempub. hanc inſtitutam olim vidimus, vt ſi qua in re vnquam Rex iniurius eſſet, patientia primùm ac diſſimulatione res tentaretur, mox libello ſupplici ac benigna prece redire ad cor, & ſaniora conſilia ſequi moneretur: & ſi id non proficeret, iure cum eo ageretur, atque ita vt cauſa cadere, vt damnari tanquam vnus de numero poſſet. Quo poſtremo loco ſi violari ab eo ius contingeret, vis maior diceretur, quam tolerare, etſi ægrè & moleſte, aliquandiu tamen priuatos oporteret. Quæ vt in priuatis quondam locum habuerit, at contra Remp. vniuerſam quid per vim reges facerent, videre adhuc non licuit. Niſi fortè iſtius rei ſemina, primus omnium LVDOVICVS XI, (ſed nihil ad HENRICI furias) odioſus propterea omnibus intro duxit. Quicquid ſit, priora illa inutilia in HENRICO omnia, ac fruſtra tentata ſunt, vnũ vt reliquum eſſet,

Tres gradus aduerſus regis iniurias procedendi.

vt vi cum eo ageretur, quæ ratio eſſe poteſt, vt quod fieri debere vel natura docet; id in Gallis damnetur? Nam hîc occurrunt ea, quæ pro HENRICO dicere gratioſiſſimi homines ſolent. Qui leniſſimè quidem, diſſimulanda regis facta, imò honoranda eſſe (Credo vt Galli Moſchis perſimiles cũ cæſi indigniſsimè fuerint, magno ſe honore affectos gratulentur) Qui fortius paulo; benignè admonendum, exhortationibus & libellis ſupplicibus ad meliorem mentem eſſe reuocandum: Qui fortiſsimè, expectanda regni comitia; in quibus tota iſta cauſa, diſceptetur, ac publico præconio, ſi res ita ferat; HENRICVS abdicetur. Pulchrè quidem hęc omnia; ſi quales olim, vel non probatiſsimos reges Gallia habuit, talis & hic eſſet, ac nõ huius nequitia via hæc facta eſſet inutilis, vt aliò recurri oporteret Quoties enim abuſus ille noſtra patientia eſt, dum quæ fiebãt crudeliſsimè, in iocum illi ac riſum verterẽtur? Tot tributa, vectigalia, oppreſsiones, iniuriæ toleratæ diutiſsimè, vt propterea nõ Galli, ſed capones a ceteris diceremur, vt beſtiarum ille, non hominum rex vocaretur, quàm magnam patientiæ, imò potius ſupinæ tolerantiæ ac

Conſilii politici tres gradus.

ſtuporis

ſtuporis partem habuerunt? Exhortatione verò vbi agi oportuit; quoties ob reuerentiam huius deriuata in alios ac tranſlata eius crimina ſunt, cùm quæ ipſe feciſſet, non ipſius, ſed aulicorum ac miniſtrorum eius vitio tribuerentur? Quoties cum eo, velut cum pueris actum eſt, qui ſi clamauerint catus accuſatur, ſi pauimento alliſerint, pauimentum quaſi mali author percutitur? Aut quæ moderatior diſciplina eſſe potuit, quàm vt ante leonem canis, ſicuti in prouerbio eſt, cæderetur? vt ſecurus diſceret malum eſſe quod fiebat, & publicis querelis, quaſi inſons ipſe moneretur? Nam vt id parum profuerit; docuit accenſus ex iis verbis furor, cùm ſeruos ſuos reprehendi prohiberet, ac quę fierēt eis opprobria, ſibi ipſi facta eſſe diceret. Fidelis nimirum princeps, qui ſcelerum ſuorum miniſtros, ne fortè deficerent, tegere potentiæ ſuæ clypeo noſſet, atque hoc ſolo nomine; quia ſibi probarentur, viros bonos credi vellet. Hæc enim ſæpius de illis vox in ore fuit, *An ſeruos meos eſſe paterer, niſi viri boni eſſent?* Homo virtutis amans ſcilicet, ac ſeuerus iudex, qui alias reſpondiſſet, propterea commodum ſibi miniſtrum eſſe quen-

Henricus ſub aliorū perſona reprehenſus, nec emendatus.

dam, quòd peiorem eo nullum reperiſſet.

Libelli ſupplices ad Henricum inutiles.

An verò per libellos ſupplices promotum magis fuit? Declarant tot querelæ per eloquẽtiſsimos ex omni genere homines, qui libellos obtulerũt, factæ, quibus nihilo euaſit, vel melior vel mitior, cum totus in eo eſſet, vt libellos ſupplices irrideret, oratorum vitia, ſi quid corrugatus naſus, ſi caperata frons, ſi demiſſus oculus, ſi geſtus remiſsior, ſi rauca vox, ſi inconcinna dictio, ſi præceps halitus, ſi comptior veſtitus, aut etiam neglectior eſſet, & ſi qua ſunt ſimilia, præterea nihil obſeruaret. Quæ interim dicebantur, vt Feſcẽnina ſpectacula, aut inanes fabulas obaudiret. Bellus in eo ſibi viſus, ſi cauillari quẽlibet, ac dicteria intorquere poſſet. Hic ſcilicet libellorum, quos illi tanti faciunt, exitus atque fructus fuit. Niſi forte id addere libet, quod per inſignem contumeliam vexata nobilis fœminæ, quæ libellum porrexerat, pudicitia per bonos illos ac frugi miniſtros, ſacro tẽpore atque die, ipſo pręſente atque iubente ęſt.

Nec in comitiis vlla Henrici emendandi ſpes.

Comitiorum verò quæ futura deinceps apud eum eſt authoritas, quæ tam fœdè illeac proditè profligauit? Aut quæ neceſſa-

ſia deinceps iuris in comitiis experiundi via, cum ea ſemel violata eſſe plus ſit ſatis? Imò ſit omnis damnationis inſtar, quæ vis ſemel eſt illata iudicibus? Nã ſi iure gentiũ recepta dudum formula eſt, vt per fœciales primum res ablatę repoſcerentur, quod ſi non redderentur, intra trigeſimum diem (tot enim ſolennes erant) bellum indicere poſſet fœcialis, obteſtans Deum, iniuſtum eſſe qui negaret, ac ius perſoluere nollet, tanto iuſtior belli, quod cõtra HENRICVM eſt, cauſa dici debet, quanto peius cum iis actum eſt; quorum vel contempta ſolum authoritas, etiamſi vis nulla eſſet, belli, tanquam in tyrannum, materia iuſta foret.

Vis illata iudicibus omnis dãnationis inſtar.

Liu. lib. 1.

Sed iuſtior tanto rurſum, quanto in eo Gallis ac Pariſiẽſibus, qui anteſignani operis fuerunt, prudentia maior, qui cum iniuſſu Eccleſiæ, id quod natura alioqui ſatis ipſa hortabatur, præſtare ipſi nollent, & iudiciũ Apoſtolicæ ſedis non eſſet expectãdi tempus, non aliter vt id facerent animũ induxerunt, quàm ſi accepto à Pariſienſibus Theologis reſpõſo, ſecurè ſe in eo agere, atque id ab Apoſtolica ſede probatũ iri certo ſcirent. Prorſus vt cum nimiæ fortaſſe tolerantiæ argui poſſint, quod in iis præ-

cipitis aut temerarij conſilij argui debent, nihil omnino eſſe poſſit.

Præuentionis formam legitimam fuiſſe. Ac primùm quòd Theologorum fuerit de ea re ſenſum ſuum aperire. Cap. 6.

SEd hæc de præuentionis iure hactenus dicta, quia nos eò perduxerunt, vt de eius forma verba faciamus, ſit autem hæc in iis poſita, vt quid Theologi reſponderint, quid principes Senatúſque decreuerint, quid pôpulus præſtiterit dicatur, hæc viciſsim explicemus.

Ac Theologorum quidem reſponſum vt bonis ſecuti conſilij, improbis autẽ offenſionis ac ſcandali petra fuit, mirũ eſt quàm vt ab illis laudatur, ſic ab iſtis cõuitiis laceretur. Sed tam ſine ratione id, quàm ſanctè & integrè illud, & vt decuit redditum eſt. Ac tria quidem ſunt, quæ iſti obiicere, quæ partim in aurẽ, partim apertè obloqui contra ordinem iſtũ ſolent: vel quòd negant de iſta re loqui Theologos debuiſſe, vel quòd feſtinanter ac temerariè factum dicant, vel

quòd denique vitioſum decretũ illud eſſe velint. De quibus vt dicatur, mira primùm certè iſta conditio, vnos Theologos eſſe, qui in re tanta, támque ab omnibus prouidenda, ad quam omnia omnium ſtudia, curæ, ſollicitudines, affectus, cogitationes inſudare debent, otioſi ſpectare alios, *manus ſub aſcellas*, vt piger ille, *abſcondere*, ac veluti trunci eſſe perpetuò debeant, & quorum in præcipiti Eccleſiæ negotio præcipuus labor eſſe debet, in eo ne hiſcere quidem auſint. Et quidem ſi de regno tantùm ageretur, cur loqui non deberent, qui cùm regni non infimum, tum eius etiam nobiliſsimum membrum ſint, quam Reges Galli filiam ſuam (Pariſiẽſem illam Academiã dicimus doctrinæ ac pietatis parentem) eſſe gloriantur? Nunc verò cum non Reip. cauſa tantum, ſed Eccleſiæ, ſed fidei ac religionis, in cuius ipſi ſpecula diuinitus canes poſiti ſunt, agatur, cum de iis quæ ad conſcientiam ſpectant conſuluntur, vt animi ſui ſenſum, vt conſilium aperiant, vt fluctuantes & hærentes animos confirment, publico præconio atque voce flagitantur, mirantur ſcilicet ſapiẽtiſsimi homines rogatos reſponſum dare, quod ignauiſsimi

Pro. 19. & 26.

Theologi etiam ſi de regno tantùm ageretur loqui debuerant.

eſſent ſi dare non auderent, ineptiſsimi ſi diſsimulanter agerent, iniuſtiſsimi denique omnium, ſi in tali re ac tempore facere detrectarent. Niſi verò quis æquum putat, quos ſacerdotum & prophetarũ loco Deus cõſtituit, quorum ab omni æuo in eo labor fuit, vt cæteris in atroci Eccleſiæ negotio conſilio ac virtute præirent, vt dormientes excitarent, vt veluti in via Mercurij, qua eundum ſit oſtenderent, ac lumen de lumine ſuo accenderent, loqui iuſſos tacere, ac ſapientis illud contemnere, *Ne retineas verbum in tempore ſalutis, & non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo*: lumen etiam ſub modio contra Domini verbum ponentes, miſerum illud, *Væ mihi quia tacui*, ſuper caput ſuum accerſere, ac ſimiles ſe aulæ idolis, *quæ os habent & nõ loquuntur*, exhibere: rationẽ vtique in iudicio reddituros, *ſi in tempore neceſsitatis reſponſum dare* cõtempſiſſent, & quos Sal mundi Deus poſuit, ſalire negligerent, aut infatuari etiam ſe mundana illa prudentia atque inani metu paterentur.

Theologorum munus quod.

Eccleſ. 4.

Matth. 5.

Eſa. 6.

Pſ. 113.

Pro. 8.

Matth. 5.

Accedit vetus ille facultatis huius ſplendor, quæ ſi in id inſtituta à Carolo illo magno eſt, vt eſſet vnde conſilium dubiis in

fide & moribus domi eſſet, ſi huius induſtria in arduis Eccleſiæ temporibus, qualis Huſſitarum in Concilio Conſtantienſi hęreſis, quale ſchiſmatis in Baſilienſi incendium fuit, atque aliis etiam rebus emicuit, ſi tanti illam vel SIXTVS V. Pontifex Max. fecit, vt recenti anni 1586 memoria, ſuum illam dextrum brachium vocitaret, quę ratio eſſe potuit, vt ea in fatali iſto Galliæ vniuerſæ motu, quo nihil vnquam viſum in ea maioris momenti eſt, non ſui de re tanta animi ſenſum aperiret? Non gladium illum ſuum, ne brachium inutile foret, diſtringeret? imò Pontificem ipſum, vt ſuo illo multo potentiori feriret; quaſi velitando, &. ſeriam pugnam præcurrendo hortaretur? Vel potius vt Solem Phoſphorus præcederet?

Facultatem Pariſienſem brachium ſuum dextrum vocat Sixtus V.

Nam nec vanum id forte omnino eſt, quòd in tabula quadam ante annos duodecim, eóque amplius typis expreſſa, quam ipſi vidimus, & mirati etiam ſumus, quæ rerum iſto anno geſtarum ſeriem, quæ fugientem è turbine Pariſienſi regem, armatum vndique, ſed paludamento arma obtegentem, quæ periuria ad altare ſacrum facientem, quæ Conſtantino-

Tabula typis expreſſa futura referens.

polis incendium, & truncos capite ad pedes Turcæ geminos, quæ Gallos gallinaceos multis inter ſe ordinibus depugnantes, quæ lilium è tribus vnum, duobus iam abciſis, ab armato homine & forti gladio petitum, quæ trium imperiorum Gallici, Germanici & Mahumetici, totidem colũnis depictorum, quę ſuis adiunctis, lilij ſceptro, aquila & arcu diſtinguntur, quæ nauim denique agitatam continebat, (ſeu illa Eccleſiæ, ſeu Pariſiorum vrbis, quæ nauem pro inſigni habet, figura ſit) deſcriptus quoque angelus, ſacerdotis inſtar, cum alba & ſtola fuit, qui ſiniſtra clypeum eleuaret, dextra gladium ſummo Pontifici, & ibi cum occiſis iuxta agnis deſcripto, hortanti ſimilis porrigeret, quaſi illud dicens, *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potẽtiſſime.*

Pſal. 44.

Quippe quòd turbatis vndique, ſed in Gallia præcipuè, Eccleſiæ rebus, præcipuum à Romani Pontificis authoritate & gladio auxilium ſperandum ſit. Vndecũque enim diuinatio illa ſit, quantumuis prodigioſo Caſſiopææ ſyderi, quod anno 1572 apparuit, fruſtra tribuatur (abſit enim vt credamus commune quid ſyderibus cum rebus humanis & contingentibus eſſe) ſiue per

Caſſiopææ ſydus.

angelos,ſiue aliter reuelatio illa facta fuerit,ſi tam pulchrè cętera conueniunt,vt nõ ſit ouũ ouo ſimilius, tametſi in angelo iſto diuina inſpiratio expreſſa credi poſſit, eius nimirum,*qui nec dormit nec dormitat cuſtodiens Iſraël*, cur non & hîc Theologorum, qui *angeli Domini exercituum ſunt , quorum labia cuſtodiunt ſcientiam,& legem requirent de ore eorum*,qui clypei inſtar ſurgenti ſe initio tyrannidi oppoſuerunt, & ſummi Pontificis fidem implorarunt,induſtria deſignetur? Pſal. 120. Mal. 2.

Nam iſtius ordinis viris quanta aduerſus tyrannidem vis ſit, vel ex eo colligere licet, quòd via nulla commodior ter execrando illi Mahumeti viſa eſt,ſtabiliendæ ſuæ tyrãnidis,quàm ſi Theologos auferret de medio,qui populum ab errore ſeruare, qui Zelum fidei accendere, qui & prophetas præſtare, & Macchabeos excitare poſſent. Mirabilius id etiam,quòd præcipua hæc immani,de quo diximus,Moſchorum tyranno Baſiliadi,ad crudeliſſimum dominatum via fuit, quòd populus iſte concionatorum inſolens, qui pietatem ab hypocriſi diſtinguere,qui ab imminentibus malis prohibere poſſent,oportunum ſe huius furori facillimè præbuerit. Vt nec mirum

Theologorum functio rutum aduerſus tyrannidem præſidium.

Guagn. in deſcript. Moſch.

Moſchi prædicatorum inſolentes tyranno co[illegible] dum

ſit, ſi præcipuum aduerſus ordinem hunc & pridem diabolus, nupérque in Anglia bellum indixerit, & recèns per HENRICVM in Gallia excitarit, vt carcere clauderet, vt conuitiis laceſſeret, de ſtatu loqui prohiberet, ſilentium imponeret, miſſis curſoribus ab adeundis concionandi gratia vrbibus (ſtante præſertim in procinctu ſcelere) reuocaret, denique ſummam iis, vt facit, perniciem intentaret. Scilicet vt id accideret, quod ſapiens ait, *Cum defecerit prophetia, diſſipabitur populus*: & quod ex apologo Æſopi ſumptum vſurpauit quondam Demoſthenes, ſublatis canibus in deſertum gregem facilius lupi irruerent.

Pro. 9.

Theologos nihil in eo temere feciſſe.

CAP. 4.

SEd neque præcipites in eo aut temerarij fuerunt, qui rogati priuatim ſæpius, tum publicè à populo, Procuratoris vrbis voce, obſignatóque publico ſigillo libello, vt dicerent, *Num Franci propter ea quæ ab Henrico publica fide violata Blæſis acta erant, ſecurè ab eo deficere, atque armis in eum contendere, obidque pecunias colligere poſſent*, iterum & tertio ſuper hac re vſque ad 70 congregati, hoc

ordine proceſſerunt, vt propoſita conuentu primo queſtione, de ea maturè deliberandũ eſſe, atque in eum finem, quo Deus Rex regum & dominus dominãtium in re tam ſeria benignus aſpiraret, ſolennem die tertio totius Facultatis ſupplicationem, cũ auguſto Miſſæ ſacrificio fieri decerneretur, Secundo, qui ſupplicationis dies erat, tertius poſt biduum conuentus ſtatueretur, quo quemque conuenire, & quod de re propoſita nôſſet, eloqui oporteret. Poſtremo auditis per quatuor integras horas, ac conuenientibus omnium ſententiis, Henricum ob ea quę Blæſis acta erant, vtroque iure & Pontificio & ciuili dignitate excidiſſe, Gallos ſecura conſcientia ab eius obedientia deficere, atque in eum, vt publicæ fidei violatorem, bellare, pecunias colligere, & contribuere poſſe, non iudicij ſed conſilii loco diceretur: quinetiam ad ſummum Pontificem (ad quem iudiciũ hoc ſpectat) conſilium hoc tranſmitti iuberetur. Theologorũ Sorbonæ de Hẽrico abdicãdo reſponſum.

Quod poſtremum cum Pariſienſium ciuium diligentia factum eſſet, qui illud cũ ſolemnibus in eam rẽ literis deferri ad Apoſtolicæ ſedis caput curauerunt, factum Pariſienſes reſponſum ad pontificem mittunt.

interea eſt, vt leuatis è ſcrupulo priore cõ-ſcientiis, Principes, Curiæ, vrbes, prouinçiæ, optimi quique tota Gallia animũ obfirmarent, ſocietatem ſancti fœderis inirent, atque communibus conſiliis ad excutiendum tyrannidis iugum animum appellerent.

Hîc quærimus quid præcipiti conſilio, quid temerariè factum cauſari poſſint ingenioſi homines, vt reſponſi huius formam criminentur. An citò nimis factum dicent, quod conuentus duo primũ, quod ſolẽnes, vt in re grauiſsima, preces de more præceſſerunt? An vſurpari ab iis iudiciũ, qui nihil iudicarunt, vetera tantum iudicia excuſſerunt, locum in eo quod agitur habere responderunt, inſuper & ad iudicem conſilium ſuum tranſmiſerunt? Quaſi verò quid inter conſultorem & iudicem interſit, quantumuis idem dicant, ignoretur: aut perinde ſit auſcultare probanti, ac parere iubenti: credere docenti, & ex principiis ſcientiæ id quod ſentit deducenti, aut id quod probatum eſt decernenti ac mandanti dicto audientem eſſe, At enim Gallos ſolutos iuramento dixerunt. Quid ni verò dicerent, quod ita iure erat, quamuis ab

Conſultor & iudex vt differant.

homine nondum eſſet? Benéque omninò habet, quòd cauſam iſtã contra iſtiuſmodi calumnias cordatiſſimus ipſe Põtifex Sixtus V. egit ac ſuas nænias proferẽti Cœnomano os obſtruxit, cũ diceret Beatiſs. P. id feciſſe Theologos, quod conſultorũ, confeſſariorum, parochorum & doctorũ fuit, vt ius ipſi explicarent, vt inſtruerent, dirigerent, vt canonum pondus atque dignitatem, atque eorum, à quibus profecti ſunt, ſummorum Pontificum aſſererent, atque vindicarẽt. Prorſus vt cum id pręſtet ſupra legem iudicis authoritas, vt tametſi idem dicat iudicio, quod dictũ fuerit conſilio, ab eo ſolo lis terminetur, & iuri plerumque emortuo virtus atque efficacia concedatur, aliud nihil efficiant, quàm vt ſe ridendos propinent, atque inſcitiam ſuam aperiant, qui vſurpationis crimine hoc patres iſtos inſectantur. S. Pontif. reſponſum theologorum deffendit.

Reſponſum quo ad ſubſtantiam contra Blæſenſem cenſuram deffenditur. Cap. 6.

SEd quia poſtremum eſt, vt reſponſum illud quoad ſubſtãtiam criminentur, atque illud erroneum, ſcandaloſum, iniurio-

ſum eſſe dicăt (hæc enim præclara illa Blæſenſis cenſura, loco ſcilicet, vbi factum ſcelus fuerat, digna, Cænomanenſis & eorũ qui cum eo ſentiunt, fuit) nos ſcilicet quale id ſit, quidque tàm grauiter à patribus illis peccatũ ſit, videamus. Erroneũ dicitis (ô boni) Quid ita? Quia cum patribus patres conſenſerunt, quia quod canones Eccleſię pridem ſtatuerant, id palam denũtiauerunt, & in eo quod agitur locum habere oſtenderunt. Quid enim aliud hos damnare eſt, quàm veteres illos ſimul doctores, Pontifices, ac Theologos in eandem dãnationis ſocietatem vocare? Aut quis cẽſuram timeat, quæ ſi vera ſit, imperitos ac mendaces illos patres, ſi contra docti & ſapientes fuerunt, inanem eſſe oporteat? Sed ſubtilius aliquid inquiramus. Errauerunt patres Theologi. Quid ita? Quia adulari hominibus, quia cedere nequitiæ, quia aulæ mancipia eſſe, quia compedibus vinciri aureis, quia ad gratiam loqui, quia ſub modio lumẽ ponere, quia ambitioni, auaritiæ, hypocriſi ſeruire, quia diſſimulare ac mentiri, quia cothurnis ſimiles eſſe, quia arũdinis inſtar vento agitari, quia rem ſuam publico diſpendio facere, quia Eccleſiæ

Error theologorum qualis.

acReip. proditores, profeſſionis ſuæ deſertores eſſe, denique beatos & ſapiētes illos, ipſi ſtulti ac miſeri, imitari noluerūt. Quid enim veriſimilius dici poteſt? Hoc preſertim tempore, quo vna hæc ſapientia eſt, ſi quis irrepere in gratiam, quæ ſua ſunt promouere & in magnis ambulare poſſit? Sed ſtulti perinde reliqui tota Gallia Theologi, Rhemenſes, Tholoſani, Aurelianēſes Andegauenſes, Bituricenſes, Pictauienſes, & ſi qui alii è primo illo Pariſiorū fōte prodierūt, qui idē ſubinde votū publicè ſequuti ſunt. Quin nec cenſuram iſtam Apoſtolica ſedes effugiet, quæ HENRICVM ſic dānauit, vt iure ipſo contractum dudum anathema, ſolutóſque iuramento Gallos declararet, non nouum anathema, quaſi nōdum eſſet, pronuntiaret.

Sed æquè graue iſtud, quòd ſcādaloſum reſponſum nominatur. Quid ita vero? Quia ſcandalum videlicet illud, quod Eccleſiæ, quod Reipub. datum eſt, damnatur. Quia auferri iuxta legem Dei conſulitur. Quia quod ſceleris genus nulla nec vidit nec viſura eſt forte ætas, id auerſari, execrari, & ne latius ſerpat, authorem abſcindi, eradi, de medio tolli debere admone-

dam, quòd peiorem eo nullum reperiſſet.

Libelli ſupplices ad Henricum inutiles.

An verò per libellos ſupplices promotum magis fuit? Declarant tot querelæ per eloquētiſsimos ex omni genere homines, qui libellos obtulerūt, factæ, quibus nihilo euaſit, vel melior vel mitior, cum totus in eo eſſet, vt libellos ſupplices irrideret, oratorum vitia, ſi quid corrugatus naſus, ſi caperata frons, ſi demiſſus oculus, ſi geſtus remiſsior, ſi rauca vox, ſi inconcinna dictio, ſi præceps halitus, ſi comptior veſtitus, aut etiam neglectior eſſet, & ſi qua ſunt ſimilia, præterea nihil obſeruaret. Quæ interim dicebantur, vt Feſcēnina ſpectacula, aut inanes fabulas obaudiret. Bellus in eo ſibi viſus, ſi cauillari quēlibet, ac dicteria intorquere poſſet. Hic ſcilicet libellorum, quos illi tanti faciunt, exitus atque fructus fuit. Niſi forte id addere libet, quod per inſignem contumeliam vexata nobilis fœminæ, quæ libellum porrexerat, pudicitia per bonos illos ac frugi miniſtros, ſacro tēpore atque die, ipſo pręſente atque iubente eſt.

Nec in comitiis vlla Henrici emendandi ſpes.

Comitiorum verò quæ futura deinceps apud eum eſt authoritas, quæ tam fœdè illeac proditè profligauit? Aut quæ neceſſa-

ſtia deinceps iuris in comitiis experiundi via, cum ea ſemel violata eſſe plus ſit ſatis? Imò ſit omnis damnationis inſtar, quæ vis ſemel eſt illata iudicibus? Nã ſi iure gentiũ recepta dudum formula eſt, vt per fœciales primum res ablatę repoſcerentur, quod ſi non redderentur, intra trigeſimum diem (tot enim ſolennes erant) bellum indicere poſſet fœcialis, obteſtans Deum, iniuſtum eſſe qui negaret, ac ius perſoluere nollet, tanto iuſtior belli, quod cõtra HENRICVM eſt, cauſa dici debet, quanto peius cum iis actum eſt; quorum vel contempta ſolum authoritas, etiamſi vis nulla eſſet, belli, tanquam in tyrannum, materia iuſta foret.

Vis illata iudicibus omnis dãnationis inſtar.

Liu. lib. 1.

Sed iuſtior tanto rurſum, quanto in eo Gallis ac Pariſiẽſibus, qui anteſignani operis fuerunt, prudentia maior, qui cum iniuſſu Eccleſiæ, id quod natura alioqui ſatis ipſa hortabatur, præſtare ipſi nollent, & iudiciũ Apoſtolicæ ſedis non eſſet expectãdi tempus, non aliter vt id facerent animũ induxerunt, quàm ſi accepto à Pariſienſibus Theologis reſpõſo, ſecurè ſe in eo agere, atque id ab Apoſtolica ſede probatũ iri certo ſcirent. Prorſus vt cum nimiæ fortaſſe tolerantiæ argui poſſint, quod in iis præ-

cipitis aut temerarij conſilij argui debent, nihil omnino eſſe poſſit.

Prauentionis formam legitimam fuiſſe. Ac primùm quòd Theologorum fuerit de ea re ſenſum ſuum aperire. CAP. 6.

SEd hæc de præuentionis iure hactenus dicta, quia nos eò perduxerunt, vt de eius forma verba faciamus, ſit autem hæc in iis poſita, vt quid Theologi reſponderint, quid principes Senatúſque decreuerint, quid pŏpulus præſtiterit dicatur, hæc viciſsim explicemus.

Ac Theologorum quidem reſponſum vt bonis ſecuti conſilij, improbis autẽ offenſionis ac ſcandali petra fuit, mirũ eſt quàm vt ab illis laudatur, ſic ab iſtis cõuitiis laceretur. Sed tam ſine ratione id, quàm ſanctè & integrè illud, & vt decuit redditum eſt. Ac tria quidem ſunt, quæ iſti obiicere, quæ partim in aurẽ, partim apertè obloqui contra ordinem iſtũ ſolent: vel quòd negant de iſta re loqui Theologos debuiſſe, vel quòd feſtinanter ac temerariè factum dicant, vel

quòd denique vitioſum decretũ illud eſſe velint. De quibus vt dicatur, mira primùm certè iſta conditio, vnos Theologos eſſe, qui in re tanta, támque ab omnibus prouidenda, ad quam omnia omnium ſtudia, curæ, ſollicitudines, affectus, cogitationes inſudare debent, otioſi ſpectare alios, *manus ſub aſcellas*, vt piger ille, *abſcondere*, ac veluti trunci eſſe perpetuò debeant, & quorum in præcipiti Eccleſiæ negotio præcipuus labor eſſe debet, in eo ne hiſcere quidem auſint. Et quidem ſi de regno tantùm ageretur, cur loqui non deberent, qui cùm regni non infimum, tum eius etiam nobiliſsimum membrum ſint, quam Reges Galli filiam ſuam (Pariſiẽſem illam Academiã dicimus doctrinæ ac pietatis parentem) eſſe gloriantur? Nunc verò cum non Reip. cauſa tantum, ſed Eccleſiæ, ſed fidei ac religionis, in cuius ipſi ſpecula diuinitus canes poſiti ſunt, agatur, cum de iis quæ ad conſcientiam ſpectant conſuluntur, vt animi ſui ſenſum, vt conſilium aperiant, vt fluctuantes & hærentes animos confirment, publico præconio atque voce flagitantur, mirantur ſcilicet ſapiẽtiſsimi homines rogatos reſponſum dare, quod ignauiſsimi

Pro. 19. & 26.

Theologi etiam ſi de regno tantùm ageretur loqui debuerant.

eſſent ſi dare non auderent, ineptiſsimi ſi diſsimulanter agerent, iniuſtiſsimi denique omnium, ſi in tali re ac tempore facere detrectarent. Niſi verò quis æquum putat, quos ſacerdotum & prophetarũ loco Deus cõſtituit, quorum ab omni æuo in eo labor fuit, vt cæteris in atroci Eccleſiæ negotio conſilio ac virtute præirent, vt dormientes excitarent, vt veluti in via Mercurij, qua eundum ſit oſtenderent, ac lumen de lumine ſuo accenderent, loqui iuſſos tacere, ac ſapientis illud contemnere, *Ne retineas verbum in tempore ſalutis, & non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo*: lumen etiam ſub modio contra Domini verbum ponentes, miſerum illud, *Væ mihi quia tacui*, ſuper caput ſuum accerſere, ac ſimiles ſe aulæ idolis, *quæ os habent & nõ loquuntur*, exhibere: rationẽ vtique in iudicio reddituros, *ſi in tempore neceſsitatis reſponſum dare* cõtempſiſſent, & quos Sal mundi Deus poſuit, ſalire negligerent, aut infatuari etiam ſe mundana illa prudentia atque inani metu paterentur.

Theologorum munus quod.

Eccleſ. 4.

Matth. 5.
Eſa. 6.

Pſ. 113.

Pro. 8.
Matth. 5.

Accedit vetus ille facultatis huius ſplendor, quæ ſi in id inſtituta à Carolo illo magno eſt, vt eſſet vnde conſilium dubiis in

fide & moribus domi eſſet, ſi huius induſtria in arduis Eccleſiæ temporibus, qualis Huſſitarum in Concilio Conſtantienſi hęreſis, quale ſchiſmatis in Baſilienſi incendium fuit, atque aliis etiam rebus emicuit, ſi tanti illam vel SIXTVS V. Pontifex Max. fecit, vt recenti anni 1586 memoria, ſuum illam dextrum brachium vocitaret, quę ratio eſſe potuit, vt ea in fatali iſto Galliæ vniuerſæ motu, quo nihil vnquam viſum in ea maioris momenti eſt, non ſui de re tanta animi ſenſum aperiret? Non gladium illum ſuum, ne brachium inutile foret, diſtringeret? imò Pontificem ipſum, vt ſuo illo multo potentiori feriret; quaſi velitando, &. ſeriam pugnam præcurrendo hortaretur? Vel potius vt Solem Phoſphorus præcederet?

Facultatem Pariſienſem brachium ſuum dextrum vocat Sixtus V.

Nam nec vanum id forte omnino eſt, quòd in tabula quadam ante annos duodecim, eóque amplius typis expreſſa, quam ipſi vidimus, & mirati etiam ſumus, quæ rerum iſto anno geſtarum ſeriem, quæ fugientem è turbine Pariſienſi regem, armatum vndique, ſed paludamento arma obtegentem, quæ periuria ad altare ſacrum facientem, quæ Conſtantino-

Tabula typis expreſſa futura referens.

polis incendium, & truncos capite ad pedes Turcæ geminos, quæ Gallos gallinaceos multis inter ſe ordinibus depugnantes, quæ lilium è tribus vnum, duobus iam abciſis, ab armato homine & forti gladio petitum, quæ trium imperiorum Gallici, Germanici & Mahumetici, totidem colũnis depictorum, quę ſuis adiunctis, lilij ſceptro, aquila & arcu diſtinguntur, quæ nauim denique agitatam continebat, (ſeu illa Eccleſiæ, ſeu Pariſiorum vrbis, quæ nauem pro inſigni habet, figura ſit) deſcriptus quoque angelus, ſacerdotis inſtar, cum alba & ſtola fuit, qui ſiniſtra clypeum eleuaret, dextra gladium ſummo Pontifici, & ibi cum occiſis iuxta agnis deſcripto, hortanti ſimilis porrigeret, quaſi illud dicens, *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potẽtiſſime.* Quippe quòd turbatis vndique, ſed in Gallia præcipuè, Eccleſiæ rebus, præcipuum à Romani Pontificis authoritate & gladio auxilium ſperandum ſit. Vndecũque enim diuinatio illa ſit, quantumuis prodigioſo Caſſiopææ ſyderi, quod anno 1572 apparuit, fruſtra tribuatur (abſit enim vt credamus commune quid ſyderibus cum rebus humanis & contingentibus eſſe) ſiue per

Pſal. 44.

Caſsiopææ ſydus.

angelos, ſiue aliter reuelatio illa facta fuerit, ſi tam pulchrè cętera conueniunt, vt nō ſit ouū ouo ſimilius, tametſi in angelo iſto diuina inſpiratio expreſſa credi poſſit, eius nimirum, *qui nec dormit nec dormitat cuſtodiens Iſraël*, cur non & hîc Theologorum, qui *angeli Domini exercituum ſunt, quorum labia cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent de ore eorum*, qui clypei inſtar ſurgenti ſe initio tyrannidi oppoſuerunt, & ſummi Pontificis fidem implorarunt, induſtria deſignetur? Pſal. 120. Mal. 2.

Nam iſtius ordinis viris quanta aduerſus tyrannidem vis ſit, vel ex eo colligere licet, quòd via nulla commodior ter execrando illi Mahumeti viſa eſt, ſtabiliendæ ſuæ tyrānidis, quàm ſi Theologos auferret de medio, qui populum ab errore ſeruare, qui Zelum fidei accendere, qui & prophetas præſtare, & Macchabeos excitare poſſent. Mirabilius id etiam, quòd præcipua hæc immani, de quo diximus, Moſchorum tyranno Baſiliadi, ad crudeliſſimum dominatum via fuit, quòd populus iſte concionatorum inſolens, qui pietatem ab hypocriſi diſtinguere, qui ab imminentibus malis prohibere poſſent, oportunum ſe huius furori facillimè præbuerit. Vt nec mirum

Theologorum functio tutum aduerſus tyrannidem præſidium.

Guagn. in deſcript. Moſch.

Moſchi prędicatorum inſolentes tyrannidi colla ſubdunt.

ſit, ſi præcipuum aduerſus ordinem hunc & pridem diabolus, nupérque in Anglia bellum indixerit, & recens per HENRICVM in Gallia excitarit, vt carcere clauderet, vt conuitiis laceſſeret, de ſtatu loqui prohiberet, ſilentium imponeret, miſſis curſoribus ab adeundis concionandi gratia vrbibus (ſtante præſertim in procinctu ſcelere) reuocaret, denique ſummam iis, vt facit, perniciem intentaret. Scilicet vt id accideret, quod ſapiens ait, *Cum defecerit prophetia, diſſipabitur populus*: & quod ex apologo Æſopi ſumptum vſurpauit quondam Demoſthenes, ſublatis canibus in deſertum gregem facilius lupi irruerent.

Pro. 9.

Theologos nihil in eo temere feciſſe.

CAP. 4.

SEd neque pręcipites in eo aut temerarij fuerunt, qui rogati priuatim ſæpius, tum publicè à populo, Procuratoris vrbis voce, obſignatóque publico ſigillo libello, vt dicerent, *Num Franci propter ea quæ ab Henrico publica fide violata Blæſis acta erant, ſecurè ab eo deficere, atque armis in eum contendere, obidque pecunias colligere poſſent*, iterum & tertio ſuper hac re vſque ad 70 congregati, hoc

ordine proceſſerunt, vt propoſita conuentu primo queſtione, de ea maturè deliberandũ eſſe, atque in eum finem, quo Deus Rex regum & dominus dominãtium in re tam ſeria benignus aſpiraret, ſolennem die tertio totius Facultatis ſupplicationem, cũ auguſto Miſſæ ſacrificio fieri decerneretur, Secundo, qui ſupplicationis dies erat, tertius poſt biduum conuentus ſtatueretur, quo quemque conuenire, & quod de re propoſita nôſſet, eloqui oporteret. Poſtremo auditis per quatuor integras horas, ac conuenientibus omnium ſententiis, HENRICVM ob ea quę Blæſis acta erant, vtroque iure & Pontificio & ciuili dignitate excidiſſe, Gallos ſecura conſcientia ab eius obedientia deficere, atque in eum, vt publicæ fidei violatorem, bellare, pecunias colligere, & contribuere poſſe, non iudicij ſed conſilii loco diceretur: quinetiam ad ſummum Pontificem (ad quem iudiciũ hoc ſpectat) conſilium hoc tranſmitti iuberetur.

Theologorũ Sorbonæ de Hérico abdicãdo reſponſum.

Quod poſtremum cum Pariſienſium ciuium diligentia factum eſſet, qui illud cũ ſolemnibus in eam rẽ literis deferri ad Apoſtolicæ ſedis caput curauerunt, factum

Pariſienſes reſponſum ad pontificem mittunt.

interea eſt, vt leuatis è ſcrupulo priore cõſcientiis, Principes, Curiæ, vrbes, prouinciæ, optimi quique tota Gallia animũ obfirmarent, ſocietatem ſancti fœderis inirent, atque communibus conſiliis ad excutiendum tyrannidis iugum animum appellerent.

Hîc quærimus quid præcipiti conſilio, quid temerariè factum cauſari poſſint ingenioſi homines, vt reſponſi huius formam criminentur. An citò nimis factum dicent, quod conuentus duo primũ, quod ſolẽnes, vt in re grauiſsima, preces de more præceſſerunt? An vſurpari ab iis iudiciũ, qui nihil iudicarunt, vetera tantum iudicia excuſſerunt, locum in eo quod agitur habere reſponderunt, inſuper & ad iudicem conſilium ſuum tranſmiſerunt? Quaſi verò quid inter conſultorem & iudicem interſit, quantumis idem dicant, ignoretur: aut perinde ſit auſcultare probanti, ac parere iubenti: credere docenti, & ex principiis ſcientiæ id quod ſentit deducenti, aut id quod probatum eſt decernenti ac mandanti dicto audientem eſſe. At enim Gallos ſolutos iuramento dixerunt. Quid ni verò dicerent, quod ita iure erat, quamuis ab

Conſultor & iudex vt differant.

hominenondum eſſet ? Benéque omninò habet, quòd cauſam iſtã contra iſtiuſmodi calumnias cordatiſſimus ipſe Pōtifex Sixtus V. egit ac ſuas næenias proferēti Cœnomano os obſtruxit, cū diceret Beatiſs. P. id feciſſe Theologos, quod conſultorū, confeſſariorum, parochorum & doctorū fuit, vt ius ipſi explicarent, vt inſtruerent, dirigerent, vt canonum pondus atque dignitatem, atque eorum, à quibus profecti ſunt, ſummorum Pontificum aſſererent, atque vindicarēt. Prorſus vt cum id prẹſtet ſupra legem iudicis authoritas, vt tametſi idem dicat iudicio, quod dictū fuerit conſilio, ab eo ſolo lis terminetur, & iuri plerumque emortuo virtus atque efficacia concedatur, aliud nihil efficiant, quàm vt ſe ridendos propinent, atque inſcitiam ſuam aperiant, qui vſurpationis crimine hoc patres iſtos inſectantur. S. Pontif. reſponſum theologorum deffendit.

Reſponſum quo ad ſubſtantiam contra Blæſenſem cenſuram deffenditur. Cap. 6.

SEd quia poſttemum eſt, vt reſponſum illud quoad ſubſtãtiam criminentur, atque illud erroneum, ſcandaloſum, iniurio-

ſum eſſe dicãt (hæc enim præclara illa Blæſenſis cenſura, loco ſcilicet, vbi factum ſcelus fuerat, digna, Cænomanenſis & eorũ qui cum eo ſentiunt, fuit) nos ſcilicet quale id ſit, quidque tàm grauiter à patribus illis peccatũ ſit, videamus. Erroneũ dicitis (ô boni) Quid ita? Quia cum patribus patres conſenſerunt, quia quod canones Eccleſię pridem ſtatuerant, id palam denũtiauerunt, & in eo quod agitur locum habere oſtenderunt. Quid enim aliud hos damnare eſt, quàm veteres illos ſimul doctores, Pontifices, ac Theologos in eandem dãnationis ſocietatem vocare? Aut quis cẽſuram timeat, quæ ſi vera ſit, imperitos ac mendaces illos patres, ſi contra docti & ſapientes fuerunt, inanem eſſe oporteat? Sed ſubtilius aliquid inquiramus. Errauerunt patres Theologi. Quid ita? Quia adulari hominibus, quia cedere nequitiæ, quia aulæ mancipia eſſe, quia compedibus vinciri aureis, quia ad gratiam loqui, quia ſub modio lumẽ ponere, quia ambitioni, auaritiæ, hypocriſi ſeruire, quia diſſimulare ac mentiri, quia cothurnis ſimiles eſſe, quia arũdinis inſtar vento agitari, quia rem ſuam publico diſpendio facere, quia Eccleſiæ

Error theologorum qualis.

ac Reip. proditores, profeſſionis ſuæ deſertores eſſe, denique beatos & ſapiẽtes illos, ipſi ſtulti ac miſeri, imitari noluerũt. Quid enim veriſimilius dici poteſt? Hoc preſertim tempore, quo vna hæc ſapientia eſt, ſi quis irrepere in gratiam, quæ ſua ſunt promouere & in magnis ambulare poſſit? Sed ſtulti perinde reliqui tota Gallia Theologi, Rhemenſes, Tholoſani, Aurelianẽſes Andegauenſes, Bituricenſes, Pictauienſes, & ſi qui alii è primo illo Pariſiorũ fõte prodierũt, qui idẽ ſubinde votũ publicè ſequuti ſunt. Quin nec cenſuram iſtam Apoſtolica ſedes effugiet, quæ HENRICVM ſic dãnauit, vt iure ipſo contractum dudum anathema, ſolutóſque iuramento Gallos declararet, non nouum anathema, quaſi nõdum eſſet, pronuntiaret.

Sed æquè graue iſtud, quòd ſcãdaloſum reſponſum nominatur. Quid ita vero? Quia ſcandalum videlicet illud, quod Eccleſiæ, quod Reipub. datum eſt, damnatur. Quia auferri iuxta legem Dei conſulitur. Quia quod ſceleris genus nulla nec vidit nec viſura eſt forte ætas, id auerſari, execrari, & ne latius ſerpat, authorem abſcindi, eradi, de medio tolli debere admone-

tur. Sed & ſcandaloſi illi patres. Quid ità? quia ab impio rege diſcedere, quia Eccleſiam, quia Rempub. crudeliſſimi lupi faucibus eripere: quia ne quid detrimēti vtraque capiat videre, tum verbo tū exemplo docuerunt. Et quod Lobnenſes quondam ſub impio rege Ioram, quod ſub Ozia leproſo ſacerdotes, ſub Antiocho Leuitæ Macchabæi fecerunt, id hodie vt fieret ſategerunt. Imo quod illi Athanaſii, Hilarij, Luciferi, quod veteres illi doctores Franci; quod eorum maiores, ſi viuerent, facturi eſſent, id fieri ſuaſerunt. Et vt Aquila illa magna *Væ, væ, væ, habitantibus in terra*, id eſt ſtatuentibus in terra ſpem rerum ſuarū politicis, & neglecta Dei cauſa regis impii fauorem quærentibus inclamarunt. Quod ſcādali tandem genus iſtud? Datíne, an accepti? Nam ſi datum eſſe ais, miſeros veteres illos patres, qui ſcandali huius dandi duces, authores, anteſignani, recētibus iis extiterunt: qui canones, qui leges, qui preſidia, qui arma, quibus reſponſum id muniretur, portexerunt. Quid ſi ergo parendum HENRICO, ſi facta regis honoranda dixiſſent, ſi permittendum illi, vt graſſetur, diripiat, percutiat, incendio, cæde omnia

2 par. 21
2. par. 26.
1 Macch.
Fecerunt, id Theologi, quod facerēt eorum maiores, ſi viuerent.
Apo. 6.

nia

nia vaſtet & conſumat, vt hæreſim atque impietatem in medio regni ſtabiliat, quàm ſanctum hoc reſponſum foret, ſi quod cõtrarium eſt, ſcandaloſum nominatur? Sin verò tale ſcãdalum eſt hoc, quale olim Capharnaïtarum fuit, tanto nequior iſta ſcandali criminatio eſt, quanto beatius eo non contingi; vox ipſa Chriſti eſſet probatura. Matt. 11.

At iniurioſum etiam illud. Quî tandem, ſi ius eſt periurum, aſſaſsinum, violatorem fidei atque iuris, ac publicæ ſalutis oppreſſorem, hæreſeôs fautorem, tot vitiis infamem de regio ſolio decedere? Quomodo enim id iniuria eſſe poteſt, quòd iure & diuino præceptum, & humano toties definitum, & naturę tã pulchrè eſt ſtabilitũ? Niſi fortè perſuaſum eſt, ius eſſe quicquid Rex vel fecerit, vel iuſſerit, vt ei qui contradicat. iniurioſum eſſe protinus dicendum ſit: Et ad hũc infœlicem ſcopulum, in quo tot iam paſsi naufragium eſſent, etiam ij quos aliter ſapere æquum erat, alliſerunt. Quanto rectius ex eodem ordine notiſſimus ille doctrinę & eruditionis nomine Cl. Sanctęius Ebroïcenſium Epiſcopus, qui cum ſententiam inter diſſipatas illas cleri reli- Cl. Sanctęſij digna Epiſcopo vox.

quias de iſto Theologorũ reſponſo Blæſis rogaretur, negauit vel præſente atque audiente tyrãno, id ſe improbare poſſe, quod tot viri docti atque pii tanto cõſenſu protuliſſent. Iratúſque in tyrannum, *Si me* (inquit) *conſuluiſſes, neutiquam facinus id perpetraſſes*. Cúmque ille ſubiungeret, *Atqui meã olim conſcientiam noſti*. Tum Sanctesius (puero enim quondam monitor datus fuerat) *Næ* (inquit) *ſed tum talis non erat, qualis hodie eſt*. Scilicet vt eum tunc de tam tetri parricidii grauitate admoneri oporteret, quod nec tum futurum diuinari poſſet. Quod ſi quis hîc dixerit, Ecquando Theologi in Gallia regem ſuum condemnarint? ij viciſſim interrogent, Ecquando talem regem Galli habuerint, vt ſic damnâri oporteret? Quin potius ſic habeat, cum primum iſtius rei exemplũ iſto infœlici ſeculo extiterit, viciſſim quoque ex eo, qualiter in tales reges animaduertere ordo iſte debeat, ex iis qui nũc ſunt Theologis exemplum poſteris eſſe debuiſſe.

Arma in Henricum deffenſiua, non offenſiua eſſe. Cap. 8.

Sed quia duo ſunt, quę erroris loco Theologis impingunt; alterũ quòd cum ſe illi arma deffenſiua ſuaſiſſe dicant, hi contra offenſiua eſſe velint, quia primi (vt dicunt) Catholici ad arma proſilierint: alterum quòd illi alió ad Rhotomagenſiũ poſtulata reſpõſo eradẽdum de canone miſſæ Henricvm ſignificarint, vtrique reſpondendum cum ſit, prius illud tanto ſtudioſius leuandum eſt, quanto ineptior iſta larua, & pluribus offendendi cauſa fuit.

Non enim primi Catholici ad arma prodierũt, qui velut Elephantes, quieti antea, viſo mox rubente Principum ſanguine, & ſuum pariter quæri cernentes, animati ad pugnam extiterunt. Niſi verò ſi latro ædes effoderit, ſi patrem familias occiderit, alios eiecerit, vel clauſos tenuerit, propterea offenſiua in eum arma erunt, ſi quis eum inde pellere; ſi quis rapere ad ſupplicium moliatur: Quis enim aggreſſor dici debet, an qui per fraudẽ occidit, an qui aperta vi homicidam rapit? Qui ſcelus committit, an qui vi comprehenſum ſceleratum iudicibus tradit? Gloriabatur Tullius plurium ſe ciuium capita deffendiſſe, nullius ſe vitam in diſcrimem adduxiſſe, quia patroni non

actoris, deffẽſoris ſemper, accuſatoris nũquam partes ſe egiſſe diceret. Obiicitur accuſatus Verres, in quem illa facundi viri eloquentia ſępius intonaſſet. Negat ſe propterea accuſatorem eſſe, quòd diceret Siculos deffendendi ſtudio potius, quos rapaciſſimus iſte Verres deprædatus erat, quàm huius vnius perdendi cauſa id à ſe factum eſſe. Et nos dum aras, dum templa protegimus, dum Eccleſiam à ſacrilegio, patriam ab incendio, iugulum noſtrum à gladio deffendimus, dum à ſcelerato pœnas repoſcimus, cuius vita publica internecio atque pernicies eſt, aggreſſorum inuidioſo & iniuſto vocabulo nominemur? Quæ ſi quis gratis dicta eſſe putat, cogitet quid ſacris, quid profanis iniuriæ, quid abominãdæ barbariei illatum ſit, facilè iudicabit quàm iuſtæ in nobis deffenſiui belli partes, quàm iniquæ in iis aggreſſorum debeant æſtimari. Parum enim ſit immenſis tributis vexatum populum ſub pondere gemuiſſe, tentatã patrię perniciẽ cęde, gladio, fame, incẽdio, externo ac domeſtico hoſte extitiſſe. Quamquã quis parũ iſta eſſe dicat, quę optimo cuique ad iuſtam deffenſionem arma ſemper porrexerũt? Nunc

verò cum ſcelera, cū blaſphemiæ, cum horrenda, quę nec honeſtè nominari poſſunt inhoneſtiſſima, in Deum, in Eccleſia m, in ſanctos audiantur, præ quibus nugæ cætera æſtimari poſſint, iuſtam ſcilicet deffenſiui belli materiam eſſe negabimus?

Aduertite, ô Galli, illatas recēs Deo veſtro ac ſponſæ eius matri veſtrę, ac patrię ſimul, quę cómunis parēs eſt, iniurias. Et quali vos virtute in iſta cauſa armatos eſſe deceat, cogitate. Nam hęc illa ſcilicet eorū, qui ſe Catholicos profitentur, & in nos pugnant, religio. Sacrum illud viaticum execrandis calcibus tūdere, ſacro oleo calceos ocreáſque inungere, ſacra omnia vel vſque ad ſtâneos calices expilare, mortuos ſepulcris effodere, mulieres ac virgines vendere. Id in Lexouienſi agro Mompēſerij, i d Syluanecti Toræi, id Stampis Henrici in tribus Eccleſiis, B. Mariæ primū, deinde Capuccinorum, poſtremo Franciſcanorum, ipſo pręſente copiæ præſtiterunt. Addita etiam immanitatæ hac, præter cæſos illîc catholicos martyres, vt ſacros fontes alui deiectionibus fœdarent, fœminas ac virgines in ipſo B. Mariæ templo conſtuprarent, ſacras beatorum martyrum Cancij, Cancia-

Recentes & horrendæ Henrici impietates.

Recentia & horrenda Henrici & Henricianorum ſcelera.

ni & Cancianillæ reliquias ſub auctionem ponerent, calices omnes aſportarent, eodémque tempore, in eadem Eccleſia, execrandus ſacerdos de HENRICI factione ad altare maius Miſſam celebraret, & in pronao Nauarri hæretici miniſter hæreticã cõcionẽ haberet. Et ne lõginqua proferamus, in Pariſiẽſi agro Capuccinos, curiones, ſacerdotes, monachos, quos paſſim repererunt, illæ, illæ inquam, ter execrandi HENRICI copiæ trucidarũt, Moniales vi de clauſtris auulſas ad ſcelus & contumeliam ſecum abduxerunt. Euchariſtiam & ipſi pedibus conculcarunt, quicquid ſacri ac religioſi fuit diripuerunt, atque prædati ſunt. Et quod horrendum eſt cogitatu, vitulum ſacerdotis veſte indutũ, præſentibus quinque presbyteris, ad altare ſacrum immolarũt, ac deinde ſacerdotes illos ibidem trucidarunt. Et nuper Pontiſaræ, cum virginis ſacræ templum fruſtra expugnaſſent, horrendas in eam blaſphemias euomuerunt, quæ vt hęreſes omnes ſola interemit, ſic & iis certiſſimi exitii cauſa erit. Et vos, ô nequiſsimi, deffenſiuum bellum negabitis, & nobis iuſulſo illo artificio adhuc illudetis? Nam ſi recentia hæc, ſi poſt inceptum bel-

lum patrata eſſe ais, ſatiſne intelligitur, quæ arbor dudum fuerit, quæ tales fructus edit? Et vt dudum *iniuſtitiam parturierit, & conceperit dolorem*, qui tam deteſtandam hodie *peperit iniquitatem*? Quid enim hîc mirum accidit, quod non futurum prior illa nequitia indicarit? cuius enim tã inſigne periurium, tam fœda ſacrorum illuſio, perfidia tam horrenda, parricidium tam immane (nam hæc bello priora fuerunt) quis nõ eo proceſſurũ, imò etiam deteriora multò commiſſurum diuinaret? Nam ſi futura etiã nunc non dicam coniectare, ſed certiſsimè euentura prædicere placet, cogita, ô quiſquis es, dirutas & æquatas ſolo ſacras ædes, vagantem vbique locorum, dierum, perſonarum libidinem, cæſorum corporũ rubentia ſanguine flumina, fœtentem corruptione aerem, palantes & incertos ſine religione, ſine ſacramento, ſine lege homines, excuſſum de hominũ memoria quicquid dicitur Deus. Id denique quod propheta ait, *Orientur in domibus eius ſpinæ, & vrticæ, & paliurus in munitionibus eius. Et erit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum.* His enim artibus Turcicum illud tamdiu meditatum imperium fundandum aliquando

Recentia Henrici crimina qualis ab initio fuerit indicãt.
Pſal. 7.

Eſa. 34.

& ſi permittatur, cõſtituendum eſt. Et vos ô Galli, id feretis? & bellum deffẽſiuum eſſe ambigetis? Et ineptos iſtos, imo impios & nefarios hoſtes, vobis ac veſtris fortunis atque vxoribus inhiantes audietis?

Eradendum de Miſſæ canone Henricum, *rectè concluſum eſſe.*

Cap. 10.

Sed illud eſt quod ferunt iniquiſsimè, quòd eradẽdũ de canone Henricvm, & publicas pro eo fieri preces nefas eſſe ab iiſdẽ eſt declaratũ. Mirũ enim hîc quã multa cõtradictio, quã multi obloquentiũ linguarum ſermones extiterint. Et quidem validis ac pulchris, vt ſibi vidẽtur, rationibus freti. Nam ſi nullius deſperanda ſalus, nec vllius tãtum animę vulnus eſſe poteſt, quod non ſummus ille medicus ſanare poſſit, ſæpẽque inter ſicarios viuit, cui ſua inter Seraphim poſita eſt ſedes: ſi de contumelia Magdalena, de teloneo Matthæus, de impietate Chananęa, ſi in cruce latro de ſumma nequitia vocatus eſt: nec ſua fuit Moſi latroni primùm, mox ſanctiſſimo monacho, viliſſimis etiam antea ſcortis, mòx chriſti ſponſis effectis, Thaidi, Pelagiæ,

Obiectiones contra concluſionẽ Theolog.

Mariæ Aegyptiacæ, atque aliis deſperata ſalus: ſi Manaſſi infideli, idololatrę, præſtigiatori, tyranno pœnitētię locus, ac perditiſſimis etiā alijs multis fuit: ſi medici in eo eſt virtus, vt deploratis morbis remediū adhibeat, quod tantum (inquiunt illi) Hērici ſcelus eſſe poteſt, vt ab oratione excludi, vt orare pro eo popul⁹ prohiberi ac vetari poſſit? Hęc ſunt nimirū, quę illi mulierculis, iis pręſertim, quę ex iſto genere obſtinatiſſimo animo, & minimè capaci ſanorum conſiliorum ſunt, obtrudere, ſuggerere, inſuſurrare ſolent, vt eorum vocibus ad vulgus ſeducendum, ac reſponſo iſti obloquendum abutatur. Inepti ac ſtulti qui nō videant, quàm diſtet ab oratione omnino excludi (quod ſolius dęmonis atque damnatorum eſt) & à publicis atque adeo canonicis precibus remoueri: ac rurſum quātum diſtet generatim in precibus cōtineri, aut nominatim in iiſdem exprimi. Liceat priuatis pro infideli quouis, pro nequiſſimo homine, imo & excommunicato fundere Deo preces: publicę etiam pro infidelib⁹, hęreticis, paganis, ac ceteris eiuſmodi (excōmunicatos excipim⁹) vt in paraſceue fieri ſolet, preces fiāt. Vt publicè verò nomi-

Aliud ab oratione penitus excludi, aliud à publicis precibus remoueri.

expunctum & anathemate percuſſum fuiſ- Lib 16.cap. 35.
ſe refert Nicephorus. Et Canon ipſe apertè ait. *Pro omnibus orthodoxis, atque Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus.* Neque id profectò iniuria. Quia nec videri conſentaneum poteſt, eum qui ſe à communione Christi ſubduxerit, in eo ſacro nominari, quo diuina illa vnio promouetur. Cum alioqui etiam, inutilis iſta precatio futura ſit, quòd ſpiritalis nutrimenti influxus in eum qui à communione ſpirituali bonorum extorris ſit factus, nulla eſſe poſſit. Nec verò inſtitutæ ad id illæ preces ſunt, vt gratiæ fundamentum iis qui foris ſunt, acquiratur, ſed vt iis qui in fundamento illo hærent, quod per alia, baptiſmum videlicet & pœnitentiam fit, ſpiritualis gratiæ ædificium impetretur. Nam etſi Miſſæ ſacrificium valere etiam ad id poteſt, vt qui extra ſunt ingrediantur, non tamen hæc propria & immediata eius inſtitutio eſt, quæ potius eò ſpectat, vt verbum Chriſti hîc ſeruetur, qui ait, *Non pro mundo rogo, ſed pro iis quos dediſti mihi, quia tui ſunt.* Accedit quòd nec fas, quos nec viuere nobiſcũ licet, eos vel in ſacris nominari. Dicẽte propheta, vt de bonis ac iuſtis, *Honorabile no-*

Hæreticorum nomina è canone curauferenda.

Ioh. 17.

Pſal. 71.

Pſal. 15. *men eorum coram illo*, ita de malis & impiis, *nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Sed & præterea Regis in publica prece nominatio, regiæ dignitatis inſignis profeſſio eſt. Neque cohærere iſta poſſunt, vt quem nec regem eſſe, imò decidiſſe principatu conſtat, is regis loco ac nomine in ſacris honoretur. Quæ Theologis Pariſienſibus etiam cauſa fuit, nonmodo vt HENRICI nomen expungendum è canone dicerent, ſed ne illa quidem verba, *Et rege noſtro*, quãtumuis vel de ſceptro ipſo, vel de futuro rege intelligi poſſe quidam contenderent, adhibenda eſſe iudicarent: ne cum de HENRICO generale nomen intellectum videri poſſet, ſcandali materia eadem ſemper oriretur.

Ad poſtulata Rhotomagēſ.

Henrico regnum, nec ſi pœniteat reſtitui poſſe. CAP. 9.

HÆc ſunt nimirum, quæ patres iſti reſponſis ſuis cõplexi ſunt. Quæ ne quis nimis multa, aut plus æquo audenter facta eſſe dicat, addimus & id confidenter reſponderi ab iis potuiſſe, ſi eſſet qui rogaret ac quæreret, quod à nobis antea notatum verbo, nunc etiam amplius cupimus ob-

ſeruari. Henrico etiam ſi reſipuerit ac pœnituerit, tuta conſcientia regni ſummam à populo Gallicano, aut eius proceribus relinqui, aut à priuato quouis, vt id fiat, opẽ, induſtriam, ſollicitudinẽ, aut aliud quiduis adhiberi nullomodo poſſe. Quid ita vero? Quia publicæ, quia priuatæ charitati, quia ordini Eccleſię ac Reipub. iſtud aduerſatur. Publicę charitati pugnare dicimus. Quid ita? Quia de vera hominis periuri, perfidi, atque hypocritæ pœnitẽtia vel reſipiſcentia, etiamſi ſit, conſtare nobis non poteſt, quæ qualis ſit Deo ſoli notum eſt. Porro Rempub. ei committere, de cuius fide, & integritate non conſtet, imò cuius impietatis manifeſta indicia fuerint, nonniſi cũ ſumma Reipub. iniuria eſſe poteſt. Nam ſi pupillum malæ fidei tutori dare conſcientia prohibet, aut in cuius manu pupilli vel ſalus, vel vita, vel fortunæ periclitentur, Rempub. ei committi, cuius incerta fides ac pietas ſit, quomodo concedetur? Et ſi nefas eſſe aiunt Theologi, manifeſto peccandi periculo vel ſeipſum vel proximum obiicere, qui hominem non vnum aut alterum, ſed tot myriadas ei tradat, ſub quo certiſſimum religionis, pietatis atque æter-

næ ſalutis periculum adire eos oporteat, qualiter in eo ſecurè vel agat vel ſentiat? Niſi verò maius pœnitentiæ ſpecimen tertius HENRICVS hic, quàm quartus ille olim Henricus dare poteſt; Qui cùm ob Simoniam, aliáque immenſa ſcelera à Gregorio 7 ſanctiſsimæ memoriæ Pontifice anathemate percuſſus, ſecedentibus ab eo omnibus, partim eius iniuriis offenſis, partim Gulielmi Traiectenſis Epiſcopi, (qui quòd impij regis cauſam contra Pontificem egiſſet, iuſto Dei iudicio præſentem ſe vitam amiſiſſe & æternam vociferans expirauerat) miſerabili exitu territis, ipſe amittendi imperij metu, de impetrāda iam ab eo venia, quem priùs deſpexerat, cogitans, obuiámque Pontifici veniēs, vix magnis precibus impetraſſet, vt eius conſpectibus apparere poſſet: atque ita relicto exercitu, omníque adeo comitatu ſuo, regio etiam cultu depoſito, nudis pedibus, aſperrima & gelu rigente hyeme, ieiunus à mane ad veſperam, Romani Pontificis ſententiam præſtolando, ad eius limina ſubſtitiſſet, idque ſecundo & tertio die feciſſet, ac demum quarto die ad conſpectum admiſſus, his conditionibus abſolu-

Fictæ pœnitentiæ in Henrico 4. inſigne exemplū.

Albert. Pigh. lib. 5. Hierar. Eccl. cap. 2.

tus eſſet, vt ipſe depoſito tãtiſper imperio, ſolutíſque ab eius obediētia ſubditis, dum cauſa eius iudicaretur, priuatus ageret, vt ſi obiecta vera eſſent, regno priuaretur, ſin ſe purgaſſet, imperium remaneret, ſed errata tamē corrigeret, ac Romano Pontifici perpetuò obediēs foret: ſi quid horũ prҿuaricaretur irrita anathematis abſolutio eſſet: atque hҿc ille omnia ſanctiſsimis aſſertionibus promiſiſſet, imò etiam manu ſacris reliquiis adhibita iureiurando firmaſſet (quid humilius, quid abiectius, aut ſummiſsius dici potuiſſet?) hac tamen tantҿ támque inſignis pœnitentiæ larua infœlix tyrannus abuſus eſt, vt domum reuerſus, ſpreto iuramento, crudelius ſolito baccharetur, ac cæſo Rodulpho Saxonum duce, quem Germani regem elegerant, ipſe cum exercitu, Romam iterum & tertio petens & obſidens, eandem caperet, incenderet, diriperet, pulſóque vrbe Pontifice, antipapam Gibertum Rauennatem (cuius ſchiſma durauit 25 annis) opponeret, mille modis vexatum ſanctiſsimum pontificem ad mortem adigeret, Victorem III, eius ſucceſſorem veneno in calice infuſo tolleret, demum in Paſchalem II, qui ei ſucceſsit,

Sabell. Ennead. 9. lib. 3.

inſurgeret, donec iterato ſæpius anathemate confixus, & à ſuis penitus deſtitutus, concilij iuſſu imperio exutus, miſerabilis ac lugens mori cogeretur.

Hic ſcilicet pœnitentiæ in principe hypocrita ac periuro fructus, quãtumuis huius non fortè antea notata hypocriſis, atque periurium eſſet. Et nos homini, cuius toties nota periuria, cuius toto orbe fabula eſt hypocriſis, vel pœnitenti credamus? Et tali ſcilicet lupo, ouem denuo induenti, Rempub. committamus? aut tuta cõſcientia de eo reſtituendo verba faciamus?

Atque hæc ſunt, in quibus publica illa charitas offenditur. Quid verò priuata? (Nam nec nos illum à charitate excludamus.) Quia ſcilicet in eo locum habere illud debet, *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuũ domine.* Crudeliſque adeo in hunc illa miſericordia eſt, ſi quis pœnam ſeculi huius imminuat, quam propterea in altero grauiorem longè ſit habiturus. Cui potius votum illud Mauricij imperatoris optandum ſit, qui cum pręauaritia milites, quos redimere vel exiguo ære noluerat, Chagano hoſti indignanti cædendos reliquiſſet, ac pungente conſcientia, miſſis ad celebriora

Pſal. 82.

Temporalis Henrico pœna optanda eſt, vt leuiorem in altero ſeculo ferat.

celebriora orbis templa literis, à præſtantibus pietate hominibus Deũ exorari mandaſſet, vt admiſſi ſceleris pœnam ipſe in vita hac reciperet, miſerante & annuente Deo, ac de prece ſua exaudita, partim in ſomno, partim ab imagine Chriſti clara voce loquente monitus, à Phoca crudeliſſimo ac nequiſſimo tyranno, iugulatis primùm in conſpectu eius liberis (ad quorum ſingulorum necem Deum hac voce laudabat, *Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum*) iugulatus & ipſe, regno ſimul ac vita priuatus eſt. Quis enim Mauricio non de ſua illa pœna gratuletur, quæ & vitæ præſentis miſeriam clauſit, & æternæ aditum aperuit? Aut quæ præſtari HENRICO maior gratia poteſt, quàm ſi priuatione regni ſaltem, tot eius ſcelera vel expiëtur, vel damnatio tolerabilior reddatur? Niceph. lib. 18. cap. 42. Cap. 40. Pſal. 118.

Ordo denique Eccleſiæ ac Reipub. id prohibet, non tantùm quia hæc perfidis ac periuris pœna debetur, vt nec vera dicentibus credatur; ſed etiam quia cum ſcelerum, quæ vitæ amiſsionem promerentur, minima pœna ſit dignitatis priuatio, neque verò ſatisfactio vlla digna eſſe poſsit, ſi vel minima, quæ ſceleri debetur, pœna Ordo Eccleſ. & Reip. cur reſtitui Hẽricum prohibeat.

abfuerit.Eccleſiæ porro ac Reipub. interſit,quæ publicè peccantur, publica ſatisfactione deleri,nullo ferrì ordine aut Eccleſiæ aut Reipub.poteſt, vt cui ob tam multa támque grauia ſcelera grauior pœna debetur,vel leuior etiam auferatur. Quod ſi or-
Rom. 31. dini reſiſtere Apoſtolus vetat, fieríque or-
1 Cor. 14. dine omnia iubet, qua ſecuritate reſtituatur huic regnum,quod ſi teneat,nec dignè pœnitere poſsit?Nam ſi Dauides, ſi Theodoſij, pœnitentes ſaluo diademate atque principatu iſtîc proferentur, alius quàm HENRICVS quærendus eſt, qui cum iis, nequiſsimus ſcilicet cum optimis, veterator cum ſimplicibus,peccans ex animo ſępius, cum ſemel ex ſubreptione victis, in vitiis ac ſcelęribus obfirmatus, cum iis de
Pſal. 36. quibus dictum eſt, *Iuſtus cum ceciderit non collidetur. Dominus enim ſupponit manum ſuam*,
2.Par.33. poſsit comparari. Vnus fortè Manaſſes regno poſt pœnitētiam reſtitutus citari poſſet,niſi quæ aperta illius impietate deterior eſt huius hypocriſis, veræ pœnitentiæ fidem hominibus adimeret.Quę quia inManaſſe non fuit, quin potius veris fructibus ceptam ſemel pœnitentiam patefecit, nec fallere etiam homines in eo potuit.

Nihil quoque in eo neque à Principibus, neque à Senatu, neque à populo perperam factum eſſe.

Cap. 10.

HOc poſito iuſtitiæ, quod primum eſſe debuerat, fundamento, vt nihil temere principes, nihil Senatus, nihil populus Catholicus vniuerſus in Gallia fecerit, ex totius rei hiſtoria, ſicuti geſta fuit, intelligendum eſt. Hæc quippe agendi ratio fuit, primùm vt Romam ad Pontificem ſcriberent, ac Theologorum reſponſum primùm, mox codicem, in quo eorum rationes continerentur, mitterent, ac iudicium ſanctæ ſedis maturari poſtularēt. Cōprehenſis deinde, qui Henricianæ factionis præcipui erant, & a quibus plus Reipub. metuebatur, publico conſilio iuramenti fœderis ſancti formulam conderēt, quam à Senatu probatam, & publicè ipſi Senatores primùm, mox & omnes iurarēt. & iurari ab omnibus vbique procurarent. Ac tātiſper dum illuſtriſsimus dux MAYNÆVS ac reliqui principes in vrbem venirent, quo licebat pro tempore in tanta trepidatio-

ne cõſilio ex omnibus fere ordinibus vteretur. Mox aduectis principibus, in id tandem cũ iis & pręfectis vrbis Senatores, nobiles, aliiq; ex omni genere ciues conuenirẽt, vt generale totius vnionis Catholicorũ in Gallia concilium ex omni genere hominũ, Principum, Eccleſiaſticorũ, Senatorum, nobilium, ac poſtremi generis ciuium Pariſiis erigerẽt, quod futuris Reip. negotiis, interim dũ regni comitia haberentur, domi ac militiæ, ſuprema authoritate prouideret: atque ea quidem conditione, vt quia generale illud toti Galliæ eſſet, ſuus quoque in eo ſedendi locus ſingularum prouinciarum legatis ſeu deputatis eſſet. Quem cœtum cum ſupremus Senatus ratum habuiſſet, ac ſinguli ſe ſacramẽto obſtrinxiſſent, prima hæc concilij huius conſtitutio fuit, vt quia penes vnum rei ſummam deferri neceſſe erat, & illuſtriſſimi ducis MAYNÆI præ cæteris virtus eminebat, generalis idem totius Galliæ domi ac militię gubernator crearetur. Qui cum domi primùm quæ neceſſaria erant procuraſſet, tum ſub eo ad arma contra tyrannum iri ſeriò cœptum eſt. Quæ omnia quàm caſtè, integrè quámque ſolius tuẽdæ religio-

Concilij generalis vnionis Gallicanæ Pariſiis electio.

Dux Maynëus generalis Galliæ gubernator.

nis, ac propulſandæ cum hæreſi tyrannidis cauſa facta ſint, cùm incredibilis populi deuotio, virorum, mulierum, puberũ, impuberum, nudis pedibus, ac ſyndone ſuper nudo indutorum, hyeme aſperrima, cum gelu omnia concreta eſſent, diu noctúque cum clero & cereis ardentibus incedentium, litanias, hymnos, omnis generis cantica ſine intermiſsione modulãtium, ac diuinam bonitatẽ, vt Galliæ miſereretur, fatigantium (quod vſque hodie ſtatis ſingulis parochiis diebus perſeuerat) longi ac prolixi cœtus docuerunt, tum ex ea quæ publicè emiſſa eſt iuramenti forma, ac publicis, quæ ad Pontificem ſcriptæ ſunt, literis intelligi poteſt. Populi Pariſienſis in calamitate deuotio.

Ac iuramenti quidem hæc formula fuit. *Nos N. N. iuramus, atque ſanctè promittimus omnipotenti Deo, glorioſæ matri eius, & omnibus ſanctis, nos in ſãcta religione Catholica, Apoſtolica & Romana & victuros & ad mortem vſque perſeueraturos: atque pro eius conſeruatione ac propagatione vitam, fortunas, quicquid in nobis eſt, ad extremum vſque ſpiritum & ſanguinem eſſe profuſuros. Futurum ſperantes, vt qui ſolus eſt cordium atque voluntatum ſcrutator Deus, tam ſanctis cœptis, in tam iuſta atque ſan-* Iuramenti vnionis Gallicanæ formula.

cta cauſa, benignus aſpiret, eáque proſperè vertat ac fortunet, quæ nos pro ſola nominis eius exaltatione, atque eius Eccleſiæ, contra eos, qui eam quacunque ratione, aut occultè, aut aperta vi opprimere, atque hæreſim in Galliæ regno ſtabilire tentauerunt, tentant, aut etiam tentaturi ſunt, deffenſione, aggredi ac moliri proteſtamur.

Iuramus item omne ſtudium, omnémque operam tuendæ almæ Pariſiorum vrbi, ſecúræque in ea conſtituendæ paci, ac cæteris vrbibus ac communitatibus fœderatis ſeu vnitis ad popelli ſubſidium ac leuamen eſſe collaturos.

Iuramus item ac promittimus deffendere ac tueri contra cuiuſcunque generis, dignitatis ac ſtatus homines, principes, prælatos, dominos temporales ac nobiles Pariſiis commorantes, atque omnino omnes, qui tam ſancto huic fœderi, vel nomen dederunt, vel poſthac daturi ſunt, priuilegia item atque libertates trium ordinum huius regni. Neque permiſſuros vlla in re eorum vel perſonas vel fortunas lædi: totis etiam viribus prauis eorum conſiliis obſtituros, qui fidem publicam violarunt, vnionis edictum fregerunt, libertatéſque & priuilegia trium ordinum huius regni, per cædes & incarcerationes Blæſis commiſſas 23 & 24 Decemb. eneruarunt atque conculcarunt: debitas etiam pœnas à ſceleris huius non tantùm authoribus, aut

conſciis atque complicibus, verùm etiam ab iis qui eorum partes impoſterum quomodocunque fouebunt, aut iis adhærebunt omni iure atque via repetituros. Ac generaliter promittimus alios aliis mutuas operas nunquam negaturos, neque vllum omnino fœdus, niſi communi principum, prælatorum, vrbium ac communitatum vnitarum conſenſu endituros.

Aque hæc quidem prima formula fuit, antequam inſtitutum concilium illud generale eſſet. Quo mox inſtituto, adiecta ad eam hæc quoque clauſula eſt.

Iuramus itē cōcilio generali Catholicorū nuper inſtituto Pariſiis obedientiā præſtituros, atque vt ab aliis præſtetur, & quæ ibi ſtatuta fuerint opere ipſo compleantur, quantum in nobis erit eſſe conniſuros.

Hactenus iuramēti forma. Literarum verò, quę ad Pontificem tranſmiſſę ſunt, exēplar eſt eo qui ſequitur modo.

S. D. N. Sixto Papæ V.

BEatiss. pater *Quæ ſpes nobis ante aliquot dies ſūma erat, fore vt poſt tot procellas, quibus annos pene iā triginta iactati ſumus, conſtitutā in Gallia Eccleſiæ pacē aliquādo videremus, atque de ea re nuntiū Beatitudini veſtræ lætum breui afferremus, eam verò crudeli*

Pariſienſiũ de Guyſii cędelu-ctus.

atque immani fortiſsimi ac pientiſsimi Ducis Guyſij, atque illuſtriſs Cardinalis eius fratris cæde, acerbiſsimo luctu commutatam eſſe, tanto grauiùs pertulimus, quanto durius eſt in medio ardore belli ereptum eum nobis eſſe, cui vt hoc reliquum nobis religionis ac vitæ eſt, acceptum ferimus, ita eo amiſſo ne hæreticorum faucibus proſtituatur, meritò formidamus.

Fructus cędis Guyſii laruæ Hęreticanę detractio.

Quæ ſi tamen diuini numinis conſtitutio fuit, vt & inuictiſsimi Principis labores glorioſiſsima morte conſummaret, & latens dudum ſub Catholica profeſsione impietatis virus tam chari capitis pretio aperiret, vt omnipotentis Dei iudicia in ea re taciti ſuſpicimus, ac veniam petimus, ita Sãctitatis veſtræ pedibus prouoluti, opem veſtram per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti imploramus, vt dum rem qualiter paucis exponimus, tum auxilium quod decet, etiam impetremus.

Guyſius à calumnis purgatur.

Non enim, quod interfectoris ars atque exiſtimatio fingere perfecto ſcelere neceſſe habet, tranſuerſum optimum ducem ambitio egit, qui quod in regem toties nullo negotio potuit, hoc vnum peccaſſe (fortaſſe merito) à multis dictus eſt, quod noluit Quem ſi non vſque eò domus Dei ac publicæ ſalutis Zelus comediſſet, vt in certiſsima pericula toties inermis ſe dederet, ſi non conſcientiæ puritas & animi candor eius à quo ad necem petebatur, dolis oportunum feciſſet, cum ille quæ de paratis ſibi inſidiis dicebãtur, toties intrepidus contemneret, ſic nimirũ affectus, vt optimi & probiſsimi quique ſolent, qui alios improbos eſſe difficillimè ſuſpicantur, & viuum adhuc haberemus, & tanto ſuperſtite Eccleſiæ Dei vindice gauderemus.

Niſi fortè quòd hæreticis omnia pro libidine in aula

gerentibus, iamque extincto regis fratre, atque ipſo non obſcurè fauente Rege, Nauarrū ad ſceptrum vocantibus, ab Illuſtriſſimo Cardinali Borbonio primùm, mox à beatiſſ. memoria Gregorio XIII. *pontifice Dux Guyſius excitatus, vt videret, ne quid Religio Catholica in Gallia detrimenti caperet, quantum potuit virtute, ingenio, induſtria, patientia, cum rege egit, vt Eccleſiam ſtabiliret, hæreſim profligaret, vt fidelem in iis ſe miniſtrum domi militiæque exhiberet, vt infenſum regi populum conciliaret, ac nutantem coronam aſſereret, vt in ſacro Galliæ ordinum conuentu cauſam iſtam agens, nihil ſtrictos in ſe gladios hoſtiū metueret, vt ſalubria regi aduerſus regni inuaſores conſilia daret, in omnibus denique optimi atque integerrimi ducis, vel infenſiſſimorum hoſtium iudicio partes obiret, propterea læſæ (ſi Superis placet) maieſtatis reum agi oportuit, vt poſt iterata toties ad altare ſacrum, & ſumptum Chriſti corpus, pacis & reconciliationis iuramenta, poſt lachrymas amicitiæ, fidei ac mutati animi teſtes, poſt oblatum ipſi Duci ſummum militiæ magiſtratum, poſt miſſos ad Beatit. veſtram, qui de legatione Aueniomenſi Cardinali à Guyſia deferenda agerent, (quaſi non aliter ſcelus perpetrari poſſet, quam ſi Apoſtolicæ ſedi illuſum foret) poſt conſtrictum, obſparſos de futuro ſcelere rumores omni deieratione & execratione caput, è media ſacri illius conuentus ſeſſione, vbi Dei, Eccleſiæ, ac Reipub. cauſa agebatur, quaſi cuiuſdam noui conſilij capiendi ſpecie, Regij Secretarij voce ſolenniter euocatus, per latentes in obſcuro mercenarios ſicarios, in id dudum conductos, in ipſo Regis cubiculo, nihil tale metuens, multis repente vulneribus confoſſus, ipſo auſcultante rege, & ſe obiectu oſtij ſecretioris muniente atrociſ-*

Guiſii in Galliæ regnum & Henricum merita.

Henrici perfidia & dolus.

ſimè necaretur. Et ne quid crudeli facto deeſſet, coniectis in vincula Illuſtriſsimo Cardinali Borbonio, venerabili Lugdunenſium Archiepiſcopo, cæteris principibus ac viris Catholico Zelo præcipuis, atque inter eos interempti Ducis primogenito filio, poſtridie Illuſtriſsimus Cardinalis à Guyſia per alios ſatellites, cum iam furor reſediſſe credi poſſet, etiam cæderetur.

Cardinalis Guyſii cædes.

In quo eſſet fortaſſe, quòd quis an petatur Religio dubitare poſſet, niſi priora multa, quæ huc dudum properabant poſtremus ille actus Colophonis inſtar coronaret, & qualia ſint indicaret. Eiuſmodi ſunt illa, quæ præter horrenda multa, quæ nec loqui fas eſt, contra Religionem à Rege ſæpius facta, ſpecie tamen recti nunquam caruerunt. Deſignatus ad Regni ſucceſsionem Nauarrus, initum cum Regina Angliæ fœdus, ac profanum eius in loco ſacro, lugente ac deteſtante populo, ſuſceptum militiæ ſacramentum: Geneuæ, Sedani, ac Iameſi putidiſsimorum hæreſeos lacuum protectio: prouinciæ nobiliſsimæ & arces munitiſsimæ hæreticorum fautoribus in cuſtodiam datæ: ementiti & ficti (quibus nefanda domi ſcelera miſcebantur) pœnitentium ritus: conuerſa in Eccleſiæ præiudicium vnionis edicta, vendita ſpecie belli Eccleſiæ patrimonia, & quæ inde collecta pecunia erat, Nauarro eiúſque fautoribus data: conſtans in vulgo de prodita ad mortem Scotorum Regina rumor: acciti è Germanorum & Heluetiorum finibus ſub ſigillo regis Eccleſiæ hoſtes: libera hæreticis contra vnionis Edicta bonorum facta poſſeſsio, cum iudices paſsim aliud ſe ſcripto, aliud in mente Regis legere dictitarent, & in apertiſſima iniquitate & Edicti tranſgreſsione Regis ſe ſeruos pro omni excuſatione dicerent: ſilere iuſsi & in vin-

Henrici actorũ contra religionem emuneratio.

cula coniecti diuini verbi prædicatores: proſcripti Pariſienſes ex omni genere ac ordine Catholici, paratique ad eorum necem XII. Maij milites ac tortores: firma etiam vſque adeo Angliæ Reginæ, Geneuæ, Sedano, & Iameſo ſeruata fides, vt in condendo poſteriore vnionis Edicto, ijs Rex vti renunciaret adduci nunquam potuerit. Quæ vt à pio & Catholico Rege proficiſci nulla ratione potuerunt, ita latentem dudum impietatem poſtremus ille crudeliſſimæ tragœdiæ actus ſic aperuit, nullus vt huic color, nullus excuſandi locus, Deo ſic volente, eſſe poſſit.

Heericus im pietatis accuſatur.

Niſi verò qui toties peierarit, qui ficta promiſſione catholicos principes & ſedē Apoſtolicā eluſerit, qui vtrūque trucidarit, qui publicam fidem tum diuinam tum humanam violarit, qui ſacroſanctæ Euchariſtiæ toties illuſerit, qui locum ſacrum atque ſanctum innoxio & iuſto ſanguine polluerit, qui cæſorum corporibus inſultarit, qui nihil penſi inter ſacrum & profanum habuerit, qui poſt tantum ſcelus omnia terroribus repleuerit, qui ſoli Deo, præterea nemini, ſuarum ſe actionum rationem redditurum dixerit, vt firmiſſima iam præſumptio ſit hunc ad Henrici Anglicani furias venturum, & ſe pro Eccleſiæ apice, ni prouideatur, in Gallia geſturum, déque Chriſtianiſſimo Turcicum, de nobiliſſimo abiectiſſimum Regnum (quod pridem meditatur) facturum eſſe, hunc credibile eſt pietatis Catholicæ aliquid, non potius occultum hæreſeos virus, aut ſi quod deterius impietatis genus eſt, in pectore aſſeruare. Quid enim, ſi regnum petebatur, extincto Guyſio, à Cardinali & ſacerdote metuendum erat, vt hunc cædi poſtridie oporteret? Aut quis præ impetu iræ factum dicat, qui poſt integrum diē, vix inuentis qui tam tetrum facinus in ſacerdotem com-

mittere vellent, ridente & cachinnante Rege à quatuor nebulonibus cæſum in carcere audiat? Cur coniecti in carcerem Epiſcopi, Sacerdotes, Nobiles, optimi quique & ſanctiſsimi ex omni hominum genere viri? aut quò tandem iſta tragædia ſpectat, niſi vt Nauarro, Spernonio, Cazimiro, meretrici Anglicanæ, cæteris fœderatis hæreticis inferiæ dentur, & talibus hoſtijs litetur? vt mœrentibus ac deiectis Catholicis exultent hæretici, & in ſuis illis cogitatis furoribus (quod iam vndique fit) liberiùs debacchentur?

Henrici in ſedem Apoſtolicā iniuriç.

Adde veſtram (Pater Beatiß.) & totius ſanctæ Sedis læſam dignitatem, cum & præſente Sanctitatis veſtræ legato ſcelus tantum paricida deſignaret, & monēti audientiam denegaret. Denique Cardinalem confodiēs, totum ſacrum iſtud ac purpuratum collegium violaret. Cui enim tandem ſacro parcet, qui caput petierit? qui ſedem veſtram, quam verbo ſe vereri fingit, facto opreſſerit? qui patrem, à quo cæleſti oleo tinctus eſt, occiderit? aut quæ ſub illo Chriſtiano homini ſecuritas eſſe poteſt? Aut quò tandem proceſſura eſt impietas, quæ ſic iam in præcipiti ſtetit?

Gallorum de excutiēdo Henrico conſiliū

Quæ cum ſint eiuſmodi vt iam vitam potius profundere, quam tyrannidem hanc noſtris atque Eccleſiæ vniuerſæ ceruicibus impendentem, & poſtrema omnia minitantem ferre parati ſint omnes boni, eóque iam ventum ſit, vt Frācorum priſca fides, virtus ac pietas hic ſe totam debeat explicare, vel ipſis exemplo præeuntibus pueris atque infantibus, quos ingenti numero, plúſquam decem millium, non ſine miraculo clamores ſua ſponte per vicos in cœlum tollentes, & vltionem ſceleris in Tyrannum poſcentes, alios etiam Tyranni imaginem (ſic enim voca-

bant) flagris cæſam ac fractam igni admouentes in hac vrbe audiuimus, & obſtupuimus, id nimirum eſt, in quo veſtram (Beatiſsime Pater) opem imploramus, vt cum tria nobis à veſtra Beatitudine præſtari in hoc negotio neceſſe ſit, ea nos ad beatiſsimos pedes proſtrati vehementer flagitemus. Primum, vt iuramento, quo nos Henrico 3 quondam obſtrinximus, ſoluti declaremur. Deinde vt bellum, quod cum publicæ Religionis ac libertatis oppreſſore neceſſario gerendum eſt, iuſtum eſſe decernatur. Poſtremò, vt ne quid tam neceſſario operi tum precum apud omnipotentem Deum, tum facultatum humanarum deſit, ad vtrunque tum externi principes, tum noſtri præcipuè homines Apoſtolicæ veſtræ gratiæ, atque per iubileum indulgentiæ beneficio prouocentur. Eorũdem à ſede Apoſtolica poſtulatio.

Nam priora illa duo eo confidentius petimus, quòd cũ iuris nihil in Chriſtianos ei eſſe debere, qui ſe hæreticum aut fautorem hæreſeos manifeſtè prabuerit, qui publicam fidem tum diuinam tum humanam tam inſigni parricidio fregerit, qui Regni ac ſceptri iudices tam fœdè violarit, qui per Aſſaſinos Chriſtianum principem occiderit, qui ſacerdotem, Pontificem, Cardinalem, & in comitijs Eccleſiaſtici ordinis præſidem trucidarit, qui anathematis diras omnes ac fulmina incurrerit, qui parato ad perdendum omnia, & fœdè conculcandum animo ſit, ipſa nos dudum ratio & vetus traditio docuerit, præſertim cum Gallia ipſa Reges quondam 150 (quo peiorem nunquam habuit) longè tolerabiliores authoritate veſtra excluſerit, imo etiam voce propria nos iuramento hoc liberos, ſi quid præter promiſſa faceret, non ſemel pronuntiarit, tum verò in præcipiti negotio, cum reſponſum Beatitudini veſtræ expectandi tempus non eſſet, nec tamen Pariſienſes ad poſtulandum quid impulerit.

quicquam dubia & fluctuante conſcientia facere certum eſſet; grauiſſimo adhibito Theologorum Sorbonæ Pariſienſis iudicio, qui iterum & tertio rogatu noſtro, magno numero, ad ſeptuaginta vſque ſuper hac re conuenerunt, & rem accuratiſsimè diſceptarunt, ſecurè nos in vtroque agere, & tutò à veſtra Beatitudine caput vtrũque poſtulari ac ſperare debere ab iiſdẽ didicimus: Quinetiam eos ad veſtram Beatitudinem ſuam ea de re ſententiam, quibúſque rationum momentis impellantur, ſcripturos accepimus.

Adhibiti in conſiliũ Sorbonæ theologi. Veſtræ verò (Pater Beatiſsime) ſapiẽtiæ erit, ſi quid fraus, ſi quid ſolita, qua iamdudum affligimur, impoſtorum ars contrarium iis Beatit. veſtræ obtruſerit, huic fidem adhibere nolle: aut ſi quid (quod plus timemus) nobis conſternatis, & vix à tãto dolore animum colligentibus, præoccupando impetrarit, id ne Chriſtianiſſimo Regno, ne Eccleſiæ noceat prouidere: imò irritum (quod trementes & veniam petentes dicimus) vrgente ac premente negotio ſtatuere: néue committere, vt in tanto Eccleſiæ periculo, in quo bis peccare iam non licet, illuſiſſe ſe dignitati veſtræ, quod non ſemel factum antea eſt, verſuta nequitia gloriari poſsit.

Pariſienſiũ obteſtatio. Tum nos qui loquimur, qui ſcribimus, quos reliqui Galliæ Catholici intuentur omnes, ſi quid Francorum quondam genus, ſi quid Guyſiorum principum virtus, & fuſus toties pro Chriſti Eccleſia ſanguis, ſi quid Pariſienſium ciuium fides de Repub. Chriſtiana, atque adeo Apoſtolica ſede promeruit, ſi quid nobiliſsimi Regni peſſum euntis, & iam iam hæreſi colla ſubdituri, vniuerſamque Eccleſiam eodem motu concuſſuri cauſa atque periculum, ſi quid bonorum omnium, & teſtamentum Patrum Re-

lantium fletus mouere eũ debet, qui in apice Eccleſiæ conſtitutus, vt confirmet fratres diuinitus monitus eſt, veſtram (P.B.) paternam prouidentiam per eum qui eſt, qui erat, qui venturus eſt omnipotens obteſtamur, vt in re tanta, tam periculoſa, tanti in reddenda ratione apud ſummum iudicem momenti futura, quam res ipſa neceßariam eße clamat, ſollicitudinem ac curam adhibere, & quæ antea diximus, quæque iterum deuotiſsimè petimus, donarè ac tribuere non grauetur. Denique non cõmittat, vt Sixto V. Pontifice fidem in Chriſtianiſsimo Regno periiſſe, aut non ſatis per nos veſtrâmque dignitatem tanto malo prouiſum fuiſſe poſteri dicere iure poßint. Quod nos impetraturos vt ſperamus, ſicuti ſperare certè debemus, ita poſt ſanctiſſimorum pedum oſcula, Beatitudinem veſtram vti nobis Deus Opt. Max. ſic diu incolumem ſeruet, ſummis precibus ab eo petimus atque obſecramus. Pariſiis, xiiij Ianuarij, 1589.

Beatitudinis veſtræ

Humillimi, deuotiſs. & obſequentiß. filij Ciues Pariſienſes, pro reliquo Catholicorum & Fidelium in Gallia cœtu.

Sixti V. Summi Pontificis in Henricum tertium cenſura.
CAP. II.

Atque hæc Gallorum in repudiando HENRICO, poſtulandóque aduerſus eum ſedis Apoſtolicæ auxilio conſilij ratio fuit. Quod ne fruſtra fieret, grauiſſimo Sixti V Pontificis Max. iudicio factum eſſe, (interim dum reliqua poſtulata expectamus) idque ad nos, dum iſta cuderemus, perueniſſe tantò eſt iucundius, quantò ſecurius noſtri homines, quod fecerunt adhuc ſolo iure freti, facturos etiam hoc audito confidimus. Graue vtique illud, & in quo ſicuti in diuinis iudiciis fieri ſolet, miſericordiam ſimul & iuſtitiam, qui cœleſtis ſponſi, *candidi ſimul & rubicundi* iuncti ſunt colores, cum admirabili ſapiẽtia liceat intueri. Miſericordiæ fuit, quòd in notiſſimo Ludouici Cardinalis GVISII necati, ac venerandæ canitiei Caroli Cardinalis Borbonij, & Petri Archiep. Lugdunenſis detentionis crimine (interim dum alia ſilentur, quæ plenius vel deducta vel deducenda in proceſſu differuntur) propter quod vel

Iudiciũ in Henricum a Sixto V. ſapienter factum.

Cant. 5.

vel ſolum anathematis cenſuras cum ſuis complicibus iure ipſo contraxiſſe palam eſt, quintus declaratorij iudicij, ſi fortè interim reſipiſceret, aut abſolui poſtularet, expectatus eſt mēſis. Amplius etiam iſtud, quòd tametſi iure ipſo iam damnatus eſſet, vt ad cor rediret toties Pontificis voce ad legatos eius tum ordinarios, tum extraordinarios eſt inuitatus. Seuerius illud fuit, ſed in quo tamen miſericordiæ & lenitatis tantum ſit, vt nonnullos, re non ſubducta ſatis, initio offenderet, quòd fruſtra toties monitus, & tamdiu expectatus, vrgente Apoſtolici officij munere, & totius orbis Chriſtiani ſcandalo, primo, ſecundo & tertio, vt infra decem dies, ex quo ad eũ mandatum peruenerit, & publicè vulgatum ſit, detentos viuos adhuc Cardinalem à Borbonio & Archiepiſcopum Lugdunenſem, cum omni ſecuritate ac libertate dimittat, monetur, iubetur, & in virtute ſanctæ obedientiæ imperatur ac præcipitur, ne ille ignotum ſibi Eccleſiæ mandatum, aut ad ſe non perueniſſe cauſari poſſit. Sic enim Deus expectare, ſic per prophetas admonere delinquentes, nunc leniùs, nunc fortiùs, ſic canere non ſaltaturis, ſeu Doricum

leniùs, ſeu Phrygium incitatius, & lamentari non planc̃turis ſolet, *vt iuſtificetur ſapientia à filiis ſuis.* Matth.11.

At plenæ iſtud iuſtitiæ fuit, quòd ſi Pharao cor ſuum indurarit, ſi denarium iſtum dierum numerum contempſerit, ipſe cum ſceleris fautoribus, complicibus, conſultoribus, & quomodocũque miniſtris ac conſciis, cuiuſcunque illi ſtatus aut conditionis ſint, ex tunc anathema incurriſſe ſic declaratur, vt omnes eius & eorum ſubditi ab omni fidelitatis iuramento ei vel eis debito, ſoluti ſimul declarentur. Et ne quid expoſtulationi aut dolo loci ſubſit, intra ſexaginta dies ipſe HENRICVS vel per ſe vel per procuratorem, cæteri per ſe ipſos Romæ comparere iubentur ac citantur, allegaturi quæ velint contra iudiciũ hoc, alioqui ſi vel non compareant, vel quo ſe legitimè purgent nihil habeant, & rata ſententia habeatur, & amplius contra eos, ſuper deducendis contra eum vel eos criminibus procedatur. Inſuper & à tali anathemate abſolui à quouis ſacerdote præter quàm à Rom. Pontifice, & præter quam in mortis articulo prohibeantur. Quæ omnia vt plenius videantur, Bullæ Pontificię textum hîc ponemus.

BVLLA S. D. N. SIXTI PAPÆ V. CONTRA Henricum III.

SIxtvs Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Inſcrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo, cuius nutu cæleſtia ſimul & terrena gubernantur, Apoſtolorum Principi beato Petro eiúſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, claues regni cælorum ac totius Apoſtolicę tradidit plenitudinem poteſtatis, ſimúlque ſupra ſoliditatem eius fidei ſuam ſanctam ædificauit Eccleſiam, ſecundum verax Domini verbum, Ego dico tibi, Quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Vnde nos ad ſacroſanctam eiuſdem beati Petri Cathedram, meritis licet imparibus, diuina diſponente clementia vocati, & in throno iuſtitiæ conſtituti, & ſecundum Hieremiæ propheticam vocem, Ecce conſtitui te ſu-

per gentes & ſuper regna, vt euellas & deſtruas, diſperdas & diſſipes, ædifices & plantes, ſupremam in omnes Reges & Principes vniuerſæ terræ, cunctóſque populos, gentes, & nationes non humana, ſed diuina inſtitutione nobis traditam poteſtatem obtinentes, ipſum Dominum imitari debemus, qui pius & miſericors vltionem ei, qui illam præuenit, paratam temperat, & quos impœnitentes videt non prius ſeuera vindicta coërcet, quàm antea comminetur: In aſſiduè autem peccãtes & in peccatis perſeuerantes, cum exceſſuum grauitas miſericordiæ fines tranſierit, vt ſaltem timore pœnæ ad pœnitentiã redeant, cœleſtia iuſtitiæ arma exercet: Ita & nos quoque pro commiſſo nobis à Deo vniuerſalis Eccleſiæ regimine, ſalubriter cogimur prouidere, ne per inſidias humani generis hoſtis, eorum ſalus, qui curæ noſtræ crediti ſunt, in exitium ruat, aut in diſcrimen adducatur, ſed peccatores paterna noſtra monitione & redargutione, aut corrigantur ab erroribus & ad pœnitentiam reuertantur, aut ſi charitatis zelus per exhortationis & monitionis remedia nihil proficiat, ipſique incorrigibiles apparue-

Iuſtitiam miſericordia Pontifex vt temperarit.

tint, tãdem ſpiritualis gladij mucrone non ad perniciem, ſed ad ſalutem vibrato, veluti putrida membra à ſincero Eccleſiæ corpore, quod ab omni macula purum cuſtodire debemus, abſcindantur & ſeparentur.

Sanè cùm ſuperioribus menſibus ad aures noſtras, non ſine ingenti animi noſtri perturbatione & horrore, fama publica ita referente & increbreſcente perueniſſet, & deinde per literas dilecti filij noſtri Ioannis Franciſci tituli Sanctorum Nerei & Archilei presbyteri Cardinalis Mauroceni nuncupati, noſtri & ſedis Apoſtolicæ in regno Franciæ de latere Legati, certiores facti fuiſſemus, quemadmodum etiam notorium vniuerſis exiſtit; Quòd HENRICVS tertius Francorum Rex, LVDOVICVM bonę memoriæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyterum Cardinalem GVISIVM, Metropolitanæ Eccleſiæ Rhemenſis Archiepiſcopum ſeu perpetuum adminiſtratorem, ac noſtrum & ſedis Apoſtolicæ legatum natum, capi & in carcerem coniici, ac die ſequenti in vigilia Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti necari: necnon dilectum filium noſtrum Carolum tituli ſancti Chry-

ſogoni eiuſdem ſanctæ Eccleſiæ Presbyterum Cardinalem Borbonium, Aucnionenſis ciuitatis & comitatus Venaiſini, noſtrum etiam & ſedis Apoſtolicæ de latere legatum: ac venerabilem fratrem noſtrum Archiepiſcopum Lugdunenſem, pro quo nos eodem tempore idem HENRICVS Rex, vt illum in ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem aſſumeremus inſtanter rogabat, ſimiliter capi, ac etiam in carcerem detrudi & in eo cuſtodiri mandauerit, prout etiam capti & carcerati impræſentiarum exiſtunt, detinentur & cuſtodiũtur, in Excommunicationis ſententias, & alias cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas in ſacris canonibus ac diuerſis conſtitutionibus tam generalibus quàm particularibus ſanctorum generalium Conciliorum & ſummorum Romanorum Pontificum, prædeceſſorum noſtrorum, ac in literis noſtris die cœnæ Domini legi conſuetis, contentas & promulgatas vnà cum conſciis, complicibus, fautoribus, defenſoribus, & receptatoribus, ac iis, qui cõſilium, auxiliũ, opem, operam, cuſtodiam & miniſterium prębuerunt, tulerunt & præſtiterunt incurrendo: Nos qui dictum HENRICVM Regem pater-

na charitate & præcipuo amore ſemper complexi & proſecuti fuimus, non potuimus ob huiuſmodi delictorum & ſacrilegiorum atrocitatem non maximo affici dolore & mœrore, prout aliàs in conſiſtorio noſtro ſecreto coram venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus retulimus, ac dolentes conqueſti fuimus: Dúmque expectabamus quò idem HENRICVS Rex facti pœnitens & culpam ſuam agnoſcens ad cor rediret, & dictos Carolum Cardinalem ac Petrum Archiepiſcopum carceratos relaxaret & liberos dimitteret, & abſolutionem à premiſſis humiliter poſtularet, prout ſæpè ſæpius Ioanni de Viuonne Marchioni de Piſanni ordinario, & Hieronymo Gondio extraordinario ſuis apud nos Oratoribus, & deinde etiam venerabili fratri Claudio Epiſcopo Cenomanenſi, ab eo ad nos ſpecialiter deſtinato, paterno affectu ſignificauimus & vehementer hortati ſumus, ipſe HENRICVS Rex, non vt verè pœnitens nec peccatum ſincerè cõfitens, nec ea cordis humilitate, qua debebat, & quemadmodum fideles & pœnitentes Reges & Principes hactenus fecerunt, abſo-

lutionem huiuſmodi à nobis poſtulare curauit, verùm ſalutaria ac paterna noſtra conſilia non amplectens, vſque in hodiernum diem eoſdem Carolum Cardinalem & Petrum Archiepiſcopum diſtulit dimittere & liberare.

Nos igitur, qui licet ad declarationem contra eundem HENRICVM Regem ſuper prædictis antea procedere potuiſſemus, nihilominus pro paterna ac ſingulari noſtra erga eum pietate, & pro Regij honoris dignitate benignè cum eo agendo, ipſum plusquam par erat (iam enim quintus agitur Menſis) vt reſipiſceret expectauimus, non poſſumus nec debemus amplius differre, quin his malis pro eiuſdem HENRICI Regis animæ ſalute & conſeruatione, quæ nobis præ rebus omnibus charior & antiquior ſemper fuit, canonica & opportuna remedia adhibeamus. Sed cum ex debito Paſtoralis officij cunctorum Chriſti fidelium, pręſertim verò ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium etiam Prælatorum ſecuritati conſulere & prouidere teneamur, ne cum tanto Regni Franciæ & totius Chriſtiani orbis ſcãdalo, & noſtræ & ſedis Apoſtolicæ ui-

gnitatis diſcrimine, dicti Carolus Cardinalis Borbonius & Petrus Archiepiſcopus Lugdunenſis diutius in carceribus detineantur, néve a nobis de huiuſmodi neglecta cura ac muneris noſtri adminiſtratione in diſtricto Dei iudicio rationē reddere cogamur, de venerabilium fratrum noſtrorum eiuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & aſſenſu, ac matura deliberatione præhabita, prædictū Henricum Regem per viſcera miſericordiæ, & aſperſionem ſanguinis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quo & per quem humani generis redemptio facta eſt, ex toto corde hortamur, atque authoritate apoſtolica tenore præſentium primò, ſecundò & tertiò monemus, requirimus ac eidem in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mādamus, quatenus ab huiuſmodi carceratione & detentione dictorū Caroli Cardinalis & Petri Archiepiſcopi carceratorum, ſiue ſub cuſtodia, aut alias quomodolibet detentorum, deſiſtendo, illos per ſe vel alium ſeu alios intra terminum decem dierum immediatè ſequentium à die publicationis præſentium, modo & forma infra ſcriptis faciendæ, omni poſt

epiſcopum non liberè dimiſerit aut liberauerit, & in priſtinam plenam libertatem cum omni ſecuritate, tuto commeatu, & receſſu non reſtituerit vel repoſuerit, ſeu liberè dimitti, liberari reſtitui & reponi nō fecerit, vt prefertur, & de libera dimiſſione, liberatione, reſtitutione & repoſitione predictis nos, vt ſuprà, intra dictos triginta dies non docuerit aut certiores non reddiderit, Ipſũ quidem Henricũ Regẽ, ac omnes & quoſcunque, qui in notoria violẽta manuũ iniectione, captura, carceratione, detentione, & nece prædictis conſcij, cõplices & fautores fuerunt, quíve conſiliũ, auxilium & opem, operam, cuſtodiam, & miniſterium præbuerunt, tulerunt & præſtiterunt, cuiuſcumque conditionis, ſtatus, gradus, ordinis & dignitatis tam Eccleſiaſticæ, quàm mundanæ exiſtant in Excommunicationis maioris ſententiam, & anathematis vinculum & alias cenſuras Eccleſiaſticas, in prædictis ſacris canonibus & conſtitutionibus generalibus & particularibus, atque in literis die cœnæ Domini legi conſuetis, contentas & promulgatas, dãnabiliter incurriſſe & incidiſſe, ex parte omnipotentis Dei & beatorum Petri &

Pauli Apoſtolorum eius authoritate ac noſtra, ex nunc prout ex tunc, dicimus, pronũciamus & declaramus, illúmque & illos vniuerſis Chriſti fidelibus excommunicatos, & ab vnitate corporis Chriſti ſeparatos; & vt tales ab ipſis omnimodo vitandos palam & publicè denunciamus. Et nihilominus eundem Henricum Regem ac vniuerſos & ſingulos prædictos conſcios, complices, fautores, defenſores & receptatores, quíve conſilium, auxilium, fauorem, opem, operam, cuſtodiam & miniſterium in præmiſsis præbuerunt, tulerunt & præſtiterunt, tam ſuper dictis publica & notoria violẽta manuũ iniectione in præfatos Ludouicum Cardinalem Guiſium, Carolũ Cardinalem Borboniũ & Petrum Archiepiſcopum Lugdunenſem, & illorũ captura & detentione, quàm nece eiuſdẽ Ludouici Cardinalis & aliis criminibus & exceſsibus deſuper admiſsis, ac latius deductis & deducendis & exprimendis, eadẽ Apoſtolica authoritate primò, ſecũdò & tertiò monemus, requirimus & citamus, quatenus ipſe Rex per ſe, vel alium ſeu alios, ſuũ vel ſuos procuratorẽ ſeu procuratores, legitimũ ſeu legitimos ſufficiẽti ad id mandato inſtructũ

ſeu inſtructos,reliqui verò perſonaliter per ſe ipſos, intra terminum ſexaginta dierũ à die executionis & publicationis pręſentiũ computandorum(quorum ſexaginta dierum viginti pro prima, alios verò viginti pro ſecunda, reliquos autem viginti pro tertia& vltima canonica monitione,ac vltimo & peremptorio termino eiſdem præfigimus & aſſignamus) coram nobis comparere teneantur & debeant, ad dicendum,opponendum & allegandum, quare non debeant declarari & denunciari propter huiuſmodi violentam manuum iniectionem,comprehenſionem,necem& detentionem perſonarum Cardinalium & Archiepiſcopi reſpectiuè & alia præmiſſa, in alias ſententias & pœnas ſpirituales & temporales in prædictis ſacris Canonibus & Conſtitutionibus contentas & inflictas incurriſſe& incidiſſe,&quare tam eiuſdem HENRICI Regis, quàm aliorum ſupradictorum feudatarij, ſubditi & vaſſalli propterea à iuramento fidelitatis, quo ei vel eis quomodolibet aſtringuntur,abſolui vel illi iam abſoluti declarari non debeant, & alias ſuper præmiſſis ad ſe legitimè excuſandos & defendendos. Alioqui etiam ip-

ſo HENRICO Rege vel ſuo legitimo procuratore ſeu legitimis procuratoribus non comparentibus, aut conſciis, complicibus, fautoribus & aliis prædictis, etiam in executione præſentium, ſi videbitur, nominandis perſonaliter non comparentibus, aut etiam comparentibus, & nihil, quod ipſos legitimè excuſare vel defendere valeat, aut releuare poſſit adducentibus, nos nihilominus etiam nulla alia monitione vel citatione præcedente, niſi forſan per officium audientiæ contradictarum, ſi nobis viſum fuerit, procedemus, iuſtitia mediante ad omnes & ſingulos actus in præmiſſis quomodolibet neceſſarios & opportunos, etiam vſque ad prędictarum ſententiarum & pœnarum in eiſdem ſacris canonibus & conſtitutionibus contentarum & inflictarum, ſeu illarum incurſus declarationem & denunciationem, necnon ad abſolutionem ſeu abſolutionis declarationem feudatariorum ſubditorum & vaſſallorum à iuramento fidelitatis, quo tam eidem HENRICO Regi, quàm aliis ſupradictis quomodolibet tenentur vel aſtringuntur, prout iuris fuerit & ordo dictauerit rationis. Cæterum ab Excommunicationis ma-

ioris, Anathematis vinculo & aliis cenſuris prædictis, nec ipſe HENRICVS Rex nec vllus alius prædictorum, neque etiam in foro conſcientiæ à quocumque ſeculari, vel cuiuſuis ordinis regulari presbyteris, vel Prælato quauis dignitate & authoritate fungente, niſi à nobis vel Romano Pontifice pro tempore exiſtente, & præterquam in mortis articulo, nec tunc niſi de ſtãdo Eccleſiæ mandatis & ſatisfaciendo præſtita cautione abſolui poſſint, etiam prætextu quarumuis facultatum & indultorũ, etiam occaſione Iubilei plenarij, vel Cruciatæ ſanctæ, ſeu confeſsionalium, quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus & quorumuis ordinum, etiam Mendicantiũ & Militiarum, regularibus, etiam Epiſcopali vel alia maiori dignitate præditis, ipſiſque Ordinibus ac eorum monaſteriis, conuentibus & domibus, ac capitulis, collegiis, confraternitatibus, congregationibus, hoſpitalibus & locis piis, necnon laïcis, etiam eidem HENRICO Regi & forſan aliis Franciæ Regibus ac cæteris perſonis ſupradictis, per nos ac dictam ſedem & cuiuſuis Concilij decreta verbo, literis, aut quacumque ſcriptura in genere vel in ſpe-

de Indulto huiuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus & dignitatibus eorum mentionem, nec non conſuetudinibus & aliis quibuſlibet obſeruantiis ſcriptis vel non ſcriptis, per quæ contra has noſtras literas, ſententias & cenſuras, quominus eis ligentur & afficiantur, ſe iuuare valeant vel tueri. Quibus omnibus eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum nihil penitus omiſſo insererentur præſentibus, pro expreſsis habentes, ad effectum præſentium duntaxat ſpecialiter & expreſſè derogamus, cęteríſque contrariis quibuſcunque. Vt autem pręſentes noſtræ literę ad ipſius HENRICI Regis & aliorum ſupradictorum notitiam facilius perueniant, ſeu peruenire poſsint, ad quos perſonaliter monendos & citandos tutus his turbulentis temporibus non patet acceſſus, prout nobis notoriè conſtat, & pręſentium tenore declaramus, eaſdem noſtras literas, tam in alma vrbe noſtra, & in Baſilicę Principis Apoſtolorum & Cancellarię Apoſtolicę valuis, ac in acie campi Florę per aliquem ex Curſoribus noſtris, quàm etiam in partibus regni Franciæ, in valuis duarum vel trium ex infraſcriptis ſex Ca-

Pontificis prudēs cautio quo ad Henrici notitiam cēſura perueniret.

thedralibus Eccleſiis, videlicet Pictauenſi, Aurelianenſi, Carnotenſi, Meldenſis, Agennenſi, & Cenomanenſi, more ſolito legi & publicari, & inibi affigi, & per aliquod temporis ſpatium affixas dimitti, eiſque poſtmodum inde detractis, earum exempla in eiſdem locis pariter affixa relinqui mandamus. Decernentes vt earundem literarum publicatio ſit facta, tam cõtra eundem HENRICVM Regem, quàm alios in præmiſſis conſcios, complices, fautores, defenſores & receptatores, ad eos qui conſilium, auxilium, opem, operam, cuſtodiam & miniſterium præbuerunt, tulerunt, & præſtiterunt, ſupradictos & eorum quemlibet perinde arctet & afficiat, ac ſi literæ ipſæ eis vel eorum ſingulis perſonaliter lectæ & intimatæ & inſinuatæ fuiſſent: cum non ſit veriſimile ea, quæ tam patenter & publicè facta fuerint, ipſos poſſe quomodolibet ignorare. Quia verò difficilè foret præſentes literas ad ſingula loca deferri ad quæ oporteret, volumus, vt earum tranſumptis, etiam impreſſis, manu publici Notarij ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, eadem prorſus fides vbique

gentium & locorum in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ eiſdem originalibus adhiberetur, ſi eſſent exhibita vel oſtenſa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę hortationis, monitionum, requiſitionum, præcepti, mandatorum, pronunciationis, declarationum, denunciationis, citationis, præfixionis, aſſignationis, decretorum, derogationis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicę, milleſimo quingenteſimo octuageſimo nono, Tertio Nonas Maij, Pontificatus noſtri anno quinto.

Sic ſignatum, M: Veſtrius Barbianus, *& ſupra plicam* A: de Alexiis:

Et à tergo, Regiſtrata apud Marcellum Secretarium, *firmata Bulla plumbea ſub cordula canapis.*

Ad S.D.N. Sixtum Papam V. gratulatio. CAP. 12.

HÆc iudicij Eccleſiæ forma, hoc ſedis Pontificiæ fulmen fuit. Quod canonicè ex condicto promulgatum in Gallia (id autem Meldis primùm, deinde Carnuti fuit) terrere hominem debuerat, ſi quid in eo Catholici, aut etiam Chriſtiani, vel omnino Dei eſſet. Quod cum ipſe neglexerit, cum vinctos tenere, quos adhuc tenet, iampridem exacto illo dierum denario non deſierit, imò ad immenſa ſua ſcelera, ad nouas monialium impio exercitui proſtitutarum Piſciaci iniurias, ad conculcatum denuo Chriſti corpus, ad blaſphemias Pontiſaræ ad ſacram virginem, dum eius ædem fruſtra oppugnans, magna cum ſuorum ſtrage pelleretur, hoc etiam adiunxerit, vt antibullam ſuperiori contrariam per emiſſarios ſuos compingeret, qua ſibi fauẽtem Pontificem, & in catholicos fulminantem venditare, ac diſſeminare non eſt veritus, dubitamus adhuc Galli ab impio rege diſcedere, & deuotum tot diris caput execrari?

Antibulla Henricianorum.

In quo vt eſt quòd beatiſſimo Patri iure gratulemur, quod Gallorum cantu excitatum Petrum, dignum ſede, dignum miniſterio atque apoſtolatu beneficium, cum

genti noſtrę, tum vniuerſæ Eccleſiæ dediſſe glorïemur, ita abunde eſt, quòd contra impoſtorum vanitatem tam pium, tam ſanctum ac iuſtum decretum, & quod futurũ ſperamus Eccleſiæ Palladium, deffendamus.

Hæc ſcilicet fuerat grauis illa tua, Beatiſſ. pater, & Spiritu ſancto plena vox, cum nec dum auditis gentis noſtræ querimonijs, ſola criminis atrocitate vndecunque audita motus, *Iuſtitiam te facturum* in ſacro illo conſeſſu pronuntiaſti. Vnóque tẽpore cùm omnes toto orbe Chriſtianos, tum præcipuę mœrentes Gallorum animos recreaſti. Nunc verò opere id perfectum eſſe tanto dulcius eſt, quanto iucundius impletum in eo Chriſti Domini verbum intueri, ne aduerſus *Petram Eccleſiæ portæ inferi quicquam præualerent*. Non enim ignoramus quid voces Tartareę, quid Draconis ſibilus per emiſſarios egerit, vt Apoſtolicæ ſedi (quod alias ſe in deuorandis Eccleſiæ bonis feciſſe vẽditabat) in poſtremo iſto actu, ſi fieri poſſet, illuderet. Non ignotæ artes, impoſturæ, mendacia ac fraudes extiterũt. Et hęc inimicorum Dei atque Chriſti eius ſtudia, hæ voces ſparſæ erant, vt artibus

ſuis occupatam ſtare à partibus HENRICI Pontificē prædicarent, vſque eo impudentes, vt mendacium illud inſulſum antibullæ obtruderent. Sed *fruſtra rete iactum eſt ante oculos pennatorum*, nec permiſit *vigilans* illa *virga*, & qui nec dormit nec dormitat cuſtos Iſraël, deeſſe in eo vicarium ſuum, quod alterum Eccleſiæ fundamentum (ſeruatam dico Galliam) ac futura baſis erat. Imo nec ſine miraculo eſſe voluit, cum Venetiis facto in publico concilio ſermone, de ferendis HENRICO ſuppetiis, id mirabiliter, nec ſine vindice Deo accidiſſe multi obſeruarint, vt qui pro HENRICO peroraſſet, protinus eodem quo dixerat loco, in terram decideret, elatúſque domum ſpiritū exhalaret. Certè vt quas immortali Deo primùm, ac ſummo eius vicario referri in maximo beneficio gratias neceſſe eſt, eas in iſto negotio referre, ſicut facimus etiam debeamus. Macte igitur iſta tua virtute P. B. factúmq; id pręclariſſimū ad tuas illus immortales laudes acceſſiſſe gratulare. Sicque habe, eſſe quòd B. tuę, quòd Gallis cōmuniter lætādū ſit, illi quòd non defuturi ſint de veteri illa ſtirpe Franci, quos non minæ, non gladij, non mille

Prou 1.
Hier. 1.
Pſal, 120.

Mortuus repente Venetiis, qui pro Henrico perorauerat.

pericula percellere valeant qui auitæ illius ſuæ in Apoſtolica ſede vindicanda virtutis ac pietatis memores, id operã daturi ſint, vt reliquias colligere, vt animos accendere, vt pulchro illo ac vernanti GVISIORVM martyrum ſanguiné, veluti Elephãtes incitati, quantumuis inſtructas Chriſti atque Eccleſiæ hoſtium phalãges perrumpere, diſsipare, cõterere, vno nomine Galliam Sathanæ faucibus, communibus tecum ſtudijs eripere poſſint. His verò, quòd decreto iſto tuo, vt clypeo tutiſsimo muniti, quod Dei, quod Eccleſiæ negotium eſt, multo fidentius atque ſecurius ſint perfecturi. Quod cùm futurũ ſperamus, tum vt quo pede Galliæ afflictæ ſuccurrere ſanctitas tua cœpit, eodem ad omnipotentis Dei gloriam pergas, vt auxilium fideliſsimo populo contra furioſiſsimos lupos deferas, obſequentiſsimi filij benignum Patrem etiam atque etiam obſecramus.

Ad Henricum excommunicatum, anathematis contemptorem Apoſtrophe. CAP. 2.

AT tu prophane, qui peior Cyclopibus, non aëreum hoc & nymboſum, quod

tyranni ſolum, vt Caligula, timent, ſed cæleſte & æternũ fulmẽ Dei temnis, & (quod mirum magis) quod facis nihili, nec ab eo mentiendo abſtinere vales, peior illo Salmoneo, qui

Æneid.6. *Dum flammas Iouis & ſonitus imitatur Olympi,*
Quattuor hic inuectus equis, & lampada quaſſans,
Per Graiûm populos, mediæque per Elidis vrbem
Ibat ouans, Diuûmque ſibi poſcebat honorem,

ſcilicet qui religionem adhuc aliud nihil, quàm phantaſma ad eludendos ac terrendos opinione numinis homines commentum eſſe putas, ex eius videlicet athei ſchola, qui ait,

Petron. Arbiter. *Primus in orbe Deos fecit timor.*

his vocibus nõ falſi ſed veri, nõ cuiuſuis, ſed omnipotẽtis Dei, quę fulmẽ illud certiſsimè conſequentur, vel mouere ſi ſapis, vel reſiſte ſi potes. *Hæc dicit Dominus*, ne Ezech 29. hominis tantum fulmen eſſeputes, *Ecce ego ad te*, vindex ſcilicet, & Petri vocem firmãs, *Pharao Rex Ægypti*, cui obduratum cor, ſicut olim Pharaoni, cuique ſolis tenebris (nã Ægyptus tenebræ ſunt) id eſt hæreticis, atheis, latronibus, impuris, vno nomine ſceleratis in Gallia omnibus datum eſt imperare. Iuxta quẽ etiam illi mures ſunt,

id eſt populi corraſores, quos ſtulti de Ægypto homines vt numina quædam nuper adorabant. *Draco magne*, cui ſcilicet veneno plenum pectus, peruigil ad nocendum ac furioſus oculus eſt. Qui ſerpens prius, vt in Apocalypſi Diabolus, veneno & occultis inſidijs, nunc crudelis Draco aperta vi & dentibus noces. Magne vtique, quantus in Gallia, ſed nimium eheu! magnus improborum periurorum, perfidorum numerus eſt. *Qui cubas in medio fluminum tuorum*, deliciarum ſcilicet atque voluptatum, quæ tibi vna quies. *Et dixiſti, Meus eſt fluuius*, rapinarum videlicet ac libidinum vbiquè vſurpans libertatem, tua omnia eſſe dicens, nec reprehenſorem vlla in re ferens. *Ego feci memetipſum*, in eo videlicet glorians, quòd iniuſtum dominatum inuaſiſti, quòd tyrannum te faciens, omnem Dei metum decutiens, imo ſupra id quod Deus eſt te eleuans, nouam & antea inauditam potẽtiam vſurpaſti. Quid verò vindex ille, & gloriæ ſuæ zelator Deus? *Et ponam frænum in maxillis tuis*, tyrannidem videlicet calamitate conſtringens, ne tam latè mordeas, & vt te ne hominẽ quidem, nedũ Deum, ſed velut equum & mulum, quibus non eſt Apoc. 12.

intellectus, eſſe agnoſcas. *Et conglutinabo piſces fluminum tuorum*, ſequaces vtique ac miniſtros libidinum tuarum, Nauarrum coanathema tuum, ac hæreticorum pro te militantem turbam, *ſquamis tuis*, vt iiſdem ac tu vitiis perfidia, periurio ac turpitudine diffamati, tecum in armis ſtantes, eodem tecum interitu ruant. *Quippe extraham te de medio fluminum tuorum*, ne amplius ad libitum vbique luxurieris. *Et vniuerſi piſces tui ſquamuis tuis adhærebunt.* Non erit ne vnus quidem particeps furtorum ac libidinum tuarum, qui tibi non faueat, ac pro te non
Deut. 32. loquatur. *Et proijciam te in deſertum*, in infer-
Eccl. 14. num ſcilicet, locum horroris & vaſtæ ſolitudinis, vbi non eſt inuenire cibum: neque te ſolum, ſed *& omnes piſces fluminis tui*, vt qui rapinarum & libidinum ſocij fuerunt, ſint quoque & pœnarum. *Non colligeris neque congregaberis*, quia qui ſepeliat, non erit: ſicuti qui a te occiſos principes optimos ſepeliret, ne eſſe quidē voluiſti. Obidq; *beſtiis terræ & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum*, ſicuti viros te meliores eſcas volatilibus cœli poſuiſti. *Et ſcient omnes habitatores Ægypti*, improbi è tuo illo ſeruitio omnes, *quia ego Dominus*, ſolus videlicet dominationem

habẽs in cœlo & in terra, quique per Pontificem loquor. Quamobrem omnia hæc tam dura iuſte Deus? *Pro eo quòd fuiſti baculus arundineus domui Iſraël.* Quia qui tibi fidem Blæſis habuerunt, qui iuranti ac mutatum animum mentienti crediderunt; qui lacrymis tuis decipi ſe paſsi ſunt, & te virũ bonum eſſe arbitrati ſunt Catholici, baculum te arundineum experti ſunt, *cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius, & perforabit eam.* Nempe *quando apprehenderunt te manu*, ſperantes in te, & *viuat Rex*, inclamãtes: *& confractus es*, periurus, homicida, fidei publicæ violator, *& laceraſti omnem humerum eorum*, GVISIVM vtrumque, Cardinalem & Ducem occidens, quibus vt humeris Frãcia nitebatur: ſed & comitia diſpergens, quæ fortitudo Reipub. eſſe ſolet, *Et innitentibus ſuper te comminutus es*, famæ, dignitatis, honoris omnis minutionem tuo ſcelere patiens, viliſque omnibus, vel Nauarro, qui te in rebus ſuis agendis vt larua vtitur, teque vt mãcipium abiiciet, perfidia factus. *& diſſoluiſti omnes renes eorũ*, trepidatione ſimul & indignatione Galliam complẽs. *Propter hæc, dicit Dominus, Ecce ego adducã ſuper te gladium meũ*, anathematis primùm Eſa. 36.

poſtea etiam & belli, *& interficiam* vtraque morte, *de te*, ac tibi fauentibus, *hominem & iumentum*, magnates & plebeios, omníſque generis politicos, ſiue omnino Hẽricianos, *& erit terra Ægypti in deſertum & ſolitudinẽ*, donec reſtitutis omnibus, noui incolæ meliores prioribus, deſertis poſſeſſionibus, dignitatibus atque honoribus ſuccedant. *Et ſcient, quia ego Dominus*, ſicuti ſcilicet peccatores ſolent, quibus non aliter *cognoſci-*
Pſal. 9. *tur Deus*, quàm *iudicia faciens*. Idque eueniet *pro eo quòd dixeris, meus fluuius eſt, ego feci eum*, & præclaris tuis tyrannidis, libidinum, rapinarum, contemptus Dei inuentis gloriatus ſis, id etiam in animo habens, vt Turcicum imperium imiteris. *Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua*, vindex ſcelerum, diſſipator libidinum, vt vniuerſa hæc in te maledicta compleantur.

Quale fulmen iſtud miſer, & quàm horrendum eſſe putas? Sed ſi id non eſt ſatis, audi & alterum illud, quod non minus in
Hier. 51. te deſæuiat. *Ecce ego ad te mõs peſtifer* (ait Dominus) *qui corrũpis vniuerſam terram*. Rex impie videlicet, qui quàm throno eleuatus es, tam vitio montis inſtar omnes ſuperaſti. Imo & aulicos omnis generis, Eccleſia-

ſticos, nobiles, Senatores ac iudices, cuiuſuis conditionis hômines, turpiſſimæ vitæ tuæ exemplo, ac peſtilenti tibi placendi deſiderio corrupiſti: & ſpiritu oris tui, qui antea boni erant, infatuaſti. *Et extendam manum meam ſuper te, & euoluam te de petris*, de propugnaculis vrbium, & de præſidio armatorum tuorum diſturbans. *Et dabo te in montem combuſtionis*, vt æterno igne, regis nomine a dęmonibus ludificatus, & cęteros montis inſtar poenarum acerbitate ſuperans, incendaris.

Ad Henricianos, *ſeu Henrici in genere fautores, vt excommunicationem horreant.* Cap. 13.

At vos, ô miſeri, qui tam tetræ beluæ adhuc adhæretis, qui Draconis piſces, qui montis peſtiferi petræ, duri & tardi corde, vt ſceleris, ſic anathematis conſortes eſtis, redite ad cor tandem, & quid ſit flammeo Cherubini gladio de paradyſo deiici, quid extra caſtra mitti, quid profugum vagari cum Cain, quid extra ſynagogam fieri, quid vinctum debitorem manibus tortorum tradi, & in tenebras exteriores proiici, quid palmitem à vite abſcindi, Geneſ. 3. Numer. 5. Geneſ. 4. Ioh. 9. Matt. 13. Ioh. 15.

Ioh.13. Mat.21. Ioh.18. 1.Cor.4. 1.Timot.1. Matt.18.

quid maledicta ficus, quid traditi Diabolo Iudas, inceſtus Corinthius, & deſertores illi Alexander & Hymenæus ſint, quid denique verba illa ſibi velint, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam Ethnicus & publicanus* (hæc enim anathematis figuræ, typi ac mā data extiterunt) aliquando cognoſcite. Et ſi aliqua mens adhuc, ſi pietas, ſi mica, ſi ſcintilla fidei reliqua eſt, ab iſtis leproſis, execratis, maledictis ac ſacris capitibus (HENRICOS illos dico) ne peccatis eorum inuolutos terribilis ira Dei in æternū perdat & abſumat, ocyus recedite. Quid enim tergiuerſamini, aut reſtitantes dubitatis?

Terribilia excommunicationis effecta. Num.16. Act.5.

Nam ſi iſta parū erunt, terreat vos horrēdum Core Dathan & Abyron ſupplicium, quos dehiſcens terra viuos cum tabernaculis & omni ſubſtantia abſorbuit: terreant Petri Ananiam & Saphyram ſpiritu oris ſui occidentis verba: terreant veteres illę excommunicatorum à Dæmone mille modis cruciatorum pœnæ, qualis ille Corinthius fuit, quem ſibi traditum Sathanas mire affligebat, qualis & ille Stiliconis amanuēſis, qui Paulino teſte ab Ambroſio excō municatus, fœdè à Dæmone eſt laceratus: terreant ſtupenda illa in principes ac re-

Excommunicati à Dæmonibus vexati. 1.Cor.4.

ges anathemate ictos iudicia, quale Anaſtaſii imperatoris fuit, qui ab Anaſtaſio pontifice excõmunicatus, fulmine extinctus eſt: Heriberti Pariſiorum regis, qui eiectus à ſancto Germano, quòd repudiata vxore duas ſorores duxiſſet, miſerando fato conſumptus eſt: Nantini Engoliſmorum comitis, qui ob vſurpata Eccleſiæ bona anathemate ab Heraclio Epiſc. confixus, eo defuncto ardẽti febre vexatus, & ſe ab Heraclio exuri vociferans, cute vndique ater factus miſerum ſpiritum exhalauit: Othonis è Teutonicorũ rege Cæſaris facti, qui ab Almifico filio Mogũtino Epiſcopo excommunicatus, quòd Adalahidem Italiæ reginam, quæ ſibi commater extiterat, duxiſſet, & ante tribunal Dei ad Pentecoſtes diem citatus, die dicta in templo inter medios Pontificum choros procerum vallatus agminibus, repente mortuus eſt. Terreant & mira illa, quæ vi anathematis ſæpius in aliis contingerunt, qualis illa ſacerdotalis in chorizantes in dioceſi Magdeburgenſi maledictio, quæ eos annum integrum ſaltare, ſine cibo & ſomno coegit, nõ prius ceſſaturos, quàm ab Hereberto Colonienſi Epiſcopo abſoluti partim mortui

Diuina in excomuni catos principes iudicia. Rhegine in Iuſtinian. Iun. Greg. Turon. lib. 5. hiſt. cap. 36.

Mira quæ per excommunicationem acciderunt. Naucler. generat. 34

ſeparari à corpore Chriſti, quia tum membrum nõ ſit, nec vegetetur ſpiritu eius. Et quod alibi. *Ecce* (inquit) *alligatur homo amarius & infœlicius Eccleſiæ clauibus, quàm quibuslibet grauiſſimis & duriſſimis ferreis & adamantinis nexibus*. Et illud Gregorij, *Epiſcopi ſententiam time vel iniuſte latam*. Cont. aduer. leg & proph. cap. 17. Lib. 19. mor. cap. 18.

Hæc ſunt nimirum, quæ mouere vos, ſi quid in vobis luminis, ſi quid etiã hominis eſt, ſi non perditi omnino, atque etiam deplorati eſtis. Quid enim hîc proferetis? ficta hæc omnia aut etiã vana eſſe? At ô vos miſeros ſi dicitis, miſeriores ſi ſentitis, miſerrimos ſi in hoc ſenſu obdurati eſtis, vt tot ſeculorum memoriam, tot ſanctorum ora, tot experimenta, verba, oracula exempla nihili faciatis. An verò adhuc bullam fictam eſſe confingetis? At ô ineptos, ſi tam rancidum & pucrile cõmentum proferre adhuc ſuſtinetis. Sin verò id probabilius, quod & conuenientius veſtro furori eſt, & factum eſſe à vobis rumor eſt, vt ad concilium futurum prouocetis, nos quale id ſit, quidque de eo ſentire oporteat, paucis explicemus.

cõcilium eſſe poteſt, quod ea damnet, quæ preteritis retro ſeculis concilia definierũt? Quod enim de Aſſaſſinis Lugdunẽſe, quod de hereticorum fautoribus Lateranenſe, quod de cleri percuſſoribus tam multæ pontificum ſententiæ damnauerunt, concilium ſcilicet quod excuſet, quod rectè factum pronuntiet vllum erit?

Adde temeritatem hominum, Catholicorum ſe albo videlicet cõnumerantium, qui perinde ac ſi acephala Eccleſia eſſet, ac nihil ſolus extra concilium Petrus poſſet, cui dictũ ſoli à Domino eſt, *Paſce oues meas, paſce agnos meos*, duplici vtique vocabulo, βόσκε & ποίμαινε, vt paſcendi ſimul ac regẽdi prouinciam datam intelligas, & quidem ἀρνία & πρόβατα, vt in priuatos nonmodo, qui in agnis, ſed & in rectores ac præſules, qui in ouibus deſignantur, imperium ei datum eſſe conſtet: cui item ſoli dictum, *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu conuerſus confirma fratres tuos*, & illud etiam ſeparatim ac priuilegio ſpeciali, *Quæcumque alligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis*: agunt prouocatione iſta aliud nihil, quàm vt nullã poteſtatem eſſe velint, quæ ſurgentes in diem Tyrannos coërceat,

Ioh. 21.

Luc. 22.

Matth. 16.

ac dum concilii patres immenſis ſpatiis ac temporibus colliguntur, graſſari interim liberè, in ſuis illis cogitatis furoribus perditiſsimi quique ac nequiſsimi homines poſſint. Nec vident inepti, in quas ſe angu- ſtias conijciant, vnde nec referre pedem, nec ſe in manifeſtiſſimo lumine caligãtes eſſe omnino negare poſſint. Niſi verò credibile eſt, quem tot inſignibus titulis è ſcriptura depromptis, & ab eadem communiter Chriſto & ipſi conceſſis Patres decorarunt, vt [a] fundamentum ædificij Eccleſię Hieronymus, [b] patrem & doctorem omnium fidelium, rectorem domus Dei, [c] ac paſtorē ouilis Chriſti Ambroſius, [d] Apoſtolicæ ſedis præſulem Auguſtinus, [e] Chriſti vicarium toties Bernardus dicant: cui concilia etiam teſtimonia tam egregia perhibent, vt [f] caput corporis Eccleſiæ, vniuerſalis Eccleſiæ ac concilii caput, ac patriarcham vniuerſalem Chalcedonenſe, [g] cuſtodem vineæ, ac totius Eccleſiæ caput Florentinum, [h] ſponſum Eccleſiæ Lugdunenſe nominent, primam etiam ſedem, (quę procul dubio Romani pontificis eſt) à nemine iudicari Sinueſſanum & octauum generale concilium pronuntiēt, ratio vlla

Pontificis Rom. inſignes è ſcriptura tituli.

a. Epiſt. ad Damaſij.
b. Amb. 1. Timoth. 3.
c. Amb. Epiſt. 81.
d. Aug. Epiſt. 106.
e. Ber 2. de conſid.
f. Conc. Chal. ep. ad Leonem act. 3.
g. Conc. Florēt. ſeſſ. vlt.
h. Conc. Lugd. c. vbi periculum. de elect. in 6.

eſſe poteſt, vt ab eo prouocantem conci-lia probent, quem vel titulis iis pariter ab iiſdem ſpoliari, vel id abſurdi committi neceſſe ſit, vt fundamentum lapides, patrem filij, doctorem diſcipuli, rectorem miniſtri, paſtorem oues, præſulem ſubditi, vicarium comites & conſerui inferiores, vniuerſalem Epiſcopum ſpeciales, cuſtodem ſepes ac ridicæ, denique ſponſum amici ac ſodales audeant condemnare: eúmque iudicare, quem à nemine iudicari pridem ipſa edixerunt. Magno inſuper errore, vt cui indefectibilis iudicii character conceſſus eſt, cuius docentis è cathedra error nullus vnquam fuit, ſed nec eſſe poteſt, virtute quidem non hominis, ſed aſſiſtentis vicario ſuo Chriſti, ſine cuius authoritate conuocari concilia non poſſe, tam multorum patrum ac ſanctorum pontificum [a] Marcelli, [b] Damaſi, [c] Iulij, [d] Pelagij, ac ne ſuſpecti in ſua cauſa videantur, ipſius Nicænæ Synodi primæ, imo quod amplius eſt, Apoſtolorum ſententia fuit: quod Eccleſiaſticis regulis mandatum eſſe, vt ne præter ſententiam Romani Pontificis concilia conuocentur grauiſſimus author, & quidē in concilio approbatus eſt Socrates: cuius

Indefectibilis iudicii character penes Rom. Pōt.

a Mar. epiſt. 1 & 2.
b. Dam. in ſuis decret cap. 9.
c. Epiſt ad Orient. Epiſc. & ep ad Theogon.
d. Pelag. ad Epiſc. conuocatos a Ioh. cōſt.
Soc. lib. 4. c. 9.

dignitatem, Aſiam totam propter controuerſiam de paſchate excommunicantis (quod Victor Pontifex fecit) arguit quidẽ Irenæus, contemnere autem aut alio appellare Græci non ſunt auſi: cuius authoritate concilia ipſa hæreticos ſe damnare profitentur, vt Chalcedonenſe Dioſcorum authoritate Leonis Põtificis: cui etiam tantum detulerunt patres illi ſancti, vt à cõcilio ad Papam prouocarent, quod Athanaſium Alexandrinum, & Paulum Conſtantinopol. ad Iulium feciſſe refert Sozomenus, quod idem à Flauiano Conſtantinop. Et Theodorito Cyri ad Leonem factum eſſe ex ipſius Leonis epiſtolis cõſtat, & Ioh. Chryſoſtomus iniuſtè ab Epiſcopis damnatus, ad Innocentium 1. prouocauit: cui etiam ſub Leone in concilio Chalcedonẽſi, in quo erant Epiſcopi 630, acclamatũ eſt, *Vt Leo credit, ita credimus: Vt Leo docet, ita docemus*: Quem *apoſtolicum thronum* Cyrillus vocat, *à quo noſtrum ſit quærere, quid credere, quid tenere debeamus, cuiúſque ſolius ſit reprehendere, corrigere, ſtatuere, diſponere, & ſoluere & loco eius ligare, qui ipſum ædificauit, cui ſoli & nulli alij quod ſuum eſt Deus dedit, cuique omnes iure*

Epiſt. ad Valẽtinianũ & Martianum.
A Concilio ad Papam prouocatũ
Sozom. lib. 3. cap. 7.
Leo epiſt 25. Theod. Epiſt. ad Leonem.
Lib. theſ.

diuino caput inclinant, cui primores tanquam Chriſto obediunt: talem, inquam, & tam magnum pontificem, tot priuilegiis ac titulis inſignẽ, coram iis cauſam ſuã agere velint, quos errare abſẽte eo atque deficere poſſe multa olim concilia docuerunt, quémque ipſa iudicare tam grauiter olim recuſarunt. Vt ne illud etiam omittatur, quàm indignum ſit ab eo prouocari, qui nihilo Moyſe aut Aarone ſit inferior, à quibus tamen cum ad eos grauiſſima quæque deferrentur, prouocatum eſſe ne legitur quidem. Quam denique periculoſum fulmina illa anathematis incurrere, quæ contra prouocatores iſtos in Bulla cœnæ dominicæ intorquentur. Num. 11.

Nam hęc ſunt pręter alia multa, quę illos ab iſta prouocatione dimouere, ſi pilum vllum Catholicæ fidei, imo etiam rationis habent. Quæ ſi eos non mouent tamẽ, prorſus vt hoc quicquid eſt, de lacu peſtilẽti Caluinianorum, quales in ſuo illo cœtu inſignes habent, depromptum ſit, qui aliud nihil, iampridem, quàm Nationale concilium ad rauim vſque conclamant, nugantur, obſecrant, vociferantur, in quo non ſacerdotum, quos occidunt, ſed cer- Nationalis concilij per hæreticos inclamatio.

donum, lanionum, coquorum, ſalſamentariorum, cæterorum ex infima plebe hominum, vox audiatur, ô rurſum execrandos, qui ne loqui quidem, niſi Serpentis, hoc eſt dæmonis, & qui ab eo ſtant hæreticorum ore poſsint. Digni profectò, quibus vt ſacra omnia & ſancta deſpectui ſunt, ſic & nos viciſſim eos deſpectui atque contemptui habeamus.

Ad Catholicos, vt ab excommunicatis ſecedant. Cap. 15.

VOs vero Ciues catholici, quid cum iſto hominum genere faciatis? Aut quomodo vobiſcum toleretis? Conſiderate quid valeat iſtud, quod de Achã anathemate, qui virgam auream in Hierico
Ioſue 7. clepſerat, dixit Deus, *Non ero vltra vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt.*
Numer. 16. & iſtud, *Recedite de tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne inuoluamini peccatis eorum.* Quódque anathemata dicuntur propterea, quòd perinde vt ea quæ Deo ſacra ſunt, ab hominum vſu ſemouentur atque ſeiunguntur, vt ea alio conferre ſit nefas, ita hi dæmonibus ſacri ac deuoti, ſic a reliquis hominibus eiecti at-

que extorres ſint, vt ne eos quidem, aut quæ eorum ſunt (iuxta Moyſem) liceat cõtingere, ideſt cum iis vitæ ſocietatem vllam habere. Quid illud item: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus.* Matt. 18. Et quod deterioris conditionis excommunicatum a Paulo, quàm Gentilem fieri obſeruat D. Chryſoſtomus, quia qui ad menſam Gentilium ire permittit, cum excommunicatis cibum ſumere prohibeat. Chryſ. Hom. 25. in epiſt. ad Hebr. Quippe qui dicit, *Si quis vos vocat infidelium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate,* 1. Cor. 10. idem de excommunicatis loquens, *Si quis frater nominatus,* (inquit) 1. Cor. 5. ideſt ſi quis cum ſit Chriſtianus, *fuerit fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut rapax*, vno nomine vitiis iis infectus, propter quæ olim de Eccleſia eiiciebantur, *cum huiuſmodi ne cibum quidem capere.* Et quod Eccleſia, quæ in die Paraſceues ſancta pro paganis & infidelibus orat, pro ſolis excommunicatis nõ orat. Et ſi exemplis opus eſt, moueant prophana, moueãt gentilia, moueant denique multo magis & Chriſtiana. Cur enim quod Ethnici in minori negotio facerent, vos Chriſtiani in maiori tot iuſſi oraculis non præſtetis?

Exemplo erunt Romani, qui damnatos de vi publica aqua & igni interdixerũt. Exemplo & Græci, à quibus id Romani acceperunt, quibus in more fuit, eos qui Rempub. offendiſſent εἴργεσθαι τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ἱερῶν, ideſt a foro & ſacris arcere, item εἴργεσθαι πυρὸς, καὶ ὕδατος καὶ στέγης, ideſt igni, aqua & tecto interdicere. Et quod inter eos de Atheniẽſibus Plutarchus refert, eos qui Socratẽ calumniis oppreſſerant, ſic publicè auerſatos eſſe, vt neque illis ignem accenderent, neque interrogantibus reſponderent, neque eadem aqua in balneo cum illis lauari vellent. Quin parachytas ſeu aquarum effuſores pollutam aquam effundere, & nouam infundere cogerent. Tantiſpérque id agerent, donec illi victi publici odij tædio vitam finierunt. Et ne quis in iis ab Ethnicis vel reges ipſos exceptos putet, prodibit id quod de Arabibus Plinius refert, *Regem ſcilicet apud eos, ſi quid deliquerit, morte mulctari, nullo interimente, auerſantibus cunctis, & commercia etiam ſermonis negantibus.* Et quod Æthiopibus ſolenne fuit, vt ſacerdotum voce mortis ſententiam, vel in reges ſuos, ſi quid ſceleris commiſiſſent, enuntirent. Eiuſmodi illud eſt Horatij,

Duaren. de ſacris Ec. miniſt. lib. 1. cap. 3.

Plut. opuſc. de inuidia & odio.

Lib. 6. cap. 22.

—Vetabo qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanæ, ſub iiſdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Soluat Phaſelum.

Quo ſcilicet excommunicationis ſenſus quidam apud Gentiles denotatur. Et illud Neſtoris apud Homerum, in belli ciuilis ac ſeditionum authores inſigne. Iliad. ι.

Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος,
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος.
Expers ille tribus, tectóque indignus & exlex,
Bella placent inter cuicunque horrentia ciues.

Omniũ verò maximè, quod gentiles quondam veſtri Druydę, teſte Cęſare, iis qui eorum decretis non ſtetiſſent, facere cõſuerunt, *vt ſacrificiis, quæ grauiſſima illis pœna erat, interdicerent. Quibus autem ita interdictum eſſet, eos in numero impiorum & ſceleratorum haberent, ab iis omnes diſcederent, eorum aditum ſermoneſque defugerent, ne quid ex contagione immundi acciperent. Neque iis petentibus ius redderent, neque honoris quicquam communicarent.* Cæſ. de bell. Gall. lib. 6.

Quæ Chriſtianis exemplis iuncta vbi fuerint, quanto maiorem vim apud vos habere debent, niſi forte & Chriſtiani & Galli dici indigni eſtis? Declarat illa D.

Iren. lib. 3. cap. 3. Ioannis Apoſtoli in fugiendis impiis religio, cum nec eodem balneo cum Cerintho vti vellet, & ſe inde citiſſimè metu ſubitæ, vt dicebat, propter inimicum veritatis ruinę ſubduceret. Quod æmulati ſubinde Orthodoxi Eunomium Epiſcopum Arianum in balneo lauantem inuenientes, aquam contagione infectam rati, eam in cloacam miſerunt, & nouam ſubinde infundi imperarunt. Mirabilius etiam iſtud, quòd Samoſatę pueri ludentes in foro, pilam quæ pedes muli cōtigerat, quo Lucius item Arianus ac Eunomij ſucceſſor per forum tranſiens vehebatur, pollutam exiſtimantes, igne purgarunt. Nec alio pertinet frequēs illa beatiſſimi Antonij apud D. Athanaſium vox. *Cum Arianis nulla ſit vobis coniunctio.* Et quod moriens dixit, *Schiſmaticorum & hæreticorum venena vitate: Meúmque circa eos odium ſectamini, quia Chriſti ſunt inimici.*

Theod. lib. 4. cap. 14.

Niceph. lib. 11. c. 21.

in vita S. Anton.

Deniquè ne exemplum in re ſimili deſit, Principum ac procerum Germaniæ aduerſus famoſum illum Henricum 4 iam anathemate confixum, qualiter in eo nos gerere debeamus edoceat. Qui cum territi anathemate paulatim ab eo diſcederent, iratúſque propterea rex fremeret, & mini-

Hæc ex Alber. Pighio. lib. 5. Hierar. Eccl. c. 2.

tabundus in omnes inſaniret, iactitans iniuſtam & nihili pendendam Rom. Pontificis ſententiam, in quem & alios ſibi inobedientes gladium diſtricturus eſſet, & rebellionis meritas pœnas exacturus, plus apud eos valuit (inquit Albertus Pighius) Chriſtiana religio, quàm deſtituta iam auxiliis vana principis commminatio. Quin potius communi voto liberandæ Reipub. ab impii regis ſeruitute, oppreſſione ac tyrannide, ampliſſimo numero Triburiam conuenientes, & regis oratoribus, per quos omni emendatione promiſſa ipſis reconciliari ſtudebat (vt hîc HENRICI III, mira in calamitate promittentis hiſtoriam liceat agnoſcere) omnem imperio cladem & calamitatem per illum illatam replicantes, Nota.

Hæc (inquiunt) *dum ſola vitæ temporalis detrimenta, dum ſolam famæ & exiſtimationis labem minitarentur, tametſi viris ferenda non eſſent, tulimus tamen, ne contra iuſiurandum, quo tenebamur præcipitanter impudentérque venire videremur, & dum gloriæ conſulere conaremur, animarum noſtrarum naufragium pateremur. Nunc* « *verò cum ab* Eccleſiæ *corpore propter flagitia ſua* « *Apoſtolici anathematis mucrone præciſus ſit, cum ei communicare ſine communionis* Eccleſia- « Procerum Germaniæ ad Henrici 4. legatos oratio. Nota.

„*ſticæ damno & fidei iactura non poſſimus, cum*
„*fidem noſtram multis apud eum ſacramentis im-*
„*plicitam Romanus Pontifex apoſtolica authori-*
„*tate explicuerit, extremæ profectò dementiæ fo-*
„*ret, diuinitùs oblatam ſalutis occaſionem non ob-*
„*uiis (vt dici ſolet) manibus excipere.*
„ Hæc digna ſcilicet, quæ nos ab excommunicati Regis communione reuocet oratio. Quod quia non ſatis eſt, niſi ab iis, qui ab eo ſtant, pariter diſcedamus, dignam in eo quoque Chriſtianis, atque adeo catholicis virtutem induamus. Non hîc nobis quis humanitatem proferat, dum Chriſti, dum Eccleſię cauſa diſceptatur, neque tam inepti aut etiã male feriati ſimus, vt Chriſti nos iniurias remittere, vt benignè cum eius inimicis agere poſſe arbitremur. Peruerſa iſta cogitatio, exitioſa, damnabilis, impia eſt. Crudelis hæc miſericordia, quæ impiis parcit, vt Dei ſponſa laceretur. Et vindex in tales Deus erit, gladium in eos conuerſurus, qui gladium ab eo fruſtrà acceperunt. Quis enim tu, ô homo, vt Domini tui hoſti parcas? Vt eum ſalues, quem vitare, quem fugere, quem cædere denique ille iubet? Aut quid fruſtra narratur Saülis hiſtoria, Amalecitę cum damno ſuo parcẽ-

Chriſti iniurias remittere Chriſtianis penitus nefas.

tis, ſi non inde fructus fortis pro Deo & conſtantis animi accipitur: Quod ſi infelix ille carnis & ſanguinis occurret ſenſus, vt amicis, parētibus, vt fratribus ignoſcatur, vt ſarti tecti, quia propinqui, cognati ſunt, ab iniuria vindicentur, ſi quid contra fiat, coniuratio, ſeditio, crudelitas, & quid non? inclametur, prodeat è nube ſancto igne inflammatus Moſes, & vel in proximos quoſque iubente eo gladius diſtringatur. Vox etiam illa altis viſceribus inſeratur, *Qui dixit patri ſuo & matri ſuæ Neſcio vos: & fratribus ſuis, ignoro illos: & neſcierunt filios ſuos: hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum,* (ô Deus) *ſeruauerunt.* Vſque adeo carni & ſanguini cum omnipotente Deo non conuenit, vt illis qui ſeruiat, huic nuntium remittere, hunc prodere, eludere, hunc negare neceſſe ſit. Quin potius vos Catholici impuros eiicite, amādate, arcete, repellite, ac puluerem in eos pedum excutite. Magna nobis ſpes miſerantis ac cauſam hanc protegentis Dei erit, ſi nos hoſtibus ſuis infenſos, ac zelo ſancto animatos de alto perſpexerit.

Exod.32.

Deut.33.

Ad Eccleſiaſticos Henricianæ factionis. CAP. 16.

QVæ ſi dicta vtrinque cõmuniter, minus æquo forte vrgent, ad factionis tyrannicæ huius è ſingulis ordinibus viros, ſi placet, verba faciamus. Nam hic ad vos, ô qui de Domini ſorte clerici, propteréaque ſic vocati eſtis, qui obliti nominis veſtri, quod factum exhórreſcere debuiſtis, & propter quod fulmen Eccleſiæ deſæuiit, id probare non veriti eſtis, imò & anathema, etiã nunc verbo factóque deffenditis, iuſtiſſimæ primùm querelæ ſermo ſpectat. Getam fratrem ſuum tetro parricidio Caracalla occiderat. Probari illud à Papiniano, inſigni iuriſconſulto, ſed minimè tamen Chriſtiano, voluit. Negauit ille quod factum iniuſtiſſimè eſſet, id ſe iure factum poſſe affirmare. Hoc illi vita, hoc capite conſtitit, & glorioſo genere mortis, homo ethnicus vitam hanc conſummare, quàm præter ius ſentire, & decernere maluit. Et vos in tam tetro ſcelere ac parricidio præclari Chriſtiani ſcilicet, imo ſacerdotes, non vitam, quod & nefas erat, ſed quod indignius, fauorem inutilem tam

Hieron. ad Nepot.

Æl. Spart.

peruerſo

peruerſo ac iniquo & iudicio & ſtudio redimitis? Et execrandi flagitij, quod Sol ipſe auerſatur, laudatores eſſe ſuſtinetis? Oziam leproſum regem expulit Azarias, & vos leproſo quouis deteriorem, menſa, tecto ſermone, colloquio honore omni excipitis? & ad preces, ſacráq; admittitis? O verè oculos Heli ad lucernam caligantes, nec lumen videre ſuſtinentes! ô trãſlatam à ſenioribus ad iuniores, vt ab Heli in Samuelem, prophetiæ gratiam ac ſpiritum, vt illi ſomnia ſomnient, & hi viſiones videant! Dignos denique eius ſorte homines, cuius *domui iurauit Dominus, quòd non expiabitur victimis & muneribus vſque in ſempiternum, eo quod nouerit indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos.* Nam ſi tantum ſcelus eſt indignè agentem non corripere, quanto peius excommunicatum fouere, & cum eo anathema incurrere? Aut quæ cum talibus pars nobis iã eſſe poteſt? Plato præceptor (inquit Paulus) & reliqui monachi monaſterij Saccidionis communicare cum Thaſio Conſtantinopolitano patriarcha noluerunt, eo quod Conſtantinum imperatorem adulterum ad cœnam admiſiſſet: Et vos impuriſſimo paricidæ ac ſacrilego cõ-

2.Par.26.

1.Reg.3.

Paul.Diac. lib.33.reui Rom. Zona.li.3.

municantes, in menſa, in ſacris miniſtrantes admittemus? & communicare vobis ſuſtinebimus? Quæ vtinam ſola vobis pœna deberetur. Cuius quàm funeſtus exitus ſit, ſenſit olim Gulielmus ille Traiectenſis Epiſcopus, quique vnus Henricianis clericis ac prælatis exemplo ſufficiat: cum ille famoſi illius HENRICI 4. partes agens inanibus concionibus, vt canis ad Lunam, cōtra Gregorij VII, ſanctiſſimi pontificis cenſurā oblatraret. Qui ſubita ægritudine correptus, vltricem in ſe manum Dei ſentiens, ac miſerabili eiulatu coram aſtantibus iuſto Dei iudicio damnatum ſe vociferans, *quòd in gratiam regis Eccleſiaſticæ authoritati feciſſet iniuriam*, atque inter hæc infœlicem ſpiritum, æternóque maledicto addictum exhalans, documento omnibus fuit, *quàm ſatius ſit regem, quàm Deum offendere*, corporiſque iacturam rerúmque & fortunarum, quàm animæ facere. Prorſus vt cum exēplo hoc territi cæteri, ſe de regis aula paulatim ſubtraxerint, & crebris licet iuſſionibus euocati, ad regem ire recuſarint, infelicémque ac miſerum ſic deſtituerint, vt ſupplex veniam à Pontifice petere cogeretur, iudicium Dei duplex in vos ventu-

Gulielmi Traiectenſis Epiſc. terribile exēplum.

Alber. Pighius hier. Eccl. lib. 5. cap. 2.

Nota damnationis cauſam.

rum ſit, ſi hæc auditis, ô qui è clero huic fa-uetis, & redire ad cor contemnitis. Quæ ſi adhuc vobis vita placet, ſi monentis verba intractabilis animus odio habet, menſuram explete, dignos libidinum, fraudum, auaritiæ, ambitionis, denique ſeruitij veſtri fructus excipite. Nos verò ſi conſpectum, ſi ſermonem veſtrum, vt olim Galli minori in re, nunc Christiani in maiori fugimus, atque auerſamur, id nos quod decet, quódque neceſſe eſt, facere, vos digna factis recipere, peiora experturos, etiam cogitate.

Ad Nobilitatem ab Henrico ſtantem. Cap. 17.

AT vos, ô nobiles, qui catholicos vos dicitis (nam hæreticos nihil moramur) & partem in ſcelere iſto præcipuam habetis, qui vt impio ſeruiretis, & ſcelerato enſe accincti pugnaretis, id totũ quod nobilem, imò quod hominem eſt eſſe exuiſtis, & in falſa nobilitatis larua acquieſcentes, religionem impietate, ſimplicitatem dolo, veritatem mendacio, fidem periurio, lenitate conſtantiam, crudelitate manſuetudinem, degeneres ac præuaricatores com-

mutaſtis, diſcite aliquando quid ſit illud,
1.Reg.2. *Quicunque honorificauerit me glorificabo eum, qui autem contemnunt me erunt ignobiles.* Quæ vos malum tranſuerſos inſania agit? Aut quouſque tandem furor iſte conquieſcet?

Quid ſit verè nobilem eſſe.

Si hoc nobilē eſt inter homines eſſe, quod inter equos generoſiſſimum, inter canes velociſſimum, inter metalla aurum, inter arbores præſtantiſſimi fructus feracē, quidlibet denique in ſuo genere optimum eſſe, vt tantum quiſque nobilis ſit, quàm inter homines virtute ea præſtet, qua homo à cæteris rebus differt, quæque adeo hominem facit, nulla autem ille re à bellua magis diſtat, quàm in Deum pietate, in homines verò iuſtitia, beneuolentia, facilitate, denique ea, vnde homines id quod ſunt dicuntur, humanitate, prorſus vt id ſit nobilem eſſe, quod pium, iuſtum, benignum,

Quis nobiliſſimus.

humanum eſſe, imo ita ſit quiſque nobiliſſimus, vt piiſſimus, iuſtiſſimus, mitiſſimus atque humaniſſimus, quis vos tantus faſcinauit error, vt in iſta tam manifeſta impietate, in ſcelere atque perfidia, vos quod nobilium eſt agere venditetis? Cui enim aut in quē pugnatis? In quos arma geritis? Tyrannum & anathema contra Eccleſiam,

contra patriam, contra parentes ac neceſſarios, imo cõtra voſmetipſos deffenditis: & quem eiicere atque exterminare nobilitatis veſtræ erat, huius cauſam promouentes, vos digna nobilibus, ſi ſuperis placet, facere cogitatis. Miſeri & inepti, quos tot perdendæ nobilitatis artes, quos commiſſæ inter ſe nobiles familiæ, quos contracta inter Borbonios & Gvisios, tentata etiã cum Momorantijs odia, quos duellorum diabolica permiſsio, quos nutrita cum hereticis ſtudioſè bella, vt eſſet vnde nobilitas aſsiduè cædi poſſet: quos Flandrica, quos Luſitanica nobilium expeditio, vt potentiſsimo Principi impares congreſsi internecione delerentur, vel capti & eiurati de medio tollerentur: quos ſub haſta ta eorum bona, exciti ad eorum cædem ruſtici, impoſita ad eorum perniciem tributa: quos prohibiti literarum ſtudiis liberi, quos introducta in ordinem veſtrum inſcitia atque ignorantia, ac probri loco in latrocinio illo Blæſenſi obiecta, quos tot denique eo ſpectãtes iniuriæ, vt ordo nobilium abiici, opprimi, eneruari, extingui & corradi poſſet, quòd eo vno ſtante, qui virorum reliquorum ordinum, Eccleſiaſtici

Quibus artibus Henricus egerit vt nobilitatem perderet.

Henricus Blæſis nobilitatem ignorantem vocat.

& Senatorii inſignium ferax eſſet, perduci ad exitum meditata illa Turcici in Gallia imperii forma nullo modo poſſet, nondum eo perducere potuerunt, vt ſciretis eſſe hoſtem, quem regem adhuc eſſe imprudentes vẽditatis. Quid enim hinc paſsuri eſtis, niſi quod Ioathan Sichimitis, Abimelech interfectorem fratrum admittentibus, eique ſeruientibus prædixit fore, vt qui Rhãno imperium defertis, igne ab eo egrediẽte conſumamini? Hoc ſcilicet iudiciũ Dei, vt quem vos deſpexiſtis, cum huius hoſte depugnantes, cum eo ſimul pereatis: ac dignas ſcelerum priorum, rapinarum, cõcuſſionum, libidinum, blaſphemiarum, ſuper omnia autem bonorum Eccleſiæ indigniſſimè occupatorum pœnas, completa iam veſtra, & vltionem in cœlum clamante nequitia, & præſenti morte, & æterna luatis. Quanto rectius olim primariæ nobilitatis homines Iouinianus & Valentinianus, ſub Iuliano illo Apoſtata fecerunt. Qui cum nobili militia a principe honorati eſſet, ille vt chiliarcha ſeu millenarius, hic ſcutatorum tribunus eſſet, & militia ſponte decedere, quã impio regi parere ac ſeruire maluiſſent, vtrique è veſtigio ad fuit retribu-

Iud. 9.

Iudicium Dei in nobiles.

Eutrop. de geſt. Rom. lib. 11.

tor Deus, vt cæſo impio tyranno, vterque deinceps imperator crearetur: probaretque in iis Deus verbum ſuum, vt qui eum honoraſſent, hos ille viciſsim non in futura vita tantum, verum etiam in hac glorificaret, ac nobiles præ cæteris tam illos efficeret, quàm ille turpis apoſtata infamiſque ſeculis omnibus redditus eſt. Quæ ſi vobis hiſtoria placet, vt placere certè debet, quin vos ab impio diſceditis? quin funeſtum quod coniuraſtis religionis ac patriæ incẽdiam relinquitis? Et quod contractum veſtro, veſtro inquam vitio in nobilitatem odium eſt, reſtinguitis? Idque agitis, ſi quomodo vobis parcat Deus, vt vos & veſtra ſaluetis, & dignum nobilitatis nomen apud Deum & homines hæreditetis? 1 Reg. 2.

Ad Hẽricianos Senatorij ordinis.
CAP. 18.

VObis verò, ô conſultiſsimi iniquitatis homines, inueterati dierum malorũ, quibus canponari iuſtitiam ludus, figere pretio leges atque refigere fidelitas, ſeruire impietati quæſtus, prudentia hypocriſis, in corde & corde loqui ſapientia, rem facere religio fuit: quibus toga nequitiæ ar- Pſal. 11.

ma, nocendi principium authoritas fuit: quos eruditos eſſe peſtis, eloquentes tenebrę, gratia valere publicum exitium eſt: qui Lesbiæ regulæ, ſydera errantia, hederæ ſequaces, gratiarum aucupes, arundines vēto agitatæ, fauoris mancipia, gloriæ animalia, ambitionis ludibria, publicorū exitiorum ventres, mollibus ſententiis, obliquis iudiciis, coëmptis ſuffragiis Rempub. tantam tā cito amiſiſtis: ſine quibus exarmata nequitia, abiecta ſolo tyrannis, profligata impietas foret, vt non ſtare, non videri, non ſurgere poſſet: qui vrbes, qui prouincias vbique vel tyrāno prodidiſtis, vel irrito conatu prodere tentauiſtis (talęs enim ex ordine iſto HENRICONES eſſe meruerunt) iam iam tempus erit, quo tacto cælitus & fumigante peſtifero illo mōte, in quo veſtra ſpes, veſtra fortitudo erat, veſtræ ſuperbiæ, ſordes, iniuriæ, fraudes, concupiſcentiæ: inuenta, cogitata, meditata tyrannidis conſilia, facta in principes innocētiſsimos poſt mortē iudicia, bonorū delationes, contumeliæ, proſcriptiones in caput veſtrum recudantur. Iam ad reſtim plena ſpongia eſt, & clamoribus in vos ſupera, inſera diſrumpuntur. In propinquo

Quales iuſtitiæ miniſtros Henricus habuerit.

Pſal. 143.

cornicis fabula eſt, vt ſua repetẽtibus Eccleſia, viduis, pauperibus, Repub. vniuerſa, euulſáque iuxta prophetam lingua, quę *iniuſtitias tota die cogitauit, & ſicuti nouacula* Pſal. 51. *acuta* carnem videlicet & iugulum capilli loco ſecans, *fecit dolum:* quæ *dilexit malitiam ſuper benignitatem, iniquitatem magis quàm loqui æquitatem,* & *omnia præcipitationis* ſeu deuorationis *verba* in pretio habuit, tum *videant iuſti & timeant*, rideant ſuper vos, & Pro. 1. *ſub ſannent, cum id quod timebatis vobis aduenerit*: Et dicant, *Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adiutorem ſuum, ſed ſperauerunt in multitudine diuitiarum ſuarum, & præualuerunt in vanitate ſua.* Scilicet vt ſuccedant, qui ſint *ſicut oliua fructifera in domo Domini*, qui nihil pretij in vita hac appetentes, *ſperent in miſericordia Dei in æternum, & in ſeculum ſeculi.*

Nam tales ſcilicet, qui eos excipiāt, poſtulamus. Pertæſi miluorum, coruorum, gryphum, accipitrum, cæterarum id genus ob rapaces vngues immundarum volucriū ſumus. Faceſſant è loco iſto gratiarum prenſatores, penſionum glomeratores, publici peculii raptores, beneficiorum proxenetæ, ac patrimonii Eccleſiæ vena- Leuit. 11. Quales miniſtros iuſtitię habere oporteat.

tores quibus nihil penſi ſacra profanis, infulas vxoribus, ſacra domeſticis permiſcere, denique in antiquum chaos omnia reuocare, peioremque errorem priore committere. Plus ſatis hactenus peſtium harum habuimus, his laſſati, fatigati, vlcerati & opreſsi, vt tollantur de medio, ſi ſuper ſint, aut ſi nouæ oriãtur, omnipotentis Dei, Diuorum omniũ atque hominum fidem imploramus. Vt quid enim ſceleri ſcelus, ſacrilegium ſacrilegio, rapinam rapinæ, prædam prædæ cumulemus? & manibus ſanguine plenis Dei miſericordiam fruſtra imploremus? Si peſtis hæc noſtri fundi fuit, cur eodem impingimus? & præclari zelatores pro præmio antiquum & rancidum ſcelus depoſcimus? At vos, ſi qui tales eſtis, & viuere nobiſcum vultis, in Chriſto obſecramus, abſtinete: Sin minus, per eundem adiuramus, recedite, abite, ſanctuariũ profani relinquite, ſcandalum à nobis auferte, ac veſtra turpitudine, nequitia, fœtore cõfuſi, extra caſtra procul abſcedite. Non ijs reſtitutoribus, non ijs Eccleſiæ ac Reipub. vindicibus, non ijs pietatis ac iuſtitiæ columnis, denique, vt ad Priamum Hecuba,

In Senatores bonis Eccleſiæ inhiantes.

Non tali auxilio, nec bellatoribus iſtis Æneid. 2.
Tempus eget.

Vos verò, ô qui prauis ſucceditis iudicibus, pulchro ſanguine incitati, animos fortes aſſumite, dignos vos iuſti & æqui vindices exhibete, nugas iſtas vanitatum, quę illos perdiderunt, abiicite. Si quid molle, ſi contortum, ſi præter fas occurrerit, ſi fraus aut leuitas tentare occeperit, ſuper iniquorum vos pelles ſedere cogitate. Ex ephœbis excedite, virilem togam induite, voſque pectore illo armate, quod

Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida.

Satis ſit adhuc nucum, ſatis bullarum. Recedant digni morte centum annorum Eſa. 65. pueri. Non capiunt iſtæ anguſtiæ, non infirmitas animi ſuſtinet perſonam tam grauem, tam dignam, tam ſeueram. Sic vos denique veri ac ſynceri iudices eritis, ſi prę oculis iudicem Deum ſemper habeatis.

Ad Plebeii ordinis homines.

Cap. 19.

QVid vos plebeij, nũ & monitis ipſi indigetis? Nã iis ſcilicet monita nõ ſint,

qui peccatū non fecerunt. Porro ſi peccatum abſit, nec ſit pœna. Quæ ſi iudicio Dei ad fuerit, quis affinem quoque & culpæ eſſe negabit? In vos ſcilicet iſta cuſa magnam partem faba eſt. Latrocinia, rapinæ, cædes, fames, incendia, vos vndique afflixerunt. Manus fuit hæc Domini, qui licet ſæpiſſime,

Neglectus inceſſo addidit integrum,

id tamen nos quantumcunque fuit, quod certè maximum fuit, peccata noſtra & ſcelera meruiſſe fateamur. Hic ſcilicet fructus blaſphemiarum, fraudum, furtorum, cædum, rixarum, odij, libidinum, comeſſationum, pomparum ac ſuperbiæ, cōuiuiorum ad luxuriam, conuitiorum ad maledi-
Ioh. 34. centiam, cæterarum vitij peſtium fuit. Hęc peccata populi, propter quæ regnat Hypo-
Eſa. 24. crita. Et vt propheta ait, *Qualis populus, talis & ſacerdos: qualis ſeruus, tales & Domini eius.* Blaſphemiam eradicate, libidines auferte, odia extinguite, Eccleſiæ patres colite, Nobiles honorate, magiſtratum metuite ac reuerenter habetote, nihil in vobis violētia, nihil iniquitas, nihil quod belluarum eſt & immane dominetur. Neue committite, vt vno ſublato tyranno, infiniti in-

ter vos tyranni enaſcantur. Sic etiam habete, vt populus bos arator eſt, qui terram ſcindat, qui laboret, qui vtilem ſe omnino prębeat, ſic Aquilis, ideſt Eccleſiaſticis, qui cæleſtia doceant, Leonibus, ideſt nobilibus, qui virtute deffendant, Hominibus, qui iuſtitia temperent ac mitigent, eidem opus eſſe. Hæc quadriga ſcilicet Dei, de qua ſcribitur, *Et quadrigæ tuæ ſaluatio*. Salui Haba. 3. quippe tum erimus, cum quadriga hæc ita ambulabit, vt nō reuertatur. Hoc eſt, cum Ezech. 1. quæ Dei ſunt ſinguli ordines ita promouebunt, vt retro agi ad delicias, vt poſt tergum quæ ſua, quæ terrena ſunt, cogitare non dignentur.

Mors Henrici inopina, ac cædes mirabilis. Cap. 19.

Ecce autem dum ſcribimus, dum variis diſtracti, in concione, concilio, militia negotiis, opus vt licet maturamus, dum capta Pontiſara, occupatóque S. Clodoaldi ponte, ſtaret ad portas omnibus ſuis copiis auctus Hannibal, & poſitis ſecundo ab vrbe miliari caſtris, tardante nimium ac remoto adhuc auxiliari noſtro exercitu, vrbem ac regnum terroribus re-

pleuiſſet, atque conſpecta vrbe cædes incendia, ac ſanguinem ſpirans, in eam iam iam, vt ſibi videbatur, deuoraturus Tyrannus infremeret, & poſt omne crudelitatis genus, in Eccleſiaſticos ac Theologos pręcipuè, cum quinquaginta armatorum millibus Romanum ſe Pontificem aditurum, & ad retractandam ſententiam cum Nauarro item excommunicato adacturū; vt ille quondam HENRICVS 4, minaretur, mirabilis ſimul ac terribilis, die prima Augusti, per exploratores nuntius venit, HENRICVM in medio exercitu, inter medias ſtipatorum cateruas, gregarij cuiuſdā & contempti de B. Dominici familia fraterculi manu eſſe interfectum. Ridiculum & incredibile initio, donec creſcente fama, dilapſis ab eius exercitu, qui vulneratum primùm, mox etiam mortuum viderant, confeſſis etiam id ex hoſtium numero nonnullis, qui ſingulari duello, in vrbis conſpectu cæſi, libenter ſe mori, mortuo ſuo domino dixerant, expenſis etiam Fratris huius, qui pridie in caſtra abierat, verbis atque conſiliis, quæ nonnullis ipſe reuelauerat, certo certius eſſe, incredibili bonorum omnium gaudio & exultatione, compertum eſt:

Henricus à fratre quodam Dominicano mirabiliter interfectus.

Nomẽ fratri illi IACOBO CLEMENTI erat,è pago Senonẽſi,cui nomẽ Sorbona eſſe fertur Et ille annos natus plus minus tres & viginti,non ita pridem tamen ſacerdos factus erat.Simplex moribus, ac facie deſpicabili. Ex quo factũ, vt cum ille quod aliis plęriſque in ore erat,id etiam vehementius diceret, cædendos tyrannos religioni inféſos, ac eorũ fautores politicos eſſe, quin & id ſe facturum aliquando cum animi impetu affirmaret, a ſociis interim, qui nihil minus quàm ſerio eum loqui cogitarẽt, rideretur. Subſtitit ergo tacitus aliquandiu,& ne quod cogitabat fluctuante ac dubia conſcientia faceret, quaſi aliud, aut alieni cuiuſdam nomine agens, quatenus in tyrannos armari liceret, inquirebat. Et vbi fluctuare deſiit, mortis contemptum zelus attulit, cum vnum ſe præ oculis habere dicens,vt Eccleſiæ ac patriæ pacem afferret, vt truculentiſſimæ beſtiæ faucibus religionem eriperet, id etiam adderet, tutius ſibi eſſe in egregio cœpto mori, vt mercedem a Deo ſolo tutiſſimam reciperet, ne ſi ſuperſtes foret, certante de præmio ei reddẽdo Gallia vniuerſa,ipſe mundi fauore reſolutus in certiſſimo animę ſuæ

F. Iacobus Clemens Henrici interfector.

Egregium F. Iacobi Clementis conſilium.

periculo verſaretur. Tantùm id ſe petere à Deo, vt citiſsima morte, patrato recèns facinore necaretur.

Ergo poſt octidui preces & lacrymas, quarum ipſi ſocij teſtes fuerunt, poſt celebratum miſſæ ſacrificium, familiaribus valedicens, ac ſe precibus eorum commendans, monens inſuper vt noui de ſe aliquid intra biduum ſecuri expectarēt, Tyrānum adit confidenter, & prætextu literarum, ac ſecretioris ad eum verbi, quod ſibi eſſe dixerat, per vnum de Tyranni amicis ac familiaribus introductus, & poſtridie mane ab eodē cū nudus adhuc aluū exoneraret, venire ac loqui iuſſus, cultello, quem ad id comparatū geſtabat, ſecurus ipſe ſine pallore, ſine trepidatione, vt Æglonem Moabitam alter Aiod, imò etiam fortior, in abdomine traijcit. Vociferatur læſum ſe Tyrannus, & fremente protinus ira & furore ſatellitio, percuſſus ipſe viciſſim multis vulneribus lætus ac ſecurus emoritur. Contemptum initio vulnus, vt nec propterea à cibo & potu Tyrannus abſtineret, imo etiam muſicam toto die, quaſi ſupra hominum ſortem poſitus, nec mori valēs, adhiberet: mentem vtique eripiente Deo, vt

Henricus nudus percuſſus.

Iud. 3.

traiectis

traiectis viſceribus nec dum de morte cogitaret, & *iuſto Dei iudicio* (iuxta Auguſtinum) *moriens obliuiſceretur ſui, qui dum viueret oblitus erat Dei*. Donec ſubito accedente febre, in furorem verſus, ipſe vindictam ſpirans, eámque Nauarro ſimul cum corona & regno commendans, clyſtere infuſo, & per vulnus egrediente, ſine ſacramento & viatico, quod toties indignus ſumpſerat, vt Iudas & Arius alter, crepans medius, infœlicem ſimul ſpiritum per idẽ, vt credibile eſt, vulnus, duodeuiginti poſt illud acceptum horis exhalauit.

Atque hic finis truculentiſsimi Tyranni fuit, quem non philacteria, nõ circuli, non horrendi caracteres, non ſua dæmonia ſeruauerunt. Magno vtique Dei iudicio, vt qui Petrum ipſe in vincula, in illuſtriſſimorũ Cardinalium & Archiep. Lugdunẽſis perſona coniecerat, imo etiam GVISIVM Cardinalem necans de medio ſuſtulerat, ac Petro per Pontificem iubente & de cæſo pœnitere, & viuos de vinculis emittere recuſauerat, proptereáque ab eodem vinculis vndique ſpiritalibus conſtrictus erat, ipſe anathematis contemptor, vt cæteris exemplo formidandæ Petri cen- Henricus a Circulis ſuis non ſeruatus.

ſuræ eſſet, ipſo ſacrorum Petri vinculorum feſto die, vltore Chriſto atque Petro necaretur: Et qui omnes omnium gladios, latebris ſe condens, & procul a pugna ſubducens contemnebat, qui ſuo ſe gladio omnes confoſſurum confidebat, qui Cardinales, qui duces occiderat, qui Petri ſedi iam iam infeſtus hoſtis imminebat, non Cardinalis, non regis, non ducis, non potentiſsimi cuiuſdam exercitus, non ſtrenui alicuius & armati militis, ſed viliſsimi è fratrum turba in ſpeciem homunculi, non enſe aut nobili mucrone aliquo, ſed abiectiſſimo cultello, non foris, ſed domi, non in aula aut arca, ſed in penetralibus; non in nobili opere aliquo, ſed in ſtercoraria ſede, per quam ſæpè bonis ac clericis illuſerat, percuſſus moreretur. Accedit quod qui biduo ante protomartyris Stephani diem Cardinalem hyeme per ſcelus occiderat, idem biduo ante eiuſdem martyris diem æſtate per ſummam charitatem eſt occiſus. Et qui ſanctum Clementem pro ſymbolo in GVISII cæde dederat, à Iacobo Clemente ſupplantatus falſo vſurpatæ à ſe clemētiæ pœnas dedit. Et qui Sorbonam ſcholam incēdere decreuerat, hunc ſuſtu-

Admirabile iudiciū Dei in Hērici cæde.

Henr. in ſtercoraria ſede percuſſus.

lit de Sorbona pago natus; denique fictus monachus à vero, & qui ſupremũ ſacerdotem perdere cogitabat, à minimo omnium ſacerdote ſublatus de medio eſt. Nihil iam vt ſit, quòd Iudithæ Holofernem, aut Dauidis Goliathum obtruncantis, aut Sanſonis in maxilla aſini mille viros interficientis hiſtorias admiremur, qui maiora his ſic vidimus, vt clamare merito debeamus, *Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit nos, dextera Domini fecit virtutem. Caſtigans caſtigauit nos Dominus, & morti non tradidit nos. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.* Sic videlicet lapillus de monte cadens ſtatuam ingentem percuſſerat, ſic per Apoſtolos abiectiſsimos homines ſublimia quęque Deus depreſſerat. Sic denique *infima huius mundi elegit, vt confundat fortia, & ſtulta huius mundi elegit, vt cõfundat ſapientes.* Benedictus Deus qui *dedit voci ſuæ vocem virtutis, & ſpiritu labiorum ſuorum interficit impium:* & ne quis vltra Domini Chriſtos tangat, ne Eccleſiam opprimat, ne vocem Petri ſpernat, terribili ad omnium ſeculorum memoriam in vno capite exẽplo èdocuit.

Iudith 13. 1 Reg. 17. Iud. 15. Pſal. 117. Dan 2. 1. Cor. 1. Pſ. 67. Eſa. 11. Pſal. 104. Luc. 10.

Benedictus rurſum, qui quod toties inter minas, carceres, gladios, omnis generis contumelias ipſi intrepidi, oportunè, importunè, in ſpiritu eius clamauimus, & futurum diuinauimus, id ne fruſtra dictum eſſet admirabili iudicio effecit, hancque
Eccl.36. dedit *mercedem ſuſtinentibus ſe, vt prophetæ eius fideles inuenirentur*, vt iam ſolito fortius ac generoſius intonare illud diuinitus à poëta dictum poſsint,
Æneid.6. *Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.*
Vos ſcilicet qui tyrãnũ coluiſtis, qui ſpem in eo veſtram collocaſtis, qui alterius Henrici anathematis reliquias ſectamini, diſci-
Hier.17. te quid ſit illud, *Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachiũ ſuũ, & a Domino recedit cor eius.* Ne qui vobis idolũ confinxiſtis, in vos illud cõuertatur, *Similes fiant illis*
Pſal. 113. *qui faciũt ea, & omnes qui confidũt in eis:* triſtéſque ac miſeri illud audiatis, *Vbi ſunt Dij eo-*
Deut. 32. *rum, in quibus habebant fiduciam? De quorum victimis*, id eſt populi rapinis, *comedebant adipes & vinum libaminum? Surgant & opitulen-*
Ibid. *tur vobis, & in neceſſitate vos protegant.* Quin potius cum audite, qui ait, *videte quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me.* Is videlicet, *qui iudicabit populum ſuum, & in ſeruis ſuis*

miſerebitur. In hoſtes vero ſuos, quales vos eſtis, terribiliter ait, *Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam vltionem hoſtibus meis.* Vt quid enim anathema alterum ſectantes, hoc terribili edocti exemplo, in voluntarium excidium ruitis? Et relapſum, hæreticum, tot ſceleribus ac crudelitatibus inſignem ſuſtinetis? Et ſtrictum in vos gladium, qui tam terribiliter caput veſtrum demeſſuit, non timetis? Scilicet hæreticus Gallorum rex erit, qualis perſeuerare nec Hypocrita potuit? Et nos qui nec impurum ſuſtinere potuimus, execratum iſtum aſſumemus? Nũ potius acerbiſſima morte mil lies moriamur? Quin vos, ſi mens aliqua vobis reliqua eſt, dignos Gallis id eſt Chriſtianis ac generoſis viris ſpiritus induite, ad ea quæ ſunt ad pacem Hieruſalem animum appellite, cõmunibus nobiſcum votis ad publicam ſalutem conſpirate. Tam magna vobis id præſtantibus laus erit, quam ſecus agentibus, tribulatio, ira indignatio & anguſtia coram Deo & hominibus, & nunc vobis & in æternum futura eſt.

Henricus Nauarrus relapſus excommunicatus.

Rom. 2.

Ad vniuerſos tota Gallia Catholicos, vt pro reſtituenda Eccleſiæ & Reipub. pace laborent.

Cap. 20.

VOs verò vniuerſi tota Gallia Catholici, quàm magnum vobis onus incumbat, in quo veſtra ſtudia, cogitationes ac neruos induſtriæ deſudare oporteat, attēdite Reſtituēda vobis Eccleſia, ſtabiliēda Reſpublica eſt: profliganda illîc hęreſis, hîc deſtruenda tyrannis eſt: illîc vt vnus Deus timeatur, hîc vnus Rex honoretur: illinc vt Simoniæ, blaſphemię, hypocriſis: hinc furta, peculatus, fraus omnis auferatur. Illinc apri, hœdi, ſues: hinc milui, corui, accipitres, rapacium atque immundorum omne genus abigatur. Abſit enim vt diſcindi Eccleſiam, vt diſtrahi monarchiam: fœdari illam, hanc corrumpi: beſtiis illam proſtitui, hanc tractari à furibus: Struthiones illîc equino pede terræ adhærentes, herodium pennis ſimilibus quidem, ſed ad volandum ineptis referentes, vt hypocritam in eo, ſpeciem pietatis habentem, ſed a terra eleuari neſcientem liceat agno-

ſcere: hîc dracones oculo inſomni, radiis venenoſis, dentibus rabidis, in prædando vigilātiam, nequitiam ac crudelitatem deſignantes amplius toleremus. Paſtores illîc pios & eruditos, qui paſcant populum doctrina & ſapientia: Hic tribunalium iudices, qui in æquitate iudicent, & qui vtroſque tueātur fortes ac ſynceros militiæ duces, qui prælia Domini prælientur, queis dulce ſit pro patria mori, qui Dei, qui Reipub. iniurias, in proprijs quieti ac mites, vlciſcantur ac vindicent, inſtitui procuremus. Sacerdos illîc audiatur, qui vetera peccata, potens ipſe exemplo & verbo diluat, nec noua permittat: Hic regi parcatur, qui frugi ac fidelis, æs alienum & vetus diſſoluat, & nouum non contrahat.

Sic nimirum duæ columnæ illæ, quæ in porticu tēpli Salomonis erāt, quarū altera, quæ à dextris Iachin ideſt firmitas, altera quę à ſiniſtris Booz, ideſt in fortitudine dicebatur, ſuper quarum capita opus in modum lilij erat, coram Deo, in conſecrata dudum ipſi tēpli inſtar, & Chriſtianiſmi vmbilico Gallia, atque adeo liliorum regno erunt, à dextris pax Eccleſiæ, quæ firmitatis loco ac baſis futura ſit, vt ne commo-

Duæ colūnę in porticu templi Salomonis quid ſignificent.

3 Reg. 7.

ueri ea poſsit, cui Dominus a dextris ſit, a ſiniſtris verò regis poteſtas, quæ in fortitudine pietatis conſtituta, altera & ipſa columna ſit, quæ pari cum ſuperiori altitudine, ac paribus veſtita liliorum ornamentis, in gradu inferiori par meritum coram Deo habeat & paribus momentis vtrinque ſit,
Geneſ 1. vnde Reſpub. ſuſtentetur. Sic & duo luminaria magna, alterum maius, quod Eccleſia, ſpiritualium rerum, quæque ad Deum ſpectant, dici, alterum minus, quod regia dignitas, & a ſuperiori lumen habet, temporalium nocti præſit, vices ſuas pulchro ordine ac ſerie ita agent, vt cum fuerit iſto
Pſal. 88. pacto Galliç *thronus ſicut Sol in conſpectu Dei, & ſicut Luna perfecta in æternum*, cum æqua
Matth. 12. lance, quæ Dei quæque Cæſaris ſunt, ponderata in ea ac librata extiterint, non deſit,
Pſal. 83. qui *gratiam & gloriam det Dominus*, quique beatam eam efficiat, qui *confortet ſeras portarum*
Pſal. 147. *eius*, ac filiis *eius in ea benedicat*. Qui *ponat fines eius pacem*, & adipe *frumẽti*, ac panis
Rom. 3. vtriuſque, ſuperſubſtantialis & terreſtris
Pſal. 88. *ſatiet eam*, verax ipſe perpetuo, *& teſtis in cœlo fidelis*.

O beatos quibus iſta promouere, quibus
Matth. 13. omnia ſua vendere, & *emere agrum illum*,

quibus margaritum hoc labore, contentione, vita denique & ſanguine mercari datum erit! Hæc vobis ô GVISII martyres, qui vtriuſque ordinis principes, hæc ſtudia ſimul coniunxiſtis, qui pietatem & iuſtitiam veſtro & labore deffendiſtis, & ſanguine plantauiſtis, qui veram fraternitatem, quæ nec in morte ſeparari poſſet, coluiſtis, qui pro ea ſanguinem veſtrum fudiſtis, quæ immortale nomen, quæ nunquam intermorituram gloriam cauſa comparauit: Hæc tibi MAYNÆE inclyte, interemptorum martyrum frater ac virtutis compar, militiæ Dei Sabaoth ac ſacri in Gallia belli Dux fortiſsime: Hæc vobis ô reliqui *de ſemine illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſraël*, principes atque Macchabæi. Hæc vobis, ô fortiſsimi, quotquot in iis caſtris & verbo Dei pugnatis, & gladio accincti ſub iis ducibus bellatores, nobiles, milites, vel cæſi pro Chriſto in cœlo regnatis, vel viui adhuc pro ſimili corona decertatis, omnibus denique omnino, quibus iſta cordi cauſa eſt, quibus ſancto igne animatis in pectore ſanguis feruet, -- *pulchrúmque mori ſuccurrit in armis*, laborum veſtrorũ merces, vel iã in cœlo preſens, vel repoſita 1.Macch.5.

certiſsime eſt. Fœlix conditio, in qua & pulchrum vincere, & mori ſecurum eſt. Vbi aſtant de cœlo angeli, qui vel victores ad Reipub. commoda ſaluent, vel cæſos in cœlum abripiant. Quos fallere corona nõ poteſt, vel de victo hoſte ſpecioſa, vel de morte glorioſa. Quibus merces ſecura eſt, vel gratia ſuperſtitibus, vel gloria cadentibus. Quid enim eos fallere, aut quid iis deeſſe poſſit, quibus pugnæ Deus princeps author, quibus idem princeps, Dux, ſors, corona, pręmium eſt? Accinge Chriſtiane, ô quiſquis es, *ſicut vir lumbos tuos*, & in tali pugna, quæ & illuſtres ſuperſtites, & beatos morientes facit, certare gloriare.

Iob. 40.

Nobis verò, qui ſcribimus, qui loquimur vt vnum hoc propoſitum fuit, ſi quomodo ſeruire iſti cauſę, ſi Eccleſiæ ac patriæ vtiles eſſe, eodémque pertingere poſſemus, quò beatæ illæ animæ præcucurrerunt, & certantes adhuc venturos præſtolantur, id aliquãdo vt propitio ac miſerante Deo, ſeu ſicca & quieta, ſeu quod glorioſius & optabilius cruenta pro Chriſto atque Eccleſia morte defunctis eueniat, ac nos dignos tam pulchra conditione efficiat, vt fuſis ad eum precibus poſtuletis, ſummi præmij lo-

Authoris conſilij ſumma ac poſtulatio.

co exoptamus: imo etiam per eum qui iudex omnium vẽturus eſt, (ſic vos ille amet, ſic ſeruet & protegat, ſic ad optatum finem perducat) flagitamus.

Cui ſoli honor & gloria in ſecula Amen.

FINIS.

EMANUELE ROMA

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC OPERE DE IVSTA Henrici tertij è Francorum regno abdicatione, continentur, copioſus.

Numerus folium, litera b c. *paginam deſignat.*

A

ABdicandi reges ius. 4. b
Abdicationis tota ſeries & progreſſus. 219. b
Abſalon captãdi regni occaſionẽ quęrit. 16. a
Abſalon per hypocriſim ad tyrannidem tendit. 195. a
Abſolutio culpam, non pœnam aufert. 140. a
Admonitio ad quoſdam qui Henrici partes ſequuntur. 2. b
Adolphus Imperator principatu abdicatus 105 a
Adolphus imperator virginum conſtuprator. 186. b
Adrianus Papa vrbi Romę ſacris interdixit. 128. a
Adrianus II. interdictũ minatus eſt Carolo Caluo. 133. a
Aduentus Hẽrici in caſtra vt Guiſium milite deſtituat. 203. b
Ægiptij opes regni tripartitò diuidebant. 20. a
AErarij per Henricum exhauſtio. 159. a
Afflicti populi, quòd regum ſuorum vitiis fauerint. 21. a

Agapetus Clotariū regem excommunicauit. 132. b
Aiod ambidexter. 33.a
Albi..us à Senatu imperator factus. 25.b
Alemãni characteribus ſuperſtitioſis fruſtrà vſi. 113.b
Alexandri perfidia. 142.a
Alexãdri Borgiæ digna cædes. 143. b
Alphonſus, fidei deſertor excæcatus. 85 a
Amaſias rex Iuda publico conſilio interfectus. 24. a
Amaſiæ necis cauſa, quòd à Deo receſsiſſet. 24.a
Ambiorix Eburonū ſeu Leodiorum rex. 25.b
S. Ambroſius Theodoſium excommunicauit. 10.a
D. Ambroſius cõtra hęreticorum furores à Catholicis protectus. 36. b
ἀμνηςία Henrici doli plena. 55. a
Ananias cum vxore Saphyra mortuus. 9.b
Anaſtaſius imperator hæreticus. 37.b
Anaſtaſius Manichæus, fulmine extinctus. 84.b
Anathema in rectores & ciuitates, ſi infra mẽſem in percuſſorem Cardinalis animaduertere non ſategerint. 62. a
Anathema ab obedientia ſubditos ſoluit. 126 b
cur Anathema ſubditos ab obedientia ſoluat. 127.a
Anathematis in regem in Gallia neceſsitas nũquam maior. 134.a
Anathemata quę dicantur. 270.b
Andronicus Connenus regalibus veſtimentis exutus. 105.a
Andronicus Connenus crudelis. 186.b
in Anglia, ſuprema penes parlamentum po-

teſtas eſt. 26.b
Anglicani excidij cauſa, tolerantia impij regis. 20 b
Animus tyrāni ignauus & crudelis. 58.b
Annibal Pœnus fidei violator. 142.b
Antibulla Henricianorum. 260.b
Antiochus centum & quinquaginta annorum ſucceſsione ad regnum peruenerat. 34.a
Antiochus corroſus à vermibus. 100.a
Antitheſis aui & nepotis. 148.b
S. Antoninus octoviros Florentinos excómunicauit. 128.b
Apollo Carthaginenſis veſte aurea indutus. 101.a
Apoſtoli à Chriſto inſtituti ſacerdotes. 17.a
Apoſtolicæ ſedis gratia quod in Henrici crimina facilis eſſe non debuerit, aut etiã debeat. 137.a
Appius Clodius luminibus orbatus. 101.a
Apoſtrophe ad homicidam. 58.a
Apoſtrophe ad Epiſcopos politicos. 96.a
Apoſtrophe ad Henricum excommunicatum. 262.a.b. ad Henricianos, vt excommunicationem horreant. 265.a
Apoſtrophe ad Catholicos, vt ab excõmunicatis ſecedãt. 270 b
Ad Eccleſiaſticos Hẽricianæ factionis. 274.b
Apoſtrophe ad nobilitatẽ ab Henrico ſtantem 276.a. Ad Henricianos Senatorii ordinis 278.a.b. Ad plebeij ordinis homines. 280.a.b
Arcadius & Eudoxia eius vxor excommunicati. 10 a & 128 a
Archiepiſcopus Rhemenſis pater regis di-

ctus. 63.a
Ariſtocratia deleꝯt atæ nationes. 13.a
Arma vel paucorum iuſta ſunt pro vera religione defendēda. 33.b
Arma in proprios reges infidelitatis cauſa, ſacerdotum conſilio ſumpta. 35.a
Arma ante Pontificis ſententiam iuſtè ex fœdere contra hęreticum ſumpta. 38.b
Arma in Henricum defenſiua, non offenſiua eſſe. 236.a
Armenii Chriſtiani armis ſeſe contra Maximinũ defenderunt 36.b
Arragonica iuſtitia. 26.b
Arreſta vnde ſic dicta. 154.b
Artabaſdus dux Conſtantinopolitanorum cōtra Copronymum. 38.a
Artaxerxes Ochus à Bagoa eunucho interfectus. 100.b
Artes mirę pro affligēdis Catholicorum rebus. 75.a
Arturus ex fratre nepos Iohānis regis Anglorum necatus. 51.b
Aſa rex Iuda idola cōminuit. 8.b
Aſſaſsini, populi in Perſide. 22.a
Aſſaſsinus & parricida Henricus. 50.a
de Aſſaſsinis Innocentii quarti ſententia. 51.b
Athalia regno ſimul & vita priuata. 8.b
Athalia interfecta. 23.b
Athanaſius à Conſtante auxilium poſtulauit. 36 b
Atheiſmi impietas vnde. 120.a
Athei. 120.b. & 121. a.b
Atticus epiſcopus Cōſtātinopolitanus Perſas Chriſtianos opibus ſubleuauit. 37.a
Auguſtus imperator à populo probari voluit. 17.b
Aulicorum vita Cyclo-

pica. 126.a
Aurum Tholoſanum. 100.b
Auxilium datum Flandris rebellibus. 70.a
Azarias propheta Maacham& Oziam de regno eiecit 8 b & 36.b
Azarias à populo rex cōſtitutus. 16.a

B

BAbylas Antiochenus Epiſcopus. 10.a
Balthaſaris vaſa ſacra polluētis cædes. 100.a
Baſiliades ſe monachum fingens tyrannidem inuadit. 194.a
Baſiliadis hypocritę monachalis habitus. 194.b
Baſiliades Hērici typus. 19.a
Baſiliſcus Eutychianus hæreticus. 84.a
S. Baſilius contra hæreticorū furores à Catholicis protectus. 36.b
Baſsianus Caracalla incantatores conſuluit. 110.a
Baſsianus Caracalla fidei violator. 142.a
Beneficiorum horrenda diſsipatio. 98.b
Bella ciuilia hypocritæ fructus. 198.b
Bellum pro religione contra regem cur iuſtum. 31.a
Belli aduerſus reges ac principes religionis cauſa iuſtè gerendi, exempla ſacra. 33.a
Belli iuſti exempla, etiā in proprios reges. 34.a
Bellum ſacrum. 102.b.
D. Bernardi teſtimoniū pro ſecura in armis pro fide ſumptis conſciētia. 41.a
Beſtię ad Luparam cæſę. 185.b
Bibliopolæ Catholici flagris cęſi. 76.b
Bodilo nobilis vir ad palum alligatus. 29.a
Boëmi miniſtros regibus collaterales habent. 26 b
Boleſlaus 2. Polonię rex regno exutus. 10. b. & 62.b

Bona

Bona Eccefiæ inconſulto Pontifice non occupanda. 129.b
Bonifacius viij. Philippum Pulchrũ excommunicauit. 133.a
Bonificare Henrici vocabulum. 189.b
Brennus Gallorum dux manu propria confoſſus. 100.b
Britanniæ Reges primis ſeculis nihil poſſederunt.
Bulla Pij quinti. 61.b
Bullæ cænæ domini per Hẽri. improbatio. 86.b
Bulla S.D.N. Sixti Papæ V. contra Henricum iij. 252.a

C

CAbilonẽſis Comes à dæmone domo abſtractus. 101.b
Cædes Guiſij & fratris Cardinalis. 79.a
Cædes tyrannorum frequentes. 166.a
Cædes Henrici mirabilis. 281.a
Cæſari tributum pendendum 6 a
Caligula à populo probari voluit. 17.a
Caligulæ pugna in arbores. 215.a
Cambyſis copiæ arenarũ molibus oppreſſæ. 100.b
Camera computorum. 182.a
Cananæorum iugũ per Barac & Iahel excuſſum. 33.b
Cananæi propter magicam impietatem deleti. 109.a
Cãcellarius regni Frãciæ. 27.b
Capetus rex electus. 19.a
Capita criminum Eccleſiaſt. decem. 44.a
Capita cæſorum abſcinduntur. 59.b
Capuccini & Fogliantini ab Henrico cur laudati. 106.a
Cardinalis Guiſij cædes. 59.a. & 247.b

Cardinalis Guiſius, ſacerdos, archiepiſcopus & pater ſpiritualis Henrici. 61.a
Carnifices 45. Henrici. 183. b
Carolus magnus ab ordinibus rex conſtitutus. 19 a
Carolus magnus contra Saxonas, Longobardos & alios. 41.a
Carolus Ludouici Balbi filius prętermiſſus. 19. a
Carolus Craſſus repudiatus. 29. a
Carolus Simplex regno abdicatus. 29.a
Caroli IX. reſponſum egregium. 81. b
Carolus Burgũdus perfidus à perfido proditus. 143. b
Carolomanus Pipini filius rex electus. 19.a
Carolouingi, à quorum familia regnum ablatum. 98 a
Caſsiopęę ſydus. 230.b
Catholici exauthorati. 78.a
Cauſę legitimę, quę ius Eccleſiæ ſpectant, Henricum iij. abdicandi. 43. a
Cauſę abdicandi Henricum aliæ Eccleſiaſticæ, alię ciuiles. 43.b
Cauſę legitimę, quę Rempub. ſpectant, Henricum iij. abdicandi. 139.b
Cauſę per exteros principes cognitio, Reipub. maieſtatem nõ minuit. 151.a
Celeſtinus III. Philippum Auguſtum excommunicauit. 133 a
Cenſuræ pontificiæ cõtemptus. 89. a
Cenſura Sixti V. ſummi pontificis in Hẽricum 250. b
Centurionem non abiecit Chriſtus. 41. a
Character indefectibilis iudicij penes Romanum pontificem. 269. a

Charitatis mutuæ fons. 123. a
Charonnerius nobilis Brito Catholicus. 76.b
Cheuernij Cancellarij verba. 77.a
Childericus abdicatus à regno Franciæ.10.a. & 29 a
Chilpericus è regno eiectus. 28.b
Chilpericus XVIII. Monachus factus. 29.a
Chriſmati illudit Henricus. 118.b
Chriſtierus rex dignitate regia priuatus. 30. b. & 152. a
Chriſtus fugit, ne rex à populo conſtitueretur 16. b
Chriſtus apoſtolos ſacerdotes inſtituit.17.a
Chriſtus ſolus dominus. 93.a
Chriſti iniurias remitere, Chriſtianis penitus nefas. 273.b
Chriſtaniſsimi regis quãta veneratio. 148.a
Circuli Goëtici Henrici vota continentes. 113.a.8.
Circulis cur vtãtur diaboliſtæ. 114.b
Circulus adorationis ſignum. 115.a
Circunſtantiarum ad crudelitatẽ enumeratio. 60.a
Ciuilium Henrici criminum capita. 140.a
Claudius Imperator à populo probari voluit. 17.a
Claudij Sanctesij digna Epiſcopo vox. 235.a
Clauibus illudit Henricus. 118. b.
Clementia & bonitas Henrici qualis. 212.b
Cleomenes fidei violator. 141.b
Clodoueus contra Arianos. 41.a
Clodoueni ſeu Meroningi quare monarchiam amiſerint 98.a
Clotarius Clodouei filius, rex electus. 18.b
Clotarius primus Frã-

corum rex commina-
tione interdictus.
51.a
Cænomanenſis quædã energumena fœmina.
149.b
Coloſsi inſtar rex, 13.b
Columnæ duæ in porticu Salomonis quid ſignificent. 286.c
Comitia apud Ethnicos celebria. 154.a
Comitiorum ſeu ordinum in Gallia olim quę auctoritas. 154.a
Comitiorum decreta, placita olim dicta. 154.b
Comitia anni 1588. celeberrima. 155.a
Commentarius criminum lęſæ maieſtatis. 184.b
Commonitorium hiſtoriæ doliariorum mendaciis plenum. 214.b
ConcilijLateranẽſis celebritas. 65,b
Cócilii generalis vnionis Gallicanę Pariſijs electio. 144.b
ConcilijNationalis per hæreticos inclamatio. 270.a
Concilium egregiũ Fr. Iacobi Clementis. 282.a
Confeſsionis ſacramẽto illudit Henricus. 118.b
Conſenſus Gallorũ in Henrici abdicationem. 1.b
Conſilium populi Gallicani inuitum, ſed neceſſarium. 1.a
Conſilij neceſſarij portus. 43.a
Conſilium de vtraque religione retinenda initum Auenione. 70.a
Cõſilij politici tres gradus. 226.b
Conſilium Gallorũ de excutiendo Henrico. 248.b
Conſtantia regni Gallici ex fidei puritate. 83.a
Conſtantinopolitani

populi & monachorum contra Anaſtaſium imperatorē virtus. 37.b
Conſtantius imperator Arianus à Pontifice condemnatus. 36.b
Conſtantius arma fratris reformidans Catholicos Epiſcopos ſuis ſedibus reſtituit. 36.b
Cōſtantinus cōtra Maxentium atque Licinium. 41.a
Conſtantinus Copronymus crudelis. 186.b
Conſultor & iudex vt differant. 232.b
Contēptus Eccleſiæ inſignis. 85.b
Copronymi imperium Artabaſdo delatum. 38.a
Copronymus Iconomachus phrenetide interiit. 84.b
Corinthius in interitū carnis traditus. 9.b
Corinthij fidei violatores. 142.a
Corpora cremātur. 59.b
Corona de capite Henrici cecidit. 86.a
Coronę Dominicę parui penſio. 87.a
Craſſus cum omnibus copiis à Parthis extinctus. 100.a
Credulitas praua peior infidelitate. 64.b
Crimina Henrici recētia, qualis ab initio fuerit, indicant. 238.a
Criminum Henrici in canone contētorum, diſtributio. 43.a
Crux dominica ſatyris hinc inde circundata. 114.a
Crucis dominicæ ſacrilegium. 106.a
Curia, defuncto rege, coronę ac regni nomine agit. 18.a
Curia inuaminum. 181.b
Cuſan-raſathaim Meſopotamię rex. 33.a
Cynegiri militis virtus. 31.a & b

D

DAEmones ſibi terga vertunt. 116.a
Dagobertus Galliæ rex coram throno Dei accuſatus. 101.a
Dani miniſtros regibus collaterales habent. 27.a
Dani Chriſtiernum regem dignitate regia priuarunt. 30.b
Daniel ſuper Babylonem conſtitutus 12.b
Daniel in lacum Leonum miſſus. 25.a
Daniel Clericus poſtea Chilpericus dictus, electus. 18.b
Darius cętum & viginti optimates ſuper regnum conſtituit. 12.b
Dauid àpopulo conſtitutus rex. 16.a
Dauidis in propriũ regem arma. 34.a
Debora contra Cananæum arma ſumpſit. 33.b
Defectio Ienoboam & populi ſinę peccato fuit. 34.b
Deioces à medis rex electus. 17.b
Denarius vniuerſalis numerus. 44.a
Depoſita publica intercepta. 161.a
Democratia delectatę nationes. 13.a
Deſcalleus Cęnomanus primę notę viros ſortilegij defert. 110.b
Deus Tſebaoth ſeu exercituum. 40.b
Deo ſoli tribuere, vt mediis cauſis nulla in re tribuatur, craſſus error. 15.b
Deuotio ficta ad ſcelus deſignandum 57.b
Deuotionis ſolemnis omiſsio. 86.b
Deuotionis Henricianę finis. 200.a
Diabolus cur in hirci ſpecie ſuis cultoribus appareat. 116.b
Diaboli odij & vindi-

&ęad ſuos pręceptū. 117.b

Diabolus primus hypocrita. 196.b

Diaboliſtæ Magicæ ſuperſtitionisobſeruãtiæ ad religionis deſertionem,& diaboli cultum relatæ. 108.a

Diaboliſtæ aulicorum philoſophi, ac prophetæ. 111.b

Diaboliſtæ de numero pœnitentium. 111.b

Dierum ſacrorum profanatio. 118. b

Diffidatus dicitur, quē impunè licet occidere. 52.a

Dioſcorus Conſtantinopoli dãnatus.128.b

Dionyſius Syracuſanus regno pulſus ob ſacrilegium. 102.b

Diſtributio dicendorū tripartita. 4.a

Doli ad irrita facienda Catholicorum arma inuenti. 38.a

Dolor iuſtus Gallorū. 1.a.b

Dominatus vſurpatorem cur occidere liceat. 167.b

Dominum ſe perſonarum eſſe creditHenricus. 92.b

Duella à Cōcilio Tridētino diſertè cōdemnantur. 129 a

Duodenarius cæleſtis numerus. 27.b

Dux Mayněus generalis Galliæ gubernator. 244.b

Dyſcolus quid. 5.a

E

ECcleſię ius in ſolos reges Chriſtianos. 8. a

Eccleſia armis defendēda. 40.a

Eccleſia & Reſpub. mutuas ſibi in vidicandis malis operas pręſtant. 43. b

Eccleſiaſtica prędia, ipſorum clericorū manibus culta, fiſcaliū indictionum contri-

butione ſunt ſoluta. 26.
Eccleſiaſtici fundi exhauſtio. 160. a
Edicta 27. pernicioſa vno die per vim promulgata. 182. a
Edicti vnionis violati ab Hérico typus. 193. b
Eduardus ſecundus Angliæ rex, excluſus regno. 50. b
Eduardi 2. Angli miſerabilis exitus. 155. b. & 187. a
Eglon rex Moabitarum interemptus. 33. a
Egregiè facta conſilio potius quàm euentu æſtimanda. 38. a
Electionis ius hæreditario ſuperius. 18. b
Elias reges deiecit ad perniciem. 9 a
Emiſſarij Henrici adulatores. 200. a
Ephori reges Lacedæmonios iudicabant. 24. b
Epiſcopi Catholici ſuis ſedibus reſtituti à Cōſtantio. 36. b
Epiſcoporum hæreticis fauentium conducta vox. 77. b
Euchariſtiæ per Diaboliſtas profanatio. 117. b
Eudo de regni ſolio expulſus. 19. & 28. b
Eutychiani heretici monaſteria & tēpla euertebant. 38. a
Excommunicatio omnes qui cū Henrico ſtāt, & præliantur. 136. a
Excommunicatis porrigi Euchariſtiam iubet Henricus. 118. a
Excōmunicationis terribilia effecta. 228. b
Excommunicati deuitandi. 271. a
mira quæ per Excommunicationem acciderunt. ibid.
in Excōmunicatos principes diuina iudicia. 266. a
de Excommunicatione patrū ſententię. 266. b
Excommunicati à dæ-

monibus vexati. ibid.
Exempla veteris legis, iuris Eccleſiæ in reges. 8. b
Exempla poteſtatis Eccleſiaſticæ in reges. 10. a b
Exempla profana regũ creandorum. 17. a
Exempla Chriſtiana, & maximè Gallica, regum creandorum. 17. a
Exempla ſacra, quòd reges à populi conſtituantur. 15. b. 16. a
Exempla ſacra iuris populi ſupra regem. 23. b
Exempla eiuſdem profana, ac primùm externa. 24. b
Exempla domeſtica iuris populi in regem. 28. b
Exempla aliquot externa rurſum ad idem. 30. a
Exempla ſacra belli aduerſum reges ac principes iuſtè gerẽdi religionis cauſa. 33. a
Exempla iuſti belli, etiã in proprios reges. 34. a
Exempla ad idem Eccleſiaſtica. 36 b
Exempla Principum ob fauorẽ hæreticis datum infœliciter agẽtium. 66. b
Exempla eiectorũ principatu ob hæreſim. 84. a
Exempla regum Franciæ excommunicatorum. 132. b
Exempla pœnæ violatæ fidei. 141. a
Exẽpla ſacra populi maieſtatis in comitiis. 153 a
Exempla & teſtimonia Eccleſiaſtica & ſacra de cęde tyrãni. 170. b
Exempla præuenti iudicij. 222. b
Expoſtulatio Henricianorum qualis. 220. a

F

FAcies tyranni miſerabilis. 58. b

Facultatem Pariſiēſem brachium ſuum dextrum vocat Sixtus V. 230.a
Fautores hæreticorum omni in Chriſtianos dominatu excludendi. 65.b
Fautores hæreticorum in Gallia, præcipuè non ferendi. 68.a
Fides Henrici in hæreticos, in Deum & Eccleſiam perfidia. 37.a
Fidem publicam violare, quale crimen. 140.
Fides quid. & vnde dicta ibid.
Fides Punica Pœno Annibali exitioſa. 142.b
Fides commune ſocietatis humanæ vinculum. 144.a
Fides Polonis fracta ab Henrico. 146.a
Florentini ſacris interdicti ob mortem Piſani archiepiſcopi. 128.a
Fœderum ſanctiſsimorum auctores pontifices. 39.a
Fœderis belli pro defēdenda religione neceſsitas. 40.a
Fœderis ſeu ligę auctores. 58.a
Fœdus cum hæreticis tum domeſticis tum externis. 72.b
Francorum veterū mos in ſuo rege creando. 17.a
Francorū mos, & Reipub. Gallicanæ inſtitutio. 27.a
Franci tyrannorum vel ex aliena Repub. exactores. 173.a
Francici nominis apud infideles terror. 148.a
Franciſci primi Valeſij fides & integritas. 148.b
Fridericus primus excommunicatus. 10.b
Fridericus ſecūdus im-

perio priuatus. 10. b. & 30. a
Fructus cædis Guiſij laruæ Henricianę detractio. 246. b
Fulmina cænæ dominicæ vim facti iudicij habent. 124. b
Furiæ Eumenides dictæ. 213. a

G

GAleaci Sfortia in æde S. Stephani confoſſus. 105. a
Galienus imperio inutilis. 109 a
Gallorum inuitum, ſed neceſſarium conſilium. 1. a
Gallorum iuſtus dolor. 1. a. b
Gallorum conſenſus in Henrici abdicationem. 1. b
Galli in ſuos reges ius habebant. 25. b
Gallici ingenij candor. 147. b
Galli ſummi pontificis & principum Chriſtianorum fidem implorant. 152. b
Galterus Yuetoti dominus Sueſsione interfectus. 51. a
Gennadius Africæ Exarchus. 38. b
Georgius Boëmiæ rex excommunicatus, & regno expulſus. 10. b
è Germania & Heluetiorum finibus acciti hæretici milites. 75. a
Germani electores in imperatorem ius habent. 25. b
S. Germanus Pariſienſis Epiſcopus Heribertum excommunicauit. 133. b
Gladij duo in comitatu Chriſti. 40. b
Gradus tres aduerſus regis iniurias procedendi. 226. a
Gratioſè cum hæreticis ſeuerè cum Catholicis actum. 76. a

Gratulatio ad S. D. N. Sixtum Papam 5. 260.b
Gregorii Magni ſentẽtia notanda. 10.b
Gregorius magnus Gẽnadium ad bellum hæreticis inferendũ eſt hortatus. 38.b
Gregorius 2. Leonem 3. Imperatorem excõmunicauit. 10.a
Gregorius IIII. excommunicauit Ludouicum Pium. 133.a
Gregorius 7. Boleſlaum Polonię regem excommunicauit. 10.b
Gregorius 7. Pontifex Henricum 4. imper. excõmunicauit. 38. b
Gregorius XIII. fœderis ſancti in Gallia autor. 39.a
Guilielmus Siciliæ rex excommunicatus. 120.b
Guilielmi Traiectenſis Epiſcopi terribile exemplum. 275.b
Guiſius contra Germanorum aciem. 41. a
Guiſius ſeptem vicibus ad mortem petitus. 49. b
Guiſij cędis quæ veræ cauſæ fuerint. 55.a
Guiſius à quibus accuſatus. 58.a
Guiſius qua fide cum Henrico egerit. 58. b
Guiſij vna culpa, quòd Henrico credidit. 58. b
Guiſius ambitionis expers. 58.b
Guiſius tot laboribus nihil ditior. 54 a
Guiſius Henrici fraudum ac furorum ſecuris. 55. b
Guiſij cum Hẽrico cognatio. 56.a
Guiſij cędis circunſtantiæ. 56. b
Guiſij candor. 57.a
Guiſij innocentia probatur. 58.a
Guiſij inſignis ac diui-

na planè victoria. 75. a
Guiſij & fratris Cardinalis cædes. 78. b
Guiſius patriępater publicè dictus. 159. a
Guiſij peccatum quod. 184. b
Guiſiorum virtus quantis cum difficultatibus cōlluctata. 201. b
Guiſius gladius Gedeonis, & angelus Ezechiæ dictus. 203. b. & 204. a
Guiſius per inuidiā ab Henrico cæſus. 207. a
Guiſius à calūniis purgatur. 246 b
Guiſij in Galliæ regnū & Henricum merita. 247. a
Gundericus Vandalorū rex à dęmone correptus. 101. a

H

HAEretici vtriuſque maieſtatis rei ac de medio tollendi. 33. a
Hæretici verè perduelles. 39. b
Hęretici id hodie, quod olim idololatræ. 64. a
Hęretici iudicio erepti. 77. b
Hæretici vt ſceptro amouendi. 82. a
Hæretici ad magiam procliues. 108. b
Hæretici doloſi & crudeles. 195. b
Hebræi regum impiorum imperio ſeſe armis ſæpè ſubtraxerunt. 33. a
Helias propheta quadringētos quinquaginta pſeudoprophetas interfecit. 35. b
Heliodorus flagellatus ab Angelis. 100. a
Helizeus propheta cōtra impios arma ſumere iuſsit. 35. b
Hemor rex Sichen. 23. b
Henotici ſeu vnionis

ediĉti ab Hērico violati typus. 153 b
Henricus 4. ob Simoniā imperio exutus. 10. b. 38. b. & 98. a
Henricus Roberto Căpeti nepoti prælatus. 18. b
Henricus 8. Angliȩ rex excommunicatus. 62. a
Hēricus periurus. 44. b
Henrici execrationes horrendȩ. 47. b
Henrici periuriorum exaggeratio. 48. a
Henrici periuria. 46. b
Henrici triplex in vno ſcelere crimen. 50. a
Henrici horrenda homicidia. 52. a
Henrici de Guiſij innocentia teſtimonium. 54. a
Henrico quæ fugiendi cauſa fuerit. 54. b
Henricus parricida. 56. a
Henricus aſſaſsinus. 56. b
Henrici ſtigmatici. 57. b
Henricus percuſſorem duci Mayneo ſubornat. 57. b
Henrici inhumanitas. 59. a
Hēricus percuſſor Cardinal. archiep. & patris ſui. 61.
Henrici in ſacerdotes & Cardinalē iniuriæ. 62
Henricus hȩreticorum fuitor. 64. a
Henricus vt hæreticorum fautor ſit. 69.
Henricus obſidionem Sedani ſolui iubet. 73. a
Henrici in hæreticos fides, in Deum & Eccleſiam perfidia. 73. a
Henricus vt ſchiſmatis reus. 80. b
Hēricus ſchiſmati procurando egregiam operam nauat. 81. b
Henricus hæreticus. 82. a
Henricus 4. inſignibus imperij exutus. 85. a
Henricus vt ſit hæreticus. 85. a

Henrici educatio. 85.b
Henricus Simoniam exercuit, & defendit. 98.b
Henricus ſacrilegus. 100.
Henrici vtriuſque generis ſacrilegia. 105.b
Henricus Dionyſio ſimilis. 106. b
Hēricus ne in fuga quidem à ſcelere abſtinet. 107.a
Henricus Cynicus, ac Diogenis æmulus. 107. a
Henricus magicæ impietati ac ſuperſtirioni deditus. 107.b
Henricum Theurgicæ impietatis quæ ſuſpectum reddāt. 112.b
Henricus ante Euchariſtiam operto capite eſſe ſolet. 118.a
Henrici inſatiabilis vindictæ cupiditas. 119.b
Henricus irreconciliabilis. 120.a
Henricus planè impius. ibid.
Henricum quæ impiū eſſe probant. 122.b
Henricus dæmonis ludibrium. 123.a
Henricus alter Timon. 123.b
Henrici & aulicorum impiæ voces. 124.
Henricus Rabſacis blaſphemiam imitatur. 125.b
Henricus imaginē ſuā ſupra altare conſtituit. 126.b
Hēricus anathema propter ſcelera & fuit, & adhuc eſt. 126.b
Henricus multis nominibus anathema. 127.b
Henricus non fuit abſolutus. 134.a
Henricus vt publicam fidem violarit. 145.b
Henricus cum ſolis hæreticis pactū ſeruat. 146.b
Henrici ars, verba dare omnibus. 146. b
Henricus vno tempore vniuerſam Galliç ſeu

Franciæ laudem extinxit. 148.a
Henrici perfidiæ nihil ſimile à ſeculo viſum. 148.b
Henricus omniũ principum ac nobilium dignitatem fœdauit. 148.b
Henricus maieſtatem Reipub. ac regni læſit. 150.b
Henricus quàm atrociter ordinũ maieſtatem læſerit. 155.a.b
Hẽricus primus in Gallia comitia cæde fœdauit. 155.b
Henricus omnem à ſe ſpem reconciliationis excluſit. 156.b
Henricus regni diſsipator, & ærarij decoctor. 157.a
Henricus tyrannus, & patriæ hoſtis. 162.a
Henricus vt tyrãnus ſit, generalis deſcriptio. 177.b
Henricus non legitimè in regnum ingreſſus. 178.b
Henricus impius. 179.b
Henricus legum infractor. 179.b
Henricus natam ſibi Rempub. putat. 180.a
Henricus aliena bona diripuit. 181.a
Henricus iuſtitiam oppreſsit. ibid.
Henricus patres regni contempſit. 181.b
Henricus contumelioſus, in omnes. 182.a
Henricus infenſus vera loquentibus. 183.a
Henricus publicã perniciem molitur. ibid.
Henricus bonis infenſus malis delectatur. 183.b
Henricus nullum vnquam virum bonum amauit. ibid.
Henricus iniuriarũ Dei contemptor, ſuas vehemẽtiſsimè vlciſcitur. 184.a
Henricus cõmittit nobiles familias. 185.a
Henricus hoſtes prouinciis

uinciis præfecit. 185.b
Henricus timidus, & diris agitatus. ibid.
Henricus tyrannorum facta imitatur. 186.a
Henricus vt ſit regno inutilis. 188.b
Henrici opera & acta quæ. ibid.
Henricus quid Lutetiæ præſtiterit. 189.b
Henrici in Pariſiorum vrbem coniuratio. 190.a
Hẽricus quàm inſignis ſit hypocrita. 199.a
Henrici crudelitas à Moſcho vt differat. 200.b
Henrici paræmia, *Pays gaſté vault mieux que pays perdu.* 201.b
Henricus nequiſsimos homines ſibi placere profitetur. 204.b
Henricus quo conſilio ſecretarios & conſiliarios ſuos abegerit. 205.b
Hẽricus cubiculum ſuũ altari magno comparat & fœdat. 206.a
Hẽricus AEſopico Deo ſimilis. 211.b
Henricus fortis videri cupit. 213.a
Hẽricus omnis vitij nomen. 216.b
Henricus proprio ore damnatus. 217.a
Henricus Edicta tyrannica metu perculſus reuocat. 218.a
Henricus ſub aliorum perſona reprehẽſus, nec emẽdatus. 227.a
Henricum eradendum de Miſſæ canone, rectè concluſum eſſe. 227.a
Henrici perfidia & dolus. 247.a
Henrici actorum contra religionem enumeratio. ibid.b
Hẽricus impietatis accuſatur. 248.a
Henricus à fratre quodam Dominicano mirabiliter interfectus. 281.b
Henricus nudus per-

cuſſus. 282.b
Henriciani vnde dicti. 98.a
Henricones. 217.a
Henriciana hæreſis. 85.a
Hephron Hetheorum rex. 23.b
Heraclius hæreticus Monothelita factus. 84.a
Heraclius Sanctonenſis Nantinum Comitem ad communionem nō admiſit. 128.b
Herodes crudelis. 186.b
B. Hilarij ad Conſtantium, id eſt Henricū, verba. 94.b
Hilarius Gallos de alto conſiderat. 96.a
Homicidium Henrici, vt regno indignum pronuntiet. 50.a
Homines cuiuſmodi Henrico faueant, 2.a
Homines frugi in aula qui; 92.b
Homines ſimiles calculis facit Henricus. 93.a
Honorius imperio inutilis. 189.a
Horatius ſororicida à populo abſolutus. 25.a
Hoſti religionis cum poſsis etiam licet reſiſtere. 6.a
Hoſtis Reipub. ius omne Principatus amittit. 170.a
Hungari miniſtros regibus collaterales habent. 26.b
Hymenæus & Alexander energumeni. 9.b
Hypocriſis Henrici in Conſtantio. 95.a
Hypocriſis tyrānidi ferè coniuncta eſt. 193.a
Hypocriſis magni Ducis Moſchouiæ inſignis cū crudelitate. 194.a
Hypocriſis etiam in beſtiis iuncta crudelitati. 196.b
Hypocriſis vbique diffuſa. 198.a

Hypocriſis Henrici in religione. 199.a b

Hypocriſis in iuſtitia. 204.

Hypocriſis in re militari quanta in Gallia fuerit. 201.a

Hypocritarum, præcipuè verò regum, quã acerba percutio. 197.a

Hypocrita princeps quã dura res. 197.b

I

Iacobus Clemẽs *Henrici* interfector. 282.a

Iactãtia & vanitas *Henrici*. 211.b

Ignauia *Henrici*. 211.a

Illaudatum eſſe, ſumma tyrannidis cum ignauia iunctæ ſignificatio eſt. 158.a

Imperium Imperatore ſuperius. 25.b

Imperatores Germani ſæpe deiecti à Pontificibus. 10.b

Imperatores à militibus in exercitu ſępe creati. 17.a

Impietas Hẽrici in mortuos. 208.b

Impietates Henrici recentes & horrendæ. 237.a

Imprecationes aliquãdo publicè fiunt pro principibus impiis. 6.b

Impunitas multa parit punienda. 138.a

Infantes in ignem coniecti ſine baptiſmo. 114.b

Ingratitudo Henrici. 207.b

Inhumanitas Henrici in ſuos. 208.a

Iniuriarum in Deum ac religionem contemptus. 37.b

Iniuriæ horrẽdę in moniales. 107.a

Iniuriæ Henrici in ſedem Apoſtolicam. 248.b

Innocẽtius primus Arcadium & eius vxo-

rem Eudoxiam excómunicauit. 10. a

Innocētius quartus Fridericum imperatorem, & Luſitanū regem ab adminiſtratione publica remouit. 30. a

Innocētius 2. regē Galliæ anathema fecit. 128. b

Intentio operis ac fructus. 2. b

Inuidia Henrici. 206. b

Ioannes VII. Vittizzam Hiſpanorum regem depoſuit. 30. a

Ioannes Anglorum rex indignus regno iudicatus. 51 b & 103. b

Ioas à populo rex conſtitutus. 15 a

Ioiada ſacerdos Leuitas contra Athaliam armauit. 35. b

Ionathas Saülis filius. 23. b

Ioſeph à fratribus venditus. 15. a

Ioſephus ſupra domum Putipharis conſtitutus. 12. b

Ioſue eligitur, qui pro Deo orante Moyſe pugnet. 40. a

Ioyeuſæ ex induſtria tētata & peracta cædes. 75. b

Ioyeuſa extra Martis furorem cæſus. 76. a

Irę Dei ſignū, prophetiæ ceſſatio. 36. a

Iudæi quare iubentur orare pro Nabugdonoſore. 6. b

Iudas hypocrita Caluiniſtarū archetypus. 196. a

Iudicij contempta forma 55 a

Iudicium Dei in domū Heli terribile. 65. a

Iudicia & effata theologica de cæde tyrannorum. 167 a

Iudiciorum formula an expectari debuerit. 219. b

Iudicium præuenire vrgēte negotio debet 220. b

Iudicium Eccleſiæ prę-

ueniri poſſe, ſpecialis probatio. 222 a
Iudicia latæ ſententiæ præuentionem probant. 224.a
Iudicij ſecularis iuſtam quoque præuentionem eſſe poſſe. 225.a
Iudicij expectandi cauſas omnes in Henrico præcluſas eſſe. 226.a
Iudicium in Henricum à Sixto V. ſapienter factum. 250. b
Iulianus Apoſtatæ auũculus femore computruit. 101. a
Iulianus Apoſtata 116.b Magię deditus. 110.b
Iuliani dicterium. 106 a
Iulianus Saba Monachus. 6. b
Iulius Cęſar à populo ſe electum credi volebat. 17.b
Iuramentũ controuerſiæ omnis finis. 49 a
Iuramenti vnionis Gallicanæ formula. 245.a
Ius abdicãdi reges. 4.b. duplex. 7.a.b
Ius Eccleſię in ſolos reges Chriſtianos. 8 a
Ius Reipub. ac populi reges abdicandi. 11.b
Ius populi ſupra regem quale. 12. a
Ius Reipub. citra anathema Henricum abdicandi. 139. b
Ius pro iniuria. 157. b
de Iure abdicandi reges. 4. b
Iuris Eccleſiæ in reges, veteris legis exempla. 8.b
Iuris Eccleſiæ in reges in Euangelica lege teſtimonia. 9. a
Iuris populi in regem ex ciuili iure ſeu legibus inductio. 22 b
Iuris populi ſupra regem exempla ſacra. 23. b
Iuris populi in regem exempla domeſtica. 48. b
Iuſtinus iunior in phreneſim lapſus. 97.b
Iuſtitia Arragonica. 26. b

Iuſtitiam miſericordia Sixtus V. vt temperarit. 252. b
Iuſtitia ſub auctionem poſita. 161.a
Iuſtitię miniſtros quales Henricus habuerit. 278. b

L

Lacedęmonij reges Ephoris ſæpe ſubiiciebantur. 24. b
Legatio Spernonij ad Nauarrum. 77.a
Legatio duodecies quaternorum per Henricum. 204. b
Legatorũ abſurda per Henricum facta oratio. 205.a
Lege ſe nulla teneri putat Henricus. 92.a
Legio fulminatrix dicta. 41.a
Leo primus pontifex Leonem Imper. contra hæreticos armauit. 38.a
Leo 3. Pontifex imperiũ à Græcis ad Germanos tranſtulit. 10.a
Leo Iconomachus imperio priuatus. 84.6
Leo 3. Imperator excõmunicatus. 10.a
Leo Armenius, interfectus. 84. b
Leproſi ſpirituales. 36.a
Libelli ſupplices ad Hẽricum inutiles. 227.
Libertas loquendi in Gallia penes quos. 28.b
Libido Henrici. 210.b
Libri hęretici eo iubẽte ſcripti. 87.b
Literę Nauarri publicè vænientes. 78.a
Literarũ ad Pontificem miſſarum exemplar. 246.a
Lobna, ſacerdotũ vrbs. 35.a
Lobnenſium defectio. 13.b
Loci ſacri profanati. 119.a
Ludouicus quartus imperio priuatus. 10.b

Ludouicus Pius rex electus. 19.a
D. Ludouici humilitas, 206.b
Ludouicus natu minor Roberto prælatus. 8.b
Ludouicus nihil faciés in monaſterium detruſus. 29.b. & 105.a
Ludouicus vndecimus, primus in Gallia tyrãnidis architectus. 28.a
Ludouici xi. ſententia. 215.b
Ludouicus Comes armis Henricum Imper. oppugnauit. 32.a
Lutherani & Caluiniſtę hypocriſi crudelitatem ſuam obtexerunt. 196.a

M

MAacha de auguſto imperio depoſita. 8.b
Macchabei arma ſumpſerunt in Antiochum. 33.b
Macchabei pro lege Dei contra tyrannos pugnarũt. 35.b. & 40b
Macedonius ſanctiſsimus epiſcopus. 37.b
Madianitarum iugum per Gedeonẽ excuſſum. 33.b
Machiauelli propoſita. 122.
in Magia certiſsima eſt à Deo diſceſsio. 108.b
Magiæ expurgandæ in Gallia quanta neceſſitas. 110.b
Magi regibus Perſarum pari dignitate erant. 24.b
Magica impietas, regnorum ac regũ ruina. 109.a
Magica impietas ethnica peior. 107.b
Magicæ ſuperſtitionis in Henrico manifeſta indicia. 117.a
ad Magicam impietatem, ſeu Diaboli cul-

quibus gradibus perueniatur. 108 a
Maieſtas Reipub. penes comitia. 153 a
Maieſtas ordinum quibus in rebus ſe oſtēderit. 153.b
Maieſtatis Reipub. offenſio quale crimē. 150.b
Maieſtas regum à Repub. pendet. 151.a
Manaſſes propter impietatem ne rex quidem dictus. 21.b
Martellus contra Sarracenos. 41.a
Martellus ad inferos deportari dictus. 141. b
Matiſconenſis Comes à dæmone domo extractus. 101.b
Maximus à Senatu imperator creatus. 25. b
Maximi imperatoris exercitus magna cum clade profligatus. 36. a
Maximinus à Senatu Romano cōdemnatus. 25. b
Mediolanenſis ducatus. 148.b
Mendacium Gallis nobilibus quàm olim exoſum. 148. a
Methodius Morauorū Apoſtolus regē excommunicauit. 148 b
S. Michaël & Angeli eius pugnant cum Dracone. 40. a
Michaël Balbus interfectus. 84.b
Michas eiulabat ſublatis per filios Dā diis ſuis aureis & argenteis. 31 a
Milites hæretici acciti è Germania & Heluetiorum finibus. 75.a
Milites ſæpe imperatores ſuos in exercitu creauerunt. 17.a
Miles hæreticus ab Hērico ſtat. 87.b
Miniſtri hæretici. 87.b
Miniſtros iuſtitię quales habere oporteat. 279. a
Minor ſine contradictione à maiori bene-

dicitur. 12.b
Miſericordia in ſortilegos Galliæ peſtis. 111.a
Monarchia cæteris gubernationis formis præſtat. 14.a
Monfortius contra Albigenſes. 41.a
Mora principis diuturna, vrbibus pernicioſa. 189.b
Mors Henrici inopina. 281.a
Mortuus repente Venetiis qui pro Henrico perorauerat. 261.a
Moſchi crudelis deuotionis exitus. 194.b
Moſchorum ſeruile ingenium. 200.b
Moſchi prędicatorum inſolentes tyrannidi colla ſubdunt. 231.a
Moſis tabulę confractę quid notent. 223.a

N

NAbugdonoſor. 116.b. ſuper Babylonem conſtituit Danielem. 12.b
Nabugdonoſoris ad beluę vitã abiectio. 100 a
Nabugdnoſor cogi ad fidem nõ potuit, quia infidelis. 175.a
Narratio cædis Guyſij vera 57.a
Natalis Baudinotus cur interfectus. 94.a
Nauarrus regni ſucceſſor deſignatus. 71.b
Nauarro militem conſcribendi facta permiſsio. 72.a
Nauarro Blęſis ſeruata fides. 78.a
Nauarrus crucis ſupplicium inſtaurauit. 83.b
Nemo probus dat nomen ſacrilego. 102.b
Nero à ſenatu Romano condemnatus. 25.b
Nero crudelis. 186.b
Nicephorus, imperator Conſtantinopolitanus, cæſus à Bulgaris. 67.b.& 97.b
Nicetius Treuerenſis

Epiſcopus Clotariũ excommunicauit. 133. b
Nicolai Magni Danorũ regis filij parricidiũ. 51. a
Nicolaus I. Lotharium regem excommunicauit. 133. a
Nobè, vrbs ſacerdotalis. 35. a
Henricus Blæſis Nobilitatem ignorantem vocat. ibid.
Nobilem verè eſſe quid ſit. 276. b
quis Nobiliſsimus. ibid.
Quibus artibus Henricus egerit, vt Nobilitatem perderet. 277. a
in Nobiles iudiciũ Dei. 277. b
Nomen Henrici infame redditum. 216. b
Nomina hæreticorum è canone cur auferẽda. 240. a
Notitia euidẽs facti locum ſententię tenet. 221. a
Numerianus excõmunicatus. 10. a
Numerus 38. circulorũ quid. 115. b
Numerãdi mos per aureos cur inuentus. 159. a

O

Obedientiæ pontificis contemptus. 89. a
Obediendum dyſcolis. 6. a
Obiectionum ſolutio. 5. a. 16. b. 39. b. 14.b. 238 b
Obligatio mutua regis & populi. 23. a
Obligatio populi ex vi contractus cum Deo ad cogendum armis regem. 31 b
Ochozias à populo rex conſtitutus. 16 a
Odij in Cardinalẽ Guiſium quæ prima cauſa. 211. a
Odium Henrici publicum. 216. a
Odo Roberti filius ad ſceptrum vocatus. 19. a

Ordonius 2. Caſtiliæ rex ab omnibus ordinibus deſertus. 51. a
Offenſio omnium ordinum per Hēricum. 1. b
Offenſio in Catholicorum fœdus. 72. b
Offenſionis Reipub. & regis ratio diſpar. 15[illegible]. b
Officia innumera, vendita, ſuppreſſa, ac vēdita iterum. 161. a
Opes regni apud Ægyptios tripartitò diuiſæ. 20. a
Oppreſsio populi in Gallia crudelis. 160. b
Oppreſſor religionis & patrię inuaſore principatus peior. 171. b. & 172. a. b
Optimates cētum & viginti ſuper regnum conſtituti. 12. b
Opus hoc omnium ordinum ſymbolis cōgeſtum. 3. a
Operis huius intentio ac fructus. 2. b
aliud ab Oratione penitus excludi, aliud à publicis precibus remoueri. 238. a
Ordo Eccleſ. & Reipub. cur reſtitui Henricū prohibeat. 243. a
Ordines iudices regni atque ſceptri. 156. a
Ordinum omnium per Henricum offenſio. 1. b
Ordinum auctoritas in Gallia. 28. a
Ordinū veteris dignitatis reliquiæ. 28. a
Othoniel dux Hebręorum. 33. a
Otho quintus excommunicatus. 10. b
Othonis 4. imp. ad proceres imperij confeſſio. 26. a
Ozias de regno eiectus 8. b. & 23. b
Ozias leproſus ob cōtumaciam factus. 36. a

P

PAcificationes & induciæ cum hæreti-

cis factę. 70. b
Pāceltica comitia. 154. a
Pares Franciæ duodecim. 27. b
Pariſienſis vrbis laudes. 190. a
Pariſienſes reſponſum ad Pontificem mittunt. 132. a
Pariſiēſis populi in calamitate deuotio. 245. a
Pariſienſium de Guiſij cęde luctus. 246. b
Pariſienſes ad poſtulādum quid impulerit. 249. a
Pariſiēſium obteſtatio. 249. b
Parlamēti in Gallia inſtitutio & auctoritas. 27. a
Partes cōſtituentis potiores quàm conſtituti. 12. b
Partes populi potiores quàm regis in fœdere cum Deo facto. 20. a
Patronus præuaricator ſacer. 23. a
Paſchalis Ludouicum Craſſum excommunicauit. 133. a
Patriarchæ veteres ſimul ſacerdotes erant & reges. 13. a
Patrum veterū in principes fidei deſertores quanta vehementia fuerit. 3. a
Patrum Toletanorum in Semithilanam regem ſeueritas. 11. a
Peculatus incredibilis Henrici. 159. b
Pecuniæ ſolutę victis hoſtibus. 71. a
Perduellio quid. 39. b
Perfidia principis peſſimum ad imitandū exemplum. 145. a
Perfidia Henrici in Carolum nonum. 146. a
Perfidiæ Henricianæ exaggeratio. 147. b
Perfidia Henrici quàm multiplex. 147. a
Perfidiam cum periurio idem eſſe olim perſuaſum. 140. b
Perfidus ad contrahendum inhabilis. 144. b

Periurij quanta ſit grauitus. 44.b
Periurium Henrici quã immane. 46.b
Periurium ſolum minimè piandum in lege dicitur. 48.b
Periurij quantus horror. 45.b
Periurij pœna apud varias nationes. 46.a
Periuria Hẽrici in Euchariſtiam. 118.a
Periurus vt regno indignus ſit. 45.a
Perſę Chriſtiani à Theodoſio defenſi. 37.a
Perſarum reges iudicio magorum ſępe ſubiacuerunt. 24.b
Petrus Caſtiliæ rex regno inhabilis declaratus. 51.a
Petrus de vineis, Friderici imperatoris ſecretarius. 104.a
Pharamondus rex electus. 18.b
Philippicus Iconomachus imperio eiectus 84.b
Philippus Macedonum rex, nequam & perfidus. 50.b
Philippus Pulcher Galliæ rex excommunicatus. 128.a
Philippus Valeſius rex electus. 19 a. & 29.b
Philiſteorum & Ammonitarũ iugum per Iephthe & Samſonẽ excuſsum. 33.ab
Phocenſium principes, qui Delphicum templum diripuerunt. 100.b
Pinartus conuentionis Anglicanæ ſecretum prodit. 37.b
Pipinus in Childerici locum ſubſtitutus. 10.a
Pipinus rex creatus. 19.a. conſecratus. 98.a
Pius v. fœderis in Turcam auctor. 39.a
Pœnę violatę fidei exẽpla. 141.a
Pœna temporalis Henrico optanda eſt, vt leuiorem in altero

ſeculo ferat. 242.b
Pœnitētiæ fictæ in Hērico 4. inſigne exemplum. 241 b
Politicorum impia vox. 5.a
Politici Aſſaſsinis ſimiles. 21.b
Politicorum huius tēporis typus. 32.a
Politicorum religio. 122.b
Politicorum vox. 149.a
Politici Henriciani ſuo ipſorum gladio iugulati. 150.a
Poloni regi ſuo certis ſe cōditionibus ſubiiciunt. 26.a
Pompeius Pythoniſſam Erictho adiit. 110.a
Pons aſinorum contra prædicatores. 91.a
Pontificum in cenſuris leuitas, ius animaduertendi non tollit. 132.a
Pontificis ſummi prudens cautio quo ad Henrici notitiam cēſura perueniret. 259.a
Populus hic quo ſenſu intelligatur. 11.b
Populus ſine rege eſſe poteſt. 12.b
Populus ſine ſacerdote eſſe non poteſt. 13.a
Populus ad cogendum regē vt pactum Dei ſeruet, eſt obligatus. 20.b
Populo in regem poteſtas eſt vitæ ac necis. 20.b
Populi afflicti, quòd regum ſuorum vitiis fauerint. 21.a
Populus ſuo iure pſeudoprophetas ſub Elia interfecit. 24.a
Populi ex vi contractus cum Deo ad cogendum armis regem obligatio. 31.b
Populus impio regi & apoſtatæ ſeruiens, anathema. 174.a
Populus punitus propter toleratam impietatem. 174.b
Poteſtas Eccleſiæ in reges. 10.a.b

Poteſtas à Deo &c.32.a
Poteſtatem ſibi vſurpat in clerũ & bona Eccleſiæ Hẽricus. 92.b
Poſtulatio Gallorum è ſede Apoſtolica. 249. a
Prædicatores vt olim Elias perturbatores vocati. 24 b
Prædicatores quibus exemplo prçeuntibus claſsicum cecinerũt. 35. b
Prædicatores prohibiti de ſtatu loqui. 89.b
Præuentionis formam legitimam fuiſſe. 228. b
Preces pro principibus impiis aliquãdo fundendum. 8.b
Preces pro Guiſio & fratre in tota Gallia. 60.b
Primogeniti conditio quæ? 151. b
Principes propter homicidiũ de ſolio deiecti. 50.b
Principes ab Eccleſia damnati propter homicidia. 51. a
Principes ob percuſſos clericos depoſiti.62.a
Principum ob fauorem hæreticis datum infœliciter agentium exempla. 66.b
Principes hæretici fidẽ deſtruunt. 82.a
Principes hæretici crudeles. ibid.b
Principatu ob hæreſim eiectorum exempla. 84. a
Principes Simoniaci infœlices. 97. b
Principes ob ſacrilegiũ excluſi. 101.b
Principes ob ſtupra monialium eiecti. 104.b
Principes ob illatas ſacerdotibus iniurias excõmunicati. 128.a
Principes externi non tam iudices, quàm probatores. 152. a
Principes duri,& inutiles principatu,cur arcendi. 187.a
Priuatus quiuis tyran-

num Reipub. hoſtē occidere poteſt. 170.a
Priuilegia ceſsāt in cauſa fidei. 132.a
Probatores ſceleris etiā poſt obitum damnati. 139.a
Profanatio dierum, verborum & locorum ſacrorum. 118.b
Profeſsio fidei hæretica. 56.b
Promotiones improborum & hæreticorum. 70.b
Prophetia Iacob quomodo vera. 22 a
Prophetiæ ceſſatio, iræ Dei ſignum. 36.a
Propoſita Henrici recentia & hæretica. 89 b
Prouerbium tyrannicū de Galliç regno. 159.a
Prouinciæ Galliæ omnes oppigneratæ. 158 b
Prouocari fruſtra ab Henricianis ad Concilium futurū. 267.b
Ptolemæus Phyſco AEgypti rex à ſuis expulſus. 50.b
Ptolemæus Ceraunus fidei violator. 142.a
Ptolemæus Dionyſius Nili vndis abſorptus. ibid.
Ptolemæus Euergetes rex Ægypti. 212.b
Pugiones ad cædē futuram cōparati. 57 b
Putiphar Ægyptius Ioſephum ſupra domū ſuam conſtituit. 12.b
Pythonis in Spernonio experimentum. 113 a

R

RAimiris 2. Hiſpaniarum rex. 85.a
Reditus Henrici è Polonia. 69.b
Reditus annui Pariſiēſes intercepti. 160.b
Regnum ad Valeſiorū ſtirpem ab ordinibus delatum. 29.b
Regnorum ſub principibus hæreticis clades

des. 82.b

Regnorum ſub Catholicis pax & ſecuritas. 83.a

Regum Franciȩ excōmunicatorum exempla. 132. b

Regum exiſtimatio neceſſaria. 144. b

Regni diſtractor eiuſdem interitum molitur. 157.a. & 158.b

Regni per Henricū diſtractio. 158. b

Regnum Henrico, nec ſi pœniteat; reſtitui poſſe. 240. b

Regis nomine quid hic intelligi oporteat. 4. b

Regis ac populi obligatio mutua. 23.a

Regisvoluntati vniuerſè pareri vult Henricus. 92 a

Regem ſupra regnū cōſtituit Henricus. 93.b

Reges à populis eſſe cōſtitutos. 12.b

Reges hominum inſtituto non natura conſtant. 14.a

Regis notatio Latina, Grȩca & Hæbrȩa. 14.a

Reges Galliæ ante conſecrationē abvrbibus regiè non excipiuntur. 18. a

Reges deiecti. 28. b

Reges ob quædam ſcelera, ſi ſe munierint, armis licet adoriri. 30.b

Reges Franciæ ab anathematis cenſura nō eximi. 131.a

Reges Franciæ, quia Chriſtianiſsimi, hoc ipſo magis cenſuræ Eccleſiæ obnoxij. 131. b

Reges eiecti è Gallia ob ſolam ignauiam 187.a

Reges ad quid inſtituti. ibid.

Regni non regis miniſtri in Gallia. 27.a

Religionis hoſti, cum poſsis, etiam licet reſiſtere. 6 a

Religioniscauſa neglecta in conſilio. 72.a

Qq

Reliquiæ ſanctorum ab hęreticis crematę. 59.b
Reſpóſio ad obiectionem, quę ex fictaHérici deuotione fit. 94. a
Reſponſio ad obiectionem, pro futura Hérici fide. 149.a
Rex non eſtſupra omnẽ legem. 5. b
Rex Eccleſiæ iudicio ſubiacet. 5 b
Rex ſine populo aut Repub. eſſe non poteſt. 12 b
Rex ſine populo eſſe nequit. 13. b
Rex Coloſsi inſtar. 13.b
Rex nemo naſcitur. 17.b
Rex ſine publica fide eſſe non poteſt. 145.a
Rex proprias iniurias per ſeulciſci non poteſt, reſpub. verè poteſt. 151.b
Rex tutoris, patris & mariti inſtar. 157.a
Rex legi regni de non diſtrahẽdo dominio ſubiectus. 157.b
Rex nec priuatũ, vſurpare poteſt. 157. b
Rex quid. 177.b
Rex imago Dei. 165.a
Richardus 2. Anglorũ Rex diadema publicè depoſuit. 30.b
Roboamus Rex impius. 8.b. & 15.b
Rodericus vltimus Gothorum Rex Hiſpaniis præfectus. 30.a
Roffẽſis Epiſcopus martyrio affectus. 62. a
Romanus põtifex Chriſti Vicarius. 7.b
Romani primos ſuos reges publicis ſuffragiis cõſtituerũt. 17.b
Ruffinus in Arcadium perfidus. 143.b
Rupellæ ſoluta fraudulenter obſidio. 69 b

S

SAbba Archimandrita ſanctiſsimus. 37.b
Sacra regis perſona, quã diu ius regni remanet. 168.b
Sacrilegium Carnotenſe. 106. b

Sacrilegiũ perſonarum quale crimen. 104.a
Sacrilegium perſonarũ. 107.a
Sacrilegij rerum pœnæ diuinæ. 100.a
Sacrilegiũ duplex ibid.
Sacrilegij rerum pœnæ humanæ. 101.b
Sacerdotum ſucceſsio perpetua conſtituta. 17.a
Sacerdos populũ præcedit, & populus regem. 19.b
Sacerdotem ſibi obloquentem poſſe pœnitẽtes abſoluere negat Henricus. 91.a
Sacerdotes primi à religionis oppreſſore diſcedebant. 35.a
Sæuitia in mortuos 59.a
Salomon præſente populo conſecratus, & rex nominatus. 16.a
Samuel Saulem regem regni iure priuauit. 8.b
Sanguis martyrum vindictam clamat. 138.a
Satyri crucem circunſtantes quid. 115.b
Satyri ad crucem terga vertentes. 116.a
Saul à populo publicè rex nominatus. 16.a
Saul rex regni iure priuatus. 8.b
Saulis ſtirps propter periurium regno priuata. 45.b
Scelera Henrici & Hẽricianorum recentia & horrenda. 237.b
Schiſma hæreſi peius. 80.a
Schiſmatici regno excutiendi. 79.b
in Scotia ſuprema penes parlamẽtum poteſtas eſt. 26.b
Sedani obſidionẽ ſolui iubet Henricus. 73.a
Sedechias parere Nabugdonoſori iuſſus. 6.b
Sedechiæ regis periurij vltio. 46.b
Semithalana rex, propria ſceleramętuens, ſeipſum regno pri-

nauit. 11.a
Senatus Romanus Neronem & Maximinũ condemnauit. 25.b
Senatus ſupremus. 182.b
in Senatores bonis Eccleſiæ inhiãtes, 279.b
Serui Hẽrici, inſtar domini, perfidi fere ac periuri omnes. 147.a
Seruũ regis eſſe, quid. 18.b
Seuerus patriarcha Antiochenus hęreticus. 37.b
Sibilotto furente & in omnes ſæuiente delectatus Henricus. 182.b
Simoniæ execratio ingens. 96.b
Simoniæ labes vt reos, vel ipſos etiam reges afficiat. 96.b
Simoniaci extra Eccleſiam. 96.b
Simoniaci hęreticis peiores. 96.b
Simoniæ Henrici. 98.b
Simonia iudicio probata. 99.a
Simile. 2.a.& 10.a
Sixti V. Pont. obſeruatio Romæ in conſiſtorio menſe Ianuario. 1589. 133.b
Sixtus pontifex reſponſum Theologorum deffẽdit. 233.a
Societas cum Nauarro. 89.a
Solutio obiectionum. 5.a.14.b.39.b.173.a
Sortilegi auerſi vultibus ſaltant. 116.b
Spectacula Henrici. 214.b
Spes Henrici emendãdi nulla in comitiis. 227.b
Spiritu paſsianus dictus Henricus. 199.b
Spernonij legatio ad Nauarrum. 77.a. Rex alter. ibid.b
S. Staniſlaus Epiſcopus ad altare ſacrum occiſus. 16.b.& 62.b
Stauratius propter hæreſim eiectus. 84.b
Stephanus Pariſienſis Epiſcopus Ludouicũ

Craſſum excommunicauit. 133 b
Stilico in Honorium perfidus. 143.b
Studia Henrici. 215 a
Stupor multiplex Hērici. 212.a
Subuētiones omnis generis. 160. b
Sueui miniſtros regibus collaterales habent. 27.a
Suedi regem ſuum aſſeruant, ob non ſatis prudenter adminiſtratum regnum, 30. b
Superſtitionis philacteriorū pertinacia. 112.a
Sylla crudelitatis typus. 186.b
Symbolum hæreticorum, ſub Henrico 79.a
Syphax, Numidiæ rex, violator fidei. 143 a

T

TAbula typis expreſſa futura referens. 230.a
Taprobanēſiū mos. 25.b
Tarquinius Superbus regno eiectus. 50.b
Temeritas Hērici 214.a
Teſtimonia, in euangelica legē, iuris Eccleſię in reges. 9.a
Teſtimonia ſcripturæ, quòd rege cōſtituto ſuum Reipub. ſupra eū ius remaneat. 19.a
Teſtimoniū S. Bernardi pro ſecura in armis pro fide ſumptis conſcientia. 41 a b. 42.a.b
TeſtimoniūHenrici de Guiſij innocētia. 54.a
Teſtimonia profana, an liceat tyrannū occidere. 164.b. & 165.a.b
Theodericus rex electus. 19.a
Theodericus de regno eiectus. 29.a
Theodoſius à D. Ambroſio excōmunicatus. 10.a
Theodoſius contra infideles. 41.a
Theodoſij contra fau-

tores hæreticorũ iudicium. 67.b
Theologorum Sorbonę de admittẽdo Cõcilio Tridentino reſponſum. 81.a
Theologi etiã ſi de regno tãtùm ageretur, loqui debuerãt. 229. a
Theologorum munus quod. 229 b
Theologorum functio tutum aduerſus tyrãnidem præſidiũ. 231.a
Theologorum Sorbonę de Henrico abdicãdo reſpóſum. 232.a
Theologi id fecerunt, quod facerent eorum maiores, ſi viuerent. 234. b.
Theologi Sorbonæ ad hibiti in cóſiliũ. 249. b
Theophilus propter hęreſim interfectus. 84. b
Theoria in magica Henrici ſigna. 114.a
Theurgi cur in templis frequentes. 117. b
Tiberius à populo probari voluit. 17.a
Tiberius imperio inutilis. 188. b
Tiſaphernes fidei violator. 141.b
Tituli inſignes Pontificis Romani è ſcríptura. 268. b
Toletani concilii quarti nobile decretũ. 11.a
Traiani ducis ad Valentem egregium reſpóſum. 67.a
Trebellius primus Bulgarorum rex Chriſtianus. 85.a
Tributa ſuper matrimoniis, baptiſmis, ac ſepulturis. 99. b
Tributa immodica ab Hẽrico impoſita. 180.a
Tutor officio abutens remouetur. 22.b
Tutores pupillorũ pecunias deponere coacti. 161. a
Tyrannis quale malum. 162.
Tyrannorum typi. ibid.
Tyranni miſerabilis facies. 58.b
Tyrannus imago Dia-

boli. 163.a
Tyrânum à Repub. iuſtè eijci. 163.b
Tyrannum licet, occidere.164. b.& 167.a. b
Tyrannorum quàm funeſtus ſoleat eſſe exitus. 166.b
Tyrannũ qui publicus hoſtis non eſt, à priuato occidi nõ licet. 168.a
Tyrannum religioni ac patrię infenſum licet occidere. 169.a
Tyranno quæ debeatur miſericordia. 176.a
Tyrannus quid. 178. a

V

Valentinianus crudelis. 186.b
Valtramus Magdeburgenſis epiſcopus, inſignis politicus.32. b
Vaſconiæ atque Aquitanię procerũ aduerſus Eduardum expoſtulatio. 29.b
Vaſculacryſtallina.117.a
Vectigalia ſuper populum immenſa. 160.a
Vehementia patrũ veterum in Principes fidei deſertores. 52 a
Venceſlaus XII.Boëmorum rex regno & vita priuatus. 67.
Vercingentorix actorũ ſuorum rationem populo reddit. 25.b
Verbi dei ſubſtractio ob ſeruatum impium principem. 36.a
Verbis regis ac fidei regis ſupercilium.145.b
Verborum ſacrorũ profanatio. 118.b
Victimarum diſcrimen ad inæqualitatem exprimendam. 19.b
Victis in iuſta cauſa laus non perit. 38.a
Victoria Guiſij inſignis ac planè diuina.75.a
S.Vincentii Agennenſis ſacrilegi. 101.a
Violatores publicæ fidei cur regno indigni. 144 a
Violentia Hẽrici in ſupremas curias. 181. b
Violata fide publica,re-

gnum cælorum reſtitui poteſt, hominum non poteſt. 150. b
Virga & vnguenta quid ſibi velint. 114.
Vis illata iudicibus omnis damnationis inſtar. 228.a
Vittizza Hiſpaniarum rex regno exutus. 30.a
Vnctionis irriſio. 86 a
Vnctio regis minor quã ſacerdotis. 140.a
Vnctio virtutis lex, nõ peccãdi illecebra. 176.a
Vnctionis ſacerdotalis ſupra regiam dignitas. 176.b
Vnctionis priuilegium quod. 177.a
Vnguenta quid ſibi velint. 114.b
Vnde factum vt quidã non omnino perditi ab Henrico ſtent. 2.b
Vrbanus 2. Philippum 1. excommunicauit. 133.a
Vrbium magnarũ peſtis diurturna in iis principis mora. 189.b
Voces impię Henrici & aulicorum. 124.b
Vox impia politicorũ. 5.a
Vox tyrannica filij & matris. 160.b
Vox adulatoria Gnatonum ad Henricum. 212.a

X

XErxis copiæ fulmine & tempeſtate direptæ. 100.b

Z

ZAcharias Gallos à fidelitatis iuramẽto abſoluit. 10.a
Zacharias Chilpericum regem Francorum depoſuit. 30.a
Zelator laicus politico Epiſcopo melior. 32.a
Zeno Eutychiana hęreſi infectus. 84.a

FINIS.